
BENITO PÉREZ GALDÓS

DOÑA PERFECTA

TIỂU THUYẾT

VĂN
HỌC

ĐÔNHA PERFÊCTA

---* ❖ *---

Tác giả: **Bênitô Pêrêx Galdôx**

Dịch thuật: **Nguyễn Đình Hiền - Bàng Thúc Long**

Dịch từ nguyên bản tiếng Tây Ban Nha “**DOÑA PERFECTA**”

Nhà xuất bản **Nhân dân và Giáo dục**

Bộ Giáo dục **Cu-Ba** 1974

Editorial Pueblo Y Educación

Ministerio de Educación 1974

Giudad de La Habana - Cuba

Nhà Xuất Bản: Văn Học

Hà Nội - 1987

PDF:.....

Ocr, soát lỗi: **@Dr. No và @thanhbinhtran**

Đóng gói: **@nguyenthanh-cuibap**

Mục Lục

Lời Giới Thiệu

I

Vidaôrendã...! Năm Phút!

II

Một Cuộc Hành Trình Trong Lòng Nước Tây Ban Nha

III

Pêpê Rây.[*]

IV

Ông Anh Họ Đến

V

Có Gì Bất Đồng Chẳng?

VI

Sự Bất Đồng Có Thể Xuất Hiện Vào Lúc Bất Ngờ Nhất

VII

Sự Bất Đồng Tăng Lên

VIII

Vội Vã

IX

Sự Bất Đồng Tiếp Tục Tăng Lên Và Có Nguy Cơ Trở Thành Bất Hòa

X

Rõ Ràng Là Có Sự Bất Hòa

XI

Mối Bất Hòa Tăng Lên

XII

Đây Là Nhà Họ Trôgia

VIII

Một Vụ Công Kích

XIV

Mỗi Bất Hòa Tiếp Tục Tăng

XV

Tiếp Tục Tăng, Tăng Mãi Cho Đến Khi Trở Thành Đối Kháng

XVI

Đêm

XVII

Ánh Sáng Trong Bóng Tối

XVIII

Binh Lính

XIX

Kịch Chiến Và Mưu Kế

XX

Những Lời Đồn Đại, Những Nỗi Lo Sợ

XXI

Hãy Vùng Lên!

XXII

Vùng Lên!

XXIII

Bí Ẩn

XXIV

Thú Tội

XXV

Những Sự Kiện Bất Ngờ.

XXVI

Mụ Maria Rêmediôx

XXVII

Nỗi Đau Khổ Của Lão Cố Đạo

XXVIII

Thư Của Pêpê Rây Gửi Ông Hoan Rây.

XXIX

Thư Của Pêpê Rây Gửi Rôxaritô [*] Đê Pôlentinôx

XXX

Một Vụ Săn Đuổi

XXXI

Bà Perfêcta

XXXII

Chương Kết

Lời Giới Thiệu

Benitô Pêrêx Galdôx sinh năm 1843 tại Lax Palmax, thành phố cảng của Tây Ban Nha trên đảo Gran Canaria. Thuở nhỏ, Galdôx là một cậu bé trầm lặng, đơn độc, nhút nhát nhưng rất thông minh, tò mò và ham học. Galdôx học tiếng La tinh, tiếng Pháp, tiếng Anh, và nghiên cứu khoa học, sử học, luật học, văn học, hội họa, âm nhạc. Vì thế ở tuổi thanh niên, Galdôx đã có trình độ học vấn vững vàng, uyên bác. Sống trong một thời kỳ đất nước Tây Ban Nha có rất nhiều biến động. Galdôx đã chứng kiến những vụ đàn áp của chính quyền phong kiến chuyên chế, những cuộc đảo chính quân sự, với những cảnh đau thương trong các vụ bạo loạn của sinh viên và dân nghèo. Ông đã đi sâu vào cuộc sống để tìm hiểu những khuyết điểm và những nguyên nhân thất bại của các trào lưu đòi tự do, và những thủ đoạn thâm hiểm của bọn thống trị độc tài trong việc ngăn cản cấm đoán khát vọng tự do của dân chúng, ông đã tiếp xúc với nhiều tầng lớp, và làm quen với đủ loại người. Ông đã đến hầu hết các thành phố và thị trấn ở Tây Ban Nha, đã đi thăm nhiều nước ở Châu Âu (Pháp, Anh, Đức...).

Galdôx bắt đầu viết cho các báo từ khi còn là học sinh trung học. Năm hai bốn tuổi (1867), ông viết cuốn tiểu thuyết đầu tiên Giếng Vàng (La Fontana de Oro). Trải qua những năm dài làm việc không ngừng, năm sáu mươi chín tuổi ông bị mù (1913). Nhưng tám năm cuối đời, ông vẫn đọc cho người khác chép những tác phẩm cuối cùng. Ông mất năm 1920, thọ bảy mươi bảy tuổi, để lại trên 100 tác phẩm gồm 30 cuốn tiểu thuyết, 21 vở kịch, và 16 tập Những sự kiện quốc gia (Episodios nacionales).

Tài năng và lao động sáng tạo của Galdôx đã đưa ông lên ngang hàng với Lôpêx đê Vêga (1562 - 1635) *, Candêrôn đê la Barca (1600 - 1681) *, Mighel đê Xenrvantex Saavêdra (1547 - 1616) *.

Toàn bộ tác phẩm của ông tập trung vào một chủ đề lớn cuộc sống của đất nước Tây Ban Nha, cùng với những tệ nạn xã hội và những bất hạnh đau thương. Nhân vật chính trong các tác phẩm của Galdôx là nhân dân

Tây Ban Nha với đầy đủ tính cách, tập quán, hoàn cảnh sống của họ, những người bị áp bức, bóc lột, và giam hãm trong cảnh nghèo hèn lạc hậu. Galdôx đã miêu tả một cách hiện thực sinh động các nhân vật ấy cùng với những khát vọng mãnh liệt, những hy vọng sục sôi, niềm tin sắt đá, và những cuộc đấu tranh đầy hy sinh gian khổ của họ vì Tự do, Công lý và Tiến bộ. Đồng thời ông cũng nêu lên những thói hư tật xấu, tính ích kỷ nhỏ nhen, lòng tham không đáy, những ý nghĩ cùng những hành động ngu ngốc của một số người không ít...

Đônha Pertêcta, cuốn tiểu thuyết thứ tư của Galdôx, ra đời năm 1875 (cách đây trên trăm năm) lên án cái xã hội Tây Ban Nha nghèo khổ, lạc hậu, cuồng tín, tự hãm mình trong cảnh tối tăm ngu dốt, nhưng lại dương dương tự đắc về truyền thống sùng đạo, về uy lực nhà thờ Gia tô giáo của họ, và điên cuồng, trắng trợn chống lại những tư tưởng nhân đạo tiến bộ.

Kỹ sư Hôxê (Pêpê) đê Rây là một thanh niên tiến bộ, học vấn uyên bác, tính tình trung thực. Nhưng vì nhiều khi quá thẳng thắn, luôn luôn vạch trần sự dốt nát, mê muội, cuồng tín nên có một số kẻ xấu không ưa anh, căm tức anh, và chống lại anh...

Theo nguyện vọng của cha, Pêpê Rây đến thị xã Orbahôxa thăm bà cô ruột Đônha Perfecta và cô em họ Rôxariô để tìm hiểu và quyết định đính hôn với cô. Nhưng vừa mới đặt chân vào gia đình Đônha Perfecta (bà Toàn Thiện) ở cái thị xã sùng đạo Orbahôxa (đô thị uy nghiêm), anh đã vấp ngay phải sự phản ứng chống đối, đả kích cay độc của ông cố đạo rửa tội đôn Inôxenxiô (ngài Ngay Thật), người có nhiều đặc quyền đặc lợi ở vùng này, và cũng đang ấp ủ ý định gán ghép cô Rôxariô cho Haxintô (Hoa Dạ Hương), cháu họ của ông, một chàng trai tầm thường và lố bịch. Pêpê Rây cố tự kiềm chế tránh né những điều có thể gây va chạm. Nhưng bắt đầu từ hôm đó, sự bất đồng ý kiến cứ tiến triển và cuối cùng tạo ra mâu thuẫn đối kháng giữa anh với ông cố đạo và bà cô ruột của anh, cùng với đám tay chân thân tín của họ: mẹ Maria Rêmediôx (mẹ Maria Nhiều Thủ Đoạn), mẹ đẻ của Haxintô, lão nông dân giáo hoạt Licuôcgô (lão Thày Cò), tên côn đồ anh chị Cabaducô (thằng Người Ngựa).

Cũng ngay từ buổi đầu Pôpê Rây và Rôxariô yêu nhau say đắm. Nhưng bà Pertêcta cuồng tín và ông cố đạo nham hiểm Inôxenxiô tìm mọi cách để ngăn cản phá hoại cuộc hôn nhân. Họ không cho Rôxariô được gặp Pêpê Rây. Họ dựng lên những vụ kiện cáo rắc rối liên tiếp chống lại Pêpê Rây, và tung ra những tin đồn vu khống, làm cho anh mất uy tín và bị cách chức. Từ các giám mục, linh mục cai quản mọi việc trong nhà thờ và các yếu nhân, nắm quyền hành trong thị xã, cho đến các tầng lớp nhân dân trong vùng Orbahôxa, hầu như mọi người đều căm ghét anh... Cuối cùng nhà khoa học trẻ tuổi Pêpê Rây đã ngã xuống do lòng cuồng tín ngu xuẩn và sự gian ác cố chấp của bà phú hào Toàn Thiện, do tâm địa ích kỷ vụ lợi nham hiểm của ông cố đạo rửa tội Ngay Thật.

Qua tác phẩm của mình, Galdôx đã phơi bày ra ánh sáng bọn người cuồng tín, giả nhân giả nghĩa, nhỏ nhen, ích kỷ, và tham lam tàn bạo. Galdôx không chống lại tín ngưỡng, chống lại nhà thờ thiên chúa giáo, mà ông tố cáo và lên án tính chất giả đạo đức, phản động của tầng lớp cha cố Tây Ban Nha, những kẻ đã nắm quyền cai trị nhân dân, đã nhúng tay vào mọi vấn đề xã hội, và đã khống chế, đàn áp không thương xót những ai mong muốn được sống tự do.

Sự nghiệp sáng tác của Galdôx - bức tranh vĩ đại miêu tả toàn cảnh đất nước Tây Ban Nha, cuộc sống muôn vẻ của xã hội Tây Ban Nha, những mẫu người Tây Ban Nha với những đặc trưng sinh động của họ, những mâu thuẫn đối kháng giữa hai lực lượng tiến bộ và phản động - đã đưa ông lên địa vị xứng đáng là một nhà văn hiện thực cách mạng. Nhưng Galdôx không dừng lại ở đó. Từ những hoạt động văn học, ông đã đi đến hành động cách mạng: ông đã từng đứng đầu một liên danh Cộng hòa - Xã hội và chính ông đã nói: “Chủ nghĩa xã hội! Đó là con đường dẫn đến bình minh”.

NHỮNG NGƯỜI DỊCH

Vidaôrenda...! Năm Phút!

Khi chuyển tàu chợ số 65 (không cần nói tuyến đường) xuôi xuống và dừng lại ở ga xếp giữa cây số 171 và 172, hầu như tất cả hành khách trên các ghế hạng hai và hạng ba vẫn ngủ ngon lành, hoặc đang ngáp dài ngáp ngắn ở trong toa. Cái rét ban mai buốt thấu xương nên chẳng ai muốn xuống dạo chơi trên cái sân ga không có mái che. Một hành khách hạng nhất là người duy nhất vội vàng bước xuống, đi về phía những nhân viên nhà ga, và hỏi đây có phải là nơi hành khách xuống để về Vidaôrenda * không (cái tên này cũng như nhiều tên khác mà các bạn sẽ gặp là do tác giả đặt ra).

- Chúng ta đang ở Vidaôrenda đấy ạ - người hướng dẫn trả lời, tiếng anh ta lẫn với tiếng cục cục của những con gà mái đang được đưa lên toa hàng,
- Ông Đê Rây, thưa ông, tôi quên không gọi ông. Chắc là người mang ngựa đến đang chờ ông đấy.

- Nhưng ở đây rét kinh người * thế này - Người khách lạ cố thu mình trong chiếc áo khoác và hỏi. - Đây không có chỗ nào nghỉ tạm để lấy sức trước khi bắt đầu một cuộc hành trình bằng ngựa trên cái xứ băng giá này ư?

Anh chưa nói hết câu thì người hướng dẫn, vì công việc cấp bách, đã bỏ đi, để mặc người khách lạ với câu hỏi dở chừng. Người khách trông thấy một nhân viên khác đi tới với chiếc đèn bão ở tay phải, chiếc đèn buông thông đu đưa theo nhịp bước chân, hắt ra những luồng sáng nhấp nhô. Ánh đèn chiếu xuống sân ga, tạo thành những vệt ngoằn ngoèo giống như những tia nước từ bình tưới giội xuống.

- Ở đây, tại ga Vidaôrenda này, có quán trọ nào không bác? - Khách hỏi người cầm đèn.

- Chẳng có gì hết - người cầm đèn trả lời cộc lốc, và rảo bước đi về phía những người phu khuân vác đang hò hét, chửi thề, văng tục, thô lỗ cựa cấn đến nỗi những con gà mái cũng tức giận, nên chúng cứ rì rầm to nhỏ với nhau trong lồng.

- Tốt hơn hết là phải nhanh chóng rời khỏi nơi này. Hướng dẫn viên đã báo cho mình biết là có người và ngựa đang chờ mình ở đằng kia.

Còn đang suy nghĩ, anh cảm thấy có một bàn tay nhẹ nhàng và kính cẩn khẽ kéo vạt áo khoác của mình. Anh quay lại thấy một khối hình lờ mờ của chiếc khăn màu nâu cuộn khoanh, ở chỗ nếp gấp chính lộ ra một khuôn mặt khô quắt, nhăn nhó và quỷ quyệt của một nông dân Caxtida. Cái hình thù bần thiêu xấu xí ấy gợi cho anh nhớ đến một cây hắc dương đen sì giữa đám thảo mộc. Anh nhìn cặp mắt giao hoạt lấp lánh dưới chiếc mũ rộng vành bằng nhung cũ. Anh nhìn bàn tay cứng rắn nâu xám cầm một cây gậy màu xanh, và bàn chân to bè mỗi khi cử động lại làm cho cái cửa sắt thúc ngựa kêu lách cách.

- Có phải ngài là ngài Hôxê đê Rây không ạ? - Lão vừa hỏi vừa đưa tay lên vành mũ.

- Vâng, còn bác là ai? - Người khách vui vẻ hỏi lại - Bác là gia nhân của Đônha Perfêcta* đến đây đón tôi để đưa tôi về thị xã Orbahôxa* phải không?

- Đúng đấy ạ. Lúc nào ngài muốn khởi hành. Con ngựa non này chạy nhanh như gió. Tôi chắc ngài phải là một tay cưỡi ngựa giỏi. Thế mới đúng là “con dòng cháu giống”.

- Đi về phía nào? - Người khách hỏi, vẻ sốt ruột. - Ta đi thôi, đi ngay khỏi nơi này thôi, bác ạ... À, tên bác là gì nhỉ?

- Tên tôi là Pêđrô Lucax - Người quán khăn nâu trả lời, và lại định bỏ mũ ra - Nhưng người ta thường gọi tôi là Licuôcgô*. Thưa ngài, hành lý của ngài đâu ạ?

- Ở đằng kia, dưới cái đồng hồ ấy. Tôi vẫn nhìn thấy kia. Chỉ có ba bọc thôi. Hai cái va li và một gói sách để tặng ông Cagiêtanô. Cuống vé đây, bác cầm lấy.

Một lát sau, hai người đã bỏ lại sau lưng cái túp lều được gọi là nhà ga ấy, và đứng trước một con đường nhánh bắt đầu từ đây và mất hút sau những quả đồi trọc gần đó, nơi lờ mờ hiện lên cái xóm nghèo. Vidaôrenda. Ba con ngựa phải chở cả người và đồ đạc. Con ngựa non khá đẹp mã dành cho vị khách quý. Bác Licuôcgô kẹp chặt ngang lưng một con ngựa chuyên cày kéo tuy hơi già nhưng vẫn còn khỏe mạnh. Còn con ngựa đực thờ hành lý, có bộ chân nhanh nhẹn và đang hăng máu thì một chú thiếu niên tầm vóc nhỏ bé phải luôn luôn ghì cương điều khiển.

Trước khi đoàn người ngựa lên đường, con tàu chuyển bánh chạy trên đường ray với tốc độ chậm rì rì ì ạch của một con tàu chợ. Tiếng xình xịch của nó mỗi lúc một xa dần, tạo thành tiếng vang vọng sâu trong lòng đất. Khi chui vào trong đường hầm ở cây số 172, con tàu xả hơi rúc còi, và một tiếng thét đinh tai nhức óc vang dội hồi lâu. Đường hầm cũng thét lên rầm rầm kéo dài như một cái kèn đồng, rồi nhả ra một luồng khói trắng từ cái miệng đen ngòm. Và khi nghe tiếng thét đinh tai của nó, các xóm làng, trang trại, phố xá đều thức dậy. Chỗ này một con gà trống cất tiếng gáy, chỗ kia một con khác gáy theo. Trời bắt đầu hửng sáng...

Một Cuộc Hành Trình Trong Lòng Nước Tây Ban Nha

Khi ba người lên đường và bỏ lại đằng sau những căn nhà tồi tàn của xóm Vidaôrenda, vị khách quý là một chàng thanh niên đẹp trai lên tiếng:

- Bác Xôlôn này...

- Licuôcgô chứ ạ, người hầu của cậu đây.

- Vâng, vâng, bác Licuôcgô*. Tôi biết rõ bác là nhà lập pháp rất uyên bác thời cổ đại. Xin lỗi bác về sự nhầm lẫn. Thôi, ta nói vào việc nhé. Xin bác cho tôi biết cô hiện nay thế nào?

- Vẫn luôn luôn phúc hậu - Lão thợ cày trả lời, và thúc ngựa tiến lên mấy bước. - Hình như năm tháng chẳng ảnh hưởng gì đến bà Perfêcta cả. Đúng như người ta nói “người tốt thì trời cho sống lâu”. Bà thiên thần toàn thiện ấy sẽ thọ nghìn tuổi. Nếu những lời người ta ca tụng, cầu chúc cho bà trên đất này làm bằng lông vũ thì không cần có cánh bà cũng có thể bay lên đến trời.

- Thế còn cô em họ Rôxariô của tôi thì sao?

- Đúng là “mẹ nào con ấy” - Lão Licuôcgô đáp - Tôi chẳng phải nhiều lời, chỉ cần nói cô Rôxariô là hình ảnh sống của bà mẹ là đủ. Cậu Hôxê ạ, nếu đúng như người ta nói là cậu đến đây để đính hôn với cô ấy thì cậu thật là tốt số đấy. Còn cô ấy, cũng không có điều gì phải than phiền về cậu cả. Thật là “môn đăng hộ đối”*.

- Thế còn ông Cagiêtanô?

- Vẫn vui đầu vào sách vở. Ngài có một thư viện lớn hơn cả thư viện của nhà thờ. Ngài còn đào bới đất để tìm kiếm những hòn đá có những nét như bọt chó bám vào mà người ta bảo là chữ viết của người Môrô thời xưa.

- Chừng nào thì ta đến Orbahôxa?

- Khoảng chín giờ, nếu trời phù hộ. Bà chủ sẽ vui lòng lắm khi nhìn thấy cậu cháu trai... Cô Rôxariô đã bỏ cả ngày hôm qua, để xếp đặt, trang hoàng căn phòng mà cậu sẽ đến ở... Vì chưa được gặp cậu lần nào, nên cô ấy cứ nghĩ là cậu sẽ thế này hoặc thế kia. Thôi, bây giờ đến lúc chấm dứt thời kỳ thư đi thư lại, và bắt đầu nói với nhau bằng lời! Cô em họ được gặp cậu anh họ, và tất cả sẽ tốt đẹp huy hoàng. Đúng như người ta nói “Trời sẽ sáng và chúng ta sẽ khá hơn”.

- Cô tôi và cô em tôi nữa đều chưa biết tôi - Hôxê cười nói - mà đã trù tính thế, này thế nọ thì thật là không thận trọng.

- Đúng vậy, chính vì thế mà người ta nói “ông nói gà, bà nói vịt”* - Bác thợ cày nói - Nhưng “trông mặt mà bắt hình dong”*, cậu vợ được của quý đây! Cô ấy cũng chop được một chàng điển trai...

Hôxê không nghe thấy những lời cuối cùng của lão Licuôcgô. Anh đắm chiêu suy nghĩ. Ba người đến một chỗ đường quanh thì lão Licuôcgô lại hồi ngựa quay ngoặt lại. Lão nói:

- Phải vượt sông bằng lối kia thôi. Cầu bị hỏng rồi, ta chỉ có thể lội qua sông ở quãng Đồi Hoa Huệ* kia.

- Đồi Hoa Huệ à? - Đã thoát ra khỏi sự suy nghĩ lo âu, - Hôxê nói - Ở những nơi xấu xí thế này, mà sao có nhiều tên gọi hay ho như thế. Từ khi tôi đặt chân trên đất này, tôi cứ ngạc nhiên hoài về sự giễu cợt nực cười trong những tên gọi. Một nơi hoang vu quang cảnh tiêu điều xám xịt lại có tên là “Thung lũng Xanh Tươi”*. Một xóm nghèo khổ xác xơ trên một cánh đồng khô cằn thì lại có cái tên ngạo mạn

bậy bạ “xóm Giàu” *. Cái nơi đây sỏi đá và bụi bặm mà cỏ dại cũng không sống nổi, lại mang tên là “Thung lũng Đầy Hoa” *, Trước mặt chúng ta kia là “Đồi Hoa Huệ” ư? Nhưng hoa huệ đâu, hả ông tướng nhà trời? Tôi chẳng nhìn thấy gì ngoài đá và cỏ úa. Đáng lẽ phải gọi đây là “Đồi Hoang Phế” * thì mới đúng. Chỉ trừ có Vidaôrenda “Xóm nghèo nàn ghê tởm” là

nhận cái tên gọi đúng với thực chất của nó, còn tất cả ở đây đều là trò cười... Lời nói hoa mỹ, nhưng thực chất lại tồi tàn khốn khổ. Những người mù sẽ là những người sung sướng ở xứ sở này, vì tai nghe thì thật là thiên đường, nhưng mắt thấy lại là địa ngục...

Lão Licuôgô không chú ý nghe, hoặc là không hiểu ý nghĩa những câu nói của Hôxê. Khi họ lội qua sông, nước vẫn đục chảy xiết như chạy trốn khỏi đôi bờ, lão thợ cày giơ tay chỉ về phía khu đất bên tay trái, một khu đất rộng bát ngát trơ trụi, và nói:

- Kia là trang trại Alaundôx de Buxtamantê*.

- Đất của nhà tôi đấy! - Hôxê thốt lên vui sướng và đưa mắt nhìn những cánh đồng âm đạm được chiếu sáng bởi những tia nắng đầu tiên của ban mai. - Đây là lần đầu tôi nhìn thấy tài sản hương hỏa của mẹ tôi để lại. Bà mẹ tội nghiệp của tôi thường ca ngợi rất nhiều cái xứ sở này, và đã từng kể cho tôi nghe rất nhiều điều kỳ lạ về nó, và thuở nhỏ tôi cứ nghĩ là nếu được ở đây thì thật là thỏa chí tang bồng. Nào là hoa, quả, nào là đồi núi, sông hồ, những con suối đầy thơ mộng, những đồng cỏ chăn nuôi, và những cuộc săn bắn muông thú. Mọi thứ đều có ở trong trang trại Alamidôx de Buxtamantê, ở trong mảnh đất thần thánh này, mảnh đất tốt đẹp hơn bất cứ nơi nào khác. Quý quái thật! Người xứ này sống với tưởng tượng. Trong thời kỳ thơ ấu, khi tôi sống với những ấn tượng và niềm vui thích của bà mẹ đáng kính của tôi. Nếu người ta đưa tôi về đây, có lẽ tôi cũng thấy hài lòng ưa thích những quả đồi trơ trụi, những cảnh đồng khô cỏ bụi bặm hoặc bùn lầy nước đọng, những ngôi nhà cũ kỹ, những guồng nước long lở mà gầu guồng thì chảy tong tỏng chỉ đủ nước tưới cho nửa tá cây cải bắp... đó là sự hoang tàn thảm hại và sự biếng nhác trì trệ mà tôi đang nhìn thấy đấy.

- Đây là khu đất tốt nhất của cả vùng này đấy cậu ạ. Nhất là trông kê thì thật không đâu bằng.

- Thế thì quý hóa thật. Nhưng từ khi tôi thừa hưởng khu đất trứ danh này, nó chẳng sản sinh ra cho tôi được một đồng xu nhỏ nào cả.

Lão Licuôcgô gãi gãi tai, và buông một tiếng thở dài.

- Nhưng tôi nghe nói - Hôxê lại tiếp - một số người quanh đây đã đặt cày của họ vào những vạt đất lớn thuộc sở hữu của tôi, rồi họ lấn chiếm dần dần. Ở đây chẳng có mốc, chẳng có cọc, cũng chẳng có sở hữu thực sự nào cả, bác Licuôcgô ạ.

Lão thợ cày yên lặng, dường như tâm trí lão còn đang nghiên ngẫm những điều gì sâu sắc, nên một lát sau lão mới diễn giải được:

- Lão Paxô Largô * mà chúng tôi thường gọi là “nhà triết học”, vì lão rất ranh mãnh, tinh khôn, đã vượt qua cả chỗ đền thờ mà đặt cày của lão vào đây. Lão cứ gặm dần gặm dần, thế mà đã nuốt được sáu phanêga * rồi đấy.

- Thật là một thứ triết học không thể so sánh được. - Hôxê cười nói - tôi đánh cuộc là không phải chỉ có một mình lão là nhà triết học duy nhất đâu...

- Ngạn ngữ có câu: “Người nào biết việc người ấy”, và nếu “chuồng bò câu không thiếu mồi thì không thiếu chim câu!”. Nhưng thưa cậu, đối với cậu thì có thể nói là “dưới mắt của chủ nhân, con bò nào cũng béo tốt cả”. Bây giờ cậu về đây thì cậu sẽ phục hồi được trang trại của mình thôi.

- Có thể là không dễ dàng đâu, bác Licuôcgô ạ. - Hôxê trả lời đúng lúc ba người đi vào một con đường nhỏ, hai bên có những ruộng lúa mì rất tốt, đã chín vàng, trông thật vui mắt - A, cánh đồng này có vẻ được chăm sóc tốt hơn cả. Tôi nhận thấy không phải tất cả đều là ảm đạm, nghèo khổ ở trang trại “Rừng Bạch Dương” này.

Lão thợ cày xịu mặt, nhưng giả bộ thờ ơ, coi thường cánh đồng vừa được Hôxê khen, rồi nói giọng rất khiêm tốn:

- Thưa cậu, chỗ này là của tôi đấy ạ.

- Chết nỗi, xin lỗi bác - Hôxê sốt sắng nói ngay - tôi cũng đã định đưa liềm của mình vào đất đai của bác rồi đấy. Vậy ra cái triết học ở đây là một bệnh hay lây.

Họ đi xuống một khe cạn nguyên là một con suối nông và nước hầu như không chảy. Sau khi qua khe cạn, họ lại đi vào một vùng đầy sỏi đá và

chẳng có một dấu vết cây cỏ nào.

- Khu đất này quá xấu - Hôxê vừa nói vừa quay đầu nhìn người đưa đường lúc đó đã tụt lại phía sau một quãng ngắn - chắc chắn là bác khó mà thu hoạch được gì ở cái đất này, bởi vì chỉ toàn bùn lầy và sỏi cát.

Lão Licuôcgô đáp, giọng từ tốn:

- Đây là... khu đất của cậu đấy ạ.

- Tôi thấy ở đây tất cả những gì tồi tàn, xấu xí đều là của tôi - Hôxê xác nhận, rồi cười một cách hồn nhiên vui vẻ. Trong khi nói những chuyện đó, họ lại đi ra đường lớn. Ánh sáng ban ngày rục rờ lùa vào các cửa sổ, cửa tò vò và tràn ngập các cánh đồng. Bầu trời mênh mông không một gợn mây dường như càng to rộng hơn và càng xa thăm thẳm. Vùng đất cằn cỗi trụi trụi không có cây cối, chỗ mang màu rơm rạ, chỗ có màu đất thó, chia ra thành từng mảnh tam giác hoặc tứ giác màu vàng hoặc đen xám, màu nâu hoặc phớt xanh, giống như một cái áo rách bần loang lổ phơi dưới nắng. Trên mảnh đất hoang vu này đã xảy ra bao nhiêu cuộc xung đột ác liệt giữa những người theo đạo Cơ đốc và đạo Hồi. Đó là những chiến trường nổi tiếng, đúng thế, nhưng những trận giao chiến năm xưa ấy cũng làm cho nó trở thành khủng khiếp.

- Chắc là hôm nay nắng như thiêu đốt, phải không bác Licuôcgô - Hôxê nói và nói lỏng cái áo choàng trên người - cánh đồng âm đạm quá! Khắp cả một vùng bát ngát không có lấy một bóng cây. Ở đây, tất cả mọi thứ đều như trái ngược đến nực cười. Tại sao không có một cây bạch dương nào mà lại mang tên là “Rừng Bạch Dương”?

Lão Licuôcgô không trả lời, bởi vì lão đang chú ý lắng nghe những tiếng động xa xa mà họ chột nghe thấy. Với bộ dạng lo ngại, lão dừng ngựa lại, nhìn soi mói suốt con đường và những quả đồi xa tít.

- Có chuyện gì thế? - Hôxê cũng ghìm ngựa lại và hỏi.

- Cậu Hôxê, cậu có mang theo vũ khí không đấy?

- Một khẩu súng lục... À tôi hiểu rồi. Có trộm cướp phải không?

- Có thể. - Lão Licuôcgô lo lắng trả lời. - Hình như có tiếng súng.

- Ta đến đó xem sao... Nào, đi lên - Hôxê vừa nói vừa thúc ngựa tiến lên
- bọn chúng chẳng đáng sợ lắm đâu.

- Yên đã, cậu Hôxê! - Lão Licuôcgô kêu lên, ngăn anh. - Bọn ấy còn hung ác hơn cả quý Xa tăng đấy. Hôm nọ, chúng đã giết chết hai người trên đường đi ra ga xe lửa đấy... Chớ có đùa. Thăng Gaxparôn lực lưỡng, thăng Pêpitô hung hăng, thăng Mêrenghê ngọt ngào và thăng Aorca Xuêgrax treo cổ, những ngày vừa qua tôi không thấy mặt bọn chúng. Ta hãy lùi lại chỗ lội qua sông lúc này.

- Không, cứ tiến lên đi, bác Licuôcgô.

- Nên lùi lại, cậu Hôxê ạ. - Lão thợ cày đáp lại bằng một giọng rầu rĩ - cậu không biết bọn chúng là hạng người thế nào đâu. Chính là những tên đã cướp cái bình đựng thánh thể, mũ miện Đức Bà và hai cây nến của nhà thờ Carmen hồi tháng trước đấy. Cách đây hai năm, cũng chính bọn chúng đã chặn cướp chuyến tàu hỏa đi Madrít đấy.

Nghe những chuyện ấy, Hôxê cũng thấy nao núng và e ngại phần nào...

- Cậu có trông thấy dãy núi cao chên vênh xa xa kia không? Bọn chúng ẩn nấp trong những hang hốc ở vùng đó. Chúng gọi nơi ấy là Trạm trú chân của các hiệp sĩ đấy.

- “Các hiệp sĩ!”

- Thưa cậu, vâng ạ. Khi lính bảo an không canh phòng cẩn mật, bọn chúng xuống tận đường cái, và cướp đoạt tất cả những gì chúng có thể cướp được.

Cậu không nhìn thấy cây thánh giá ở bên kia quãng đường quẹo à? Đấy là cái bia đặt ra để tưởng niệm vong linh ông trưởng xóm Vidaôrenda bị chúng giết trong cuộc bầu cử đấy.

- Có, tôi có trông thấy cây thánh giá.

- Ở đấy có một ngôi nhà cũ. Bọn chúng ẩn nấp trong ngôi nhà ấy để chờ những người qua lại. Chúng tôi gọi nơi đó là Nhà lạc thú.

- “Nhà lạc thú”?

- Nếu tất cả những người đi qua đây bị cướp, giết mà sống lại được thì có thể tập hợp thành một đạo quân.

Trong khi nói chuyện, họ lại nghe thấy những tiếng súng nổ gần hơn, và mọi người càng thấy hồi hộp, lo lắng hơn.

Riêng chú nhỏ thì lại có vẻ vui thích phờn phơ. Chú xin lão Licuôcgô cho phép chú đi lên trước xem cuộc đụng độ vừa xảy ra gần đâu đây. Thấy vẻ cả quyết của chú nhỏ, Hôxê cảm thấy ngỡ ngàng, vì đã tỏ ra sợ sệt hoặc ít ra là đã e dè bọn kẻ cướp. Anh vừa quát lên vừa thúc giục con ngựa non:

- Vậy thì tất cả chúng ta cùng đi! Có thể chúng ta sẽ cứu giúp được những người đi đường không may kia trong cơn ngặt nghèo này, và chúng ta sẽ gây khó dễ cho các nhà hiệp sĩ kia.

Lão Licuôcgô ra sức thuyết phục Hôxê hãy từ bỏ những dự định táo bạo đáng sợ cũng như cái ý đồ hào hiệp nhưng vô ích của anh, bởi vì dù sao những người bị cướp cũng đã bị cướp hết cả rồi, có thể đã chết cả rồi, như vậy thì chẳng cần ai cứu giúp nữa. Mặc dù những lời can ngăn chín chắn, chàng trẻ tuổi vẫn khăng khăng không nghe. Lão già phản đối kịch liệt. Sự tranh chấp chỉ chấm dứt, khi xuất hiện hai ba người phu vận chuyển đẩy một chiếc xe hai bánh có mui từ phía trước đi lại. Chắc không có gì nguy hiểm lắm, vì họ vừa đi vừa hát. Đúng thế, vì theo họ nói thì những tiếng súng kia không phải là do bọn phi bản, mà do lính bảo an bắn chặn đường tẩu thoát của nửa tá phi mà họ đã trói và giải về trại giam.

- À, à, tôi hiểu rồi - lão Licuôcgô chỉ một làn khói nhẹ bốc lên phía bên phải đường cái. Người ta ướp cá ở chỗ ấy đấy. Chuyện này xảy ra, ngày có, ngày không.

Hôxê chẳng hiểu gì cả.

- Tôi đoán chắc với cậu Hôxê - lão nhấn mạnh - đây là một việc rất tốt, bởi vì chẳng có gì làm cho bọn phi khốn kiếp ấy tỉnh ngộ đâu. Quan tòa chỉ làm cho chúng choáng váng chút xíu, rồi lại tha thôi. Nếu có phải tù sáu năm thì chúng vượt ngục hoặc được ân xá, rồi lại trở về cái Trại trú chân của các hiệp sĩ. Đúng ra là phải như thế này: bắn tuốt, khi giải chúng về trại giam, đến một nơi nào thuận tiện... “A đô chó đê, mà định chạy trốn à,

đoàng đoàng!”... Thế là xong. Rồi thì nêu bằng chứng, khám nghiệm tử thi, lập biên bản... Tất cả chỉ trong một phút. Đúng như người ta nói “vỏ quít dày, móng tay nhọn” *.

- Vậy thì chúng ta đi thôi, và phải ráo căng lên, vì đường thì xa mà chẳng có cây cối gì cả.

Khi đến gần “Nhà lạc thú” họ nhìn thấy ở cạnh đường có một toán lính bảo an, những người lính vừa thi hành bản án lạ lùng mà độc giả đã biết. Chú thiếu niên rất buồn bực, vì người ta không cho phép chú đến gần để nhìn cho rõ những cái xác còn đang thoi thóp bọn thổ phi, mà chỉ trông thấy một đồng lù lù ghê tởm ở xa xa. Ba người vẫn tiếp tục đi. Nhưng chưa đầy hai chục bước, họ chợt nghe có tiếng vó ngựa khua ở đằng sau. Ngựa chạy rất nhanh, nên chỉ trong chốc lát đã đuổi kịp ba người, Hôxê quay lại, thấy một người đàn ông, nói đúng hơn một thẳng nhân mã * nửa người nửa ngựa, bởi vì không thể có một sự kết hợp nào hoàn hảo hơn giữa con ngựa và thẳng cưỡi ngựa. Nó có một thân hình cứng rắn đỏ như máu. Cặp mắt ốc nhồi long sòng sọc. Cái đầu bướng bỉnh, hung ác. Hàng ria đen sì. Diện mạo và điệu bộ cục súc, gày gò. Toàn thân nó toát ra những nét mạnh mẽ, hùng dũng. Nó cưỡi một con ngựa rất đẹp, ức nở căng giống như những con ngựa trong các bức họa trang trí ở đền Partênôn thờ nữ thần Atênêa Partenôx. Con ngựa đeo bên hông một chiếc va ly da khá to, trên nắp có một dòng chữ đậm nét: Bưu điện.

- Ô la, chào ông Cabaducô - Lão Licuôcgô hướng về người cưỡi ngựa, và lên tiếng chào khi hẵn tới gần - Tại sao chúng tôi lại đi trước ông? Nhưng rồi ông sẽ đến nơi trước chúng tôi thôi, vì ông cưỡi con ngựa kia.

- Ta hãy nghỉ chân đi đã - Cabaducô * nói và chăm chú quan sát Hôxê, khi ngựa của hẵn vượt qua ba người - Thế là chúng ta có bạn đường rồi...

- Cậu đây là - Lão Licuôcgô nói - cháu ruột của bà Perfêcta đấy.

- A!... đã nhiều năm nay, thưa cậu, cậu chủ của tôi...

Đôi bên chào hỏi nhau, Hôxê nhận thấy Cabadurô càng làm ra vẻ lịch thiệp với thái độ tự đắc, kiêu kỳ, trích thượng thì lại cùng phơi bày ra cái cung cách của một kẻ thấp hèn cố tình làm ra vẻ ta đây là người có tài trí lớn hoặc có địa vị cao trong vùng. Khi thẳng “người-ngựa” kiêu căng ấy vượt lên trước và dừng lại một lát nói chuyện với hai người lính bảo an lúc đó cũng vừa ra đến đường cái. Hôxê lên tiếng hỏi lão đưa đường:

- Thẳng cha quý quái ấy là ai thế?

- Còn ai vào đây nữa? Ông Cabaducô đấy?

- Thế Cabaducô là ai?

- Thế này nhé... Nhưng, chả lẽ cậu chưa nghe thấy tên ông ấy hay sao? - Lão nhà quê ngạc nhiên về sự dốt nát của cháu bà Perfêcta - ông ấy là một người rất can đảm, một kỵ sĩ lão luyện cừ khôi, một người sành ngựa nhất vùng này đây. Những người ở Orbahôxa chúng tôi rất quý mến ông ta, bởi vì ông ta... nói đúng sự thật... tốt như phúc lành của chúa... Người ta coi ông ta như một tù trưởng đáng sợ. Ngay quan tỉnh trưởng cũng phải ngả mũ chào ông ta đấy.

- Chắc là khi có bầu cử...

- Chính phủ Madrít gửi công văn cho ông ấy cũng phải thưa bẩm rất trân trọng đấy... Ông xông vào giáo mác như một dũng tướng, và ông sử dụng tất cả các loại vũ khí thành thạo như ta sử dụng những ngón tay của mình vậy. Khi vây bắt khủng bố, cũng chẳng có ai làm gì nổi ông, và đêm nào cũng có tiếng súng nổ ở ngoài cổng thành. Bộ hạ của ông đều đáng mặt anh chị cả... Ông bênh vực người nghèo khổ, và nếu có kẻ nào ở nơi khác dám có ý định “đụng đến lông chân” của một người dân xứ Orbahôxa này thì biết tay ông ngay. Hầu như không bao giờ lính tráng ở Madrít lảng vảng tới vùng này. Nếu chúng đến đây thì ngày nào cũng có máu chảy, bởi vì trong bất kỳ trường hợp nào ông Cabaducô cũng không để cho chúng yên. Hiện nay, hình như ông sống trong cảnh nghèo đói, và đã tự nguyện ra làm nhân viên bưu điện. Nhưng ông đang châm lửa vào tòa Thị chính với ý đồ gây ra chuyện bắt bớ khủng bố, giết hại nhau lẫn nữa... Tôi không hiểu tại sao cậu lại không nghe ở Madrít người ta nhắc đến tên ông, bởi vì ông là con một

ông Cabaducô nổi tiếng đã từng tham gia bạo loạn, ông Cabaducô ấy cũng là con một ông Cabaducô khác, và cũng đã từng tham gia bạo loạn ở nơi xa hơn... Và giờ đây, người ta bảo lại sắp có loạn, bởi vì mọi thứ đều lộn xộn, rối ren. Chúng tôi đang lo ông Cabaducô của chúng tôi lại tham gia vào vụ này, và bằng cách ấy nối tiếp những chiến công của ông cha, những người mà vì vinh quang của chúng tôi đã sinh ra ở thị xã này.

Ngạc nhiên trước sự tồn tại hiển nhiên của loại hiệp sĩ lang thang trên những nẻo đường mà anh đã qua, nhưng anh không còn dịp để hỏi thêm những câu khác, vì Cabaducô đã quay trở lại, nét mặt hăm hăm tức tối hẳn nói:

- Tụi lính bảo an đã giết ba người. Tôi đã bảo thẳng chỉ huy của chúng nó là hãy coi chừng. Mai mốt ngài tỉnh trưởng và tôi sẽ nói chuyện...

- Ông đi đến X. ạ...?

- Không, ông tỉnh trưởng sẽ đến đây, bác Licuôcgô ạ, bác phải biết rằng họ sẽ điều vài trung đoàn về đóng ở vùng Orbahôxa này đấy....

- Đúng thế - Hôxê tươi cười nói - ở Madrit tôi đã được nghe nói đến mối lo có một vài nhóm định nổi loạn ở vùng này... Tốt hơn cả là đề phòng trước.

- Ở Madrit, người ta chẳng biết cái gì ngoài bạo loạn óc - thẳng người-ngựa thốt lên một cách giận dữ, sùi cả bọt mép - Ở Madrit chẳng có gì ngoài lũ trộm cướp... Họ điều quân lính đến đây để làm gì chúng tôi? Để quyên góp, bòn rút thêm thuế má, vơ vét những trái anh đào chứ gì? Vì cuộc sống của... Nếu không có loạn thì cũng phải làm cho nó nổ ra. Còn cậu... - hẳn nói tiếp, mắt nhìn chòng chọc vào chàng trai với cái vẻ ngu ngốc, láo xược của một thẳng côn đồ gan dạ. - Thế ra cậu là cháu ruột bà Perfêcta đấy à?

- Vâng ạ. Có điều gì thế, thưa ông?

- Tôi là bạn của bà ấy, và tôi quý bà như quý con người của mắt mình. Cậu đến Orbahôxa, vậy thì chúng ta sẽ gặp nhau tại đây.

Và không nói thêm một lời, hẳn thúc gót vào sườn ngựa làm cho nó chạy lồng lèng. Hẳn biến đi trong đám bụi mù mịt.

Suốt nửa giờ đi đường Hôxê tỏ ra không muốn trao đổi chuyện trò gì nữa. Lão Licuôcô cũng thế. Bỗng trước mắt họ hiện ra những ngôi nhà cũ kỹ chen chúc nhau trên một quả đồi. Mấy cái tháp canh màu đen của một thành lũy đổ nát nổi lên trên đỉnh đồi. Cả khu nhà lộn xộn với những bức tường đất nằm méo mó xiêu vẹo, dường như chỉ còn lại cái nền nhà dưới chân mấy mảng tường thành cắm mảnh chai vỡ nhọn sắc. Hàng ngàn ngôi nhà nhỏ tồi tàn phô bày cái bề ngoài khốn khổ bằng gạch mộc, giống như những bộ mặt thiếu máu và đói khát nghển ra để cầu xin bố thí. Một con sông nông choèn bao quanh thị xã như một cái thắt lưng bằng sắt tây. Dân cư hẳn phải cảm thấy mát mẻ khi đi qua mấy vườn cây, vì đó là cái màu xanh duy nhất làm cho vui mắt. Người ra vào thị xã thường cưỡi ngựa, hoặc đi bộ. Hoạt động của con người tuy bé nhỏ, cũng cho thấy phần nào cái bề ngoài sống động của một đô thị mà về mặt kiến trúc, đã bày ra những quang cảnh đổ nát tiêu vong nhiều hơn là sinh khí của cuộc sống và của sự tiến bộ. Đám ăn mày như nhớp đông vô kể, lê lét từ bên này đường sang bên kia đường, kêu xin khách qua lại bố thí. Cảnh tượng thật là thảm hại. Không thấy thực tại nào phù hợp hơn để có thể chứng minh về một thành phố không phải chỉ bị chôn vùi mà còn bị thối rữa. Khi đoàn người tới gần, mấy cái chuông lạc điệu khua vang, như để chứng tỏ bằng âm thanh rằng cái thầy ma này vẫn còn linh hồn.

Người ta gọi nó là Orbahôxa, cái đô thị không phải ở vùng đất nóng bỏng của người Caldêa*, cũng không phải ở vùng của người Côpla*, mà ở ngay trong nước Tây Ban Nha, với số dân bảy nghìn ba trăm hai bốn người, cũng có tòa thị chính, có tòa giám mục, có tòa án, có chủng viện, có trại chăn nuôi ngựa giống, có trường trung học, và có những cơ quan đặc quyền khác.

- Chuông nguyện sáng trong nhà thờ đấy - Lão Licuôcô nói - chúng ta đã đến nơi sớm hơn tôi tưởng.

- Quang cảnh quê hương của bác - Hôxê vừa nhìn bao quát cảnh vật trước mắt vừa nói - Thật không còn gì chán ngán hơn nữa. Thành phố lịch

sử Orbahôxa này mà tên gọi chắc chắn là biến âm của tiếng Urbs auguxta *, trông như một đồng phân khổng lồ.

- Bởi vì từ đây ta không thể nhìn thấy gì hơn là những vùng ngoại ô - Lão Licuôgô bức mình, nói khi cậu vào phố Real và phố Cõndextablê, cậu sẽ thấy những nhà đẹp chẳng kém gì nhà thờ.

- Tôi không có ý nói xấu Orbahôxa, khi tôi chưa biết gì về nó. Điều tôi vừa nói không phải là tỏ ý coi khinh nó, dù nó nghèo nàn khốn khổ, hoặc nó lộng lẫy kiêu căng cũng vậy thôi, thị xã này đối với tôi bao giờ cũng rất đáng quý, không phải chỉ vì nó là quê hương của mẹ tôi, mà còn vì ở đó có những người tôi rất yêu mến, tuy chưa biết mặt. Thôi, chúng ta vào thành phố Orbahôxa uy nghiêm đi thôi.

Đi theo một con đường lát gạch, họ lên tới những khu phố đầu tiên, và đến sát thảm cỏ của những vườn cây to.

- Cậu có nhìn thấy tòa nhà to lớn sang trọng ở tận cuối khu vườn rộng này mà chúng ta đang đi bên ngoài tường bao của nó không? - Lão Licuôgô hỏi, tay chỉ bức tường cao chạy dài chứng tỏ đây là một khu nhà duy nhất còn có cái bề ngoài đẹp mắt của một gia đình khá giả, sung túc.

- Tôi thấy rồi... Đó là nhà của cô tôi đấy ư?

- Đúng, đúng đấy. Nhưng ta chỉ trông thấy mặt sau của khu nhà thôi. Mặt tiền nhìn ra phố Cõndextablê có năm ban công bằng sắt giống như năm cái pháo đài. Khu vườn cây rất đẹp bên kia thảm cỏ cũng là vườn của nhà ta đấy, và nếu cậu đứng rướn người trên bàn đạp thì cậu sẽ nhìn thấy tất cả đấy.

- Vậy là chúng ta đã tới nơi rồi. Không thể vào nhà từ lối này được ư?

- Trước đây có một cái cửa ngách, nhưng bà chủ đã sai lấp đi rồi.

Hôxê đứng trên bàn đạp, cố rướn cổ lên, ngó qua bức tường bao quanh.

- Tôi đã nhìn thấy toàn bộ khu vườn, ở đằng kia dưới những cây to kia, có một người đàn bà... một cô bé... một thiếu nữ sang trọng...

- Cô Rôxariô đấy - Lão Licuôcgô cũng đứng thẳng người lên để nhìn vào. - Ở này, cô Rôxariô - Lão hét lên và giơ tay phải làm những cử chỉ đầy ý nghĩa - Chúng tôi đã về đến đây rồi... Tôi đã đưa ông anh họ của cô về đây...

- Cô ấy đã nhìn thấy chúng ta rồi - Hôxê nói và cố hết sức vươn cao người lên - Nhưng nếu tôi không nhầm, bên cạnh cô ấy có một thầy tu... một linh mục.

- Cha giải tội đấy - Lão Licuôcgô thản nhiên trả lời.

- Cô em tôi đã nhìn thấy chúng ta... Cô ấy bỏ ông linh mục ở lại một mình, và chạy vào nhà... Một cô gái đẹp...

- Như một thiên thần *.

- Má cô ấy ửng đỏ, đẹp hơn sắc đỏ của quả anh đào. Ta đi thôi, đi đi thôi, bác Licuôcgô.

Pêpê Rây *

Trước khi tiếp tục câu chuyện, cần phải giới thiệu với bạn đọc Pêpê Rây là ai và đến Orbahôxa có việc gì.

Năm 1841, khi thiếu tướng lữ đoàn trưởng Rây chết thì hai người con của ông, con trai là Hoan và con gái là Perfêcta đều vừa mới lập gia đình. Perfêcta lấy một người giàu có nhất vùng Orbahôxa, còn Hoan lấy một cô gái cùng ở thị xã này. Chồng Perfêcta tên là Manuel Maria Hôxê đê Pôlentinôx, còn vợ Hoan lên là Maria Pôlentinôx. Tuy cùng một họ Pôlentinôx nhưng mà là họ xa.

Hoan Rây là một luật sư nổi tiếng, đã tốt nghiệp đại học ở Xêviđa, và hành nghề ở ngay thành phố đó trong ba mươi năm với rất nhiều vinh quang và bổng lộc, Năm 1815, ông góa vợ và chỉ có một cậu con trai đang ở cái tuổi nghịch ngợm. Cậu bé thích chơi đất ở ngoài sân, nào là xây cổng, đắp đê, đắp đập, đào ao, khơi rãnh, rồi đổ nước cho chảy giữa những công trình mỏng manh ấy. Cha cậu cứ để mặc cho con chơi, và nói: “Sau này con sẽ là một kỹ sư”.

Từ khi hai anh em có vợ có chồng, Perfêcta và Hoan không gặp nhau, bởi vì cô em ra thủ đô Madrit sống với chồng là Pôlentinôx, một tay phú hào có rất nhiều của cải, nhưng cũng là một tay hoang toàng vung vãi tài sản. Đam mê chơi bời trác táng, phung phí vô độ, Pôlentinôx sẽ phá sạch cơ nghiệp nếu hãn không chết sớm. Một đêm hoan lạc đã đột ngột kết liễu cuộc đời tay phú hào tình lẻ, sau khi hãn đã bị những con đĩa đói của tòa án và những con giời khát máu của sông bạc bòn hút. Cái di sản duy nhất hãn để lại là một đứa con gái mới được mấy tháng. Chồng chết, trong gia đình Perfêcta không còn những nỗi lo sợ kinh hoàng nữa, nhưng lại nảy sinh những mâu thuẫn, xung đột lớn. Cơ đồ của Pôlentinôx đang suy sụp: những

đồn điền, trại ấp, ruộng vườn có nguy cơ rơi cả vào tay bọn chủ nợ. Tất cả mọi việc đều lộn xộn. Những món nợ kéch xù, việc quản lý tồi tệ ở Orbahôxa và cảnh thất thế phá sản ở Madrit.

Bà Perfêcta phải cầu cứu ông anh, và ông này đã sốt sắng đến giúp đỡ bà em góa bụa đáng thương. Ông đã tỏ ra rất khôn khéo và chín chắn, nên chỉ trong một thời gian ngắn phần lớn những việc rắc rối nguy hiểm đã được giải quyết ổn thỏa. Đầu tiên ông bắt buộc bà em phải trở về sống ở Orbahôxa và tự quản lý lấy đất đai của mình, trong khi ông đương đầu với những áp lực ghê gớm của bọn chủ nợ ở Madrit. Dần dần ông đã giải thoát cho bà em khỏi gánh nặng nợ nần khủng khiếp, bởi vì ông Hoan Rây tốt bụng ấy là tay cừ khôi nhất đời trong những công việc loại này: đấu tranh, biện luận trước tòa án, ký hợp đồng với những chủ nợ chính, định thời hạn trả nợ. Công việc khôn khéo ấy đã cứu vãn được cái gia sản kéch xù của Pôlentinôx khỏi lụn bại, và còn tiếp tục giúp cho gia đình nổi tiếng này được hưởng vinh hoa phú quý trong nhiều năm.

Bà Pertêcta ghi lòng tạc dạ cái ơn ấy. Từ Orbahôxa nơi bà đã quyết định sống cho đến khi cô con gái trưởng thành, mỗi lần viết thư cho ông anh bà lại bày tỏ tấm lòng thiết tha yêu quý kính trọng ông: “Đối với em, anh còn hơn cả anh; đối với con gái em, anh còn hơn cả cha nó. Không biết làm thế nào mẹ con em có thể trả được những ơn huệ to lớn của anh. Chao ôi, anh trai kính yêu của em! Ngay từ khi con gái em mới biết bập bẹ đôi điều, em đã dạy nó cầu nguyện cho anh. Em cảm ơn anh suốt đời. Đứa em gái tồi tệ của anh chỉ buồn phiền vì một nỗi chưa có dịp nào tỏ rõ để anh biết cho là em yêu mến, quý trọng anh đến chừng nào. Em mong muốn được đền ơn thích đáng với tâm hồn cao cả và tấm lòng quảng đại của anh”.

Khi bà viết những dòng trên thì cô bé Rôxariô mới được hai tuổi, và Pêpê còn đang lưu trú tại một trường học ở Xêvida, vui đùa vào môn hình học, loay hoay với những nét vạch trên giấy, chứng minh tổng những góc trong của đa giác đều... Những bài toán rắc rối lại càng làm cho cậu say mê. Hết năm này qua năm khác, cậu lớn dần lên, và không ngừng chứng minh bằng những nét vạch trên giấy... Cuối cùng, cậu đã làm được cái việc mà

người ta gọi là từ Tarragôna đến Mônblan *. Trò chơi khơi đào xây đắp của cậu thuở bé bây giờ đã trở thành cái cầu dài 120 mét trên sông Frãncôli.

Trong bấy nhiêu năm, bà Perfêcta vẫn sống ở Orbahôxa. Ông anh của bà cũng không ra khỏi thành phố Xêviđa, nên nhiều năm anh em không gặp nhau. Nhưng cứ ba tháng một lần họ viết thư cho nhau, người viết cũng như người trả lời đều rất đúng hẹn. Thời gian cũng như khoảng cách không làm nguội lạnh tình cảm thắm thiết của họ. Năm 1870, khi ông Hoan Rây cảm thấy hài lòng vì đã làm tròn nghĩa vụ của mình đối với xã hội, và quyết định lui về sống ở căn nhà xinh xắn của ông trên cảng Real. Còn Pêpê sau khi đã làm việc mấy năm ở những công trình của các công ty xây dựng lớn, anh bắt đầu đi nghiên cứu ở Đức và Anh. Tài sản của cha anh rất lớn (Ở Tây Ban Nha, chỉ một luật sư chân chính mới có thể có được) cho phép anh sớm thoát khỏi phải chật vật kiếm sống. Là một người có tư tưởng cao thượng và lòng say mê khoa học, anh tìm thấy nguồn vui trong việc quan sát và nghiên cứu những điều kỳ diệu đã được tạo nên do tài năng của thời đại kết hợp với văn hóa, của cải vật chất và tâm hồn cao đẹp của con người.

Sau chuyến anh đi nghiên cứu trở về, cha anh báo cho anh biết là ông sẽ trình bày một dự định quan trọng. Pêpê tưởng là ông định nói về một cái cầu, một bến cảng, hoặc ít nhất cũng là việc nạo vét một vùng cát lắng đọng bên bờ biển. Nhưng cha anh đã nói ra những suy nghĩ của ông, và anh thấy là mình đã đoán sai:

- Bây giờ là tháng ba. Lá thư ba tháng một kỳ của cô Perfêcta đã đến đúng hẹn. Con thương yêu, con hãy đọc thư này đi, và nếu con đồng ý với những điều mà em gái của ba, người đàn bà mẫu mực, tốt như thiên thần, đã nêu ra trong thư này thì ba rất sung sướng, bởi vì trong tuổi già ba chỉ cầu mong có thể thôi. Nhưng nếu con không tán thành dự định này thì con phải trả lời ngay, tuy con từ chối thì ba rất buồn, vì trong việc này ba không hề có ý định ép buộc. Thật là một điều đáng khinh đối với ba và cả đối với con, nếu việc này được thực hiện do sự cưỡng bức của một người cha độc đoán. Chấp nhận hay không tùy con. Nếu trong tâm trí con còn lớn vớn một

chút đắn đo do lương tâm con hay do một lý do nào khác, ba cũng không muốn con bỏ qua chỉ vì nể ba.

Pêpê đặt lá thư lên bàn sau khi đọc lướt qua và bình thản nói:

- Cô con muốn con kết hôn với Rôxariô.

- Cô con vui mừng chấp nhận ý định của ba đấy. - Người cha xúc động nói - bởi vì ý định ấy là của ba đưa ra. - Đúng thế, đã từ lâu, từ rất lâu ba ấp ủ... nhưng ba không muốn nói với con, trước khi ba biết ý của cô con. Bây giờ con đã thấy đấy, cô Perfêcta vui sướng tiếp nhận cách sắp xếp của ba. Cô con còn nói là cô cũng đã nghĩ như vậy, nhưng không dám nêu ra, bởi vì... con chẳng thấy cô nói đấy ư? “bởi vì con là một thanh niên tài giỏi hiếm có, còn Rôxariô chỉ là một cô gái tình lẻ, học hành không xuất sắc, cũng chẳng có gì hấp dẫn...” chính cô nói như vậy đấy. Tội nghiệp cô em gái tôi. Cô tốt biết bao...! Ba thấy con không bực mình, ba thấy con không cho ý định của ba là dớ dẩn, không coi đó như những lo toan của các ông bố ngày xưa bắt con cái lấy người này người nọ mà không hỏi ý kiến của chúng, nên nhiều khi đã gán ghép một cách sai lầm hoặc quá vội vàng. Việc tốt lành này không có gì cản trở cả. Đúng là con còn chưa biết mặt cháu gái của ba, nhưng con cũng như ba đều được biết bản chất, tư cách tính cần trọng, nét khiêm nhường, lối sống giản dị cao quý của em con. Có thể nói là một cô gái đầy đủ các đức tính, mà lại đẹp nữa. Ý kiến của ba... - ông vui vẻ nói thêm - Con hãy lên đường, đến cái thị xã hiu quạnh, cái giáo phận Ur Auguxta ấy để thăm cô Perfêcta và em Rôxariô, rồi con sẽ quyết định xem cô bé ấy có thể là gì khác hơn là cháu gái ba không.

Pêpê lại cầm lá thư lên và đọc kỹ hơn. Anh chẳng lộ vẻ gì vui hay buồn, giống như khi anh phân tích một dự án ghép hai con đường sắt lại.

- Chắc chắn là - ông Hoan Rây nói với con trai - ở vùng Orbahôxa hẻo lánh xa xôi ấy con cũng có những trang trại. Nhân dịp này con có thể xem xét. Cuộc sống ở đấy thanh bình và đầy thơ mộng. Những phong tục cổ xưa, những nề nếp giản dị, cao quý, những thú vui êm ả của đồng quê. Nếu con không phải là một nhà toán học mà là một nhà latin học thì khi bước chân vào vùng ấy con sẽ nhắc lại câu Ergo tua rura manè bunt. Thật là một

nơi tuyệt vời để cho ta tự ngắm vào linh hồn mình, và chuẩn bị những công việc tốt đẹp ở đây, tất cả đều là tốt lành, trung hậu. Ở đây không có sự dối trá và lừa đảo như ở những thành phố lớn của chúng ta. Ở đây lại nảy sinh những khuynh hướng thiêng liêng mà cuộc sống náo động hiện tại đã bóp nghẹt, ở đây, lại thức tỉnh lòng tin đã bị ru ngủ, và người ta cảm thấy có sự thôi thúc mãnh liệt trong lồng ngực, sự háo hức non trẻ từ đáy tâm hồn mình thét lên: “Tôi muốn sống”.

Ít ngày sau buổi nói chuyện giữa hai cha con, Pêpê rời cảng Rêal. Trước đó mấy tháng, anh đã từ chối một nhiệm vụ của chính phủ ủy thác đi nghiên cứu lưu vực sông Naara trong thung lũng Orbahôxa, và phân tích theo quan điểm của người tìm mỏ. Nhưng nay những dự định trong cuộc nói chuyện với cha như nhủ anh: “Cậu phải tranh thủ thời gian. Chỉ có trời biết cái thời gian tìm hiểu và nổi bực dọc chán ngán ấy sẽ kéo dài bao lâu”. Anh ra thủ đô Madrit xin nhận nhiệm vụ đi khảo sát lưu vực sông Naara, và được chấp nhận không khó khăn gì, mặc dù anh không chính thức thuộc giới tìm mỏ. Anh lên đường ngay tức khắc. Sau mấy lần chuyển tàu, chuyển tàu chợ số 65 đã đưa anh đến với những vòng tay tiếp đón thân thiết của bác Licuôgô như chúng ta đã thấy ở trên.

Chàng trai ưu tú này đang ở tuổi ba mươi tư, có một thân hình cường tráng, cân đối, hoàn hảo ít có, tầm vóc và hình dáng của anh rất kiêu dũng, nếu anh mang quân phục thì chắc chắn sẽ là một chiến sĩ tuyệt vời mà người ta thường tưởng tượng ra. Râu tóc màu hung, trên mặt không có cái vẻ lạnh lùng thờ ơ của những người Xahônia, mà trái lại có một vẻ linh hoạt sinh động hiện lên trong đôi mắt hình như đen của anh. Thân thể của anh là một mẫu hình tuyệt mỹ, hoàn chỉnh. Nếu là một pho tượng thì nhà điêu khắc phải chạm vào dưới bệ mấy chữ: trí thông minh, sức mạnh. Nếu không phải những tính cách có thể nhìn thấy được thì anh cũng vẫn mang chúng trong ánh mắt và trong sức hấp dẫn mạnh mẽ toát lên một cách tự nhiên từ con người anh và trong cách đối xử đáng yêu của anh.

Anh không thuộc loại người ba hoa. Chỉ có những hiểu biết không chắc chắn và những quan niệm hay thay đổi mới có khuynh hướng lảm lòi, dài

dòng. Tâm lý sâu sắc của anh thanh niên ưu tú ấy xui khiến anh phải dè dặt lời nói trong những cuộc tranh cãi thường xuyên về các vấn đề khác nhau của những người đương thời. Nhưng trong các buổi trò chuyện ở thành phố, anh biết cách thể hiện tài hùng biện sắc sảo và mực thước của mình, và bao giờ cũng xuất phát từ ý tốt và sự đánh giá đúng mực mọi vấn đề trên đời.

Anh không chấp nhận những trò gian trá, lừa phỉnh, cũng như những trò chơi chữ cầu kỳ mà một số người thông thái dửng dưng, nhưng rồi lại phải quay về với thực tại. Pêpê Rây có thói quen thỉnh thoảng cũng sử dụng vũ khí trào lộng, chứ không phải bao giờ cũng hòa nhã, khiêm tốn. Dường như đó là một khuyết tật trước con mắt của nhiều người yêu quý anh, bởi vì như vậy tức là hơi thiếu lễ độ trước rất nhiều việc trong đời đã được mọi người chấp nhận. Dám nói rõ phải trái là thẳng thắn, dũng cảm, nhưng chính vì thế cũng làm uy tín của anh bị giảm sút. Song anh không biết cách khoan nhượng dịu dàng vốn là tinh thần của cái thế kỷ cầu an, bợ đỡ, nể nang, nó đã sáng tạo ra những tấm màn che đặc biệt bằng lời nói và việc làm, đã giấu giếm những gì mà những cặp mắt tầm thường có thể coi là gai chướng.

Như thế đó, chứ không có gì khác, mặc dù những miệng lưỡi vu cho muốn nói gì đi nữa anh thanh niên mà bác Licuôgô đưa đến Orbahôxa đúng lúc tiếng chuông nhà thờ vang lên bắt đầu buổi lễ sớm là con người như thế đó. Một lát sau khi hai người ngó qua đầu tường, nhìn thấy cô gái với ông cố đạo rửa tội, và cô gái chạy vội vào trong nhà thì họ cũng giục ngựa đi vào phố Real, nơi có rất nhiều kẻ lang thang đứng lại nhìn người khách lạ mới đến như một kẻ xâm nhập trái phép vào cái đô thị cổ hủ này. Sau đó, bác Licuôgô dẫn Pêpê tạt sang tay phải, đi về phía nhà thờ, một công trình kiến trúc đồ sộ lấn át cả thị xã, để đi ra đường Côndextablê, một phố hẹp và lát đá. Những cánh cổng sắt rít lên chói tai như báo động cho những người lân cận biết. Họ ngó ra các cửa sổ hoặc các ban công, để thỏa ý tò mò. Họ vén những bức rèm treo. Những tiếng răng rắc lạ tai vang lên. Những bộ mặt đủ loại, hầu hết là đàn bà con gái, lộ ra ở khắp các tầng cao

tầng thấp trong khu phố. Khi Pêpê Rây vào đến ngưỡng cửa nhà bà Perfêcta Polentinôx thì những lời bình phẩm về anh đã ầm ỹ lên rồi.

IV

Ông Anh Họ Đến

Khi Rôxariô đột nhiên bỏ chạy vào nhà, ông cố đạo rửa tội nhìn ra phía tường bao quanh vườn, và trông thấy đầu bác Licuôcgô và người bạn đường của bác. Ông ta nói một mình:

- Con người phi thường ấy đến đây rồi.

Ông đứng suy nghĩ một lát, hai tay chắp trước bụng như để giữ vững chiếc áo thụng, mắt nhìn dán xuống chiếc kính gọng vàng hơi trễ xuống dưới sống mũi, môi dưới ướt trễ ra, đôi lông mày nửa đen nửa trắng hơi nhíu lại. Đúng là một ông thánh sống đầy vẻ nhân từ và hiểu biết hơn người, với những đạo hạnh không hoen ố, tuổi ngoại sáu mươi, thái độ hiền lành và lịch thiệp, hay khuyên bảo, nhắc nhở mọi người, đàn ông cũng như đàn bà. Ông là thầy dạy tiếng La tinh và tu từ học trong học viện đã nhiều năm. Do nghề nghiệp cao quý, ông đã tích lũy được một số vốn lớn: trích dẫn thơ Ôraxiô *, và thuộc lòng những lời nói văn hoa mà ông sử dụng một cách chính xác, đúng chỗ. Không cần phải nói gì thêm về nhân vật này, chỉ biết rằng khi ông nghe thấy tiếng vó ngựa chạy dài trên đường phố Côndextablê thì ông sửa lại cái áo thụng, chỉnh lại cái mũ lúc đó chưa được ngay ngắn lắm trên cái đầu đáng kính, và đi vào nhà, miệng lẩm bẩm:

- Ta vào xem con người phi thường ấy.

Lúc đó, Pêpê đã xuống ngựa, và bà Perfêcta đón anh trong vòng tay trìu mến, ở ngay cửa ra vào. Nước mắt giàn giụa, bà không nói nên lời, mà chỉ ấp úng được mấy câu ngắn biểu lộ tình thương yêu chân thành.

- Pêpê... chà, cháu tôi lớn thế này đây! Lại có cả râu nữa.... Cô cứ tưởng như ngày hôm qua vừa mới ẵm cháu trong lòng... Giờ cháu đã ra vẻ người lớn rồi, đã là người lớn rồi... Năm tháng trôi nhanh quá... Lạy chúa tôi! Đây là Rôxariô, con gái cô đấy.

Lúc này hai cô cháu đã vào đến phòng ngoài, nơi thường dùng làm phòng khách, và bà Pertêcta giới thiệu Pêpê với con gái bà.

Rôxariô là một cô gái tế nhị dịu dàng và yếu đuối bộc lộ những thiên hướng mà người Bồ Đào Nha gọi là Saudades. Trên khuôn mặt xinh xắn vẻ thanh khiết có vẻ gì mềm mại và nhiều màu sắc óng ánh như xà cừ mà nhiều nhà viết tiểu thuyết thường gán cho những nhân vật nữ của họ, nếu thiếu cái màu tình cảm ấy thì hình như những người đẹp như Enriquêla và Hulia cũng không còn dễ thương dễ mến nữa. Nhưng điều cốt yếu trong con người Rôxariô là thái độ nhũn nhặn khiêm nhường khiến cho ai nhìn thấy cô cũng không còn nhớ đến những thiếu sót của dung nhan cô nữa. Nói như vậy không có nghĩa cô là người xấu. Nhưng nếu ai bảo cô là người đẹp theo đúng nghĩa của từ đó thì cũng quá đáng. Thực chất sắc đẹp của cô con gái bà Perfêcta là một thứ gì óng ánh như xà cừ ngọc thạch, trắng muốt như ngà voi và những chất liệu khác thường dùng để miêu tả nhan sắc phụ nữ, một thứ gì trong suốt có thể nhìn thấy rõ mọi điều sâu kín của tâm hồn, những điều sâu kín không có góc ngách kinh khủng như những hang hốc của đáy biển, mà chỉ là những hõm sâu của một dòng sông hiền lành, nước trong veo. Nhưng ở đó thiếu những chất liệu để cho con người có thể trở nên hoàn hảo: thiếu chi lưu và thiếu cả đôi bờ. Cái dòng chảy mênh mông tràn trề của tâm hồn đe dọa nuốt chửng những cái gờ hẹp.

Khi được ông anh họ chào hỏi, cô gái trẻ nên bẽn lễn, đứng lặng yên như một hạt lúa nhỏ bé, và lúng búng mấy câu không đâu vào đâu.

- Cháu sẽ đói là mất thôi - Bà Perfêcta nói - cô sẽ sai dọn bữa cho cháu ngay bây giờ đây.

- Xin phép cô cho cháu được giữ bỏ bụi đường đã.

- Đúng, cháu nói đúng, Rôxariô, con đưa anh con vào căn phòng ta đã chuẩn bị sẵn cho anh. Mau lên nhé! Cô đi bảo ban chúng nó.

Rôxariô đưa người anh họ đến một căn phòng xinh xắn ở tầng dưới. Thoạt bước chân vào, Pêpê đã nhận ngay ra là mọi thứ bày biện trong căn phòng này đều có bàn tay khéo léo và thân thiết của một người phụ nữ. Tất

cả đều sạch sẽ, tươi mát và được xếp sắp một cách tinh tế như một cái tổ êm dịu mời mọc nghỉ ngơi. Anh chú ý ngắm nghía tỉ mỉ từng thứ, và cảm thấy hài lòng.

- Đây là cái chuông nhỏ - Rôxariô nói, tay cầm dây chuông buông lửng lơ trên đầu giường - anh chỉ cần giơ tay ra là với tới. Cái bàn viết đặt chỗ này để anh tiếp nhận ánh sáng từ phía tay trái... Kia là cái sọt để anh vứt giấy lộn. Anh có hút thuốc không?

- Có, tôi có cái tật xấu ấy đấy.

- Vậy thì anh sẽ vứt những đầu mẩu thuốc lá vào đây. - Cô nói, chân khê đụng vào một vật làm bằng đồng thau mạ vàng đưng cát - không có gì bận tâm hơn là nhìn thấy nền nhà ngổn ngang những mẩu thuốc lá... Kia là chậu rửa mặt... Cái tủ và cái rương kia để anh đựng quần áo... Cái đồng hồ để chỗ này chưa tiện, có lẽ phải để gần giường hơn. Nếu ánh sáng làm anh khó chịu thì chỉ việc kéo rèm...

Anh kỹ sư rất hài lòng.

Rôxariô mở một cửa sổ:

- Anh nhìn đây, cửa sổ này trông ra vườn. Ánh sáng buổi chiều chiếu qua cửa này. Ở đây có treo một cái lồng chim yến, nó hót như điên. Nếu anh không ưng thì em bỏ đi.

Cô mở cửa sổ phía đối diện:

- Đây là cửa sổ trông ra phố. Từ đây, anh có thể nhìn thấy nhà thờ rất đẹp và có rất nhiều cửa quý. Nhiều người Anh đã đến đây tham quan. Anh đừng mở cả hai cửa sổ cùng một lúc, kẻo gió lùa nguy hiểm lắm đấy.

- Em thân mến - Một niềm vui khó hiểu dâng lên tràn ngập tâm hồn, Pêpê nói - trong tất cả những thứ này ra trước mắt anh đây, anh như nhìn thấy bàn tay của thiên thần mà không thể là ai khác ngoài em. Căn phòng này đẹp tuyệt vời. Anh tưởng chừng như anh muốn sống yên ổn ở đây suốt đời.

Rôxariô không đáp lại những lời nói dịu dàng âu yếm ấy, cô mỉm cười và đi ra.

- Anh đừng chậm trễ nhé - từ ngoài cửa, cô nói vọng vào - phòng ăn cũng ở tầng dưới... Ở giữa cái hành lang này này.

Lão Licuôcgô mang hành lý vào, Pêpê thưởng cho lão một cách hào phóng mà lão chưa quen, nên sau khi khúm núm cảm tạ lão đưa tay lên đầu không ra đội mũ cũng không ra vẻ cất bỏ mũ, rồi lúng túng lấp ba lấp bấp, rặt từng tiếng giống như người không nói được, không thể nói được ra lời, lão bộc lộ như sau:

- Thưa cậu Hôxê, khi nào tôi có thể thưa với cậu một câu chuyện nhỏ ạ?

- Một câu chuyện nhỏ à? Ngay bây giờ đi - Pêpê vừa trả lời vừa mở hòm.

- Chưa phải lúc thuận tiện cậu ạ. Xin cậu hãy nghỉ ngơi đi đã. Ta còn nhiều thời gian mà. Tục ngữ có câu: “Ngày tháng vừa rộng vừa dài, hết nay thì lại đến mai lo gì”*. Thưa cậu Hôxê, xin cậu nghỉ ngơi đi ạ. Khi nào cậu muốn đi chơi... con ngựa non không tồi đâu. Chào cậu Hôxê. Chúc cậu sống lâu nghìn tuổi... À, suýt nữa tôi quên - Lão lại quay trở vào sau mấy giây ra khỏi phòng, và nói thêm - nếu cậu có gì gửi cho ngài quan tòa của thị xã... Bây giờ tôi đến đó để trình với ngài về câu chuyện con con của chúng ta đây.

- Xin gửi lời chào ông ấy - Pêpê nói một cách vui vẻ, vì không tìm ra cách nào hơn để thoát khỏi lão thầy cò nhà quê này.

- Chúc cậu ở lại với Chúa.

- A bua *

Hôxê chưa kịp lấy quần áo ra thì lại thấy xuất hiện lần thứ ba cặp mắt gian xảo và cái mặt quỷ quyết của lão Licuôcgô ở ngoài cửa ra vào:

- Xin cậu tha lỗi - Lão vừa nói vừa cười gượng gạo lộ cả hai hàm răng trắng nhớn - Nhưng... tôi muốn thưa với cậu là nếu cậu muốn việc đó được dàn xếp bởi những người trọng tài thân thiện. Mặc dù người ta thường nói: “nếu tôi” đưa vấn đề của anh ra tòa án có người sẽ nói nó là trắng, có người sẽ nói là đen...

- Nay ông, ông có đi ngay ra khỏi đây không?

- Tôi nói như vậy, vì lẽ phải thuộc về tôi mà. Tôi chẳng muốn kiện cáo làm gì. Ta thỏa thuận với nhau thì hơn. Chúc cậu ở lại cùng Chúa, cậu Hôxê. Chúa phù hộ cho cậu để cậu sống lâu mà giúp đỡ người nghèo.

- Vĩnh biệt, thôi, vĩnh biệt!

Pêpê quay hai vòng khóa cửa, và nói một mình:

- Người thị xã này có lẽ thích kiện cáo lắm thì phải;

Có Gì Bất Đồng Chẳng?

Lát sau, Pêpê đã có mặt ở phòng ăn.

- Nếu cháu ăn nhiều bây giờ - Bà Perfêcta nói, giọng âu yếm - đến bữa chính ăn sẽ mất ngon. Ở đây, chúng ta ăn vào lúc một giờ. Chắc là cháu không thích những cung cách thôn quê đâu.

- Cháu thích chứ, thưa cô.

- Vậy thì cháu cứ nói cháu thích gì. Cháu ăn bữa chính bây giờ, hay chỉ ăn vài thứ nhẹ đủ chịu đựng cho đến giờ ăn.

- Cháu ăn vài thứ nhẹ để rồi được cùng ăn với cô và em. Nếu lúc này ở Viraôrendã mà tìm được thức ăn thì cháu cũng chẳng ăn gì vào giờ này cả.

- Tất nhiên cô không cần phải nhắc cháu cứ cư xử với chúng tôi một cách hết sức thoải mái, đừng gò bó gì cả, ở đây cháu có thể sai bảo, như ở nhà cháu đấy nhé.

- Cháu cảm ơn cô.

- Trời, sao mà cháu giống ba cháu đến thế! - Bà nói thêm, mắt đăm đăm ngắm nhìn cháu ăn - Cô tưởng như đang gặp lại anh Hoan thân yêu của cô vậy. Ba cháu cũng ngồi như cháu thế này, và cũng ăn uống giống hệt như cháu. Đặc biệt là lối nhìn của hai bố con thì giống nhau như hai giọt nước ấy.

Pêpê bắt đầu ăn một bữa sáng thanh đạm. Những biểu hiện cũng như thái độ của bà Perfêcta và cô em họ làm cho anh tin tưởng và đã cảm thấy như đang ở chính nhà mình.

- Cháu có biết em Rôxariô sáng nay đã nói gì với cô không? - Bà Perfêcta vừa nói vừa chăm chú nhìn cháu - Em nó nói, cháu là một người cao quý, quen sống sang trọng với những nghi thức của triều đình và những

kiểu cách của nước ngoài, chắc cháu sẽ không chịu nổi lối sống giản dị quê kệch của chúng ta. Cuộc sống ở đây quá bằng phẳng, đơn điệu.

- Khiếp chưa! - Pêpê quay sang nhìn cô em họ và nói - Anh khinh ghét những trò hề giả dối, vờ vĩnh của xã hội thượng lưu. Xin em tin cho là đã từ lâu anh muốn tắm mình trong thiên nhiên, xa lánh mọi sự ồn ào, và sống trong cảnh vắng vẻ, yên tĩnh của đồng quê. Anh khao khát một cuộc sống êm ả, không có đấu đá, không có tham vọng, không ganh tỵ, ghen ghét, hằn thù ai, cũng không bị ai ganh ghét, ghen tỵ, hằn thù, như một nhà thơ nào đã nói! Đã bao nhiêu năm nay, trước là sự học tập, sau là công việc đã không cho anh có sự nghỉ ngơi cần thiết, mà chỉ đòi hỏi sự nỗ lực của tâm trí và sức khỏe của anh thôi. Nhưng từ lúc bước chân vào ngôi nhà này, anh đã cảm thấy bao bọc quanh mình một không khí thanh bình mà anh hằng mong ước. Em đừng nói với anh về xã hội thượng lưu cũng đừng nói đến thế giới, bởi vì anh sẵn sàng đổi tất cả để lấy cái góc nhỏ này.

Trong khi anh nói thì cửa kính từ nhà ăn trông ra vườn tối sẫm lại, do một mảng đen dài che phủ. Từ đôi mắt kính, hắt ra những tia sáng phản chiếu ánh mặt trời. Bản lề cửa kêu ken két. Cửa mở ra, và ông cố đạo rửa tội trang nghiêm bước vào phòng, ông chào, ông cúi rạp mình, ngả mũ xuống đến nỗi vành mũ chạm nền nhà.

- Đây là cha rửa tội của nhà thờ rất linh thiêng ở thị xã này, - Bà Perfêcta nói - Ngài là người chúng ta rất quý mến. Cô hy vọng cháu sẽ là bạn của ngài. Đôn Inôxenxiô *, xin mời ngài ngồi xuống đây.

Pêpê xiết chặt tay nhà tu hành đáng kính, rồi cả hai người cùng ngồi xuống.

- Pêpê, nếu cháu quen hút thuốc sau khi ăn thì cháu cứ tự nhiên - Bà Perfêcta nói - cả cha nữa, xin cha đừng ngại.

Ngay lúc đó, ông Inôxenxiô tốt bụng đã rút từ bên trong cái áo thụng ra một hộp thuốc lá bằng da mang nhiều dấu vết đã dùng từ lâu. Ông mở hộp, rút ra hai điếu, và đưa một điếu mời người bạn mới. Rôxariô lấy ra một que diêm trong cái hộp bằng bìa các-tông mà người Tây Ban Nha gọi là toa tàu,

và chỉ trong phút chốc anh kỹ sư và ông cố đạo đã nhả ra những làn khói nổi tiếp nhau.

- Cậu Hôxê thấy cái thành phố Orbahôxa thân yêu của chúng tôi thế nào?
- ông cố đạo hỏi, mắt trái nhắm nghiền lại theo thói quen mỗi khi ông hút thuốc.

- Tôi chưa thể có ý kiến gì về thị xã này được. - Pêpê nói - Chỉ mới nhìn sơ qua, tôi cho rằng sẽ không phải là dở đối với Orbahôxa, nếu như có độ nửa tá tư bản lớn sẵn sàng đầu tư vào đây, vài cái đầu thông minh chỉ đạo việc cải cách xứ sở này, và mấy nghìn bàn tay lao động. Ngay từ lối vào thị xã cho đến cửa nhà này, tôi đã gặp trên một trăm người ăn mày. Phần lớn là những người vô bệnh tật và còn khỏe mạnh. Đó là một đội quân đáng thương mà ai trông thấy cũng phải đau lòng.

- Đúng là phải có lòng thương người trước tình cảnh như vậy - Ông Inôxenxiô khẳng định, - về phương diện khác, Orbahôxa không phải là một thị xã tồi tàn đâu cậu cũng đã biết là ở đây người ta sản xuất những loại tói tốt nhất Tây Ban Nha đấy. Có đến trên hai mươi gia đình giàu có sống với chúng tôi ở đây.

- Đúng thế đấy - Bà Perfêcta xác nhận - Những năm gần đây thật là tai hại vì nạn hạn hán. Tuy vậy, các vựa lúa mì cũng chưa đến nỗi rỗng đâu, và mới đây người ta đã đưa ra thị trường hàng nghìn tói đấy.

- Trong bao nhiêu năm tôi sống ở Orbahôxa - ông cố đạo nói, đôi mày nhíu lại - tôi đã nhìn thấy vô số người của triều đình đến đây. Người này đến vì việc vận động bầu cử, người khác đến thăm một vùng đất hoang nào đó, hoặc đến xem những đồ cổ của nhà thờ. Ai đến cũng lải nhải nói với chúng tôi nào là đập nước, nào là nhà băng, và không biết bao nhiêu thứ ngu ngốc nữa. Nhưng cái điệp khúc vẫn là miệt thị vùng này quá ư tồi tệ, và có thể khảm khá hơn. Quỷ tha ma bắt tất cả đi. Chúng tôi vẫn sống rất yên lành, chẳng cần sự thăm viếng, chẳng cần nghe những lời bêu diếu tình cảnh nghèo khổ của chúng tôi, và những lời ca tụng sự vĩ đại thần kỳ của những nơi khác. Người điên cũng hiểu rõ nhà mình hơn người thông thái

hiếu về nhà người khác. Có đúng thế không, cậu Hôxê? Dĩ nhiên là cậu không nghĩ rằng tôi có ý định nói về cậu. Tôi không hề có ý ấy. Bởi vì, tôi đã biết trước mặt chúng tôi đây là một trong những thanh niên kiệt xuất của nước Tây Ban Nha hiện đại, một người chắc chắn là có khả năng cải biến vùng đất cằn cỗi này thành khu vực rất giàu có... Tôi không hề khó chịu, nếu cậu ca lại cái bài hát cũ rích về những cái cây Anh, việc trồng cây ăn quả và việc trồng rừng... Không sao cả, đối với những người có tài năng, có thiên tài, người ta có thể tha thứ cho thái độ coi thường mà họ đã tỏ ra trước sự khiêm tốn của chúng tôi. Không sao, không sao cả, cậu Hôxê, cậu muốn nói gì thì nói, kể cả việc bảo rằng chúng tôi còn kém cả bọn nhà quê vô học thô bạo.

Những lời lẽ đã kích gay gắt cay độc kết thúc bằng một giọng giễu cợt xác xược, làm cho Hôxê ớn người, nhưng anh tự kiềm chế không biểu lộ chút gì khó chịu, và tiếp tục trò chuyện, nhưng cố ý tránh những điểm dễ gây ra bất hòa đối với tinh thần yêu nước cục bộ của ông cố đạo. Khi bà chủ nhà nói những chuyện gia đình với cháu mình thì ông đứng lên, và đi đi lại lại trong phòng.

Căn phòng rộng rãi, sáng sủa, tường dán giấy cũ tuy đã phai màu, nhưng hoa lá vẫn còn rõ nét nhờ sự giữ gìn sạch sẽ. Cái đồng hồ với những chữ số chỉ giờ lòe loẹt chiếm một vị trí nổi bật giữa những đồ đạc vững chãi và những bức tường trang trí bằng những tờ tranh Pháp miêu tả những chiến công của tên tướng chinh phục nước Mêhicô, cùng những lời chú giải dài dòng ở bên dưới, trông đó có nói về một ông Ferdinăng Cortêx và một bà Donna Marinê nào đó, rất vô lý cũng như những nhân vật do một nghệ sĩ ngu xuẩn vẽ. Giữa hai cửa ra vườn, có một cái lồng bằng đồng thau, không cần phải tả khi người ta nói là để bảo vệ con vẹt. Lúc đó nó đang tò mò quan sát tất cả, với cái vẻ nghiêm trang và thận trọng, đúng đặc tính của loài chim ấy. Cái vẻ quàu quạu, giễu cợt, với bộ lông xanh, hai cẳng chân vàng, cái mỏ toàn thịt, và những tiếng khàn khàn lổ lảng, tạo cho nó một bộ dạng kỳ dị và tương phản giữa sự trang nghiêm và sự lố bịch. Nó có cái vẻ đạo mạo của nhà ngoại giao. Đôi khi nó giống những thằng hề và những

kẻ lên mặt tự cao muốn tỏ ra mình là bề trên, nhưng lại trở thành con người kỳ cục lỗ lảng.

Ông cố đạo là bạn rất thân của con vẹt. Để bà Perfêcta và Rôxariô nói chuyện với khách, ông đến với con vẹt, chìa ngón tay trở ra cho nó ngoạm, và nói một cách khoái trá:

- Quân lười biếng, lấu cá, tại sao mà không nói? Mà chẳng có giá trị gì, nếu mà không huyên thiên tán dóc. Bọn ba hoa trong đời đầy ối ra đấy, cả người lẫn cầm thú.

Sau đó, ông nhặt mấy hạt kê trong cái niêu gần đó cho nó ăn. Con vẹt lên tiếng gọi cô hầu, đòi ăn sôcôla. Tiếng kêu của con vẹt làm ngừng câu chuyện chắc là không có gì quan trọng lắm giữa chủ và khách.

VI

SỰ BẤT ĐỒNG CÓ THỂ XUẤT HIỆN VÀO LÚC BẤT NGỜ NHẤT

Bỗng ông Cagiêtanô Pôlentinôx, em chồng của bà Perfêcta xuất hiện với hai cánh tay dang rộng và kêu lên:

- Lại đây, lại đây, cậu Hôxê quý mến.

Hai người ôm chầm lấy nhau một cách thân thiết. Ông Cagiêtanô và Pêpê đã quen biết nhau, bởi vì nhà thông thái và mê sách có tiếng này thường ra Madrít mỗi khi biết tin có bán đấu giá sách theo di chúc của hiệu sách cũ nào đó. Vóc người cao và gầy, ông trạc bốn mươi, nhưng công việc nghiên cứu không ngừng cũng như bệnh tật làm cho ông già yếu trước tuổi nhiều. Ông có lối xã giao khéo léo, với cách thể hiện tình cảm của mình thường là thân mật, dễ mến, đôi khi thái quá. Về sự hiểu biết rộng của ông thì không thể nói gì khác hơn: ông đúng là một người xuất chúng. Ở Madrít người ta không thể không tỏ ra kính trọng mỗi khi nhắc đến tên ông, và nếu ông cư trú ở thủ đô thì mặc dù rất khiêm tốn, ông cũng không thể tránh không tham dự vào tất cả các Viện hàn lâm hiện có và sẽ có. Nhưng ông lại thích cuộc sống lạng lẽ, đơn độc, và đó là một dịp đối với người khác để tự phụ huênh hoang, nhưng đối với ông đó chỉ đơn thuần là do ông mê sách và ham nghiên cứu sưu tập một mình, chứ không có một mục đích và mong ước nào khác.

Ông đã gây dựng được ở Orbahôxa một trong số những thư viện nhiều sách nhất ở các địa phương của Tây Ban Nha, và ông thường đêm ngày cặm cụi trong đó để biên chép, lựa chọn, xếp loại, ghi chú, và rút tĩa ra đủ các loại tài liệu rất quý, hoặc có thể là ông đang thực hiện một việc gì mới lạ, một việc xứng đáng với hộ óc thông thái. Ông có những thói quen gia trưởng, ăn ít, uống càng ít hơn. Đôi khi ông cũng có những hành động gàn

dở: vài bữa ăn lót dạ ở Rừng Bạch Dương trong những ngày ông rất vui mừng vì đã gây được tiếng vang, và những cuộc dạo chơi hàng ngày ở một nơi gọi là Mundôgrandê, tại đó thỉnh thoảng người ta lại moi được từ dưới đám bùn đọng hàng hai chục thế kỷ, những đồng tiền của người La Mã, những mảnh trang trí trên đầu cột, những mảng chân tường kỳ lạ của công trình kiến trúc cổ chưa ai biết đến, những mảnh hũ hai quai, những di vật khảo cổ vô giá.

Ông Cagiêtanô và bà chị dâu Perfêcta sống hòa hợp với nhau đến mức ngay cả cảnh thanh bình trên thiên đường cũng không bằng. Họ không bao giờ cãi nhau. Đúng ra là ông không tham dự vào bất cứ một chuyện gì trong nhà, cũng như bà không hề can thiệp vào thư viện của ông, ngoài việc sai người quét dọn, lau chùi vào các ngày thứ bảy. Bà tôn trọng một cách thành kính những sách vở, giấy tờ ông đang nghiên cứu, đặt trên bàn hoặc để rải rác ở chỗ này chỗ khác.

Sau khi trao đổi với nhau về những sách vở tài liệu, ông Cagiêtanô nói:

- Tôi đã xem gói sách rồi. Rất tiếc là cậu không đem đến cho tôi cuốn sách xuất bản năm 1527. Tôi sẽ phải đích thân ra Madrid một chuyến... Cậu còn ở đây lâu chứ? Cậu càng ở lâu càng tốt, Pêpê thân mến ạ. Có cậu ở đây, tôi rất vui. Chúng mình sẽ sắp xếp lại một phần cái thư viện của tôi, và làm một bản chỉ dẫn về những nhà văn ở Hinêta. Không phải lúc nào cũng có được một người tài năng như cậu ở bên cạnh đâu... Cậu sẽ xem thư viện của tôi... Cậu có thể đọc tất cả những gì cậu thích... Cậu sẽ thấy những cảnh tượng kỳ lạ, đúng là kỳ lạ, những kho tàng quý báu, vô giá, kỳ lạ mà chỉ tôi mới có, chỉ một mình tôi... Nhưng, hình như đã đến giờ ăn thì phải. Có đúng thế không cậu Hôxê? Đúng không chị Pefêcta, cháu Rôxaxiô, ngài Inôxenxiô?... Hôm nay, ngài phải rửa tội hai lần đấy. Tôi nói thế vì ngài sẽ cùng đi với chúng tôi để rửa tội mà.

Ông cố đạo cúi đầu và mỉm cười để tỏ ý đồng tình một cách đáng mến. Bữa ăn thật thân mật, thức ăn rõ ràng là thừa thãi quá đáng, và quá nhiều món như những bữa cỗ ở nông thôn. Phải có số người gấp đôi số người có mặt ở đây mới tiêu thụ hết. Người ta nói đủ mọi thứ chuyện.

- Trước hết cậu nên đến thăm nhà thờ lớn của chúng tôi - ông cố đạo nói
- Rất ít nhà thờ được như nhà thờ của chúng tôi, cậu Hôxê ạ... Đúng là cậu đã được nhìn thấy bao nhiêu kỳ quan ở nước ngoài, chắc cậu sẽ chẳng thấy ở trong nhà thờ cổ kính của chúng tôi có gì quý giá đâu. Nhưng chúng tôi, những người nhà quê thiếu văn hóa thô lỗ ở Orbahôxa này thì cho đây là thánh địa. Giáo sư Lôpex đê Berganxa nghiên cứu về nhà thờ này hồi thế kỷ thứ 17 đã gọi nó là Pulcbra Augustina *... Nhưng đối với những người thông thái như cậu có lẽ nó chẳng có chút giá trị nào đâu, bất kỳ cái chợ sắt nào cũng còn đẹp hơn nó đấy.

Cái giọng nói kháy xỏ xiên của lão cố đạo ranh mãnh, giáo hoạt mỗi lúc lại làm cho Pêpê Rây thêm khó chịu, nhưng anh quyết tự kiềm chế, và tìm cách che giấu nỗi bức tức. Anh không trả lời trực tiếp, mà chỉ nói những câu băng quơ. Ngay lúc đó, bà Perfêcta lên tiếng vui vẻ căn dặn cháu:

- Cần thận đấy, cháu Pêpê thân yêu. Cô báo trước với cháu, nếu cháu nói xấu nhà thờ thiêng liêng của chúng ta thì sẽ mất hết tình bạn đấy. Cháu là một người lỗi lạc, có kiến thức sâu rộng, hẳn cháu hiểu rõ tất cả mọi điều. Nhưng nếu cháu thấy công trình kiến trúc đồ sộ ấy không phải là kỳ quan thứ tám thì cháu hãy kịp thời giữ ngay cái thông thái của cháu lại, chứ đừng đưa chúng ta ra làm trò cười đấy.

- Không thể nghĩ rằng cái công trình kiến trúc đó không đẹp, thưa cô - Pêpê trả lời - chỉ mới nhìn sơ qua bên ngoài cháu đã thấy nó đẹp cực kỳ rồi. Thưa cô, chẳng có gì đáng ngại cả, vì cháu chẳng phải là nhà thông thái, cũng chẳng là gì hết.

- Khoan, khoan - ông cố đạo giơ tay ra và nói để cho cái miệng ngời một chút, vì vừa nhai vừa nói không tiện - Hãy dừng lại ở đây thôi cậu Hôxê ạ, cậu đừng khiêm tốn quá, bởi vì chúng tôi ở đây ai cũng thừa biết tài năng hơn người, danh tiếng lừng lẫy của cậu, vai trò trọng đại mà cậu càng đáng ở bất cứ nơi nào cậu có mặt. Không phải ngày nào người ta cũng được gặp những người như cậu. Nhưng bằng cách này, tôi đã tâng bốc tất cả những giá trị của cậu rồi...

Ông ta ngừng nói để tiếp tục nhai, và sau khi cái lưỡi không xương được tự do ông ta lại lên tiếng:

- Bằng cách này, tôi đã ca ngợi tất cả những giá trị của cậu rồi. Giờ thì cậu cho phép tôi được trình bày ý kiến khác một cách thẳng thắn theo đúng tính chất của tôi. Thật thế cậu Hôxê, thừa ông Cagiêtanô, thừa bà Perfêcta và cô gái thân yêu của tôi... Khoa học, cái thứ mà các ngài nghiên cứu và truyền bá những điều mới lạ, hiện đại, giết chết cả tình cảm và những ảo tưởng ngọt ngào. Với khoa học, cuộc sống tinh thần sẽ bị teo đi. Tất cả rút gọn lại chỉ còn là những quy tắc cố định. Ngay cả những sức hấp dẫn thanh tao của thiên nhiên cũng biến đi. Với khoa học, người ta đã phá hủy những sự kỳ diệu của nghệ thuật cũng như niềm tin trong tâm hồn. Khoa học nói rằng tất cả đều là dối trá và nó muốn xếp đặt tất cả thành những con số và những nét vạch, những góc cạnh... Những mơ ước tuyệt diệu của tâm hồn, những mê say huyền bí, và cả những cảm hứng của nhà thơ đều là giả dối. Trái tim là một cái bọt biển, khối óc là một ổ sấu bọ...

Mọi người bật cười, trong khi ngài cố đạo đưa cốc lên tợp một hớp rượu vang.

- Nào cậu Hôxê có phủ nhận những điều tôi vừa nói không? - Lão thầy tu lại tiếp - có phải khoa học, như người ta dạy và truyền bá hôm nay sẽ làm cho nhân loại trở thành một bộ máy khổng lồ không?

- Cái đó còn tùy... - ông Cagiêtanô lên tiếng - Mọi việc đều có cái hay cái dở, cái lợi cái hại của nó...

- Xin mời Cha dùng rau ghém nữa đi - Bà Perfêcta nói - Hơi nhiều mù tạt như ý thích của ngài.

Pêpê Rây không muốn tham dự vào những cuộc tranh cãi hão huyền vô ích, nhất là trước mặt phụ nữ và trong những khi họp mặt người thân. Nhưng theo ý anh, những lời nói đầy khiêu khích không đúng lúc của lão cố đạo cần phải uốn nắn chấn chỉnh. Anh muốn nhắc lại từng điểm trong hệ thống ý kiến lệch lạc của lão mà bẻ lại bằng những ý kiến hoàn toàn trái ngược, nhưng cũng bằng cái giọng xỏ xiên của chính lão thầy tu lấu linh ấy.

- Lão định đùa giỡn với mình - Pêpê Rây tự nhủ - Ta sẽ cho lão điên đầu một phen - Rồi anh lên tiếng:

- Đúng là ngài cố đạo vừa nói ra tất cả những điều đó bằng giọng đùa vui. Nhưng không phải chúng tôi có lỗi, nếu khoa học cứ bỏ từng nhát búa, hết ngày này đến ngày khác, lên một số thần tượng vô bổ, những tẻ mê tín dị đoan, thói ngụy biện, hàng nghìn mảnh lời dối trá trong quá khứ, một số cũng đẹp mã, một số khác thì lỗ lã, tất thảy đều là ở trong những tín đồ của Chúa. Thế giới của những ảo tưởng mà chúng ta thường gọi là thế giới thứ hai đang sụp đổ lỏng chông. Sự thần bí trong tôn giáo, thói dập khuôn cổ hủ trong khoa học, tính cầu kỳ, lòe loẹt, lỗ lã trong nghệ thuật sẽ sụp đổ cũng như các vị thần tà giáo, giữa sự chế nhạo của mọi người. Vĩnh biệt những mơ mộng ngu xuẩn, nhân loại thức tỉnh nhìn rõ mọi vấn đề. Chủ nghĩa tình cảm rỗng tuếch, phù phiếm, chủ nghĩa thần bí là bệnh sốt rét, là ảo giác, là cơn mê sáng, tất cả sẽ biến đi, và người nào trước kia bị bệnh hoạn thì bây giờ khỏe khoắn, hưởng niềm vui không sao kể xiết trong việc đánh giá đúng đắn mọi vấn đề. Sự bịa đặt hoang đường là cơn điên cuồng ghê gớm sẽ thay bậc đổi ngôi, chủ nhà hóa ra đầy tớ... Xin ngài hãy nhìn ra mọi phía, thưa đức cha rửa tội, ngài sẽ nhìn tổng thể thực tại đáng kính đã thay thế những chuyện hoang đường. Bầu trời không phải là một cái vòm. Những ngôi sao không phải là những ngọn đèn nhỏ xíu. Mặt trăng không phải là một cô gái đi săn nghịch ngợm, mà chỉ là một khối đá khổng lồ tối om. Mặt trời không phải là cỗ xe lửa đóm dánh và lang thang, mà là một đám cháy đứng nguyên một chỗ. Những đồi cát, những thềm đá không phải là các nữ thần sông biển. Những nàng tiên cá chỉ là những con hải cẩu. Và trong xã hội loài người thì thần hùng biện Mercuriô chỉ là ông Manxanêđô, thần chiến tranh Martê chỉ là ông già râu thưa, ngài bá tước xứ Mônê, chàng Nextor thông thái có thể chỉ là một ông mặc áo dài người Pháp tên là me xừ Tier, chàng Orfêô trong thần thoại chỉ là Verdi, nhà soạn nhạc Ý nổi tiếng, thần lửa Vulcăng là Krúp, người đầu tiên đã đúc ra đại bác, thần Apôlô là bất kỳ một thi hào nào đó. Ngài còn muốn nữa không? Vậy thì Hupitê, một vị thần xứng đáng cho vào trại giam tù khổ sai, nếu hãn còn

sống, vì hần không làm ra sấm sét, mà sấm sét nổ ra khi những luồng điện chạm nhau. Chẳng có núi Parnaxô *, chẳng có núi Ôлимпô *, chẳng có hồ Exlihia *, cũng chẳng có những cung điện Êlidê nào khác, ngoài cung điện Êlidê ở Pari. Chẳng có lối nào đi xuống địa ngục ngoài khoa địa chất học mà những nhà địa chất thì luôn luôn trở về và nói rằng: không có người tù tội nào ở trong lòng đất cả. Chẳng có đường nào lên trời khác khoa thiên văn học, và khi trở về những nhà thiên văn cả quyết rằng không thấy sáu hay bảy tầng trời mà Đăngtê cùng những nhà thần bí và những người mê tín của thời Trung cổ đã nói đến. Chẳng thấy gì ngoài những tinh tú, những khoảng cách và không gian mênh mông... Thôi, không còn sự ước đoán sai lầm về tuổi thọ của trái đất này nữa, bởi vì khoa cổ sinh vật và tiền sử học đã thăm tra và đếm được tuổi thực của quả cầu mà chúng ta đang sống. Sự hoang đường chính là tà giáo hoặc là chủ nghĩa duy tâm gia tô giáo không thể tồn tại được nữa, và sự tưởng tượng phải xuất phát từ thực tại. Mọi điều thần kỳ rút lại là những điều, nếu tôi muốn có thể làm ra được ở trong phòng bằng một thỏi pin Bunxen, một sợi dây dẫn và một kim nam châm. Bây giờ không còn cách nào sản xuất nhiều bánh, nhiều cá, ngoài cách sản xuất ở trong xí nghiệp, với những khuôn mẫu và máy móc, giống trong kỹ thuật ấn loát, từ một bản gốc sản xuất ra hàng triệu hàng triệu bản. Tóm lại, thừa đức cha, linh hồn của tôi, cần phải chấm dứt tất cả những trò vô lý, dối trá, những ảo tưởng, mơ mộng hảo huyền, những tình cảm ủy mị, và những công việc làm lu mờ sự hiểu biết của con người. Chúng ta hãy hoan nghênh sự kiện ấy.

Khi anh ngừng nói, trên cặp môi của ngài cổ đạo hé một nụ cười nham hiểm và đôi mắt ngài giáo hoạt long lanh một cách khác thường. Ông Cagiêtanô đang chú ý vào việc nặn đám ruột bánh mì thành những hình dạng khác nhau, lúc là hình thoi, lúc là hình lăng trụ. Bà Perfêcta mặt tái nhợt nhìn chòng chọc vào ngài cổ đạo. Bà quan sát ngài với một vẻ hết sức kiên nhẫn. Còn Rôxariô thì hốt hoảng nhìn anh họ. Lúc này, anh hơi ngả người về phía cô, và nói nhỏ vào tai cô:

- Em đừng bận tâm, tôi nói mấy câu tầm bậy để chọc tức ngài cố đạo đấy thôi.

VII

Sự Bất Đồng Tăng Lên

- **C**háu đừng tưởng - Bà Perfêcta nói, giọng pha chút huênh hoang - Cháu đừng tưởng ngài Inôxenxiô đây sẽ lặng im, không trả lời tất cả và từng điếm một cho cháu nghe đâu.

- Ồ, không ạ - Lão thầy tu vội kêu lên, đôi mày cau lại - Tôi đâu dám đo sức mọn của mình với một dũng tướng được vũ trang đầy đủ. Cậu Hôxê biết đủ mọi thứ, nghĩa là cậu đã có sẵn trong tay tất cả kho tàng của những khoa học chính xác. Tôi biết rất rõ học thuyết mà cậu bảo vệ là sai trái. Nhưng tôi không đủ tài năng, cũng chẳng có khiếu hùng biện, để chống lại nó. Tôi chỉ biết sử dụng vũ khí tình cảm thôi. Tôi chỉ biết sử dụng những điều dạy trong kinh thánh được rút ra từ sự khám phá thần bí, từ niềm tin, từ những lời nói thiêng liêng. Nhưng thật là kỳ quặc, cậu Hôxê, một nhà thông thái danh tiếng lại cười cợt kinh thánh, nhạo báng niềm tin và sự khám phá thần bí, chế giễu các thánh thần và đạo Giatô. Một lão thầy tu dốt nát, tội nghiệp, một kẻ bất hạnh không hiểu tí gì về toán học và triết học Đức - cái triết học “tôi và không phải tôi”. Một lão giáo quèn chẳng biết gì ngoài khoa học của Chúa và đôi chút thi phẩm của những thi hào La tinh, không thể nào giao đấu với những thủ lĩnh cao cường và dũng cảm này được.

Pêpê Rây cười xòa một cách hồn nhiên, và nói xuê xoa:

- Tôi thấy ngài Inôxenxiô coi những lời nói lảng nhãng, bông phèng của tôi là nghiêm túc rồi đấy. Chuyện đùa hóa chuyện thật. Thôi xin ngài bỏ qua. Tôi chắc là ý kiến thực sự của tôi và của ngài không có gì trái ngược nhau đâu. Ngài là một nhà tu hành chân chính và khắc khổ. Kẻ ngu dốt ở đây chính là tôi. Nếu tôi có đùa quá thì xin mọi người tha lỗi cho, tính tôi như vậy đấy.

- Cám ơn - Lão thầy tu trả lời, và tỏ vẻ bức tức ra mặt - Vậy chúng ta bỏ qua ư? Không, tôi biết rất rõ và tất cả mọi người chúng ta ở đây cũng đều biết rõ, những ý kiến cậu đưa ra vừa rồi là của chính cậu. Không thể nào hiểu khác được. Cậu là người của thời đại này. Không thể nào phủ nhận sự hiểu biết phi thường của cậu, thật là phi thường. Khi cậu nói, tôi thành thật thú nhận rằng tôi cảm thấy, cùng một lúc trong tôi, nổi xót xa vì sự lầm lẫn quá lớn của mình, và sự khâm phục không giảm sút của tôi trước cách diễn đạt tao nhã, tài hùng biện xuất chúng, phương pháp luận lý kỳ lạ đáng kinh ngạc, sức thuyết phục mạnh mẽ của những lý lẽ... Thật là một cái đầu, thừa bà Perfêcta. Cái đầu của anh chàng trẻ tuổi cháu trai của bà thật là quý hóa tuyệt trần. Khi tôi ở Madrít, người ta dẫn lối đến Atênêô *, xin thú thực là tôi khâm phục vô cùng khi nhận thấy trí thông minh kỳ lạ mà thượng đế đã phú cho những kẻ vô đạo và bọn theo đạo tin lành.

- Thừa đức cha Inôxenxiô - Bà Perfêcta vừa nói vừa đưa mắt hết nhìn ông cố đạo lại nhìn cháu - Tôi nghĩ rằng khi nhận xét thẳng nhỏ này, ngài đã đi quá ranh giới của lòng nhân đức khoan dung... Còn cháu, cháu đừng giận, Pêpê, cháu đừng để bụng những lời cô nói, vì cô không phải là nhà thông thái, không phải triết gia, cũng không phải là nhà thần học, nhưng cô cảm thấy là đức cha Inôxenxiô vừa mới chứng minh được tính khiêm nhường của ngài, và lòng thương người của những tín đồ Gia tô giáo. Ngài không làm cho cháu cứng họng, mất mặt, mặc dù ngài có thể làm được, nếu ngài muốn.

- Thừa bà, lạy Chúa tôi! - Lão thầy tu nói.

- Đức cha đây là như thế đấy - Bà chủ nhà nói tiếp - Ngài luôn luôn khiêm nhường, nhưng ngài còn hiểu biết nhiều hơn bảy ông tiến sĩ cộng lại. Ái chà! Thừa đức cha Inôxenxiô, cái tên “Ngay Thật” của ngài thực xứng với người biết bao! Nhưng ngài không cần phải quá nhún mình như thế. Nếu cháu tôi không có ý gì... Nếu nó biết đó là những lời chỉ bảo chứ không có ý tứ gì khác... Nếu cháu nó đã biết được sai lầm của mình thì ngài

còn muốn gì nữa mà không giảng giải, dạy dỗ cháu, và lôi kéo cháu ra khỏi hỏa ngục của những học thuyết lầm lạc của nó?

- Đúng là tôi không muốn gì hơn là ngài lôi kéo tôi ra... - Pêpê lẩm bẩm, anh hiểu rằng, dù không muốn, anh đã chui vào một mê cung.

- Tôi chỉ là một người tu hành tội nghiệp, không biết gì ngoài cái khoa học cổ hủ. - Lão Inôxenxiô nói - Tôi thừa nhận giá trị khoa học quảng bác hiện đại của cậu Hôxê, và trước một nhà hùng biện tôi xin ngậm miệng không nói, và xin bái phục.

Lúc cố đạo vừa nói vừa chắp hai bàn tay lên ngực, và cúi đầu. Pêpê Rây choáng váng, bối rối trong cái vòng quay mà cô anh đưa vào cuộc tranh luận vô ích, và bà dự vào chẳng qua để cho câu chuyện thêm sôi nổi đôi chút mà thôi. Anh nghĩ rằng khôn ngoan hơn cả là chấm dứt cái trò chơi nguy hiểm này. Với ý nghĩ đó, anh quay sang hỏi ông Cagiêtanô, lúc ông vừa sực tỉnh cơn lơ mơ sau khi ăn tráng miệng, và đang rút những cái tằm trong con gà bằng sứ đưa cho từng người:

- Hôm qua tôi đã tìm thấy một bàn tay cầm cái quai hũ, trong đó có những dấu vết nghi lễ tôn giáo. Tôi sẽ cho cậu xem bàn tay đó - ông Cagiêtanô vui sướng được nói về một vấn đề ông ưa thích.

- Tôi chắc cậu Pêpê de Rây cũng là một chuyên gia về khảo cổ học. - Lão thầy tu nói, cố ý không chịu buông tha nạn nhân, mà phải truy cho đến tận nơi ẩn náu cuối cùng của hắn.

- Tất nhiên - bà Perfêcta nói - Có cái gì mà bọn trẻ sáng suốt ngày nay không hiểu đâu. Mọi khoa học chúng mang trên đầu ngón tay. Các trường đại học, các viện hàn lâm dạy chúng mọi thứ trong một lúc, và dán cho chúng cái nhãn hiệu là nhà thông thái.

-Ồ, không đúng như thế đâu - Lão cố đạo trả lời, mắt vẫn quan sát cái vè mệt mỏi, ngượng ngùng hiện trên nét mặt chàng kỹ sư trẻ.

- Cô tôi nói đúng đấy - Pêpê khẳng định - Ngày nay chúng tôi học mỗi thứ một tý, và chúng tôi ra trường với nhiều kiến thức nông cạn khác nhau.

- Nghe nói - Lão cố đạo tiếp - cậu là một nhà khảo cổ học vĩ đại.

- Tôi chẳng hiểu chút gì về khoa học này cả - Pêpê trả lời - Tôi không bao giờ thích vùi mình vào đồng bụi hoang tàn ấy cả.

Ông Cagiêtanô phác một cử chỉ đầy ý nghĩa.

- Nói thế không phải là chê bai khoa khảo cổ học - Pêpê vội vàng thanh minh. Anh cảm thấy đau lòng vì mình không nói một câu nào không làm tổn thương người này hay người khác - Tôi biết rất rõ là từ những bụi đất đó người ta khơi ra lịch sử. Những việc nghiên cứu ấy rất quý, rất có ích.

- Cậu - Lão cố đạo rửa tội thọc cái tăm vào chiếc răng hàm cuối cùng và nói - Cậu có xu hướng về khoa tranh biện. Giờ đây, tôi nảy ra một ý kiến rất hay. Cậu Hôxê, cậu phải trở thành trạng sư.

- À. Nghề trạng sư là một nghề tôi rất ghét - Pêpê Rây trả lời - tôi biết có những luật gia rất đáng kính, trong đó có cha tôi là người hơn hẳn trong số những người đáng kính ấy. Mặc dù có một tấm gương rất tốt, nhưng tôi không thể để cả đời mình cứ phải làm một việc ba phải là bảo vệ cái đúng cũng như cái sai của mọi vấn đề. Tôi không biết có sai lầm, lo toan nào mù quáng hơn là sự áp đặt của các gia đình cố hương phần đẹp nhất trong tuổi thanh xuân của con cháu vào nghề luật. Cái tai họa trước tiên và ghê gớm nhất của Tây Ban Nha là hiện tượng thanh niên đổ xô vào nghề luật. Và để cho nghề này tồn tại được, cần phải có thật nhiều vụ lộn xộn, kiện cáo nhau. Những vụ tranh chấp tăng lên theo nhu cầu. Mặc dù vậy, vẫn có rất nhiều luật sư không có việc làm, và vì... một ngài luật sư không thể mó vào cái cày, cũng không thể ngồi vào máy dệt, từ đó nảy sinh một lớp người lười biếng đầy những ý đồ đen tối: xui nguyên giục bị mong kiếm được công việc, làm biến động chính sách, khuấy động dư luận, và gây ra những vụ bạo loạn... Nếu mọi người luôn luôn tranh chấp, kiện cáo nhau thì thật là một bất hạnh lớn.

- Pêpê, lạ Chúa tôi, cháu đang nói cái gì thế? - Bà Perfêcta nói với giọng gắt gỏng cay nghiệt - Thừa đức cha Inôxenxiô, xin ngài tha lỗi cho cháu, vì nó không biết là ngài có một cháu trai tuy vừa mới tốt nghiệp đại học, nhưng là một tay cự phách trong giới luật.

- Đây là cháu nói về tình hình chung thôi. - Pêpê đáp - Vì cháu là con một luật sư danh tiếng, cháu không thể nào không thừa nhận là có một số người làm nghề cao quý này với vinh quang thực sự.

- Không đâu... Cháu tôi còn là một đứa trẻ mà thôi. - Lão cố đạo nói với vẻ khiêm tốn giả tạo - Trong thâm tâm, tôi hoàn toàn không có ý coi nó là một bậc kỳ tài trong lĩnh vực hiểu biết như cậu Hôxê đây. Nhưng với thời gian, nào ai biết trước được. Tài năng của cháu không có gì xuất chúng, cũng chẳng có gì hấp dẫn cả. Tuy nhiên, những ý kiến của cháu Haxitntô * thường vững vàng, quan niệm của cháu lành mạnh, điều gì cháu biết thì biết đến nơi đến chốn. Nó không có cái thói lấu cá, ngụy biện, cũng không có những lời nói rỗng tuếch...

Pêpê Rây mỗi lúc một thêm băn khoăn lo lắng. Dù anh không muốn, ý kiến của anh cũng mâu thuẫn ý kiến của những người bạn của cô anh. Anh rất khổ tâm, và do đó anh quyết định yên lặng, vì sợ rằng cuối cùng anh và lão Inôxenxiô có thể ném đĩa vào đầu nhau. May thay, tiếng chuông nhà thờ đang gọi cha cố trở về với công việc quan trọng trong đội hợp xướng đã giúp anh thoát khỏi cảnh ngột ngạt này. Ông thầy tu đáng kính đứng lên, và từ giã mọi người. Riêng đối với Pêpê, lão tỏ ra rất mềm mỏng, rất thân ái, như thể tình bạn thân thiết từ lâu đã gắn bó hai người với nhau. Sau khi đã hứa hẹn sẽ làm tất cả vì anh, lão lại còn hứa thêm là sẽ giới thiệu anh với cháu lão để hẳn đưa anh đi thăm thị xã. Lão nói lên những lời dịu dàng, đằm thắm nhất, và cảm ơn anh bằng một cái vỗ vai thân mật khi lão ra về... Pêpê Rây vui sướng nhận những tình cảm dần hòa đó, đồng thời cũng nhìn thấy bầu trời mở rộng ra, khi lão cố đạo rời khỏi phòng ăn.

VIII

Vội Vã

Một lát sau, tình hình đã thay đổi hẳn, ông Cagiêtanô tìm được dịp nghỉ ngơi, giữa những công việc bận rộn cao quý của mình trong giấc ngủ ngon lành trên một chiếc ghế bành đặt trong phòng ăn. Bà Perfêcta đi loanh quanh trong nhà, làm những công việc lặt vặt. Cô Rôxariô ngồi bên cạnh cửa kính mở ra vườn nhìn Pêpê như nói với anh bằng mắt:

- Anh ơi, lại ngồi đây với em, và hãy nói tất cả những gì anh cần nói cho em biết.

Chàng trai tuy là một nhà toán học, nhưng cũng hiểu được ý cô em họ.

- Em thân mến, chắc hôm nay em chán ngấy vì những chuyện cãi vã của chúng tôi lúc nãy. Chúa chứng giám cho là anh không thích lên mặt mô phạm dạy đời, như em đã thấy đấy, nhưng ngài cố đạo là người có lỗi... Em có thấy là hình như ông thầy tu này có một vẻ gì đặc biệt khác thường không?

- Cha rửa tội là một người cao siêu, rất tốt. - Rôxariô trả lời, và tỏ thái độ vui sướng sẵn sàng cung cấp cho ông anh họ những tin tức và tài liệu cần thiết.

-Ồ đúng, một con người rất tốt, điều đó ai cũng biết!

- Khi nào anh còn giao thiệp với ngài, anh sẽ thấy.

- Ông ta là một con người vô giá. Tóm lại, chỉ cần ông ta là bạn của mẹ em và của em, anh cũng đã coi như là bạn của chính anh rồi. Ông ấy đến nhà ta luôn chứ?

- Ngày nào cũng đến. Ngài luôn luôn ở bên cạnh mẹ con em - Rôxariô hồn nhiên trả lời - Thật là một người rất tử tế, rất đáng mến. Ngài quý em lắm!

- Thế cũng đủ để cho anh quý ông ta rồi.

- Các buổi tối, ngài đến đây chơi. - Cô gái nói thêm - Có một số người thường đến đây tụ họp, gặp gỡ nhau, nói chuyện giải trí; quan chánh án tòa án tỉnh, ông chủ kho bạc, cha xứ, cha thư ký của Đức giám mục, quan thị trưởng, ông trưởng ty thuế vụ, và anh thanh niên cháu ngài Inôxenxiô.

- A, luật sư Haxintô.

- Chính anh ta đấy. Một thanh niên tội nghiệp, lành như cục đất *. Ông anh ta yêu quý, kính phục anh ta lắm. Từ ngày tốt nghiệp ra trường với cái học vị tiến sĩ... bởi vì anh ta đỗ mấy khoa tiến sĩ, và đạt điểm xuất sắc... Anh thấy thế nào? Thôi, kệ họ... Từ khi về nhà, anh ta thường theo ông đến đây, và theo ông ra về sớm. Mẹ em cũng quý anh ta lắm... Thật là một thanh niên rất mực quy củ. Không bao giờ đến nhà Du hí vào ban đêm, không đánh bạc, cũng không ăn chơi phung phí. Hiện nay, anh ta đang làm việc tại phòng luật sư của ông Lôrenxô Ruix, một luật sư hạng nhất của thị xã Orbahôxa này. Người ta nói Haxintô sẽ là một trạng sư giỏi biện hộ cho các bị can trong những vụ kiện cáo.

- Thế thì đúng là ông anh ta không khuếch đại khi ca ngợi anh ta. Anh rất tiếc là đã nói những điều ngu xuẩn về những luật sư... Em thân mến, có đúng là anh đã nói những điều bất lợi không?

- Anh im đi, em cho là anh nói rất có lý đấy.

- Nhưng, có đúng là anh hơi...

- Không đâu, chẳng, sao đâu.

- Em đã gỡ cho anh cái gánh nặng trên mình rồi. Đúng là không hiểu vì sao anh đã gặp phải sự chống đối liên tục và quyết liệt của ông thầy tu đáng kính ấy. Anh rất lấy làm tiếc.

- Em thì em cho rằng - Rôxariô nói, mắt đăm đăm triu mến nhìn anh - vì anh không phải là người như chúng tôi ở đây.

- Thế nghĩa là thế nào?

- Anh ạ, không biết em có nói rõ được ý không? Ý em muốn nói là không phải dễ dàng gì anh có thể làm quen được với những câu chuyện và

những suy nghĩ của người Orbahôxa này đâu. Đây là em tưởng tượng... phỏng đoán thế thôi.

-Ồ không, anh chắc là em nghĩ sai đấy.

- Anh là người ở nơi khác, thuộc giới khác, trong đó con người rất sáng suốt, linh hoạt, hiểu biết rất nhiều, có những phong cách tế nhị lịch thiệp, một lối nói thông minh, và một bộ mặt... có thể là em diễn đạt không nổi. Em muốn nói là anh quen sống trong một xã hội chọn lọc, anh hiểu biết nhiều... Những thứ anh cần, ở đây không có đâu, ở đây không có người hiểu biết, không có những nhân vật cao quý đâu. Tất cả đều là giản đơn, anh Pêpê ạ. Em nghĩ rằng anh sẽ chán, anh sẽ chán lắm, và cuối cùng anh sẽ phải ra đi mà thôi.

Những nét rầu rĩ hiện lên rất rõ trên khuôn mặt của Rôxariô, làm cho Pêpê vô cùng xúc động.

- Em thân mến, em đã hiểu sai rồi đấy. Anh không hề mang cái ý nghĩ mà em tưởng tượng ra. Tính tình và sự hiểu biết của anh cũng không có gì đối lập với tính chất và sự suy nghĩ của những người ở đây đâu. Nhưng ví phỏng có một lúc nào đó, sự đối lập, chống chọi xảy ra...

- Cứ cho là thế đi...

- Trong trường hợp ấy, anh tin chắc rằng giữa em và anh, em Rôxariô thân yêu ạ, giữa hai chúng ta sẽ có một sự đồng cảm hoàn toàn, về mặt này anh không thể nhầm được. Trái tim anh nói cho anh biết là anh không thể nhầm lẫn được.

Má Rôxariô đỏ bừng lên, nhưng cô mỉm cười đưa mắt nhìn băng quơ, cố xua đuổi, che dấu vẻ bẽn lẽn.

- Anh đừng nói giỡn. Nhưng nếu anh nói thế, vì thấy lúc nào em cũng cho những lời anh nói đều đúng thì anh có lý đấy...

- Rôxariô - Pêpê kêu lên - Ngay khi mới nhìn thấy em, anh đã cảm thấy một niềm vui mãnh liệt. Đồng thời anh cũng cảm thấy buồn bực vì đã không đến Orbahôxa từ trước...

- Đúng là em không thể tin điều đó được. - Rôxariô tươi cười, nói để che dấu nỗi xúc động. - Sao vội vã thế? Anh đừng nói những lời đùa bỡn. Ngày

anh Pêpê em chỉ là người địa phương, và em chẳng biết nói gì ngoài những lời quê kệch, em không biết tiếng Pháp, em không trang điểm chường diện, em vừa mới biết chơi dương cầm chút xíu thôi, em...

- Rôxariô! - Chàng trai trẻ thốt lên - Trước đây anh nghĩ em là một cô gái tuyệt diệu, và bây giờ anh thấy em đúng là người như thế đấy.

Bà Perfêcta thình lình bước vào phòng. Rôxariô thấy không cần phải trả lời câu nói cuối cùng của người anh họ. Nhưng cô cần phải nói câu gì đó, cô nhìn mẹ và nói:

- A, con quên chưa cho vẹt ăn.

- Không cần con ạ, các con ở đây làm gì? Rôxariô, hãy dẫn anh con ra vườn, đi dạo một lát.

Bà mỉm cười độ lượng, và chỉ cho cháu nhìn một khu vườn cây um tùm bên ngoài cửa kính.

- Ta ra ngoài đó đi - Pêpê nói và đứng lên. Rôxariô chạy vút ra như một con chim sỗ lông.

- Anh Pêpê là một người có kiến thức sâu rộng, chắc là anh hiểu biết nhiều về cây cối đấy - Bà Perfêcta nói với theo - anh sẽ dạy cho con biết người ta ghép cây như thế nào. Nào xem anh ấy nói sao về những cây lê non đang ươm để cho cứng cáp và sắp sửa đem ra trồng chỗ khác.

- Ra đây, ra đây anh. - Rôxariô bồn chồn nói vọng từ bên ngoài vào. Hai người biến vào trong đám cây lá rậm rạp. Bà Perfêcta nhìn theo đôi trai gái đi xa dần, sau đó bà quay ra chăm sóc con vẹt. Khi nhớ lại chuyện xảy ra trong bữa ăn, bà trầm ngâm nói rất khẽ:

- Sao mà nó vô duyên, thô bỉ đến thế. Nó chẳng thèm để ý tới con chim nhỏ tội nghiệp này.

Rồi bà cất cao giọng nói thêm, tưởng chú em chồng có thể đã nghe thấy câu nói của bà vừa rồi.

- Này, chú Cagiêtanô, chú thấy thẳng cháu thế nào? Chú Cagiêtanô!

Tiếng ậm ừ không thành lời chứng tỏ là nhà khảo cổ bây giờ mới trở lại với cái thế giới khốn khổ này.

- Chú Cagiêtanô...

- Cái đó... cái đó là... - Nhà thông thái lẩm bẩm bằng giọng ngái ngủ... -
Chàng trai đó sẽ chịu đựng như mọi người cái ý kiến sai lầm cho là những
pho tượng ở Mundôgrandê này có từ đợt di cư đầu tiên của người Jênêxi.
Tôi sẽ thuyết phục anh ta.

- Nhưng này, chú Cagiêtanô...

- Ồ, chị Perfêcta... Dào ôi! Chị cũng nghĩ là tôi ngu quên sao?

- Không đâu chú ạ. Sao tôi lại phải chịu đựng cái cảnh hỗn loạn ấy...
Nhưng sao chú không nói cho tôi biết, chú thấy thằng cháu tôi thế nào?

Ông Cagiêtanô đưa lòng bàn tay lên che miệng để ngáp thật thoải mái,
sau đó mới nói chuyện lâu với bà chị dâu. Những người cung cấp cho
chúng tôi các chi tiết cần thiết để xây dựng câu chuyện này đã bỏ qua cuộc
đối thoại đó, bởi vì chắc là nó rất bí mật. Còn ở những điều mà Pêpê Rây
và Rôxariô nói với nhau ở ngoài vườn buổi chiều hôm đó thì rõ ràng là
không cần phải trần thuật ra đây.

Nhưng buổi chiều hôm sau đã xảy ra những sự việc không thể không
nhắc tới, vì nó quá ư nghiêm trọng. Sau khi đã đi khắp đó đây trong khu
vườn, cốt để nhìn nhau và lắng nghe nhau nói, vào lúc chiều tà, khi chỉ có
hai người, Rôxariô nói:

- Anh Pêpê, tất cả những điều anh nói với em chỉ là mơ tưởng hão huyền
thôi, chỉ là cái điệp khúc mà người đàn ông nào cũng biết cả. Anh nghĩ rằng
em là cô gái tỉnh lẻ, em tin tất cả những gì người ta nói với em.

- Nếu em hiểu anh, cũng như anh tin là anh đã hiểu em thì em sẽ thấy là
anh bao giờ cũng nói những điều chân thực của lòng mình. Chúng ta đừng
giữ kẽ quá đáng một cách ngốc nghếch như những cặp tình nhân khác, vì từ
đó sẽ dẫn đến những tình cảm giả tạo, không thật. Anh chỉ nói với em
những lời chân thực. Em không phải là một cô gái mà anh quen biết trong
một cuộc đi chơi, hoặc trong một đám hội hè, và anh có quan hệ với cô ta
chẳng qua chỉ để mua vui trong chốc lát. Không, em là em họ của anh. Em
còn hơn thế nữa... Rôxariô, chúng ta hãy đặt ngay mọi vấn đề vào đúng chỗ

của nó đi. Thôi, không vòng vèo gì nữa. Anh đến đây để đính hôn với em mà...

Rôxariô cảm thấy mặt nóng như lửa, và trái tim như muốn nhảy ra khỏi lồng ngực.

- Em xem đây, em thân yêu. Anh thề với em là nếu em không yêu anh thì anh sẽ đi khỏi nơi này ngay. Mặc dù phép xã giao lịch thiệp buộc anh phải cố gắng tự kiềm chế, nhưng anh khó lòng che giấu được sự thật. Tính anh như thế đấy.

- Anh ơi, hầu như anh vừa mới đến thôi mà. - Rôxariô nói cộc lốc, và cố gượng cười.

- Đúng là anh vừa mới đến, nhưng anh biết tất cả những gì anh cần phải biết. Anh biết là anh yêu em, và em là cô gái mà trái tim anh đã từ lâu ngày đêm mách bảo anh rằng: “Nàng đây, người mà anh đang nóng lòng mong đợi đây”.

Câu nói ấy làm cho Rôxariô bật cười. Tâm hồn cô tràn ngập một niềm vui phơi phới.

- Em cứ khẳng khẳng một mực nói rằng, em là một người vô giá trị - Pêpê lại nói - nhưng thực ra em một cô gái tuyệt trần. Em có một phẩm chất cao quý lúc nào cũng tỏa ra xung quanh mình luồng ánh sáng thiêng liêng của tâm hồn. Ngay từ khi mới nhìn thấy em, người ta đã thấy được tình cảm cao quý và tâm hồn trong sáng của em, Người ta nhìn em như nhìn thấy một thiên thần mà thượng đế bỏ quên trên trái đất. Em là một thiên thần, và anh yêu mến say mê như một anh chàng khờ khạo.

Nói như vậy Pêpê cảm thấy dường như mình đã nhận lấy một sứ mạng trọng đại. Rôxariô cũng thấy choáng ngợp, bởi một cảm xúc mãnh liệt đột ngột; thể chất yếu ớt của cô không chịu nổi sự kích thích của tâm hồn. Cô kiệt sức lịm đi, và ngã mình xuống phiến đá thường dùng để ngồi trong khu vườn xum xuê cành lá này. Pêpê cúi xuống. Anh nhìn thấy đôi mắt cô nhắm nghiền, mặt úp vào lòng bàn tay. Một lát sau, cô ngước mắt lên âu yếm nhìn anh qua làn nước mắt, rồi nói ngọt ngào:

- Em đã yêu anh ngay trước khi gặp anh.

Vịn vào hai bàn tay anh, cô đứng lên. Bóng hai người hòa tan vào những cành lá um tùm của hai rặng trúc đào trồng hai bên lối đi. Hoàng hôn, bóng tối hiền lành trải rộng trên mặt đất vườn trong khi những tia nắng cuối cùng của mặt trời sắp lặn rọi lên các ngọn cây những ánh hào quang sắc màu rực rỡ. Chim kêu ríu rít trên các cành cao... Sau khi bay lượn tung tăng trên khoảng trời mênh mông vô tận, bây giờ đã đến lúc đi ngủ, chúng vẫn còn tranh giành nhau cái cành làm nơi ngủ đậu. Tiếng kêu của chúng, có lúc như cãi cọ, có lúc như trêu chọc, vui đùa. Bằng tiếng kêu ríu rít ấy, chúng trò chuyện với nhau, chửi mắng nhau om sòm; cho nhau những nhát mổ nên thân, va đập cánh liên hồi, giọng như những diễn giả vung tay múa mép khi muốn làm cho người ta tin những điều dối trá mình đang nói. Trong những tiếng rộn rã đó, còn có những yêu đương, phù hợp với quang cảnh đẹp mắt trong giờ phút êm đềm này. Người thính tai có thể nghe thấy những lời sau đây.

- Từ trước khi biết anh, em đã yêu anh rồi. Nếu anh không đến thì có lẽ em sẽ héo hắt vì đau lòng. Mẹ em cho em đọc những bức thư của ba anh, trong đó ông khen anh nhiều lắm. Suốt một thời gian dài, ba anh chẳng đả động gì đến việc cưới xin của chúng mình. Em nghĩ là ông vô tâm. Em không hiểu sao lại có sự hững hờ như vậy. Chú Cagiêtanô thì luôn luôn nhắc đến tên anh và nói: “Người như anh ta trong thiên hạ này hiếm lắm. Cô nào câu được anh ta thì chắc hẳn là tốt số”. Cuối cùng, ba anh đã nói ra cái điều tất nhiên ấy... Đúng thế, không thể không nói ra điều mà em mong đợi từng ngày...

Sau đó, vẫn giọng đó lo lắng nói thêm:

- Hình như có ai đến đằng sau chúng ta.

Pêpê trông thấy hai người từ trong khóm trúc đào đi ra, và tiến lại gần. Anh khẽ đụng tay vào lá một cây non gần đó, và nói với cô em họ:

- Không nên vội phát cành, tia lá những cây non như cây này trước khi nó bén rễ đầy đủ. Những cây mới trồng không đủ sức chịu đựng sự mổ xẻ đó. Em biết rồi đấy, rễ cây không thể phát triển được nếu thiếu ảnh hưởng của lá, cho nên nếu em ngắt lá...

- À, cậu Hôxê - ông cố đạo rửa tội reo lên, kèm theo tiếng cười ròn, và bước lại gần hai người, niềm nở - cậu đang giảng giải cách làm vườn đấy ư. Một nhà đại thi hào đà ca tụng công việc đồng áng: Inserenunc Moliboe pyros pone ordine vites*. Hãy ghép những cây lê, anh bạn Melibôê thân mến, hãy chăm sóc những giàn nho... Ồ, thế nào cậu Hôxê, khỏe mạnh chứ?

Ông cố đạo bắt tay anh kỹ sư, rồi quay lại chỉ vào một thanh niên trẻ măng đã đến sau lưng ông, và vừa cười vừa nói:

- Tôi rất sung sướng được giới thiệu với cậu thẳng cháu họ Haxintô gọi tôi là ông... Một con người tốt, một anh chàng ngớ ngẩn, thừa cậu Hôxê.

IX

Sự Bất Đồng Tiếp Tục Tăng Lên Và Có Nguy Cơ Trở Thành Bất Hòa

Ngay đằng sau cái áo thụng thâm là một khuôn mặt hồng hào tươi tắn. Haxintô lúng lúng chào anh kỹ sư.

Hắn là một trong những đứa trẻ sớm phát triển mà sự rộng rãi của trường đại học đã đưa chúng quá sớm vào cuộc đời đấu tranh gian khổ này, làm cho chúng tưởng rằng chúng đã là người lớn, vì đã có học vị tiến sỹ. Hắn có bộ mặt khả ái và đầy đặn, má đỏ hây hây như má con gái, thân hình béo tròn, vóc người hơi quá nhỏ bé, tuổi trạc hai mươi, cảm chưa có sợi râu nào ngoài một lớp lông tơ. Ngay từ thuở bé, hắn đã được học tập dưới sự hướng dẫn dìu dắt của người ông tốt bụng và thận trọng, như cây non lớn lên không bị cong queo. Cái luân lý nghiêm ngặt luôn luôn ép buộc hắn vào khuôn phép. Các bài vở ở trường hầu như hắn làm đầy đủ. Hắn kết thúc việc học tập với kết quả đáng kinh ngạc, bởi vì qua các lớp không năm nào hắn không đạt những điểm xuất sắc. Hắn đã bắt đầu đi làm, hy vọng với sự cần cù và khôn khéo trong nghề luật hắn sẽ giữ vững được địa vị lâu dài ở tòa án, và sẽ chiếm được phần thưởng vinh quang.

Có lúc hắn nghịch ngợm ranh mãnh như một đứa trẻ, có lúc lại đạo mạo như một người lớn. Sự thật là nếu những cô gái đẹp không ưa hoặc chán ghét hắn thì ông Inôxenxiô lại cho hắn là một người thật hoàn hảo. Ông luôn luôn tán dương hắn, và vội vã cắt những đường bay táo bạo của hắn. Sự trưởng thành của chàng trai mới lớn ấy cũng không làm nguôi bớt tình thương yêu thăm thiết của ông cố đạo đáng quý đối với đứa con trai đầy triển vọng của bà cháu họ Maria Rêmediôx. Đối với thằng cháu luật sư bé bỏng, ông ta nuông chiều hết mức. Nề nếp sinh hoạt ngay cả những công việc quan trọng và cách thực hiện đã thành lệ của ông cũng phải thay đổi

luôn, chỉ để giải quyết một việc nào đó có liên quan đến đứa cháu mồ côi sớm phát triển. Những biện pháp nghiêm ngặt cố định cũng thường bị mất cân bằng, mỗi khi Haxintô ốm hoặc phải đi đâu xa. Tội nghiệp cảnh đơn chiếc của những người tu hành! Nếu tòa thánh Trên tô * cấm họ không được có con thì thượng đế, không ma quỷ lại cho họ những đứa cháu, để họ cũng được biết vị ngọt ngào của tình phụ tử.

Xem xét một cách vô tư những đức tính của chàng, trai non nớt sớm thành đạt ấy, không thể phủ nhận là anh ta xứng đáng với thành tích. Tính tình của hắn thường thường ngả về phía trung thực, và những cử chỉ cao thượng đánh thức sự trân trọng thành thật trong tâm hồn hắn, còn về vốn kiến thức và hiểu biết xã hội thì hắn cũng có tất cả mọi thứ cần thiết để trở thành một người có danh vọng như bao nhiêu người khác đầy rẫy trong nước Tây Ban Nha, nên có thể trở thành một người mà chúng ta thường gọi một cách cường điệu là “nhà ái quốc siêu quần”, “công dân ưu tú”, loại người vì quá đông đảo nên khó đánh giá đúng chân giá trị của họ. Trong lúc tuổi còn non trẻ mà bằng cấp đại học đã mang cả hai tính chất ấu trĩ và trưởng thành thì nhiều người, nhất là những người được thầy dạy nông chiền, thường dương dương tự đắc. Họ càng có uy quyền bên cạnh ghế của mẹ thì họ càng đáng nực cười ngoài xã hội. Haxintô cũng có thiếu sót có thể tha thứ được ấy, không những chỉ vì ít tuổi mà còn vì người ông tốt bụng cứ nuôi dưỡng tính kiêu căng ngậy thơ của hắn bằng những lời khen ngợi tán dương thiếu thận trọng.

Sau khi bốn người gặp nhau, họ tiếp tục đi dạo. Haxintô lặng lẽ bước, không nói năng gì. Ông cố đạo trở lại với đề tài vừa bị ngắt quãng về những cây lê cần phải ghép, và những giàn nho cần phải sửa sang lại cho gọn ghẽ. Ông nói:

- Tôi biết ngay mà, cậu Hôxê là một nhà nông học vĩ đại.
- Không đâu. Tôi chẳng biết gì về nghề nông đâu - Pêpê trả lời, rất khó chịu về cái lối cứ gán cho anh mọi thứ khoa học.

- Ô, đúng chứ, một nhà nông học vĩ đại, - ông cố đạo rửa tội nói thêm - Về những vấn đề trong nông học, tôi không được biết những tác phẩm quá mới mẻ. Song đối với tôi khoa học này được cô đúc trong một cuốn sách mà tôi gọi là “Kinh đồng quê” và trong “những công việc điền dã” * của một nhà thơ latinh bất tử. Thật là tuyệt diệu. Từ lời châm ngôn bất hủ Nec cetero terrae ferre omnes omnia possunt, nghĩa là không phải tất cả mọi loại đất đều tốt đối với tất cả mọi loài cây, thưa cậu Hôxê, cho đến những công việc nhỏ nhoi của loài ong. Nhà thi hào giải thích về tổ chức của những con vật bé nhỏ thông minh ấy, và nêu rõ đặc tính của con ong đực bằng những câu thơ như sau:

Illes borridus alter
desidea, laclante trabens inglorius alvum.

Nghĩa là bộ dạng ghê tởm, chậm chạp, lưỡi biếng kéo lê cái bụng hèn hạ to kèn, thưa cậu Hôxê...

- Câu thơ ngài dịch cho tôi nghe thật là hay - Pêpê nói - bởi vì tôi biết rất ít tiếng Latinh.

- Ô, người thời nay học làm quái gì những thứ cổ lỗ ấy - Lão cố đạo nói thêm, với vẻ hài hước - Vả lại người viết bằng tiếng Latinh chỉ là bọn quần cộc hạ tiện, chẳng hạn như Virhiliô, Xixêrôn * và Titô Liviô *... Nhưng mà tôi thì khác cậu, có cháu tôi đây làm chứng, tôi đã dạy nó ngôn ngữ cao quý ấy. Thằng láu cá, lưỡi nhác này còn biết nhiều hơn tôi. Khổ một nỗi là khi đọc các sách báo hiện đại thì nó quên dần những gì nó đã học được trước kia. Rồi một ngày nào đó nó sẽ tự thấy nó là một thằng ngu dốt, không còn nghi ngờ gì nữa. Bởi vì, thưa cậu Hôxê, người ta đã cho thằng cháu tôi tiêu khiển bằng việc đọc những sách tân kỳ với những lý thuyết quái đản... Tất cả là Flammariôn *. Chẳng có gì khác ngoài các vì sao đây những người là người. Nào, tôi nghĩ hai người có thể hiểu nhau đấy. Haxintô, cháu hãy nhờ cậu đây giảng dạy cho cháu khoa toán tuyệt vời, và chỉ bảo cho cháu học những gì liên quan đến các triết gia Đức, và như thế cháu sẽ trở thành một con người thực thụ đấy.

Lão cố đạo cười vang về những điều lão vừa nói trong khi Haxintô vui sướng theo dõi cuộc nói chuyện về một lĩnh vực mà hẳn rất thích thú. Hẳn xin lỗi Pêpê Rây, và ngay tức thì hẳn đưa ra một câu hỏi:

- Xin ông Hôxê cho biết, ông nghĩ gì về chủ nghĩa Đaruyn ?

Pêpê mỉm cười khi nghe cái giọng mô phạm ngô nghê lạc lõng ấy. Anh muốn kích thêm cho hẳn cứ tiếp tục đi theo con đường tự phụ huênh hoang một cách trẻ con kia, nhưng anh lại nghĩ rằng khôn ngoan hơn cả là đừng có dính líu nhiều đến hai ông cháu nhà ấy. Vì thế anh chỉ trả lời một cách đơn giản :

- Tôi không thể nói gì về học thuyết của Đaruyn, bởi vì hầu như tôi chẳng biết gì cả. Công việc của nghề nghiệp không cho phép tôi rảnh rỗi để nghiên cứu học thuyết đó.

- Ồ - Lão cố đạo cười nói - Tất cả quy lại là chúng ta đều là con cháu của loài khỉ... Nếu ông ta nói như vậy đối với một số người mà tôi biết thì ông ta có lý.

- Lý thuyết về sự chọn lọc tự nhiên - Haxintô nhấn mạnh. - Người ta nói là có rất nhiều người hưởng ứng ở nước Đức.

- Tôi không nghi ngờ điều đó - ông thầy tu nói - ở Đức người ta không cần nghĩ là lý thuyết đó thực tế hay không, bởi vì như vậy có thể động chạm đến Bixmác *.

Bà Perfêcta và ông Cagiêtanô xuất hiện trước mặt mọi người.

- Chiều nay thật là đẹp! - Bà chủ nhà nói - Sao, cháu thấy thế nào? Cháu chán ngấy rồi phải không?

- Đâu có thể ạ - Pêpê trả lời.

- Cháu đừng giấu cô. Chính vì việc đó mà chú Cagiêtanô và cô đến nói chuyện với cháu đây. Cháu đã chán và đang cố giấu... Không phải mọi thanh niên thời nay đều như Haxintô, nghĩa là chịu sống qua thời trai trẻ của mình ở cái tỉnh lẻ này, chẳng có nhà hát lớn, chẳng có vai hề, chẳng có vũ nữ, chẳng có các nhà triết học, chẳng có những nhóm vô thần, chẳng có nhiều sách báo, chẳng có những cuộc hội họp linh đình, cũng như các trò du hí, tiêu khiển khác.

- Cháu thấy ở đây rất tốt - Pêpê trả lời - Cháu vừa mới nói với em Rôxariô là thị xã này, căn nhà này thật là dễ chịu, và cháu rất thích sống và chết ở đây.

Rôxariô ngượng đỏ bừng mặt, còn những người khác im lặng. Mọi người ngồi xuống bãi cỏ trống, Haxintô vội vàng chiếm chỗ ngồi bên trái cô gái.

- Nay cháu, cô cần nhắc cháu một điều - Bà Perfêcta nói, một nụ cười hiền từ nở trên môi xuất phát từ tâm hồn của bà như hương thơm tỏa ra từ những cánh hoa - Nhưng cháu đừng nghĩ là cô quở cháu, cũng không phải là cô dạy cháu đâu nhé. Cháu không còn là trẻ con, cháu sẽ dễ dàng hiểu ý cô.

- Xin cô cứ mắng cháu, thưa cô kính mến. Chắc là cháu có lỗi đáng bị quở mắng rồi - Pêpê trả lời vì anh đã bắt đầu quen những cách biểu lộ lòng nhân từ hiền hậu của bà em gái cha mình.

- Không, không đâu, chỉ là một lời nhắc nhở thôi. Mọi người ở đây sẽ thấy là cô nói có lý.

Rôxariô chú ý lắng nghe.

- Không có gì lắm đâu. Chỉ có điều là khi nào cháu vào thăm lại cảnh đẹp nhà thờ của chúng ta thì cháu nên giữ gìn ý tứ hơn một chút.

- Vậy, cháu đã làm gì nhỉ?

- Cô không ngạc nhiên khi chính cháu không biết thiếu sót của mình - Bà nói, vẻ vui thích - Lẽ tự nhiên, cháu quen nghênh ngang ra vào những nơi không có thần thánh, những câu lạc bộ, những hội trường, những viện hàn lâm, nên cháu tưởng rằng vào một nơi thờ phụng đấng linh thiêng cũng có thể như thế.

- Xin cô tha lỗi cho cháu - Pêpê trầm giọng nói - Cháu đã vào nhà thờ với tấm lòng ngưỡng mộ...

- Đấy, cô có trách cháu đâu, cháu của cô. Cô không mắng cháu mà. Cháu đừng cư xử như vậy, nếu không cô sẽ không nói nữa. Thưa các vị, xin các vị tha lỗi cho cháu tôi. Một sự vô ý nhỏ mọn, một sự lơ đãng không có gì

lạ. Đã bao nhiêu năm cháu không đặt chân đến một nơi thờ cúng thiêng liêng rồi?

- Thưa cô, cháu xin thề với cô là... Nhưng, mặc dù những ý kiến của cháu về tôn giáo có thể là ý riêng, nhưng cháu vẫn biết giữ lễ mỗi khi vào nhà thờ.

- Điều mà cô chắc chắn là... nếu cháu thấy bị xúc phạm thì cô không nói nữa. Điều mà cô biết chắc chắn là... nhiều người phê phán cháu sáng nay, cả các ông Đê Gônxa-lê-x, các bà Rôbux-ti-a-na, Xê-ra-fi-na... cuối cùng, cháu làm cho Đức Giám mục cũng để ý... Chiều nay mới quở trách cô ở nhà mấy người em họ cô. Ngài nói với cô rằng sở dĩ ngài không sai người tống cổ cháu ra đường là vì ngài được mọi người cho biết đây là cháu ruột của cô.

Rô-xa-ri-ô lo lắng nhìn nét mặt ông anh họ, cố đoán trước xem anh sẽ phản ứng ra sao.

- Chắc là người ta nhăm cháu với người nào khác,

- Không... không, chính cháu đấy... Nhưng cháu đừng coi là bị xúc phạm. Tất cả chúng ta đây đều là bạn và là những người tin cần. Chính cháu đấy. Cô cũng trông thấy mà.

- Cả cô ư?

- Đúng thế. Cháu có chối là khi một nhóm tín đồ đang nghe giảng kinh thì cháu đi xem các bức họa không? Cô thề với cháu là cháu đi đi lại lại như thế đã làm cho cô phân tâm... Nhưng thôi, tất nhiên cháu không nên làm như vậy nữa. Sau đó, cháu lại vào chỗ điện thờ thánh Grê-gô-ri-ô, mặc dù cháu leo lên đến tận chính điện, nhưng cũng không làm dấu thánh. Rồi cháu đi xuyên ngang nhà thờ, đến chỗ mộ của tiền nhân, đặt tay lên cả bàn thờ, và cháu lại đi qua những tín đồ một lần nữa, làm cho mọi người phải chú ý. Tất cả bọn con gái đều nhìn cháu, và cháu có vẻ hài lòng vì đã gây lộn xộn, ảnh hưởng đến lòng sùng bái rất đáng nêu gương của những con người tốt đó.

- Trời đất! Tất cả những điều tôi đã làm... - Pê-pê thốt lên, vừa tức giận vừa buồn cười - Thế thì tôi là một thằng quỷ rồi còn nghi ngờ gì nữa.

- Không, cô biết cháu là một chàng trai tốt - bà Perfêcta nói, mắt nhìn vào bộ mặt giả vờ nghiêm trang, trơ trơ, không biến đổi của lão cố đạo. Mặt lão lúc này giống như một cái mặt nạ bằng bìa cứng - Nhưng cháu ạ, từ suy nghĩ đến thực hiện một việc gì cũng có một khoảng cách mà người thận trọng và hòa nhã không bao giờ quên, Cô biết rằng ý nghĩ của cháu là... Ồ, cháu đừng giận, nếu cháu nổi giận cô sẽ câm ngay. Cô muốn nói là có ý kiến về tôn giáo là một việc, còn thể hiện ra là việc khác... Cô đã giữ ý không chê trách, công kích cháu, bởi vì cháu cho là không phải Chúa sinh ra chúng ta, mà ta là dòng giống của loài khỉ, bởi vì cháu phủ nhận sự tồn tại của linh hồn, và còn khẳng định linh hồn chỉ là một vị thuốc giống như những gói thuốc mà người ta bán ở cửa hàng thuốc tây...

- Thưa cô, lạy chúa tôi - Pêpê bực mình thảng thốt kêu lên - Cháu thấy rằng cháu đã mang tiếng rất xấu ở Orbahôxa này.

Những người khác vẫn lặng thinh, không ai nói năng gì cả.

- Bởi vậy cô đã nói là cô sẽ không phê phán cháu về những ý nghĩ đó... vả lại, cô cũng không có quyền làm việc đó, nếu cô dẫn thân vào việc tranh luận với cháu thì, vì cháu là một người tài năng hiếm có, cô sẽ nhầm lẫn hàng nghìn lần... Không, không bao giờ cô làm việc đại dột như thế. Điều cô muốn nói là những người dân tội nghiệp và ngu ngốc ở Orbahôxa này rất đáng thương, và là những người công giáo tốt, tuy không có ai trong bọn họ biết triết học Đức, cho nên cháu không nên công khai khinh thường tín ngưỡng của họ.

- Thưa cô - Pêpê nói một cách nặng nhọc - cháu chẳng hề khinh thường tín ngưỡng của ai, cũng chẳng hề có những ý nghĩ mà cô gán cho cháu. Có thể là cháu đã có điều bất kính đối với nhà thờ, vì cháu hơi lơ đãnh. Tâm trí của cháu tập trung vào công trình kiến trúc, và thực lòng cháu không còn để ý đến những điều đó cũng không phải là lý do để Đức Giám mục định đuổi cháu ra đường, và cô cho rằng cháu có thể đã coi những hoạt động của linh hồn như những gói thuốc bán ở cửa hàng dược phẩm. Nếu đó là chuyện đùa bỡn thì cháu còn có thể tha thứ được, chắc chỉ là chuyện đùa bỡn thôi, không hơn.

Pêpê Rây cảm thấy trí não của mình bị kích động đến cao độ, nên mặc dầu đã cố giữ gìn thận trọng và dè dặt mà vẫn không sao giấu nổi.

- Thôi nào, cô thấy cháu đã nổi khùng rồi đấy. - bà Perfêcta nói, mắt nhìn xuống, và hai bàn tay chắp lại - Tất cả vì Chúa! Nếu cô biết cháu như thế thì cô chẳng nói gì cả. Pêpê, cô xin cháu tha lỗi cho cô...

Nghe những lời nói và nhất là nhìn thấy thái độ khuất phục của bà cô hiền từ, Pêpê Rây cảm thấy hổ thẹn về những lời nói lạnh lùng cứng nhắc của mình vừa rồi. Ngài cố đạo rửa tội đáng kính đã gỡ anh ra khỏi tình thế lúng túng. Ngài mỉm cười với vẻ hiền hòa thường có, và nói:

- Thưa bà Perfêcta, cần phải độ lượng với những nghệ sĩ... Ồ, tôi biết rất nhiều nghệ sĩ. Các ông ấy mỗi khi nhìn thấy đằng trước mình một pho tượng, một bộ giáp han rỉ, một bức tranh mực nát, hay một bức tường thành cổ là họ quên tuốt cả mọi sự. Cậu Hôxê đây là một nghệ sĩ, và cậu đến thăm nhà thờ của chúng ta, cũng giống như những người Anh đến tham quan, những thằng sẵn sàng xoáy đến cả những viên gạch lát cuối cùng của nhà thờ để mang về bảo tàng của chúng. Mặc kệ các tín đồ đang cầu nguyện, mặc kệ linh mục đang dâng mình Thánh, mặc dù lúc đó là tột đỉnh của lòng kính tín, tinh tâm mặc niệm, bởi vì... đối với một nghệ sĩ cái đó chẳng có gì quan trọng. Đúng là họ không hiểu giá trị của nghệ thuật ra sao, khi người ta tách nó khỏi những tình cảm diễn đạt... nhưng cuối cùng, ngày nay người ta đã quen ưa chuộng hình thức, chứ không phải ý niệm, suy tưởng... Xin chúa tha cho tôi khỏi phải tranh luận vấn đề này với cậu Hôxê, một người hiểu biết rất nhiều và biện luận rất tinh tế khôn khéo về những điều hiện đại sẽ làm cho tâm trí tôi lằm lằm, vì trong tôi chẳng có cái gì khác ngoài lòng tin.

- Các người cố ý gán cho tôi là một nhà thông thái nhất trên trái đất đã làm nhục tôi nhiều lắm rồi. - Pêpê nói, giọng cương quyết - Hãy coi tôi là một thằng ngu ngốc, và tôi muốn mình nổi tiếng là một thằng ngu ngốc đần độn hơn là có các môn khoa học của quỷ xa tăng mà các người đang gán cho tôi ở đây.

Rôxariô bật cười, và Haxintô cho là đã đến lúc rất thuận lợi để trở tài uyên bác của mình.

- Thuyết Pantêit và thuyết Panêntêit đều bị nhà thờ lên án, cũng như những học thuyết của Xcôpenhauơ và các triết gia hiện đại Hactman.

- Thưa các quý ông và các quý bà - Lão cố đạo trang trọng phát biểu - Những người cống hiến cả đời mình, nhiệt thành phụng sự nghệ thuật, tuy chỉ chú ý về mặt hình thức cũng rất đáng được kính trọng. Thà là nghệ sĩ say mê vui sướng trước cái đẹp, dù rằng chỉ là pho tượng hay bức tranh vẽ những người con gái trần truồng còn hơn là đứng đờ đờ không tha thiết gì cả, cũng chẳng tin tưởng gì cả. Trong lúc tâm hồn tập trung chiêm ngưỡng ngắm nhìn về cái đẹp thì tất cả những thứ khác đều xấu. Esl Deus in nobis. Deas, xin hãy hiểu cho đúng. Cậu Hôxê cứ tiếp tục thưởng ngoạn những sự kỳ diệu của nhà thờ lớn chúng tôi. Về phần mình, tôi sẵn sàng bỏ qua mọi điều bất kính, trừ ý kiến của Đức giáo chủ.

- Cám ơn, thưa ngài Inôxenxiô - Pêpê cảm thấy trong thâm tâm một nỗi nhức nhối căm tức và một tình cảm hằn học đối với lão cố đạo nham hiểm, quý quyệt, và không thể kiềm chế được cái ý muốn làm nhục lão - Xin các người đừng tưởng là tôi bị cuốn hút bởi những sản phẩm nghệ thuật đầy rẫy trong nhà thờ.

Những sản phẩm mỹ thuật ấy, ngoài công trình kiến trúc đồ sộ uy nghiêm của một bộ phận trong nhà thờ và ba năm mộ, tôi chẳng còn nhìn chỗ nào khác nữa. Điều làm tôi lưu tâm là sự suy tàn thảm hại của nghệ thuật tôn giáo, và tôi chẳng hề ngạc nhiên mà chỉ tức giận vì thấy vô số đồ mỹ nghệ quý quái bày đầy trong nhà thờ.

Sự kính sợ của những người xung quanh thật là khác thường.

- Tôi không thể chịu được - Pêpê nói thêm - những tượng thánh bóng nhẫy, đồ lôm, rất giống... Xin chúa tha cho tôi vì sự so sánh này - giống những con búp bê, đồ chơi của các cô bé mới lớn. Còn quần áo phủ lên các pho tượng... tôi biết nói thế nào đây... giống như quần áo của đào kép trên sân khấu. Tôi nhìn thấy thánh Hôxê mặc áo măng tô mà tôi không dám nhận xét vì lòng tôn kính đức Chúa Cha và Giáo hội thờ phụng Chúa. Trên

những bàn thờ, chõng chất những tượng thánh với thị hiếu nghệ thuật rất đáng buồn, và không biết bao nhiêu vòng hoa, cành hoa, sao, trăng, với những đồ trang trí bằng kim loại hoặc bằng giấy. Tất cả tạo thành quang cảnh của một quây kim khí, xúc phạm đến tình cảm tín ngưỡng, và làm cho linh hồn chúng ta chết điếng. Không những nó không nâng cao mà còn hạ thấp, làm nhục lòng thành kính tín ngưỡng, và những ý nghĩ hài hước làm cho tâm trí của tín đồ lộn xộn rối ren. Những tác phẩm nghệ thuật có giá trị lớn tạo nên những rung động trong suy nghĩ, trong các điều giáo lý, trong lòng tin, trong sự huyền ảo khuếch đại, và thực hiện sứ mạng rất cao cả của nghệ thuật. Những đồ trang trí lố lãng với thị hiếu phản nghệ thuật, những sản phẩm quái dị do lòng kính tín không được hiểu thấu đáo đầy rẫy trong nhà thờ, đó là điều đáng buồn, thúc đẩy tẻ mề tín dị đoan, làm nguội lạnh hứng thú, bắt buộc mắt tín đồ phải lánh xa bàn thờ, và khi mắt lánh xa thì tâm hồn không còn niềm tin sâu sắc và vững vàng nữa.

- Học thuyết của những kẻ bài bác tranh thánh - Anh thầy cãi Haxintô lên tiếng - hình như cũng rất phổ biến ở Đức.

- Tôi không phải là người phản đối việc phụng thờ tranh thánh, mặc dù tôi muốn phá bỏ tất cả những tranh tượng bậy bạ trong cuộc trưng bày khôi hài làm tôi bần tâm. Những thứ đó đáng lẽ phải bảo vệ cho tín ngưỡng những tính chất giản dị tôn nghiêm của những thời xa xưa... Không nên bài bác vai trò bổ trợ đáng khâm phục của tất cả các loại nghệ thuật, bắt đầu từ thơ ca và cuối cùng là âm nhạc, để thắt chặt mối quan hệ giữa con người và Thượng đế. Nghệ thuật muôn năm! Hãy dành cái vẻ huy hoàng long trọng cao độ cho những nghệ thuật tín ngưỡng. Tôi là người tán thành sự trang nghiêm và trọng thể.

- Nghệ sĩ, nghệ sĩ, và không phải cái gì khác ngoài nghệ sĩ - Lão cố đạo kêu lên, lúc lắc cái đầu tỏ vẻ thương hại - Tranh đẹp, tượng đẹp, âm nhạc hay... Sự tế nhị của các giác quan và của tâm hồn mà quý dữ đã bắt đi.

- Nhân nói đến âm nhạc - Pêpê Rây nói mà không để ý đến hậu quả đáng buồn do những lời nói của mình đối với bà Perfêcta và cô em họ. - Xin các vị tưởng tượng lúc tâm trí tôi đã tập trung vào việc chiêm ngưỡng nhà thờ

thì bỗng nhiên vào đúng lúc dàn bánh thánh trong lễ trọng misa, người chơi dàn organô lại chơi một đoạn trong bài La Traviata.

- Điều này thì ông Hôxê đê Rây có lý - Anh luật sư miệng còn hơi sữa nói cả quyết - Người chơi organô hôm ấy chơi bài dâng rượu và cả bài valxơ của vở nhạc kịch, sau đó là một điệp khúc của bài “Bà Quận công vĩ đại”.

- Nhưng khi con tim tôi rụng hai cánh - Anh kỹ sư hần học nói - là lúc tôi nhìn thấy pho tượng Đức mẹ Đồng Trinh, hình như đang được sùng kính, vì có rất nhiều người đứng trước bệ, và rất nhiều nến thấp sáng choang. Người ta đã phủ lên mình pho tượng bộ quần áo bằng nhung sộp viền vàng với một kiểu cắt may lạ lùng hơn cả những mốt kỳ quặc nhất của thời đại. Mặt tượng bị che lấp sau một đám lá dày làm bằng hàng nghìn loại đăng-ten uốn lượn một cách cầu kỳ. Cái vương miện cao đến nửa thước, có những tia sáng bằng vàng bao quanh, giống như vòng hoa tang biến dạng đội trên đầu. Cái quần của Chúa Hải Đồng cũng bằng thứ nhung ấy và viền vàng như thế. Tôi không muốn nói thêm nữa, bởi vì nếu còn mô tả hình ảnh Đức Mẹ và Chúa Hải Đồng nữa thì có thể tôi lại phạm tội bất kính. Tôi không nói nữa, mà chỉ thú thật là tôi không thể nhin cười được, mới chỉ thoáng nhìn pho tượng bị xúc phạm đó, tôi đã phải kêu lên: “Mẹ ơi, mẹ yêu quý của con ơi, sao người ta lại làm thế này!”

Sau khi nói những lời đó, Pêpê mới quan sát những người nghe, mặc dù trời đã nhập nhoạng tối, không còn nhìn rõ mặt từng người, anh nghĩ rằng đã nhìn thấy ở một vài khuôn mặt những nét kinh ngạc cay đắng và hoảng sợ.

- Vậy thưa cậu Hôxê - Với một vẻ đắc thắng, lão cố đạo cười và nói ngay - Bức tượng mà triết lý và chủ nghĩa vô thần của cậu vừa cho là rất khôi hài ấy chính là Đức Bà Cứu Khổ, người chủ và người bảo hộ xứ Orbahôxa chúng tôi đây. Những người dân ở đây tôn sùng bà đến mức họ có thể kéo lê đi rong phố bất cứ kẻ nào dám nói bậy về bà. Biên niên sử cũng như lịch sử, thưa cậu Hôxê thân mến, có rất nhiều điều kỳ diệu, và ngày nay chúng tôi vẫn thường xuyên chứng kiến những bằng chứng không thể chối cãi

được về sự che chở cứu giúp của Đức Bà. Cậu cũng nên biết thêm là chính bà Perfêcta, cô ruột của cậu là đệ nhất cung nhân của Đức Bà Đồng Trinh Cứu Khổ, còn những quần áo mà cậu cho là kỳ quái... bởi vì tôi nói là những quần áo ấy kỳ quái trước cặp mắt vô đạo của cậu, lại cũng từ căn nhà này mà ra. Và cái quần của Chúa Hải Đồng là sản phẩm của chính những đường kim mũi chỉ khéo léo và lòng kính tín trong trắng của cô em họ cậu đấy, của cô Rôxariô vẫn đang nghe chúng ta nói đấy.

Pêpê Rây từng hững , anh còn đang bối rối, lúng túng không biết nói năng ra sao thì bà Perfêcta đã đứng vụt lên, chẳng thềm nói một lời nào, và đi thẳng vào nhà, theo sau bà là ngài cố đạo rửa tội. Những người còn lại cũng đứng cả dậy. Pêpê hoang mang đang định xin lỗi cô em họ về thái độ khiếm nhã của mình thì anh chợt nhận thấy Rôxariô đang khóc. Cô chăm chú nhìn anh với vẻ trù mến thương xót, trách móc dịu dàng hiện rõ trong đôi mắt và cô kêu lên .

- Ô kìa, anh làm sao thế?

Chợt có tiếng bà Perfêcta gọi với cái giọng the thé:

- Rôxariô, Rôxariô!

Cô gái vội chạy vào nhà.

Rõ Ràng Là Có Sự Bất Hòa

Pêpê Rây cảm thấy hoang mang bối rối. Anh căm giận mọi người và cả chính mình. Anh muốn dò tìm nguyên nhân của sự xung đột xảy ra ngoài ý muốn của anh giữa những ý nghĩ của anh và những ý nghĩ của các bạn cô anh. Anh buồn bã, trầm ngâm, dự đoán sẽ có những sự bất hòa. Anh ngồi nán lại một lúc trên chiếc ghế dài bên bãi cỏ trống, đầu gục xuống, cảm chạm ngực, đôi mày cau lại, hai bàn tay chắp vào nhau. Anh cảm thấy mình đơn độc.

Đột nhiên anh nghe thấy một giọng vui vẻ đang ngâm nga cái điệp khúc của vở bi kịch Xarxuêla *. Anh nhìn lên và thấy Haxintô đang ở trong một góc đối diện với anh.

- À, ông Đê Rây - bất thành linh chàng luật sư non trẻ lên tiếng - chớ nên thương hại một cách vô tội vạ những thụ cảm tín ngưỡng của tuyệt đại đa số dân, điều đã xảy ra trong cuộc cách mạng Pháp lần thứ nhất...

Khi Pêpê nghe tiếng vo ve của con nhặng ấy, anh càng tức giận hơn. Tuy nhiên, trong thâm tâm, anh chẳng thù ghét gì chàng luật sư miệng còn hơi sữa ấy. Hẳn có chằm chọc anh thì cũng chỉ như những con nhặng khác đốt mà thôi, chẳng có gì khác, Pêpê Rây cảm thấy nổi khó chịu, bực tức bị kích thích bởi những kẻ vô lối đến quấy rầy mình. Và giống như người muốn xua đuổi một con nhặng, anh trả lời hằn như sau:

- Giữa cuộc cách mạng Pháp và cái áo khoác của Đức Bà Đồng Trinh Maria có gì liên quan với nhau.

Rồi anh đứng dậy để đi vào nhà. Nhưng chưa được bốn bước anh lại nghe tiếng muỗi vo ve:

- Ông Hôxê, tôi cần phải nói với ông một việc có liên quan nhiều đến ông và có thể dẫn đến những vụ xung đột nào đó...

- Một việc - Pêpê quay lại hỏi - Nào, xem có việc gì nào?

- Có lẽ là ông hơi biết rồi đấy - Haxintô nói, và tiến lại gần Pêpê, miệng tùm tùm cười, điệu bộ giống như những người buôn bán khi họ đang bận rộn về một việc rất quan trọng gì đó. - Tôi muốn nói với ông về vụ kiện ...

- Vụ kiện nào?... anh bạn, tôi chẳng kiện cáo ai cả. Vì anh là một luật sư giỏi, anh mơ thấy những vụ tranh chấp, và nhìn chỗ nào cũng thấy đơn từ khiếu nại, kiện cáo...

- Sao cơ?... ông vẫn chưa biết tin gì về vụ kiện của ông à? - Anh luật sư ngạc nhiên hỏi.

- Vụ kiện của tôi! Không có, tôi chẳng có vụ kiện nào, và chưa hề có kiện cáo bao giờ cả.

- Vậy thì, nếu ông chưa biết tin, tôi càng lấy làm vui vì được báo trước cho ông biết để mà đề phòng, cảnh giác... Đúng đấy, thưa ông, ông sẽ có việc kiện cáo đấy...

- Kiện cáo với ai?

- Với bác Licuôgô và với những người lân cận khác ở cái trang trại tên là Lôx Alamidôx.

Pêpê Rây lạng điếng đi vì kinh ngạc.

- Đúng thế, thưa ông - Anh luật sư nói tiếp - đến nay, bác Licuôgô và tôi vừa có một cuộc trao đổi kéo dài. Vì tôi là bạn rất thân của nhà này, tôi không thể không báo cho ông biết trước việc đó để nếu ông thấy cần thiết thì lo liệu mà thu xếp gấp cho xong đi.

- Nhưng tôi cần phải thu xếp cái gì cơ chứ? lão Licuôgô đê tiện ấy muốn gì ở tôi?

- Hình như có dòng nước nào xuất phát từ trang trại của ông đổi dòng chảy và đổ xuống mái nhà của bác ấy và cái cối xay của một người khác, làm thiệt hại đáng kể cho họ. Khách hàng của tôi... bởi vì họ cứ yêu cầu tôi giải thoát cho họ khỏi bước khó khăn này... Khách hàng của tôi, tôi nhắc lại, đòi hỏi ông phải khôi phục lại dòng chảy cũ của nguồn nước đó, để

tránh những trục trặc mới, và phải bồi thường những thiệt hại do sự chênh lệch mà chủ nhân chính của trang trại phải chịu trách nhiệm.

- Và chủ nhân chính ấy là tôi! Nếu tôi dựa vào việc tranh chấp thì đó là kết quả đầu tiên mà trang trại Lôx Alamidôx cho tôi trong cả cuộc đời. Đó là trang trại của tôi, và giờ đây theo tôi biết, đó là của tất cả mọi người, bởi vì, từ lâu Licuôgô cho đến những tay trộm cướp khác ở vùng này đã cắt xén, lấy dần hết năm này sang năm khác. Nếu muốn khôi phục lại ranh giới cũ thì tốn kém rất nhiều.

- Đó là một vấn đề riêng rẽ.

- Đó không phải là vấn đề riêng rẽ - Anh kỹ sư nói to, vì không kìm nổi sự tức giận - Nếu có kiện thì người thừa kế thực sự phải là tôi chống lại lũ bỉ ổi ấy. Chúng muốn làm cho tôi chán ngán, thất vọng, để tôi rời bỏ tất cả, và để cho chúng tiếp tục chiếm giữ những thứ chúng đã cướp đoạt được. Ta hãy xem có luật sư nào, quan tòa nào bảo vệ những việc làm ngu ngốc của những kẻ thích kiện cáo, những con mọt gặm nhấm tài sản của người khác, thưa anh, xin cảm ơn anh đã cho tôi biết nhưng ý đồ hèn mạt của bọn ngu ngốc, xấu hơn cả Cacô * ấy. Tôi nói thêm để anh biết là cái nhà và cả cái cối xay mà Licuôgô chiếm làm của riêng, cũng là của tôi đấy...

- Cần phải xem lại những tên của chủ nhân, và xem lại những cái đó có trình tòa trước bạ không đã - Haxintô nói.

- Trước bạ với cả trước bạ... Những tên hèn mạt ấy giễu cợt tôi phải không? Tôi cho rằng bộ máy tư pháp ở thị xã Orbahôxa này sẽ trung thực, đúng đắn.

- Ồ, cái đó thì đã hẳn - Chàng luật sư loắt choắt nói với cái giọng bợ đỡ tâng bốc - Ngài chánh án là một người cao quý. Đêm nào ngài cũng đến đây. Nhưng lạ quá, sao ông lại không biết một tí gì về ý đồ của bác Licuôgô nhỉ? Người ta chưa mời ông đến dự một phiên hòa giải à?

- Chưa!

- Có thể là sáng mai. Cuối cùng, tôi rất lấy làm tiếc là do bác Licuôgô nài ép, thúc bách, đã tước mất cái hân hạnh và vinh dự được bào chữa cho ông, nhưng biết làm sao được... bác Licuôgô cứ nằng nặc yêu cầu tôi phải

giải thoát cho bác ấy khỏi những phiền não, bực tức trong lòng. Tôi sẽ nghiên cứu vụ này một cách hết sức kỹ càng. Những việc kiện cáo phiền phức này là viên đá tảng của ngành luật đấy ông ạ.

Pêpê bước vào phòng ăn trong một trạng thái tâm hồn rất thảm hại. Anh nhìn thấy bà Perfêcta đang nói chuyện với lão cố đạo rửa tội. Còn Rôxariô thì ngồi một mình, đôi mắt đăm đăm nhìn ra cửa. Chắc là cô đang chờ đợi người anh họ.

- Lại đây của quý - Bà chủ nhà nói, miệng cười không được tự nhiên lắm
- Cháu đã si nhục chúng ta, nhà vô thần vĩ đại, nhưng chúng ta đã bỏ qua cho cháu rồi. Bây giờ, cô đã biết là cô và con gái cô chỉ là hai kẻ quê mùa dốt nát, không có khả năng leo lên tới những lĩnh vực của toán học, nơi cháu đang sống, nhưng cuối cùng thì... cũng có thể, một ngày nào đó cháu sẽ phải quỳ gối trước mặt chúng ta, và cầu xin chúng ta dạy cho cháu về đạo lý.

Pêpê trả lời bằng những câu mập mờ xã giao, và tỏ ý hối hận.

- Về phần tôi - Lão Inôxenxiô nói, mặt lộ vẻ khiêm nhường và hiền từ - Nếu trong cuộc tranh cãi vô ích vừa qua, tôi có điều gì xúc phạm đến cậu Hôxê thì xin cậu thứ lỗi cho. Chúng ta đều là bạn bè tốt cả.

- Cám ơn... Chẳng sao đâu...

- Dù thế nào đi nữa... - Bà Perfêcta nói, nụ cười đã tự nhiên - cô vẫn luôn luôn là cô của cháu thân yêu, mặc dù những ý kiến lệch lạc, kỳ cục, bài bác, thóa mạ tôn giáo của cháu... Cháu thử nghĩ xem, tối nay cô nên làm gì nào? Phải tổng ra khỏi đầu bác Licuôcgô những ý nghĩ ngang ngạnh đã làm cho cháu bực mình khó chịu. Cô đã cho gọi bác ấy đến đây, và hiện giờ bác ấy đang chờ cô ngoài hành lang. Cháu khỏi lo, cô sẽ thu xếp chuyện này, mặc dù cô biết rằng bác ấy không thiếu lý lẽ.

- Cháu xin cám ơn cô kính mến - Pêpê trả lời, và cảm thấy thấm thía lòng khoan dung cao thượng của cô.

Pêpê Rây đưa mắt nhìn về chỗ cô em họ đang ngồi với ý định đến với cô, nhưng những câu hỏi tinh quái của lão cố đạo đã ghim anh lại bên cạnh bà

Perfêcta. Rôxariô buồn bã, lơ đãng nghe những lời nói của chàng luật sư non choẹt lúc đó đã đến ngồi bên cạnh và đang nói luyên thuyên về những quan niệm, những tư tưởng, điếm vào đó là những câu nói đùa vô duyên nhạt nhẽo, và những lời hợm hĩnh lỗ bịch một cách thảm hại.

- Điều tệ hại nhất đối với cháu - bà Perfêcta nói với cháu, khi bắt gặp anh đang quan sát cặp trai gái không xứng đôi Rôxariô và Haxintô - cháu đã xúc phạm em Rôxariô tội nghiệp. Cháu phải cố hết sức làm thế nào cho nó nguôi giận. Con bé tội nghiệp thật là tốt...

- Ồ, đúng thế ạ, rất tốt - lão cố đạo thêm vào - tôi tin chắc là cô ấy sẽ tha thứ cho ông anh họ...

- Tôi nghĩ rằng Rôxariô đã tha thứ cho tôi rồi - Hôxê cả quyết.

- Nếu chưa thì trong trái tim của thiên thần, những sự hằn học khinh ghét cũng không ở lâu đâu - Lão cố đạo nói, giọng ngọt xớt - tôi có ảnh hưởng lớn đối với cô bé, và tôi sẽ tìm cách làm tiêu tan tất cả mọi ý định chống lại cậu còn tồn tại trong tâm hồn cao thượng của cô ấy. Tôi cần nói ngay với cô ấy vài lời...

Pêpê Rây cảm thấy có một đám mây lướt qua trên tư tưởng của lão thầy tu, anh cố ý trả lời:

- Không. Không cần thiết.

- À tôi không nói với cô ấy bây giờ đâu - lão thầy tu nói - Bởi vì cô ấy đang say mê nghe những lời nói ngớ ngẩn của Haxintô... Những chuyện quỷ quái của đám trẻ! Khi họ đã bắt chuyện thì phải để cho họ trò chuyện.

Bổng ngài chánh án tòa án tỉnh, phu nhân của ngài thị trưởng, và cha xứ đến tham dự cuộc họp mặt nói chuyện giải trí tối nay. Mọi người chào hỏi anh kỹ sư và bằng lời nói và thái độ, họ tỏ ra hài lòng được gặp anh, chỉ là vì thỏa ý tò mò.

Ông chánh án là một chàng trai hoạt bát, thuộc loại người ngày nào cũng xuất hiện trong những nơi nuôi dưỡng những người danh tiếng. Ông đang ấp ủ những ý đồ mới, mong chiếm được những vị trí cao nhất trong việc cai trị dân, và trong lĩnh vực hoạt động chính trị. Ông tự cho mình là tối quan trọng, thường nói về mình và chiếc áo quan tòa không xứng đáng với mình,

gián tiếp biểu thị ý tức giận đến cực độ, tại sao người ta lại không chỉ định ngay tức khắc ông lên làm chánh án tòa thượng thẩm. Nhà nước đã giao những chức trách tinh tế nhất, khó khăn nhất và quyền thi hành công lý vào tay những kẻ thiếu từng trải, những kẻ hợm hĩnh nực cười, những bộ óc háo danh như thế đấy. Những kiểu cách của tay chánh án này rập đúng như một vị quan tòa chính cống, làm ra vẻ rất thận trọng, rất tỉ mỉ, chu đáo, trong tất cả những gì có liên quan đến hãn. Hãn có thói quen đáng ghét là cứ luôn luôn gỡ ra rồi lại đeo vào mắt cặp kính gọng vàng, và trong câu chuyện hãn thường nhắc đến việc người ta phải đổi hãn ra Madrid để đảm đương trọng trách ở bộ Tư pháp thì mới đúng.

Phu nhân của ngài thị trưởng là một phụ nữ hiền lành, chất phác, không có nhược điểm nào khác ngoài việc tự cho là mình có nhiều mối liên hệ ở trong triều đình. Bà hỏi Pêpê Rây về những kiểu quần áo, bà nêu tên những hiệu đã may cho bà một chiếc áo măng tô, hoặc một cái váy, trong chuyến đi cuối cùng của bà xảy ra cùng lúc với chuyến viếng thăm của Mulây Abax. Rồi bà kể ra hàng tá tên các bà quận công hầu tước, coi họ rất thân như thể họ là những cô bạn nhỏ cùng học một trường. Bà còn nói rằng nữ bá tước M. (nổi tiếng về những nhóm tao đàn của mình) cũng là bạn của bà: Năm 60, bà có đến thăm nữ bá tước, và được mời cùng ngồi trong phòng ngăn riêng của nhà hát hoàng gia, nhờ thế bà đã nhìn thấy Muay Abax mặc y phục Môritani, và cả đoàn tùy tùng người Mô... Bà thị trưởng có gì nói ra hết, và cũng không thiếu những câu đùa cợt.

Cha xứ là một ông già tuổi đã cao, người béo xệ, da đỏ mọng vì mắc chứng xung huyết, người như chảy ra vì bộ da không đủ chứa cái thân thể quá phốp pháp và núc ních như một đoạn xúc xích. Xuất thân là một gia đình hoàn tục, ngài không có việc gì ngoài những công việc tôn giáo, và ngay từ phút đầu ngài đã tỏ ra đặc biệt khinh thường anh kỹ sư. Pêpê mỗi lúc một tỏ ra vụng về, kém cỏi trong việc hòa mình vào với đám người mà anh không ưa thích. Đó là tính của anh, chẳng có gì là mềm mỏng, mà còn cứng nhắc, khô khan. Anh rất ghét những giọng lưỡi dối trá, đảo điên, giả bộ hòa hợp, đồng điệu, nhưng thực tế thì không phải thế. Vì vậy anh giữ

một thái độ khá nghiêm trang trong suốt cả buổi họp mặt nặng nề chán ngán này, và buộc lòng phải kiên nhẫn chịu đựng những lời nói huênh hoang huyên thuyên của bà thị trưởng tuy chưa phải là bà “Nổi Danh” nhưng cũng giữ cái độc quyền múa mép khua môi làm mệt lỗ tai người khác. Nếu bà ta cho cử tọa có một chút thời gian để thở, Pêpê Rây muốn lại gần chỗ cô em họ thì lão cố đạo lại bám chặt lấy anh thế con hà bám vào đá. Lão kéo riêng anh ra một chỗ, với bộ điệu bí mật, đề nghị anh đi chơi Mundôgrandê với ông Cagiêranô, hoặc đi câu cá ở ngoài sông Naara trong xanh.

Cuối cùng, buổi họp mặt kết thúc, bởi vì tất cả mọi chuyện trên đời này đều phải có kết thúc. Cha xứ rút lui, làm căn nhà dường như trống rỗng hẫng. Sau khi bà thị trưởng ra về thì chẳng còn gì ngoài tiếng vang vọng giống như tiếng ào ào của cơn bão vừa mới qua. Ông chánh án cũng rời khỏi cuộc họp, cuối cùng lão Inôxenxitô cũng ra hiệu cho cháu đứng lên ra về.

- Ta về thôi cháu, về đi, khuya rồi. - Lão mỉm cười nói với cháu - Cháu đã làm cho cô bé Rôxariô tội nghiệp chóng cả mặt! Đúng thế không cháu gái. Nào đi thôi, của quý, về nhà ngay thôi.

- Đến giờ đi ngủ rồi - Bà Perfêcta nói.

- Giờ làm việc chứ ạ - Anh thày cãi đáp lời.

- Tôi bảo cháu nó hãy chỉ thanh toán những công việc làm ăn trong ngày thôi - Lão cố đạo nói - nó không nghe.

- Nhưng có biết bao nhiêu công việc... Rất nhiều

- Không, cháu chỉ nên nói cái công việc quý quái mà cháu đã nhúng vào thôi... Nó không muốn nói việc đó ra, cậu Hôxê ạ. Nhưng xin cậu biết cho là nó đã bắt đầu viết một tác phẩm về “Ảnh hưởng của phụ nữ trong xã hội công giáo”, và một cuốn nữa nhan đề “Nhìn qua phong trào công giáo ở...”. Tôi chẳng biết ở đâu nữa. Này, cháu hiểu gì về “nhìn qua...” với “Ảnh hưởng”. Bọn ranh con ngày nay dám làm tất cả mọi việc... Ôi, những đứa trẻ ghê gớm... Thôi, ta về nhà nhé, chào cậu Hôxê, chào cô bé Rôxariô.

- Cháu còn phải chờ ông Cagiêtanô - Haxintô nói - để mượn ông cuốn sách của Auguxtô Nicôlax.

- Lúc nào cũng vác sách... có lúc cháu về nhà như một con lừa thồ. Thôi được, ta chờ vậy...

- Anh Haxintô - Pepê Rây nói - Đừng viết dễ dãi, anh nên chuẩn bị thật kỹ để cho những tác phẩm của anh có giá trị uyên bác.

- Thằng bé này sẽ đau đầu mất thôi, ngài Inôxenxiô ạ - Bà Perfêcta phản đối - Lạy chúa! Phải hết sức cẩn thận đấy. Tôi phải định mức cho nó đọc sách mới được.

- Đã có công chờ - Haxintô đồng dục nói, giọng tự cao, kiêu ngạo - cháu sẽ mượn cả tập 3 của bộ giáo luật Cônxiôx * nữa, ông thấy thế nào ạ?

- Tán thành, anh bạn ạ. Không bao giờ nên buông lời việc đó. Vậy thôi, không cần gì nữa chứ...

Vừa may, ông Cagiêtanô đã về. Ông đến dự cuộc hội họp nói chuyện giải trí ở nhà ông Lôrenxô Ruix như thường lệ. Sau khi nhận sách, hai ông cháu ra về.

Pepê Rây thấy trong nét mặt buồn rười rượi của cô em họ ý muốn nói gì đó với anh. Anh lại gần cốt khi bà Perfêcta đang mãi trao đổi chuyện gia đình với riêng ông Cagiêtanô.

- Anh đã xúc phạm má đấy. - Rôxariô nói, nét mặt cô tỏ rõ một nỗi lo lắng khủng khiếp.

- Đúng thế - Pepê trả lời - Anh đã xúc phạm má em. Anh đã xúc phạm cả em nữa.

- Không, đối với em không sao cả... Chính em cũng đã nghĩ rằng Chúa Hài Đồng Giê Xu không cần phải mặc quần đùi...

- Nhưng anh mong rằng má em và em sẽ thứ lỗi cho anh. Má em vừa rồi đã chứng minh cho anh thấy lòng bao dung độ lượng của bà...

Tiếng bà Perfêcta đột ngột rít lên trong phòng ăn, với giọng giận dữ, làm cho anh cháu trai rùng mình như nghe thấy một tiếng thét báo động. Tiếng bà oang oang vang dội:

- Rôxariô, đi ngủ đi!

Đau khổ và hoang mang, cô gái đi đi lại lại mấy vòng quanh phòng, giả vờ như tìm kiếm một vật gì, khi đi qua chỗ Pêpê cô khẽ nói mấy tiếng mập mờ.

- Má đang giận...

- Nhưng mà...

- Đang giận đấy... Anh đừng tin, chớ có tin...

Cô đi ra. Bà Perfêcta đi theo cô ra chỗ lão Licuôcgô đang chờ. Bà và lão trao đổi chuyện trò với nhau rất thân mật trong một lúc lâu. Chỉ còn lại Pêpê với ông Cegiêtanô. Ông này cầm lấy một cây nến và nói:

- Chúc cậu ngủ ngon nhé, Pêpê. Cậu đừng tưởng tôi đi ngủ nhé. Tôi đi làm việc đây. Nhưng sao cậu tư lự thế kia? Có việc gì thế cậu... Thôi, đi làm việc thôi. Tôi đang tra cứu để viết một bài nói về những “Dòng họ ở Orbahôxa”. Tôi đã tìm ra những tài liệu rất có giá trị... Không cần phải quanh co nữa. Trong mọi thời kỳ lịch sử của chúng tôi, những người Orbahôxa đã nổi bật lên về tâm hồn cao thượng, cũng như về tinh thần dũng cảm và sự hiểu biết của mình. Nếu không phải như vậy thì sao dám tham gia vào cuộc chinh phục nước Mêhicô, những cuộc chiến tranh chinh phạt của hoàng đế, những cuộc tiểu trừ của vua Felipe chống lại bọn tà giáo... Nhưng, cậu ốm hay sao thế kia? Có chuyện gì đấy phải không?

- À vâng, những nhà thần học lừng danh, những chiến sĩ dũng cảm, những người đi chinh phục, những thánh nhân, những giám mục, những nhà thơ, những nhà chính trị lỗi lạc, tất cả các loại người nổi tiếng đều sinh ra và làm rạng rỡ mảnh đất trồng tỏi khiêm tốn này... Không có thị xã nào hiển vinh trong giới tu hành như ở đây. Phẩm chất và vinh quang của họ đầy rẫy trong lịch sử của đất nước. Kìa, tôi thấy là cậu đang buồn ngủ rồi đấy. Chúc cậu ngủ ngon... Vậy thì đúng thế, không nên đổi cái vinh dự được làm con cháu của mảnh đất cao quý này lấy tất cả vàng bạc của thế gian. Người xưa gọi nó là Auguxta Uy Nghiêm, giờ đây tôi gọi mảnh đất này là Uy Nghiêm Siêu Việt bởi vì lúc này cũng như ngày xưa, phẩm chất

cao quý, hào hiệp, quảng đại, oai hùng, vẫn là tài sản của mảnh đất này... Ồ, chúc cậu ngủ ngon, cậu Pêpê thân mến... tôi có cảm giác là cậu không được khỏe. Bữa tối làm cho cậu khó chịu à... Ông Alôn-xô Gôn-xalê-x đê Buxtame tê có lý khi viết trong cuốn sách “Mảnh đất xanh tươi” là những người dân Orbahô-xa có đủ tư cách làm cho một vương quốc trở nên vĩ đại và vinh quang, Cậu có tin như vậy không?

- Ồ, có chứ ạ, thưa ngài, tôi không mảy may nghi ngờ gì cả ạ - Pêpê Rây trả lời, và vội vàng bỏ về phòng riêng.

Mỗi Bất Hòa Tăng Lên

Trong những ngày sau đó, Pêpê Rây làm quen với nhiều loại người trong thị xã. Anh đã đến nhà Du hí, và kết bạn với một số người quen sống trong các phòng ở nhà Du hí, nơi tụ họp vui chơi giải trí.

Những thanh niên thị xã Orbahôxa không sống ở đây thường xuyên như kẻ xấu bụng không có thiện chí dự đoán. Chiều chiều, người ta thấy một số chàng trai vận áo khoác đứng ở góc nhà thờ và quảng trường nhỏ tạo thành bởi ngã tư đường Cõndextablê và Tripêria, như những tên lính gác, và làm duyên làm dáng nhìn khách qua lại. Nếu trời đẹp, những ngôi sao sáng của nền văn hóa Orbahôxa ấy, luôn luôn với tấm áo khoác đi đến một địa điểm rong chơi tên là Lax Dexcalxax *, nơi có hai hàng cây du khăng khiu và mấy cây đầu chồi già cỗi. Ở đây, các nhà nghệ sĩ xuất sắc rình mò, nhìn trộm các cô gái con nhà giàu sang quyền quý cũng đang đi dạo, và buổi chiều cứ qua đi đều đều như vậy. Đêm xuống, nhà Du hí lại đông nghịt người. Một số trong đám thanh niên tài hoa ấy đem cái vốn hiểu biết cao siêu của mình vào những khoái lạc rừng rú, một số đọc báo, số khác tranh luận ở quầy hàng cà phê về những vấn đề khác nhau: chính trị, ngựa, bò, hoặc bàn tán với nhau về những truyện khôi hài trong thị xã. Kết thúc của mọi cuộc đấu khẩu bao giờ cũng là sự hơn hẳn của Orbahôxa, và dân thị xã này hơn hẳn dân các thị xã khác và tất cả nhân loại trên trái đất này.

Những chàng trai xuất chúng ấy là những tinh hoa của cái thị xã này: có người là nghiệp chủ giàu sang, có người nghèo rớt mùng tơi, nhưng đều tự do buông thả mình theo những cuồng vọng. Họ bình thản không rối trí giống như những kẻ ăn mày khi đã có được mẩu bánh khô mới xin được để ăn cho đỡ đói và ánh sáng mặt trời để sưởi ấm thì họ chẳng đòi hỏi gì nữa. Đặc điểm của những người Orbahôxa trong nhà Du hí là họ có một ác cảm

dữ dội đối với tất cả những gì từ bên ngoài đến, và nếu một người lạ có mặt ở những nơi ăn chơi của cái đô thị này thì họ nghĩ ngay đó là kẻ tìm đến vì hoài nghi sự hơn hẳn của xứ sở trồng tỏi này, hoặc để tranh cãi vì ghen ghét những ưu thế hiển nhiên mà tạo hóa đã dành cho đô thị này.

Khi Pêpê Rây xuất hiện, người ta đón tiếp anh với một mối nghi ngờ nào đó. Trong nhà Du hí không thiếu loại người pha trò đùa giỡn, nên chỉ trong khoảng mười lăm phút Pêpê có mặt ở đấy, người ta đã nói không biết bao nhiêu câu trêu chọc, xỏ xiên đối với anh, biến anh thành một gã lỗ bịch. Đáp lại những câu hỏi lải nhải của họ, anh nói là đến Orbahôxa với nhiệm vụ thăm dò khu vực có mỏ than đá ở Naara, và nghiên cứu mở một con đường sắt, thế là họ nhất trí đồng lòng cho rằng thằng cha Hôxê này là một tay nông cuồng càn rỡ muốn làm ra vẻ ta đây, nên đã bịa đặt ra cái vùng mỏ than và việc làm đường sắt.

Có người còn nói thêm:

- Nhưng hẳn đã sục vào được một mảnh đất màu mỡ đấy. Những thằng cha thông thái ấy cứ tưởng rằng chúng ta ở đây đều là những tên ngu ngốc, và chúng, có thể đánh lừa chúng ta bằng những lời nói ba lẳng nhăng... Hẳn đến đây để lấy con gái bà Perfêcta, nên hẳn nói về mỏ than thì chẳng qua là để tung hỏa mù.

- Sáng nay - một nhà buôn đã phá sản nói - người ta nói với tôi ở nhà các cô Đôminghê là thằng cha ấy không có một đồng xu dính túi. Hẳn đến để ăn nhờ bà cô, và lăm le tán tỉnh cô con gái bà là Rôxariô đấy.

Một chủ trại trồng ôliu thường khoe khoang trang trại của mình tốt gấp đôi thực tế, nói thêm:

- Hình như hẳn chẳng phải là kỹ sư, cũng đếch là cái thá gì cả. Nhưng ta đã thấy... Bọn đói khát ở Madrít tưởng chúng nó có quyền và có thể dễ dàng lừa bịp những người tình lẻ, chúng nó nghĩ rằng ở đây chúng ta đóng khổ ra đường đấy, các bạn ạ...

- Ai cũng biết là thằng cha ấy đang đói...

- Thế mà đêm qua nó còn nửa đùa nửa thật bảo chúng ta là một hạng người man rợ, chây lười.

- Nó bảo chúng ta sống như những người A Rập du mục dầm sương dãi nắng.

- Và chúng ta sống bằng tưởng tượng.

- Chúng ta chỉ sống bằng tưởng tượng.

- Và cái thị xã này giống hệt một đô thị của vương quốc Maruêcôx *.

- Này anh bạn ơi, tôi không còn đủ kiên nhẫn để nghe nữa. Hẳn có nhìn thấy ở đâu (không kể Pari) có phố nào giống như phố Cômđextablê có một dãy dài bảy ngôi nhà đều lộng lẫy, bắt đầu từ nhà bà Perfêcta đến nhà bà Nicôlaxita Ernandêx không?... Những tên vô loại ấy tưởng rằng người ta không nhìn thấy gì, cũng chưa bao giờ đến Pari chắc.

- Tên súc sinh tinh quái ấy còn nói rằng Orbahôxa là một thị xã ăn mày. Nó muốn cho mọi người hiểu rằng ở đây chúng ta sống trong cảnh cực kỳ khốn khổ thảm hại mà không biết.

- Lạy chúa chứng giám! Nếu mà nó nói điều ấy với tôi thì chắc là có chuyện lòi thối to ở trong cái nhà Du hí này - Anh nhân viên trạm thu thuế nói - Sao các ông không bảo cho nó biết số lượng dầu do Orbahôxa sản xuất năm vừa qua? Cái thằng ngu ngốc ấy không biết rằng những năm được mùa, Orbahôxa cung cấp bánh mì cho tất cả nước Tây Ban Nha và cả châu Âu hay sao? Đúng là những năm vừa qua mùa màng của chúng ta sút kém, nhưng đó không phải là quy luật, vả lại vụ thu hoạch tồi thì sao? Nó không biết rằng tội của Orbahôxa làm lác mắt các ngài trong ban chấm giải triển lãm ở Luân Đôn hay sao?

Những lời trao đổi đại loại như thế thường là câu chuyện đầu lưỡi ở các phòng của nhà Du hí trong ngày này. Những câu chuyện rêu rao nói xấu như thế thường rất giống nhau ở các tỉnh nhỏ. Có những chuyện còn con cũng có thể trở thành chuyện tà đình. Nhưng Pêpê Rây không phải không gặp được những bạn trung thực trong đám người có văn hóa, bởi vì không phải tất cả đều là những kẻ xuyên tạc nói xấu và cũng không thiếu những người có thiện ý. Nhưng Pêpê không may, điều bất hạnh của anh là lối diễn

đạt những, ý nghĩ của mình, một cách thẳng thắn không cần thiết đã làm cho một số người có ác cảm với anh.

Ngày lại ngày trôi đi. Ngoài những bức bô do tập quán của những tín đồ trong giáo phận gây ra cho anh, còn rất nhiều nguyên nhân khó chịu khác làm cho tâm hồn anh ngày càng thấm thía một nỗi buồn da diết, chủ yếu là do sự quấy rầy của bọn thừa kiện. Bọn chúng như một đàn ong vò vẽ nhâu nhâu xô vào anh. Không phải chỉ có Licuôcgô mà còn rất nhiều tên láng giềng quanh đó. Chúng kêu ca và sách nhiễu anh phải bồi thường những thiệt hại, hoặc phải thanh toán về khoản đất đai do ông nội anh cai quản trước đây. Chúng còn đưa cho anh một lá đơn thừa kiện về một hợp đồng phân canh nào đó không rõ mà mẹ anh hình như chưa thực hiện đầy đủ. Chúng lại còn buộc anh phải thừa nhận một việc thế nợ bằng những đất đai của trại Alamidôx trong đám hồ sơ lạ lùng của bác anh. Bọn thừa kiện nhiều vô kể chẳng khác gì đàn kiến, đàn dòi bần thiêu nhưng nhúc. Anh đã có ý định từ bỏ quyền sở hữu trang trại của mình, nhưng lòng tự trọng lại buộc anh không được nhượng bộ trước những mưu mô của bọn tham lam ti tiện ranh vặt này. Và lại, tòa thị chính cũng yêu cầu anh giải quyết một sự nhầm lẫn giữa trại của anh và một quả đồi gần đó. Anh kỹ sư bất hạnh thấy cần phải làm cho sáng tỏ những điều nghi vấn về thẩm quyền của mình. Danh dự của anh đã bị xúc phạm, và anh không còn cách nào khác ngoài việc theo kiện hoặc chết đi.

Bà Perfêcta hào hiệp đã hứa là sẽ giúp anh thoát ra khỏi những dây nợ nhằng nhịt đó, bằng cách dàn xếp theo tình, nhưng ngày lại ngày qua đi mà việc dàn xếp của bà không đặt mảy may kết quả. Những vụ kiện cáo phát triển nhanh như một bệnh dịch. Pêpê Rây mất hàng giờ hàng buổi ở tòa án để điều trần và trả lời hết câu hỏi này đến câu hỏi khác. Khi anh về đến nhà vừa mệt vừa tức thì lại đã nhìn thấy bộ mặt đều cáng, nhọn hoắt và kịch cỡm của viên lục sự. Hẳn đưa đến cho anh một mớ giấy tờ có đóng dấu son với những câu hỏi ghê tởm... để anh nghiên cứu vấn đề...

Người ta hiểu rằng Pêpê không phải là người ưng chịu những điều bất hạnh trái khoáy ấy, khi có thể tránh được bằng cách lánh mặt đi. Anh tưởng

tượng cái thị xã cao quý của mẹ anh như là một con quái vật khủng khiếp cầm những vuốt nhọn sắc vào người anh, và uống máu anh. Muốn thoát khỏi con quái vật đó, theo ý anh, chỉ cần chạy trốn là xong. Nhưng, một khát vọng sâu kín, khát vọng của con tim đã giữ chân anh lại, trói buộc anh vào những nỗi khổ nhục ấy bằng những sợi dây rất chắc. Tuy vậy, anh cũng cảm thấy mình đã quá sa đà, và đã cảm thấy mình quá xa lạ với cái thị xã mờ ám, đầy những vụ kiện cáo, những thói cổ hủ, ganh ghét, vu khống, rêu rao bêu xấu này, cho nên anh cũng có ý định lìa bỏ nó không trì hoãn, đồng thời lại thiết tha mong muốn thực hiện cái ý đồ mà vì nó anh đã đến thị xã này. Một buổi sáng, gặp dịp thuận tiện anh trình bày kế hoạch đó với bà Perfêcta.

- Cháu yêu của cô - Bà cô trả lời. giọng vẫn ngọt xớt như thường ngày - Cháu chớ nóng vội quá. Chớ chờ có nóng như lửa ấy. Ba cháu cũng hệt như vậy. Người gì mà cứ như chớp lửa ấy... Cô đã nói với cháu là cô rất sung sướng được gọi cháu bằng con. Mặc dù cháu không có những đức tính tốt và tài năng gì nổi bật, đấy là không kể đến những thiếu sót của cháu. Mặc dù cháu không phải là một thanh niên ưu tú, nhưng cuộc hôn nhân này do đề nghị của ba cháu, thế là đủ lắm rồi. Vì mẹ con cô chịu ơn ba cháu nhiều lắm. Rôxariô cũng không phản đối. Cô cũng tán thành. Còn thiếu gì nữa? Không, không thiếu gì, ngoài việc phải có một chút thời gian. Không thể cưới xin một cách vội vàng như ý cháu được. Vì như vậy có thể gây ra những lời bàn tán dị nghị có hại cho danh dự của con gái cô. Thôi, cháu ạ, vì cháu chỉ nghĩ đến máy móc, nên cháu muốn tất cả mọi việc đều phải làm cấp tốc. Hãy chờ cháu ạ, hãy chờ chút xíu... Sao cháu vội vã thế? Những ý kiến miệt thị của cháu đối với thị xã Orbahôxa tội nghiệp của cô là do tính nết thất thường của cháu mà thôi. Ai cũng biết là cháu chỉ sống được với các ngài bá tước, hầu tước, với những diễn giả và những nhà ngoại giao... Cháu muốn lấy vợ, và sẽ bắt con gái cô ra khỏi nơi đây mãi mãi... - Tay chấm nước mắt, bà nói thêm - Thế thì con trai vô tình của tôi, xin hãy rủ lòng thương mà hoãn đám cưới lại một thời gian, mặc dù cháu rất muốn cưới sớm hơn... Sao cháu nôn nóng thế? Tình yêu mãnh liệt thế cơ à? Cô

không ngờ một con bé nhà quê tội nghiệp như con gái cô mà lại gây ra những say mê nóng bỏng như núi lửa vậy.

Những lý lẽ của bà cô không thuyết phục nổi Pêpê Rây, nhưng anh không muốn cưỡng lại ý cô. Anh quyết định cố gắng chờ thêm một thời gian nữa. Nhưng một sự cố mới xảy ra làm cho anh càng thêm buồn bực chán nản, và sự có mặt của anh ở đây càng cay đắng hơn. Anh đã ở Orbahôxa được hai tuần, và trong suốt thời gian này anh không nhận được một lá thư nào của cha anh. Anh không thể đổ tội cho sự chệnh mảng của ngành bưu điện Orbahôxa được, vì nhân viên bưu điện đảm đương việc này lại chính là bạn và là người thường nhờ vả bà Perfêcta mà bà vẫn hàng ngày nhắc nhở là phải lưu ý để thư từ của cháu bà khỏi bị thất lạc. Còn người đưa thư tên là Crixôbal Ramôx có biệt hiệu là Cabaducô, người mà chúng ta đã biết, thường bị bà Perfêcta trách móc khá gay gắt:

- Cơ quan bưu điện của các ông quý hóa nhỉ! Từ hôm cháu tôi đến đây không nhận được một lá thư nào cả là nghĩa làm sao? Thư từ mà giao cho những ông loạn trí này thì không biết rồi nó đi đến đâu! Tôi đã nói với ngài tình trưởng, để ngài xem lại xem nên đưa loại người nào vào cáng đáng công việc này.

Cabaducô nhún hai vai, và thản nhiên nhìn Pêpê Rây với một thái độ hoàn toàn dửng dưng.

Một hôm, cô anh vào với một cái phong bì trong tay.

- Ôn chúa! - Bà Perfêcta nói với cháu - cháu có thư của ba cháu đấy. Hãy vui lên nào, cháu. Ông anh quý mến của tôi lười viết thư quá làm cho cô cháu mình phát hoảng... Ba cháu nói gì thế? Ông vẫn khỏe chứ? Chắc chắn như vậy - Bà nói thêm, khi thấy Pêpê vội vã xé phong bì.

Pêpê chột tái mặt, khi đọc những dòng chữ đầu tiên.

- Lạy Chúa tôi! Cháu Pêpê! Sao thế cháu? - Bà Perfêcta kêu lên, và lo lắng đứng dậy - ba cháu ốm à?

- Không phải là thư của ba cháu - Pêpê Rây bàng hoàng trả lời.

- Thế thì thư gì?- Một mệnh lệnh của Bộ Nông nghiệp và Giao thông vận tải, trong đó họ bãi bỏ nhiệm vụ mà họ đã giao cho cháu.

- Sao kia? Có thể như thế ư?

- Một lệnh cách chức rõ ràng và đơn giản, với những lời lẽ khá bất nhã đối với cháu.

- Lại quá đáng thế nữa? - Bà kêu lên như vừa tỉnh một cơn mê hoảng.

- Thật nhục nhã - Pêpê lẩm bầm - Đây là lần đầu tiên trong đời, mình bị xúc phạm như thế này!

- Chúa không tha thứ cho cái chính quyền này đâu! Dám bôi nhọ cháu tôi, có cần cô viết giấy lên Madrid không? Cô có những mối quan hệ rất tốt ở đó, cô có thể làm cho Chính quyền phải sửa chữa sai lầm tàn nhẫn ấy để cho cháu vui lòng.

- Cảm ơn cô, cháu không muốn có sự che chở - Chàng trai trả lời với vẻ lạnh nhạt, bất cần.

- Chỉ cần cho họ thấy những điều phi lý, nhưng sự chà đạp mà thôi!... Cách chức kiểu ấy đối với một người trẻ tuổi có nhiều công lao thành tích, có kiến thức khoa học phi thường.... Nào, để cô viết giấy nhé, nếu không thì cô không thể kìm nổi tức giận.

Pêpê cương quyết nói:

- Cháu sẽ dò cho ra kẻ nào làm hại cháu...

- Chính ngài bộ trưởng ấy... Nhưng đối với những chính khách đê tiện bỉ ổi ấy, người ta có thể trông cậy gì?

- Chắc ở đây có kẻ nào đó định làm cho cháu chết vì thất vọng, - Pêpê cả quyết - Đây không phải là mưu mô của ngài bộ trưởng. Việc này cũng như những việc chống đối khác mà cháu đã phải chịu đựng đều là kết quả của một kế hoạch báo thù, một âm mưu đối địch không thể hòa giải được. Và cái kế hoạch báo thù, cái âm mưu đối địch đó, chắc cô cũng biết là từ đây, từ Orbahôxa mà ra cả, thưa cô kính mến!

- Cháu điên rồi đấy - Bà Perfêcta nói, tỏ vẻ thương hại - Sao cháu lại có kẻ thù ở Orbahôxa cơ chứ? Sao lại có người nào đó muốn trả thù cháu? Nào, Pêpê bé bỏng của cô, cháu đã mất sáng suốt rồi đấy. Việc đọc những

sách nhằm nhí nói tổ tiên chúng là khỉ hoặc là vẹt, đã làm cho đầu óc cháu mù mẫm rồi đấy.

Bà mỉm cười hiền hậu khi nói câu cuối cùng, rồi lại tiếp với một giọng hết sức thân thiết, trách yêu:

- Con ơi, dân Orbahôxa này là những người quê mùa, thô lỗ, ít học hành... thiếu tế nhị, không khéo nói nhưng về mặt trung thực, tín nghĩa thì không chịu thua ai, không thua, không thua bất cứ ai hết.

Pêpê nói:

- Xin cô đừng nghĩ là cháu có ý kết tội những người trong nhà này. Nhưng cháu khẳng định là kẻ thù man rợ không đội trời chung của cháu ở ngay trong thị xã này.

- Cô mong cháu chỉ cho cô thấy tên phản bội đó - Bà Perfêcta nói, và lại mỉm cười - Cô đoán là cháu không lên án bác Licuôgô cũng như những người đã thừa kiện cháu, bởi vì những con người tội nghiệp đó tưởng là mình bảo vệ quyền lợi của mình thôi. Và hiện nay họ không thiếu gì lý lẽ, vả lại bác Lucax, bác Licuôgô ấy rất quý cháu. Chính bác ấy nói với cô như vậy. Ngay từ khi mới gặp, cháu đã chiếm được cảm tình của bác ấy rồi. Và bác già tội nghiệp ấy luôn luôn quý mến cháu.

- Vâng, quý mến lắm lắm - Pêpê lẩm bẫm.

- Chớ có ngốc nghếch, cháu ơi - Bà cô nói, đặt tay lên vai cháu và nhìn vào tận mặt cháu - Đừng nghĩ ngợi lung tung và cho là có kẻ thù ghét mình. Nếu có thật thì nó ở Madrít cơ, ở cái trung tâm thối nát, ghen ghét nhau, và kèn cựa nhau ấy, chứ không có nơi thanh bình yên tĩnh này mà tất cả đều là thiện chí... Chắc là có đứa nào ghen với danh vọng của cháu.... Nếu cháu cần phải đi ra đó để điều tra cho rõ lý do của việc ô nhục này, và yêu cầu chính phủ giải thích thì cháu cũng nên làm việc đó cho cả bọn ta ở đây nữa.

Pêpê Rây nhìn chòng chọc vào mặt bà cô, như để dò tìm cái gì đó ở đáy tâm hồn bà.

- Cô nói là, nếu cháu muốn đi thì cứ đi đi - Bà nhắc lại một cách bình thản đáng phục, làm cho nét mặt bà vẫn giữ được vẻ tự nhiên và trung hậu thật là trong sáng.

- Không ạ, thưa cô. Cháu không nghĩ là phải đi đến đó.

- Càng hay, cô cũng có ý kiến tương tự như thế, ở đây cháu được yên ổn hơn, mặc dù cháu bị dẫn vật đau đớn bởi những suy nghĩ nghi ngờ. Tội nghiệp cháu Pêpê thân yêu! Sự hiểu biết của cháu, sự hiểu biết phi thường của cháu chính là nguyên nhân của nỗi bất hạnh này đây. Còn chúng ta, những người Orbahôxa, những người nhà quê ít học lại sống sung sướng trong sự dốt nát của mình. Cô rất lấy làm tiếc là cháu không được vui. Nhưng nếu cháu chán chường, cháu thất vọng vô căn cứ thì đâu có phải lỗi tại cô? Cô chẳng đã đối xử với cháu như con đứt ruột đẻ ra là gì? Cô chẳng đã tiếp đón cháu như một niềm hy vọng của gia đình này là gì? Cô còn có thể làm gì hơn nữa cho cháu được? Mặc dù vậy, cháu không ưa chúng tôi, cháu tỏ ra rất xa lạ với chúng tôi, cháu chế giễu tín ngưỡng của chúng tôi, khinh miệt bạn bè của chúng tôi, phải chăng là vì chúng tôi không cư xử tốt với cháu? - Bà Perfêcta rơm rớm nước mắt.

- Cô kính mến - Pêpê cảm thấy nỗi bức tức của mình đã tiêu tan - Cháu cũng đã mắc một số thiếu sót sai lầm từ khi làm khách của nhà này.

- Chớ có ngốc nghếch thế cháu! Thiếu sót với chả sai lầm! Người trong cùng một nhà với nhau, mọi sai sót đều bỏ qua hết.

- Nhưng Rôxariô đâu? - Pêpê đột ngột cất cao giọng hỏi - Hôm nay cháu cũng không được gặp em hay sao?

- Nó đã khá nhiều rồi. Cháu có biết là nó không muốn xuống nhà không?

- Vậy thì cháu sẽ lên...

- Ấy, không được đâu. Con bé ương bướng lắm... Hôm nay nó đã khẳng khăng không chịu ra khỏi phòng. Nó tự giam mình trong đó...

- Lạ quá nhỉ?

- Mọi việc sẽ qua thôi, chắc chắn là sẽ qua đi thôi. Để xem tối nay chúng ta có thể dứt khỏi đầu óc nó những ý nghĩ sâu não không. Chúng ta sẽ tổ chức một tối vui cho em nó khuây khỏa. Sao cháu không đến nhà ngài Inôxenxiô, mời ngài đến đây tối nay và đưa cả Haxintô đến nữa.

- Cả Haxintô?

- Ủ. Mỗi khi Rôxariô bị một cơn buồn bực xâm chiếm thì anh con trai đó là người duy nhất làm cho nó khuây khỏa.

- Nhưng cháu sẽ lên...

- Này, không được đâu.

- Vâng, nhà này là nhà gia giáo có phép tắc riêng.

- Cháu chế giễu chúng tôi đấy. Hãy làm theo lời cô bảo.

- Nhưng cháu muốn gặp em cháu.

- Không được. Cháu hiểu rất sai về con bé.

- Cháu nghĩ rằng cháu rất hiểu em... Thôi được, cháu sẽ ở lại đây...

Nhưng nỗi cô đơn này thật là kinh khủng.

- Kìa, ngài lục sự đã đến.

- Cái thằng chết tiệt một nghìn lần!

- Và hình như cả ngài biện lý cũng đến. Ngài là một quý nhân đấy.

- Cầu cho người ta treo cổ nó lên.

- Cháu ơi, những vấn đề lợi ích cá nhân có thể giúp ta giải trí đấy. Có ai nữa đến đây kìa. Hình như là ngài chuyên gia nông học. Thế là cháu lại mất thì giờ một lát đấy.

- Một thời gian sống trong địa ngục!

- Kìa kìa, nếu cô không nhầm thì bác Licuôcgô và bác Paxô Largô cũng vừa mới đến đấy. Có thể là họ đến để đề nghị với cháu một cách điều đình nào đó?

- Tôi đến phải nhảy xuống ao mất thôi.

- Sao cháu trái tính trái nết thế... Tất cả bọn họ rất quý mến cháu... Ta ra thôi, kẻo có sự khiếm khuyết, cả viên mõ tòa cũng đã đến kia rồi. Chắc là hãn đưa trát đòi cháu ra tòa án.

- Nó đến để đóng danh câu rút cháu đấy.

Tất cả những người trên đây đã vào cả trong phòng:

- Tạm biệt cháu Pêpê, chúc cháu khuây khỏa - bà Perfêcta nói.

- Đất dày ơi, nuốt sống tôi đi! - Pêpê kêu lên tuyệt vọng.

- Ngài Hôxê ...

- Ngài Hôxê quý mến của tôi...
- Ngài Hôxê tôn kính.
- Ngài Hôxê, người bạn đáng khâm phục của tôi.

Nghe những lời nói cạnh khóe tầm đường ấy. Pêpê Rây thở hắt ra một hơi dài, và khuất phục, giao phó cả thể phách cho những tên đao phủ tàn ác đang cầm những tờ giấy có dán tem đóng dấu, trong khi nạn nhân của chúng ngược mắt nhìn lên trời, và lẩm bẫm như một tín đồ đang cầu nguyện:

- Cha ơi, sao cha lại bỏ con trơ trọi như thế này ?

Đây Là Nhà Họ Trôgia

Tình yêu, tình bạn, không khí trong lành cho sinh hoạt tinh thần, ánh sáng cho tâm hồn, mối đồng cảm thân ái và sự giao tiếp dễ dàng, tự do trao đổi ý kiến là những điều kiện đặc biệt cần thiết đối với Pêpê Rây. Nhưng vì anh không có những thứ đó, nên anh càng thêm buồn tủi, tâm trí anh càng thêm luẩn quẩn, nỗi u uất trong lòng làm cho thái độ cư xử của anh trở nên thờ ơ và cay độc. Sau hôm xảy ra những sự việc đã nói đến ở chương trước, anh băn khoăn day dứt không hiểu vì sao cô em họ cứ ru rú mãi ở trong xó buồng một cách bí ẩn, hình như lúc đầu vì lý lo cô mắc một chứng bệnh không quan trọng lắm, sau đó là do tính nết thất thường nóng nảy khó giải thích của cô.

Pêpê Rây rất lấy làm lạ về đức hạnh và cách cư xử của Rôxariô khác hẳn với ý nghĩ của anh về cô. Đã bốn ngày anh không nhìn thấy cô, chắc chắn không phải vì anh không có ý muốn gần cô. Cơ sự này bắt đầu trở nên ngang trái và nực cười không tài nào chịu nổi.

- Hôm nay cháu cũng không được gặp em hay sao? - Pêpê hỏi bà cô với một vẻ khó chịu khi vừa ăn xong.

- Không. Chúa chứng giám là cô rất lấy làm tiếc, Hôm nay cô đã khuyên nhủ, trách mắng nó hơi nặng lời đấy... Để chiều nay ta xem sao...

Vụ cấm cung hết sức vô lý khiến Pêpê nghi hoặc có lẽ cô em họ đáng mến của anh là nạn nhân bất lực không cưỡng nổi ý của người khác, chứ không phải cô là người chủ động và kiên quyết làm theo ý riêng của mình. Chính ý nghĩ này đã giúp anh cố dẫn lòng nhẫn nhục chờ đợi. Nếu không có sự ngờ vực này thì có lẽ anh đã đi ngay ngày hôm đó. Anh tin chắc là Rôxariô yêu anh tha thiết. Rõ ràng có một áp lực nào đó đang hoạt động để chia rẽ hai người. Và anh cho rằng danh dự của người con trai là phải điều tra cho ra cái sức mạnh quỷ quái bí mật ấy, cái đã tâm ám muội, bất lương

ấy của kẻ nào, để chống lại nó bằng tất cả ý chí mà con người có thể có được.

- Cháu hy vọng rằng Rôxariô sẽ không ương bướng mãi đâu - Anh nói với bà Perfêcta để che giấu tình cảm thực của mình.

Ngày hôm đó, anh nhận được thư của ba anh. Trong thư ba anh than phiền là không nhận được một lá thư nào từ Orbahôxa gửi về. tình hình đó làm cho anh lo ngại và bối rối hơn. Cuối cùng, sau khi đi lang thang một mình hồi lâu trong vườn, anh ra đường, và đến nhà Du hí. Anh bước vào như một kẻ tuyệt vọng lao đầu xuống biển.

Anh gặp nhiều nhóm người đang tán dóc và tranh cãi với nhau tại những phòng chính. Có nhóm đang mổ xẻ một cách có lý lẽ và rất tinh vi những khó khăn trong việc nuôi bò. Nhóm khác lại bình luận về những giống lừa, xem giống nào tốt hơn cả giữa các giống ở Orbahôxa và Vidaôrenda. Chán đến tận mang tai, Pêpê Rây bỏ các cuộc bàn cãi ấy, và đi sang phòng đọc báo, anh lật giở mấy tờ tạp chí và không cảm thấy hứng thú, nên lại bỏ đi hết phòng này sang phòng khác, rồi không biết vì sao anh dừng lại ở sòng bạc khoảng gần hai tiếng đồng hồ. Anh bị mắc vào trong những bàn tay vuốt nhọn của con quỷ vàng khủng khiếp mà những con mắt óng ánh sắc vàng rực rỡ của nó có sức quyến rũ gây nên đau khổ với lòng đam mê. Nhưng những cảm giác hồi hộp trong cuộc đỏ đen cũng không làm thay đổi được tâm trạng buồn bực và chán chường vừa rồi nó đã xô đẩy anh tới tấm thảm xanh của sòng bạc mà anh không hay biết gì cả. Anh trốn khỏi đám ồn ào hỗn độn, lao mình đến một phòng dùng làm nơi hội họp bàn chuyện văn chương, nhưng lúc đó trong phòng không một bóng người. Anh uể oải một mình ngồi xuống bên cửa sổ, và nhìn ra ngoài đường.

Con đường quá chật hẹp, có nhiều góc nhọn, nhiều khúc ngoặt hơn là nhà, và bị che tối toàn bộ bởi cái bóng khổng lồ khủng khiếp của nhà thờ lớn mà bức tường đen nham nhở của nó nổi bật lên cao sừng sững ở đầu phố Pêpê Rây đưa mắt nhìn ra mọi phía. Anh nhìn lên, nhìn xuống, và quan sát một đám tang lặng lẽ từ từ đi qua, không có tiếng chân, không có tiếng nói. Bỗng anh nghe như có những tiếng động lạ, như tiếng thì thào, rì rầm

của đôi môi phụ nữ, sau đó là tiếng ken két của rèm cửa trượt lướt trên dây căng cùng với lời nói, cuối cùng là tiếng hát ngân nga du dương, tiếng váy sột soạt, và những dấu hiệu khác của cuộc sống tồn tại, dường như rất hiếm ở một nơi như thế này. Chú ý quan sát, Pêpê Rây nhận thấy những tiếng động kia phát ra từ một ban công có rèm che của một tòa nhà lớn, đối diện với cửa sổ của nhà Du hí. Anh còn đang mãi quan sát thì một người quen thuộc của nhà Du hí này đột nhiên đến bên cạnh anh vừa cười vừa chất vấn:

- À à! Ngài Pêpê, ngài đại láu cá! Ngài chui vào trong này để tán tỉnh các cô gái kia sao?

Người vừa nói là ông Hoan Tafetan, một con người rất đáng yêu, và là một trong số ít người ở nhà Du hí tỏ vẻ thân thiện và kính trọng Pêpê Rây thực sự, mắt màu hung, hàng ria đen nhánh, đôi mắt linh lợi tươi vui, khổ người nhỏ nhắn, mái tóc chải chuốt một cách cầu kỳ để che chỗ hói, ông Hoan là một hình ảnh khác hẳn Antinô [*](#), nhưng thu hút được rất nhiều cảm tình của mọi người, ông rất dí dỏm, rất ư duyên trong khi kể những câu chuyện hài hước. Ông cười rất nhiều, và mỗi khi cười thì từ trán xuống cằm phủ đầy những vết nhăn nheo hóm hình. Mặc dù ông được mọi người hoan nghênh, cổ vũ, và bầm tính của ông có khuynh hướng luôn luôn sẵn sàng châm chọc, nhưng ông không phải là người xuyên tạc, nói xấu, chửi bới ai. Mọi người rất quý mến ông, và Pêpê Rây đã chia sẻ với ông những giờ phút dễ chịu. Ông Tafetan trước đây là viên chức làm việc tại một công sở thuộc ngành quản lý dân sự trong thị xã. Ông sống ruột cách tận tụy bằng đồng lương của phòng phúc lợi xã hội, và phải kiếm thêm cho đủ sống bằng cách đàn hoàng đi thổi kèn clarinet trong những đám rước, trong những buổi lễ trọng ở nhà thờ lớn, và trong rạp hát mỗi khi có một đoàn hề ế ẩm từ phương xa

đến với ý định múa may kiếm chác ở xứ Orbahôxa này.

Nhưng ông Hoan Tafetan đặc biệt ưa thích những cô gái trẻ và đẹp. Chính ông, khi không cần che chỗ đầu hói bằng mấy sợi tóc trát đầy sáp, khi không cần nhuộm đen bộ ria, khi ông đi lòng không như dáng dấp của

người mót lúa vì không cần quan tâm đến tuổi tác nữa thì ông trở thành một tay tán gái liều lĩnh nhất. Nghe ông ta kể những chuyện chinh phục trái tim con gái thì thật là chết cười, bởi vì có những tay tán gái mà những tay chuyên tán gái cùng phải bái phục. Đó mới là thật độc đáo.

- Có con gái nào đâu? Tôi chẳng nhìn thấy cô nào cả. - Pêpê Rây đáp.

- Ông cứ làm như là một ẩn sĩ ấy.

Một trong những cánh rèm trên ban công nhà bên kia mở ra, để lộ một khuôn mặt trẻ măng, tươi tắn, rồi lại biến đi ngay tức khắc như một ngọn lửa bị gió thổi tắt.

- À, tôi nhìn thấy rồi.

- Ông không biết các cô ấy à?

- Trong đời tôi chưa hề...

- Các cô gái họ Trôgia, các cô con gái nhà Trôgia đấy. Thế thì ông chẳng được biết cái gì lý thú cả... Ba cô bé cực kỳ quý báu, con gái một đại tá của Bộ tham mưu bảo vệ các quảng trường, đã hy sinh trên đường phố Madrid năm 54.

Cánh rèm lại mở ra, và hai khuôn mặt xuất hiện.

- Các cô ấy đang trêu chúng mình đấy. - ông Tafêtan vừa nói vừa ra hiệu tỏ ý thân mật với hai cô gái.

- Ông biết các cô ấy à?

- Sao tôi lại không biết các cô ấy? Các cô gái tội nghiệp sống trong cảnh bần cùng. Nhưng tôi không hiểu các cô ấy sống ra sao. Khi đại tá Franxitô Trôgia chết, người ta có cấp tiền tuất nhưng chỉ được một thời gian ngắn.

- Các cô gái tội nghiệp! Tôi cho là các cô ấy không phải là mẫu mực đoan trinh.

- Sao lại không?... Tôi không tin những lời đồn đại về các cô ấy của dân thị xã này.

Cánh rèm lại mở ra.

- Chào các cô bé - Ông Hoan Tafêtan nhìn về phía các cô và lớn tiếng chào, cả nhóm ba cô cùng xuất hiện, như thể trình diện trên sân khấu. -

Ngài đây nói rằng tốt hơn hết là các cô chẳng cần phải úp mở làm gì, và hãy vén tất cả các bức rèm lên.

Những cánh rèm lại khép lại cùng với những tiếng cười trong trẻo, làm cho đường phố buồn tẻ này tràn ngập một nguồn vui kỳ lạ, dường như có một đàn chim vừa mới bay qua.

- Ông có muốn chúng ta cùng đi sang bên ấy không? - Bỗng nhiên ông Tafêtan hỏi.

Đôi mắt ông ta sáng long lanh, và một nụ cười ranh mãnh nở trên đôi môi thâm tím.

- Nhưng các cô ấy là loại người nào?

- Đi thôi, ông Rây... Các cô gái đáng thương ấy là những người chân thật... Dào ôi, nếu họ chỉ sống bằng không khí như những con thằn lằn biển sắc *. Xin nói cho biết người không ăn có thể phạm tội không? Những cô bé bất hạnh ấy là những người nết na đứng đắn đấy. Nếu họ phạm tội, họ sẽ gột rửa được lương tâm, vì họ nhịn ăn mà vẫn làm.

- Vậy ta đi thôi.

Một lát sau, ông Hoan Tafêtan và Pêpê Rây bước vào phòng của các cô gái. Cảnh nghèo khó được che giấu bởi những cố gắng ghê gớm làm cho Pêpê thấy buồn thương xót. Ba cô gái rất xinh đẹp, nhất là hai cô em, hơi xanh xao, đôi mắt đen lánh, và thân hình mảnh dẻ. Nếu các cô có quần áo, giày dép đẹp thì chẳng khác gì con cháu của bà quận công chuẩn bị ra mắt các vị vương tử.

Khi hai người đàn ông bước vào nhà, các cô gái kinh ngạc nhưng chỉ trong giây lát các cô lại tỏ rõ tính chất vui vẻ hồn nhiên của mình. Các cô sống trong cảnh khốn khổ như những con chim bị nhốt trong lồng vẫn không ngừng nhảy nhót bên trong những song sắt cũng như khi sống trong rừng rậm. Các cô khâu vá suốt ngày. Riêng điều này cũng chứng tỏ phần nào nếp sống thanh bạch của các cô. Nhưng ở Orbahôxa này, không một người nào khi so sánh địa vị mà lại còn muốn quan hệ với các cô. Về một số phương diện nào đó, các cô gái này đã bị coi là hư hỏng, đã bị loại trừ,

đã bị bao vây, và điều đó cũng chứng tỏ lý do vì sao các cô lại là những tấm gương xấu xa, chướng tai gai mắt của dân thị xã này. Nhưng vì tôn trọng sự thật, cũng cần phải nói là, các cô gái nhà Trôgia mang tiếng xấu chẳng qua chỉ vì hay moi chuyện bêu diếu gây rắc rối, và láu lỉnh, tinh nghịch mà lại vô tâm: Nào viết thư nặc danh gửi những nhân vật quan trọng, đặt biệt hiệu cho tất cả những người sống ở Orbahôxa từ ngài giám mục đến tên bịp bợp hèn mạt nhất, ném sỏi xuống những người qua đường, nấp sau song cửa xì xào to nhỏ rồi cười rũ rượi làm cho những người đi qua thấy ngỡ ngàng khiếp sợ. Các cô biết tất cả mọi chuyện xảy ra xung quanh, bằng cách nhòm qua các lỗ hổng hoặc những cửa tò vò gần nóc nhà. Đêm đêm, họ ra ban công ca hát. Trong ngày hội hè, họ cải trang để vào những nhà danh giá với những trò tinh nghịch ngang tàng thường thay ở các tỉnh nhỏ. Nhưng bất kỳ lý do nào, bộ ba cô gái nhà Trôgia cũng đã bị những người láng giềng tinh đời đóng vào mình cái dấu ấn và các cô sẽ phải mang nó cho đến lúc xuống mồ không tài nào xóa đi được.

- Ông này có phải là cái anh chàng, như người ta nói, đến đây để đào mỏ vàng không? - Một tiếng hỏi.

- Còn định kéo đổ nhà thờ lớn, rồi lấy đá của nó đem xây một nhà máy đóng giày, có phải không? - Một cô khác hỏi tiếp.

- Và không cho Orbahôxa trồng tỏi nữa, mà phải trồng bông hoặc trồng cây quế phải không?

Pêpê không thể nhịn cười, trước những câu hỏi ngây ngô ấy.

- Ông ấy đến, chỉ để làm mỗi một việc: kén chọn mấy cô gái đẹp, đưa về Madrid - ông Tafêtan nói.

- Ái chà! Thế thì tôi sẵn sàng đi đấy - Một cô kêu lên.

- Cả ba, tôi mang cả ba cô đi - Pêpê nói - Nhưng chúng tôi muốn biết một việc: tại sao các cô lại cười khi tôi ngồi bên cửa sổ Câu lạc bộ?

Những lời đó lại làm cho ba cô cười rộ lên.

- Đấy chỉ là những con ngốc - Cô lớn nhất nói.

- Đấy là vì chúng tôi bảo nhau, ông xứng đáng hơn nhiều, so với cô con gái của bà Perfêcta.

- Bởi vì chị ấy nói là ông đã mất thì giờ vô ích, và con bé Rôxariô chỉ thích người của nhà thờ thôi.

- Mà bảo gì? Tao không nói thế. Chính mà nói ông này là một người vô thần, vào nhà thờ mà vẫn cứ hút thuốc, vẫn cứ đội cái mũ trùm hum trên đầu.

- Nhưng em không bịa ra chuyện ấy - Cô bé nhất nói - Mụ Xuxpiritôx * nói với em hôm qua như thế đấy chứ.

- Mụ Xuxpiritôx là ai mà lại nói về tôi, ngu xuẩn đến như thế?

- Xuxpiritôx là... là Xuxpiritôx.

- Các cô em thân mến - Ông Tafêtan ngọt ngào nói - Lão bán cam đang đến đây kìa. Các cô gọi lão ta lên đây, tôi thết các cô một chầu.

Một trong ba cô lên tiếng gọi ông hàng cam.

Chuyện trò của các cô gái làm cho Pêpê Rây khó chịu. Cái cảm tưởng thích thú lúc vừa mới hòa vào trong không khí lạc quan, tinh nghịch của mấy cô gái nghèo đã tan biến mất. Tuy vậy, anh cũng không khỏi cười vui khi thấy ông Hoan Tafêtan gỡ cây đàn nhỏ treo trên tường xuống gảy một cách vừa duyên dáng vừa khéo léo như những năm còn trai trẻ.

- Nghe nói là các cô biết hát nhiều bài hay lắm - Pêpê Rây lên tiếng.

- Yêu cầu ông Hoan Tafêtan hát đi.

- Tôi không hát.

- Tôi cũng không - cô thứ hai vừa nói vừa đưa cho Pêpê Rây mấy cái vỏ cam mà cô ta mới bóc ra.

- Khâu đi chứ em - Maria Hoana, cô chị lớn nhắc nhở - Muộn rồi đấy mà đêm nay ta phải khâu xong cái áo chùng ấy.

- Hôm nay không làm việc. Vứt mẹ nó kim chỉ đi! - Ông Tafêtan kêu lên. Ngay lúc đó, ông cất tiếng hát.

- Người ta đứng lại ở dưới đường kia kìa - Cô thứ hai ngó ra ngoài ban công - Từ ngoài quảng trường người ta cũng đang nghe tiếng hát của ông Tafêtan... Này, chị Hoana,... chị Hoana...!

- Cái gì thế?

- Mụ Xuxpiritôx đi ngoài đường kia kìa. Cô em út chạy bay ngay ra ban công.

- Ném cho mụ một cái vỏ cam.

Pêpê Rây cũng ló đầu ra nhìn. Anh thấy một người đàn bà đi qua, và cô em út nhà Trôgia đã ném một cách khéo léo rất chính xác trúng vào búi tóc của bà ta. Sau đó, các cô vội vàng đóng ngay cửa lại, và cả ba cô co rúm người lại cố nhin cười, để ngoài phố người ta khỏi nghe thấy.

- Hôm nay không làm gì cả - Một cô gào lên, - Và đá đổ cái thùng khâu.

- Thế cũng có nghĩa là nói: “Mai không ăn gì cả” - Cô chị cả vừa nói vừa thu dọn lại các thứ.

Bất giác, Pêpê Rây thọc tay vào túi. Anh muốn bỏ tiền cho các cô. Tình cảnh của các cô gái mồ côi tội nghiệp bị xã hội lên án vì tính tình phù phiếm dễ dãi, làm cho anh vô cùng buồn bực. Nếu tội lỗi duy nhất của ba cô gái nhà Trôgia, nếu hành vi duy nhất để làm giảm bớt nỗi đau khổ vì cô đơn nghèo túng và bị ruồng bỏ, là ném vỏ cam vào người đi đường thì có thể tha thứ cho họ được. Có lẽ những phong tục khắc nghiệt của cái thị xã này đã tạo cho họ thói xấu đó. Nhưng những cô gái đáng thương ấy không chịu dàn hòa cũng không chịu nhân nhượng, đó là cách bày tỏ rõ ràng nhất của những tấm lòng trong trắng và cương trực. Người ta có thể cho là không phải họ chỉ ném vỏ cam qua cửa sổ, mà còn ném những thứ gì khác nữa.

Pêpê Rây cảm thấy thương hại mấy cô gái.

Anh quan sát những quần áo cũ nát, với những mụn chấy vá sửa sang để cho ra vẻ còn mới và những đôi giày rách... Một lần nữa anh lại thọc tay vào túi.

- Thói xấu có thể ngự trị ở đây - Anh tự nhủ - Nhưng những khuôn mặt kia với những đồ đạc trong nhà, tất cả cho ta thấy rõ đó là những gì còn lại của một gia đình lương thiện, nếu những cô gái tội nghiệp này xấu xa như người ta nói thì họ không chịu sống thiếu thốn, nghèo túng như thế này, và

họ cũng chẳng phải làm lụng vất vả như thế. Ở Orbahôxa này, không phải không có những người đàn ông khá giả.

Ba cô gái lần lượt đến bên anh. Họ đi từ chỗ anh ra ban công, rồi lại từ ban công đi về chỗ anh, với những câu chòng gheo nhẹ nhàng, chứng tỏ rằng, có nói quá đi nữa họ cũng chỉ là một loại ngậy thơ trong lối sống nông nổi và vô tâm.

- Ngài Hôxê này, bà Perfêcta của ngài thật là cao quý.

- Bà ấy là người duy nhất không có biệt hiệu ở thị xã Orbahôxa này đấy, người duy nhất ở Orbahôxa này không bị người ta nói xấu đấy.

- Ai cũng trọng nể bà ta.

- Tất cả mọi người kính phục bà ta.

Pêpê Rây đáp lại những câu nói của các cô gái bằng cách tán dương cô mình, và anh lại có ý định rút tiền từ trong túi ra rồi nói: Florentina, cô cầm lấy để mua giày. Pêpa, cô cầm để đi mua quần áo. Maria Hoana, cô cầm tiền để chi tiêu trong tuần này... Suýt nữa anh đã làm theo ý mình nghĩ. Trong lúc ba cô gái chạy ra ban công xem có ai vừa đi qua thì ông Tafêtan đến gần anh và nói nhỏ:

- Các cô gái đáng yêu tề, đúng không? Thật đáng thương! Không sao tưởng tượng các cô ấy lại có thể vui như thế được, khi mà... Chắc chắn là hôm nay các cô ấy chưa ăn gì cả.

- Ông Hoan! Ông Hoan! - Cô thứ hai gọi - có ông bạn của ông đi đến đây đấy, lão Nicôlaxitô Ernandêx, cây nển thờ với cái mũ ba chỏm đấy. Lão vừa đi vừa lẩm nhẩm cầu nguyện cho những linh hồn của những người mà lão ta đã đưa xuống huyệt, vì những món nợ lãi.

- Các cô không trêu chọc, chế giễu ông ta à?

- Có chứ!

- Chị Hoana, kéo rèm lại. Ta cứ để cho lão đi qua, khi đến góc phố, em sẽ gọi: Cây nển! Cây nển thờ.

Ông Tafêtan chạy ra ban công.

- Ông Hôxê, ông ra đây, ra đây mà coi con người này.

Nhân lúc cả ba cô gái và ông Tafêtan cùng ở ngoài ban công đang vui vẻ gọi lão Nicôlaxitô Ernandêx bằng cái biệt hiệu làm cho lão như phát điên lên.

Pêpê Rây rón rén đi đến một trong những thúng khâu cũng ở trong phòng đó, và đặt vào đấy một đồng tiền vàng nửa nén * còn lại sau canh bạc đỏ đen vừa qua. Rồi anh cũng chạy ra ban công, vừa đúng lúc hai cô bé vừa cười khúc khích vừa thét gọi: Cây Nến Thờ! Cây Nến Thờ!

VIII

Một Vụ Công Kích

Sau cái trò tinh nghịch ấy, ba cô gái cùng hai người đàn ông quay sang nói chuyện về những sự việc về những nhân vật trong thị xã. Pêpe Rây e rằng việc mình làm có thể bị lộ khi mình còn đang ở đó. Anh định bỏ ra về, làm cho các cô gái nhà Trôgia không bằng lòng. Một trong ba cô vừa ra khỏi phòng đã quay lại nói:

- Xaxpiritôx đang phơi quần áo ở ngoài sân.
- Ông Hôxê muốn biết mục ấy - Một cô khác nói.
- Thật là một mệnh phụ phu nhân rất duyên dáng mỹ miều. Bây giờ bà ta chải tóc theo kiểu Madrít. Xin mời tất cả vào đây.

Họ kéo nhau vào phòng ăn, căn phòng rất ít khi dùng đến, có hiên rộng nhô ra bên ngoài. Mấy cái chậu hoa vờ và những đồ đạc dụng cụ hồng gầy vứt lổng chổng ở đấy. Từ phòng này họ nhìn thấy một cái sân sâu hun hút của ngôi nhà gần đấy với một hành lang có những dây leo xanh tốt và những bồn hoa rất đẹp được chăm sóc rất cẩn thận. Tất cả chứng tỏ đó là nhà của những người khiêm tốn, thanh bạch và chuyên cần.

Các cô gái nhà Trôgia ra tận rìa hiên, chăm chú nhìn sang nhà bên cạnh, đồng thời ra hiệu cho đám đàn ông im lặng. Rồi họ nép vào chỗ kín đáo của hàng hiên, không còn sợ bị ai trông thấy.

- Bây giờ mục đang đi từ trong bếp ra, bưng cái nồi nấu kê - Maria Hoana nói, cứ ghé cổ ra để nhìn cho rõ hơn.

- Chát! - Một cô khác vừa chép miệng vừa ném một hòn sỏi.

Tiếng viên sỏi đập vào cửa kính ở hàng hiên nhà bên kia, và một giọng giận giữ hét lên:

- Bọn chúng nó lại ném vỡ kính cửa rồi...

Ba cô gái nấp kín trong một xó hiên, bên cạnh hai người đàn ông, cố nhin cười.

- Bà Xaxpiritôx tức lắm đấy - Pêpê Rây nói - Tại sao các cô lại gọi bà ta như vậy?

- Tại vì mụ luôn luôn thở dài, cứ nói một câu lại thở dài một hơi. Mặc dù mụ chẳng thiếu thứ gì, nhưng cứ luôn luôn ca cẩm.

Một lúc im lặng trong căn nhà phía dưới. Cô Pêpa Trôgia ngó ra.

- Mụ lại ra đấy - Cô nói khẽ và ra hiệu cho mọi người lặng im - Chị Maria, đưa cho em một hòn sỏi. Xem này, chát đây này!

- Mày ném trượt rồi. Ném xuống đất.

- Để xem em ném có trúng không nhé... Ta chờ cho mụ từ trong bếp ló ra lần nữa.

- Đấy, đấy, ra rồi đấy, sẵn sàng, Flôrentina.

- Này, một... hai... ba... Phập!

Một tiếng kêu đau đớn vang lên, một tiếng nói, một giọng la kinh hoàng của đàn ông, bởi vì người bị cô bé ném trúng là một người đàn ông.

- Đồ quỷ sứ! Chúng nó ném thùng đầu tôi rồi. Haxintô! Haxintô! Trời đất! Hàng xóm gì mà đê tiện đến thế.

- Lạy chúa Giêxu, lạy Đức mẹ Maria và thánh Hôxê tha thứ cho tội lỗi con đã phạm! - Cô bé Flôrentina kêu lên, thảng thốt - Tôi đã ném trúng đầu cụ Inôxenxiô rồi.

- Trúng đầu ông cố đạo rửa tội à?

- Vâng.

- Ông ta ở trong nhà ấy à?

- Không ở đấy thì ở đâu!

- Thế còn bà “hay thở dài” kia là...

- Là cháu của cụ ấy, quản gia của cụ ấy hay gì gì đó không biết. Chúng tôi trêu chọc mụ cho vui vì mụ ta lúng củng lắm, còn đối với Đức Cha rửa tội thì chúng tôi không dám đùa cợt đâu.

Khi hai người đang nói chuyện với nhau như thế thì Pêpê Rây thấy cánh cửa sổ của tầng trên căn nhà bị ném, rất gần hiên bên này mở tung ra, và một khuôn mặt làm cho anh bối rối, làm cho anh kinh ngạc, làm cho anh tái mặt và run cả người. Đó là Haxintô.

Hắn phải ngừng việc nghiên cứu quan trọng, và mở cửa sổ phòng làm việc để lộ mặt ra với cây bút cài trên mang tai. Khuôn mặt trắng trẻo, tươi tắn và hồng hào xuất hiện, giống như sự xuất hiện của một buổi bình minh.

- Xin chào ông Hôxê - hắn chào một cách hi hỏ. Tiếng gọi ở dưới nhà lại cất lên:

- Haxintô! Này, Haxintô...

- Cháu sẽ xuống ngay đây. Cháu đang chào một người bạn mà.

- Ta vào nhà đi thôi, vào thôi - Flôrentina lo lắng lên tiếng. - Cụ cố đạo sắp sửa lên phòng của ngài Nôminavitô, và cụ sẽ đọc kinh cầu hồn chúng ta đây.

- Ừ ta vào thôi, đóng cửa phòng ăn lại.

Cả bọn kéo nhau rời khỏi hàng hiên.

- Các cô phải đề phòng trước là Haxintô có thể nhìn thấy các cô từ cái tháp ngà khoa học của hắn chứ - Ông Tafêlan nói.

- Nôminavitô là bạn của chúng tôi đấy mà. - Một trong ba cô trả lời - Từ cái lâu đài khoa học ấy, nó thường thủ thủ với chúng tôi hàng nghìn lời âu yếm, và còn hôn gió chúng tôi nữa đấy.

- Haxintô ấy ư? - Pêpê Rây hỏi lại - các cô đặt cho anh ta cái tên quái quỷ gì thế?

- Ngài Nôminavitô.

Cả ba cười phá lên.

- Chúng tôi gọi như vậy vì nó quá thông thái.

- Không phải, bởi vì khi chúng tôi còn là trẻ con thì nó cũng còn là trẻ con... tất nhiên thế. Khi chúng tôi ra hiên chơi thì lại nghe thấy nó cất cao giọng đọc bài thật to.

- Đúng thế, và ngày lễ thánh thì nó hát suốt.

- Con mẹ ranh này, nó gọi trạch đi đấy. Chính ra là nó gọi theo kiểu này, Nôminavitô * Hênivitô *, Davitô *, Acuxavitô *.

- Tôi đoán chắc là tôi cũng sẽ có bí danh - Pêpê Rây nói.

- Để chị Maria Hoana nói cho ông biết - Flôrentina trả lời, và nấp vào một xó.

- Chị ư?... Pêpa, em nói đi...

- Ông chưa có biệt hiệu đâu, ông Hôxê ạ.

- Nhưng chắc chắn là tôi sẽ có thôi. Tôi hứa là sẽ trở lại đây để được biết cái tên đó, và để chấp nhận nó - Pêpê Rây nói với ý định rút lui.

- Nhưng, ông định về đấy à?

- Vâng, các cô đã mất nhiều thì giờ rồi đấy. Thôi, các cô bé, làm việc đi. Cái trò nghịch ngợm, ném đá vào những người hàng xóm và người qua đường không phải là công việc hàng đầu cần phải bận tâm của các cô gái rất xinh đẹp và rất đáng mến... Thôi nhé, tạm biệt.

Không chần chừ và cũng chẳng để ý nghe những lời chào lại của các cô gái, anh vội vã rời khỏi căn nhà, bỏ mặc một mình ông Hoan Tafêtan ở lại đó.

Những cảnh tình nghịch mà anh đã chứng kiến với cái trò quấy rối làm cho ông cố đạo phải chịu đau, và sự xuất hiện không ngờ của chàng luật sư măng sữa khiến cho anh càng thêm bối rối, lo lắng, và có những mối bức tức dẫn vạt tâm hồn anh. Anh hối tiếc vì đã vào nhà các cô gái Trôgia, và quyết định sẽ sử dụng tốt hơn thời gian buồn thảm kéo dài của mình bằng cách đi dạo các phố phường của thị xã.

Anh đi thăm chợ búa và các nơi mua bán, trao đổi hàng hóa. Anh đến phố Tripêria, nơi có những cửa hiệu lớn, và quan sát các mặt hoạt động của nền công thương nghiệp xứ Orbahôxa vĩ đại. Anh chẳng tìm thấy gì ngoài những nỗi buồn chán mới. Anh đi ngược lên đường Lax Dexcalxax (Những cô gái đi chân đất), nhưng cũng chẳng thấy gì ngoài mấy con chó hoang, bởi vì gió thổi rất mạnh, người ta đóng cửa nghỉ ngơi ở trong nhà. Anh đi xuôi xuống đến hiệu bào chế và bán thuốc tây, ở đấy người ta đang quảng

cáo rùm beng về những thứ thuốc tân kỳ, và cứ thế lái nhái lặp đi lặp lại mãi về những phát minh mới lạ, vô tận ấy. Ở đấy, anh lại càng chán ngán hơn. Cuối cùng, anh quay về đến gần nhà thờ lớn, khi anh nghe thấy tiếng đàn organô và những lời ca trầm hùng của dàn hợp xướng. Anh bước vào nhà thờ, và quỳ xuống trước bàn thờ Chúa, đầu óc vẫn nhớ như in những điều cô anh nhắc nhở cần phải giữ gìn khi vào nhà thờ. Sau đó anh vào thăm tiểu giáo đường, và anh đang định sang một gian khác thì có một tu sĩ trông coi nhà thờ hoặc canh giữ chó đến gần anh với một thái độ rất khả ố và một giọng nói thật là thô bạo, hằn bảo anh:

- Đức Cha bề trên truyền rằng ông hãy ra đường ngay.

Anh kỹ sư cảm thấy máu dồn lên óc. Không nói một lời, anh bước ra ngoài. Bị xua đuổi ở khắp mọi nơi, do sức mạnh của quyền thế hoặc do sự chán chường buồn bực của chính mình, anh chẳng còn cách nào khác là trở về nhà bà cô, ở đó họ đã đợi anh.

Một là lão Licuôngô, để báo cho anh biết một vụ kiện thứ hai. Hai là ông Cagiêtanô, để đọc cho anh nghe một đoạn trong bài diễn văn mới của ông về những dòng họ ở Orbahôxa. Ba là Cabaducô, để giải quyết một việc mà hẳn còn chưa nói lộ ra với ai, và bốn là bà Perfêcta với nụ cười rộng lượng và hiền hậu, để hỏi về một điều sẽ được nói tới ở chương sau.

XIV

Mối Bất Hòa Tiếp Tục Tăng

Cái ý định gặp cô em họ lại tan vỡ khi chiều xuống, Pêpê Rây ngồi lì trong phòng để viết mấy bức thư nhưng không thể gạt khỏi đầu óc một quyết định đã hình thành.

- Đêm nay hoặc sáng mai - anh tự nhủ - phải kết thúc vụ này bằng mọi cách thôi.

Khi có người mời anh xuống ăn tối, bà Perfêcta đến bên anh và nói ngay:

- Cháu Pêpê thân yêu, cháu đừng sốt ruột, cô sẽ dàn xếp với ngài Inôxenxiô, cô đã biết chuyện rồi. Bà Maria Rêmedêiôx vừa mới ở đây ra xong. Bà ấy đã kể cho cô nghe hết mọi chuyện.

Mặt bà Perfêcta rạng rỡ, thỏa mãn giống như mặt một nghệ sĩ kiêu hãnh vì tác phẩm của mình.

- Sao?

- Cô tha lỗi cho cháu, cháu ạ. Chắc là cháu uống vài chén rượu ở nhà Du hí, đúng thế không? Rồi sau là cái trò đàn đúm lẳng nhăng... Lão Hoan Tafêtan, mấy đứa con gái nhà Trôgia...! Thật là kinh khủng, thật là đáng sợ. Cháu đã suy nghĩ kỹ chưa?

- Cháu đã suy nghĩ tất cả rồi, thưa cô - Pêpê Rây đáp và nhất định sẽ không tranh cãi gì với bà nữa.

- Cô sẽ giấu kín không viết cho ba cháu biết những điều cháu đã làm...

- Cô cứ viết cho ba cháu những gì cô thấy cần viết.

- Thế nào? Cháu sẽ biện bạch bằng cách chối cãi những điều cô nói chứ gì?

- Cháu không chối cãi.

- Thế cháu có xác nhận là cháu đã vào nhà bọn con gái...

- Cháu đã vào đấy.

- Và cháu đã cho bọn chúng nửa nén vàng, bởi vì theo như bà Maria Rêmediôx cho biết chiều hôm nay con bé Flôrentina đã đến hiệu kim hoàn đổi nửa nén vàng. Bọn chúng nó không thể kiếm được từng ấy bằng cách may vá. Chiều hôm nay cháu đã ở trong nhà chúng nó, và sau đó...

- Sau đó cháu cho các cô ấy tiền, đúng thế đấy.

- Cháu không chối cãi chứ?

- Việc gì cháu phải chối. Cháu nghĩ rằng cháu có thể dùng tiền của cháu vào việc gì cháu cho là cần thiết.

- Nhưng chắc chắn cháu sẽ thanh minh là cháu không ném đá vào ngài cố đạo.

- Cháu không ném.

- Ý cô muốn nói là bọn chúng ném trước mặt cháu...

- Đó lại là chuyện khác.

- Và bọn chúng nó thóa mạ bà Maria Rêmediôx đáng thương.

- Cháu cũng không phủ nhận.

- Vậy cháu sẽ nghĩ thế nào về tư cách của mình, Pêpê? Lạy chúa, cháu không trình bày gì cả, cháu không ăn năn hối hận gì cả, không phản đối... không...

- Không, hoàn toàn không, thưa cô.

- Thậm chí cháu còn có ý bôi nhọ cô, làm khổ cả cô nữa.

- Cháu chẳng hề bôi nhọ, làm khổ cô...

- Thôi, anh chỉ còn thiếu nước... Đây, anh hãy cầm lấy gậy mà đánh tôi đi.

- Không.

- Thật là vô lo! Thật là... Thế cháu không ăn tối chứ?

- Cháu sẽ ăn.

Trong khoảng hơn mười lăm phút, ông Cagiêtanô, bà Perfêcta và Pêpê Rây lặng lẽ ngồi ăn. Bầu không khí im lặng này bị phá vỡ khi ông Inôxenxiô bước vào phòng ăn.

- Tôi thật lấy làm tiếc, cậu Hôxê quý mến. Xin cậu tin là tôi thành thật lấy làm tiếc - Lão nói khi bắt tay anh, và ái ngại nhìn anh.

Anh kỹ sư sững sờ, bối rối, không biết trả lời ra sao.

- Tôi muốn nói về sự việc xảy ra hồi chiều.

- À ... vâng.

- Về vụ đuổi cậu ra khỏi chỗ thờ phụng thiêng liêng của nhà thờ lớn.

- Ngài giám mục - Pêpê Rây nói - chắc phải suy nghĩ nhiều, trước khi đuổi một con chiên ra khỏi nhà thờ...

- Đúng như vậy. Thì không hiểu ai đã làm cho Đức Ngài có định kiến rằng cậu là con người có những lễ thói rất xấu. Tôi không biết ai đã nói với Đức Ngài là cậu truyền bá thuyết vô thần ở tất cả mọi nơi. Cậu chế giễu tất cả những công việc thiêng liêng và những người sùng bái, thờ phụng Chúa. Hơn nữa cậu còn có dự định phá bỏ nhà thờ, để lấy đá xây dựng một nhà máy làm hắc ín. Tôi đã tìm cách cố gắng thuyết phục Đức Ngài nhưng Đức Ngài của chúng tôi hơi cố chấp.

- Cám ơn lòng tốt.

- Xin Đức Cha chẳng cần phải quan tâm đến cháu như thế nữa. Chiều nay suýt nữa thì bọn chúng nó đã làm ngài đổ kèn tại chỗ rồi.

- Đào ôi! Gì vậy? - Lão thày tu vừa cười vừa nói - Ở đây mọi người đã biết cái chuyện vặt ấy rồi ư? Tôi chắc rằng chỉ có Maria Rê-mô-đi-ô-x đem chuyện đến đây thôi. Tôi đã ngăn ngừa nó rồi. Tôi đã nghiêm khắc cấm nó rồi mà. Bản thân câu chuyện chẳng có gì đáng quan tâm, đúng vậy không, cậu Đê Rây?

- Đây là ông nghĩ thế thôi.

- Đúng, đó là ý nghĩ của tôi. Chuyện của thanh niên mà. Tuổi trẻ, thanh niên ngày nay nói gì thì nói, thường ngả theo những thói hư tật xấu và những hành động phóng đãng. Cậu Hôxê đây là một người có đức hạnh cũng không thể nào hoàn hảo được... Có gì đặc biệt đâu, nếu những cô bé xinh đẹp ấy cám dỗ cậu, và sau đó bòn tiền của cậu, rồi lôi kéo cậu tòng phạm vào những trò nghịch ngợm trâng tráo, vô liêm sỉ và tội lỗi, sỉ nhục

hàng xóm láng giềng. Anh bạn thân mến của tôi ơi, mặc dù tôi chia phần đau đớn trong những trò chơi chiều nay - Lão vừa nói vừa đưa tay lên sờ vết thương trên đầu - Nhưng tôi không cho là mình bị xúc phạm, cũng không oán trách gì cậu về những kỷ niệm mà cái trò đùa nghịch thô bỉ ấy để lại. Tôi thành thực lấy làm tiếc, khi biết là Maria Rêmediôx đã đến đây kể hết mọi chuyện. Bà cháu gái của tôi là chúa hót lẻo... Chắc là bà ấy cũng đã nói về chuyện nứa nén vàng những trò đồ đốn của cậu với các cô bé ở ngoài hiên, và những trò nhớn nhỡ, cấu véo, nhảy cồm của ông Hoan Tafêtan... Bậy quá, những việc đó đáng lẽ phải giữ kín...

Pêpê Rây không biết họ sẽ còn làm gì để hành hạ, giày vò, sỉ nhục anh nữa. Thái độ khắc nghiệt của bà cô hay là những lời nói bợ đỡ giả dối của lão thày tu.

- Tại sao không cần nói ra? - Bà Perfêcta nhấn mạnh - Chính nó không thấy xấu hổ về tư cách của nó. Cứ để cho mọi người đều biết. Tôi sẽ chỉ giữ kín với con gái của tôi thôi, bởi vì trong trạng thái tâm thần của nó lúc này những cơn tức giận thật là đáng sợ.

- Xin bà chớ lo ngại, thưa bà - Lão cố đạo tiếp lời. - Ý kiến tôi là không nhắc đến chuyện đó nữa, và khi người bị ném đá nói ra điều này thì ắt hẳn mọi người có thể vừa lòng. Hòn đá ném vào đầu không phải chuyện đùa đâu, cậu Hôxê, bởi vì tôi tưởng là đã bị thủng sọ và lòi óc ra rồi đấy...

- Tôi rất tiếc. - Pêpê ấp úng - Tôi thật sự lấy làm tiếc, mặc dù tôi chẳng dính dáng gì vào việc ấy.

- Việc cậu vào thăm các cô gái nhà Trôgia làm cho dân chúng cả thị xã để ý - Lão cố đạo nói - ở đây không phải như ở Mađrít, thưa các vị, không phải chúng ta đang ở nơi trung tâm của sự đòi trụy, như nhuốc...

- Ở đây cháu có thể vào những chốn ăn chơi bẩn thỉu nhất - Bà Perfêcta nói - mà chẳng ai biết cả.

- Còn ở đây thì chúng tôi luôn luôn để ý đến nhau - Lão Inôxenxiô tiếp lời - Chúng tôi để ý đến tất cả những gì người bên cạnh mình đang làm, và với cái hệ thống theo dõi ấy, luân lý công cộng luôn luôn được đề cao... Xin anh tin tôi, anh bạn của tôi, hãy tin ở tôi, tôi không phải nói như vậy để

hành hạ anh đâu, nhưng anh là người có địa vị đầu tiên giữa thanh thiên bạch nhật... người đầu tiên, đúng như thế đấy anh ạ... Trojac qui primus ab oris...

Nói xong lão cười xòa, tay vỗ vỗ lên lưng anh kỹ sư một cách thân ái và độ lượng....

- Thật dễ chịu cho tôi biết mấy - Pêpê nói, cố nén cơn giận dữ của mình khỏi để lộ ra lời nói hằn học mà anh cho là thật xứng đáng để đáp lại những lời lẽ cạnh khốe, xảo trá của những người đang nói chuyện với anh - tôi nhận thấy tấm lòng rộng lượng khoan dung, trong lúc tôi tự thấy mình chỉ đáng bị trừng trị...

- Sao lại thế? Đối với một người ruột thịt của ta, cùng họ hàng thân thiết với ta, ai dám nở cư xử như đối với bất cứ kẻ nào khác? - Bà Perfêcta nói - Cháu là cháu ruột của cô, cháu là con trai của một người tốt nhất, một thiên thần, anh Hoan kính yêu của cô, như vậy là đủ rồi. Chiều hôm qua ông thư ký của đức Giám mục đến đây nói với cô là ngài rất bực mình, bởi vì cô để cho cháu ở trong nhà này.

- Lại thế nữa ư? - Lão cố đạo lẩm bẩm.

- Đúng thế đấy. Tôi đã nói là, tôi rất quý trọng, rất kính mến và tôn sùng Đức Cha Giám mục, nhưng cháu tôi vẫn là cháu tôi, và tôi không thể đuổi cháu tôi ra khỏi nhà được.

- Đây cũng lại là một điều mới mẻ đặc biệt kỳ lạ mà tôi thấy ở cái xứ này - Pêpê Rây nói, mặt tái đi vì phẫn nộ và uất ức - Vậy ra, ở đây ông Giám mục cai quản cả các gia đình người khác.

- Ngài là một người ban phúc. Ngài rất quý cô, nên ngài nghĩ rằng... ngài cho rằng cháu sẽ truyền bá cho chúng ta cái chủ nghĩa vô thần của cháu, những thói tật bất trị của cháu, và những tư tưởng lạ lùng của cháu. Cô đã nói với ngài nhiều lần là cháu có một cái vốn rất quý.

- Đối với người có tài cao cần phải nhân nhượng ít nhiều - lão Inôxenxiô nói.

- Và sáng nay, khi cô đến chơi nhà các bà họ Xiruhêda .. Chà! Cháu không thể tưởng tượng được là họ đã làm cho cô đau đầu bao nhiêu... Nào

là cháu đến đây để phá đổ nhà thờ, nào là cháu là tay sai của nhà thờ Tin lành đi truyền bá tà đạo trong nước Tây Ban Nha, nào là cháu chơi bời suốt đêm ở nhà Du hí, ra đường vẫn còn say rượu bí tỉ... Nhưng, thưa các bà - cô nói với họ - Thế các bà định bảo tôi đuổi cháu tôi ra ở ngoài quán trọ hay sao? Vả lại, họ bảo là cháu say rượu túy lúy thì không đúng đâu, còn về chuyện chơi bời thì cô chẳng hiểu cho đến nay cháu đã chơi bời những gì.

Pêpê Rây ở trong một trạng thái tâm thần mà người thận trọng nhất cũng phải cảm thấy lửa giận bốc lên ngùn ngụt và một sức mạnh điên cuồng tàn bạo muốn bóp gãy cổ, tát vỡ mặt, đập tan đầu kẻ thù. Nhưng Perfêcta là một người đàn bà, hơn nữa lại là cô ruột anh, Inôxenxiô là một lão già và là thầy tu. Ngoài những lý do ấy, những hành động vũ phu không thích hợp và hoàn toàn sai trái đối với những người có học thức. Anh chỉ còn một cách để giải thoát nỗi căm tức bị dồn nén bằng những lời lẽ thật xứng đáng với giọng lưỡi xảo trá, xỏ xiên của họ. Nhưng anh lại cho rằng lúc này đã dùng đến cái biện pháp cuối cùng ấy thì hãy còn quá sớm. Theo anh, chỉ nên xử lý như thế trước khi rời bỏ hẳn căn nhà này, cái xứ đạo Orbahôxa này. Do đó anh, cố nén giận, ghìm giữ cái ý định tấn công dữ dội, dồn dập, và anh chờ đợi.

Haxintô đến khi bữa tối vừa kết thúc.

- Xin chào ông Hôxê - Hãn vừa nói vừa siết chặt tay anh kỹ sư. - ông và các cô bạn của ông không để cho tôi được làm việc cả buổi chiều nay. Tôi chẳng viết được dòng nào cả. Mà tôi thì phải làm việc!

- Tiếc quá đấy. anh Haxintô! Nhưng theo người ta nói thì anh cũng có đôi lần càng các cô ấy vui chơi đùa nghịch.

- Tôi! - ông nhãi con giãy nảy lên - Chà, ông thừa biết là lão Tafêtan chẳng bao giờ nói đúng sự thật cả. Nhưng thưa ông Pêpê Rây, có phải ông sắp đi khỏi vùng này không?

- Ở đây người ta nói thế à?

- Vâng, tôi nghe người ta nói thế ở sông bạc và ở nhà ông Lôrenxô Ruix.

Pêpê Rây ngăm nhìn hồi lâu những nét tươi tắn trên khuôn mặt ngài Nôminavitô, sau đó mới nói:

- Vậy thì họ nói không đúng đâu. Cô tôi rất hài lòng về tôi, và coi khinh những lời vu khống mà những người ở Orbahôxa đổ vấy cho tôi. Cô tôi không bao giờ tố tôi ra khỏi nhà đâu, mặc dù ngài Giám mục đã ép buộc bà phải xử sự như thế.

- Cái việc tố cổ cháu... không bao giờ. Ba cháu sẽ nói sao!

- Tuy cô rất tốt đối với cháu, thưa cô Perfêcta vô vàn kính yêu, tuy ngài cố đạo Inôxenxiô đối với tôi rất thân ái, có lẽ tôi phải quyết định ra đi...

- Cháu đi à?

- Cậu ra đi ư?

Trong đôi mắt của bà Perfêcta lóe lên một thứ ánh sáng lạ thường. Còn ông cố đạo tuy là một tay tinh thông về khoa bịp bợm cũng không giấu nổi niềm vui sướng.

- Vâng ạ, có thể là ngay đêm nay...

- Nhưng mà này, cháu nóng nảy quá!... Tại sao cháu không chờ ít nhất là đến sớm mai? Xem nào... Anh Hoan! Bảo người đi gọi bác Licuôcgô để chuẩn bị ngựa... Cô nghĩ là cháu nên mang theo một ít thức ăn. Chị Nicôlaxa!... Miếng thịt bé để ở trong chạn ấy... Libradã! Xấp xếp quần áo cho cậu nhé...

- Không, tôi không thể tin được là cậu lại quyết định đột ngột như thế - ông Cagiêtanô nói, tự cho là mình cần phải tham gia ý kiến vào sự việc này.

- Nhưng rồi cậu sẽ quay lại chứ? Đúng thế không?- Lão cố đạo hỏi.

- Chuyển tàu sáng mai đến ga vào lúc mấy giờ? - Bà Perfêcta hỏi, trong ánh mắt của bà lộ rõ vẻ sốt ruột cao độ.

- Vâng, tôi đi ngay đêm nay.

- Nhưng không có trăng đâu, cậu ạ.

Trong đầu óc bà Perfêcta, trong đầu óc lão cố đạo, trong cái đầu non trẻ của ông luật sư oắt con đều vang lên một hòa âm tuyệt trần: “ngay đêm nay”.

- Nhất định là cháu sẽ quay trở lại, cháu Pêpê thân yêu. Hôm nay cô đã viết thư cho ba cháu - bà Perfêcta nói với tất cả những dấu hiệu báo trước là

bà sắp sửa chảy nước mắt.

- Tôi sẽ phiền anh giúp một vài việc đấy - Ông Cagiêtanô nói.

- Thật là một dịp tốt để nhờ ông tìm hộ cho cuốn sách mà tôi còn thiếu trong số tác phẩm của tu viện trưởng Caumê - Anh luật sư nhóc nói.

- Này, Pêpê, vì ban nãy cháu còn đang bực tức và định ra đi - Bà Perfêcta vừa cười vừa thì thào, mắt nhìn ra cửa phòng ăn - nên cô quên mất không nói cho cháu biết là Cabaducô đang chờ để nói với cháu điều gì đó.

Tiếp Tục Tặng, Tặng Mãi Cho Đến Khi Trở Thành Đối Kháng

Mọi người nhìn ra cửa. Cái mặt dữ tợn của thằng nhân mã hiện ra, lồm lỉ, lông mày nhíu lại, vẻ muốn chào hỏi một cách ôn hòa ra dáng ta đây anh chị nhưng bản chất thô bạo làm cho nó biến dạng dù trong lúc nó có mỉm cười một cách lịch sự, bước đi bình tĩnh, và ghì giữ hai cánh tay lực lưỡng khỏe mạnh trọng tư thế đứng đắn.

- Ông Ramôx Cabaducô, mời ông lại gần đây - Pêpê Rây nói.

- Nhưng, không - Bà Perfêcta phản đối - ông ấy muốn nói với cháu một chuyện ngốc nghếch đấy thôi.

- Thì cũng cứ nói đi.

- Tôi không thể để cho người ta cãi cọ nhau về những chuyện lố lăng nực cười trong nhà này được...

- Ông cần nói gì, ông Ramôx?

Cabaducô lúng búng nói gì đó.

- Đủ rồi, thôi đủ rồi đấy - Bà Perfêcta vừa cười vừa nói - Thôi, ông đừng làm phiền cháu tôi nữa. Pêpê, cháu đừng bận tâm về cái ông gàn dở, điên khùng ấy... Các vị có muốn tôi nói rõ vì sao ngài Cabaducô vĩ đại của chúng ta nổi khùng không?

- Nổi khùng ư? Tôi đã đoán ra rồi - lão cố đạo tiếp lời, ngả lưng vào ghế dựa, cười rộ lên,

- Tôi muốn nói với ngài Hôxê... - Tên kỵ sĩ lực lưỡng hung tợn càu nhàu:

- Đây ông bạn, im đi, lạy chúa, đừng làm chướng tai chúng ta nữa.

- Đây ông Cabaducô - Lão cố đạo tiếp lời - chẳng có mấy người trong giới thượng lưu kết bạn với những kỵ sĩ thô kệch ở những vùng hoang dã

này đâu. Nói gọn lại, là cậu Pêpê ạ, vấn đề là thế này: Cabaducô... tôi không biết nói thế nào đây...

Tiếng cười phá lên làm lão cố đạo không nói được nữa.

- Tôi không biết là - Lão Inôxenxiô nói tiếp - một trong ba cô bé nhà Trôgia ấy mà, cô nàng Maria Hoana thì phải, nếu tôi không nhầm. Và, ông Cabaducô nổi cơn ghen. Sau con ngựa của ông ấy thì Maria nhà Trôgia là nhất trên đời này...

- Đối tượng của ông Ramôx tuyệt đấy - Bà Perfêcta thốt lên - Tội nghiệp ông Crixôbal Ramôx. Ông tưởng là một người như cháu tôi... Xem nào, ông định nói với cháu tôi cái gì nào? Ông nói đi.

- Ngài Hôxê và tôi sẽ nói chuyện với nhau sau. - Tên anh chị của địa phương trả lời cộc lốc.

Và không nói thêm một lời nào, nó đi ra.

Một lát sau, Pêpê Rây cũng ra khỏi phòng ăn để về phòng mình. Trong hành lang, anh gặp mặt, đối mặt với “kẻ tình địch” của mình, và anh không thể nhịn cười được khi nhìn thấy cái điệu bộ nghiêm trang đầy hăm dọa và làm ra vẻ bị lãng nhục của nó.

- Một lời thôi - Nó đứng sừng sững trước mặt anh và lên tiếng - Ngài biết tôi là ai không?

Nó vừa nói vừa đặt bàn tay hộ pháp lên vai anh một cách rất láo xược. Anh gạt phắt tay nó ra.

- Anh không dọa được tôi đâu.

Tên côn đồ anh chị hơi hoang mang lúng túng, nhưng trấn tĩnh được ngay. Nó nhìn thẳng vào mặt anh đầy vẻ khiêu khích trắng trợn, và nhắc lại câu vừa hỏi:

- Ngài có biết tôi là ai không?

- Biết chứ, tôi biết anh là một con vật. - Pêpê Rây tránh sang một bên, và đi vào phòng mình. Theo trạng thái tâm thần trong lúc đó, con người bất hạnh này đã hình dung tổng quát những hành động của mình trong một kế hoạch ngắn gọn như sau: không thể mất thì giờ, đập vỡ đầu tên Cabaducô,

rời từ biệt bà cô với những lý do nghiêm khắc tuy vẫn giữ vẻ lịch thiệp vừa nảy ra trong óc, và lạnh lùng chào vĩnh biệt lão cố đạo, sau đó ôm hôn ông Cagiêtanô, con người không làm hại ai, cuối cùng nện cho lão Licuôgô một gậy, rồi rời khỏi Orbahôxa ngay đêm hôm đó, và lau chùi hết bụi bặm trên đôi giày khi ra khỏi thị xã.

Chàng trai bị dồn ép, bị công kích, phải chịu bao nhiêu nỗi cay đắng, nhưng không sao xua tan được những ý nghĩ về một con người bất hạnh khác mà anh cho là hiện đang ở trong tình cảnh đáng buồn và đáng lo hơn anh. Một cô hầu đi theo chân anh vào phòng.

- Chị đã chuyển lời lời nhắn cô chưa? - Pêpê hỏi. - Dạ, thưa cậu rồi ạ, và cô đưa cho tôi cái này.

Pêpê Rây nhận từ tay cô gái một mảnh giấy báo, bên lề có ghi mấy chữ: “Nghe nói anh sẽ đi, em chết mất”.

Khi anh quay trở lại phòng, ăn, lão Licuôgô ngấp nghé ngoài cửa hỏi vọng vào:

- Lúc nào cần phải đem ngựa đến ạ?

- Chẳng lúc nào cần cả - Pêpê Rây vui vẻ đáp lời.

- Thế là đêm nay cháu chưa đi chứ - Bà Perfêcta hỏi - đúng là nên để đến sáng mai.

- Sáng mai cũng không.

- Vậy, bao giờ?

- Còn xem đã - Chàng trai lạnh lùng trả lời và bình tĩnh thản nhiên nhìn bà cô - Lúc này tôi chưa nghĩ đến việc ra đi.

Đôi mắt anh như bắn ra những tia thách thức, mặt bà Perfêcta đỏ bừng lên, sau đó tái đi. Bà nhìn lão cố đạo lúc đó đã gỡ cặp kính gọng vàng ra để lau chùi, rồi bà nhìn kỹ từng người có mặt trong phòng kể cả tên Cabaducô vừa mới trở lại ngồi ghé vào cạnh một chiếc ghế dựa. Bà Perfêcta nhìn họ, như một viên tướng nhìn đám quan quân thân tín của mình. Sau đó bà xét đoán nét mặt trầm tư bình tĩnh của cháu trai, bất thành linh lại xuất hiện

trong khi người ta tưởng hẳn đã phải chạy trốn vì nhục nhã. - Ôi! Tan vỡ và đau thương!... Một trận đánh lớn đang được chuẩn bị. -

XVI

Đêm

Cả Orbahôxa ngủ yên. Những ngọn đèn công cộng vàng vọt như những con mắt mệt mỏi vì buồn ngủ, hắt ánh sáng lơ mơ xuống những ngã ba đường và những ngõ hẻm.

Những tên trộm cắp lảng vảng rình mò, những kẻ đi lang thang rông dài, những tay cờ bạc lén lút trùm kín mình trong chiếc áo choàng, luồn lủi trong ánh sáng yếu ớt đó. Chỉ có tiếng lè nhè của anh say rượu, hoặc tiếng hát của kẻ si tình khuấy động bầu không khí yên tĩnh của cái thị xã lịch sử này. Đột nhiên tiếng cầu nguyện “Lạy Đức bà Đồng trinh” thốt lên bằng một giọng rượu khàn khàn giống như tiếng rền rĩ, than vãn của một thị xã lớn đang ngái ngủ.

Trong nhà bà Perfêcta cũng yên tĩnh. Chỉ có tiếng rì rầm, trò chuyện của ông Cagiêtanô và Pêpê Rây ở trong thư viện của ông. Nhà thông thái ngồi thoải mái trong cái ghế bành cạnh bàn làm việc. Trên bàn chõng chất đầy các thứ giấy tờ có những lời chú giải, ghi chép, tham khảo, tra cứu, tuy có mất trật tự một chút cũng không thể nhầm lẫn được, mặc dù có rất nhiều loại giấy tờ. Pêpê Rây nhìn chòng chọc vào đồng hồ giấy tờ phong phú kia, nhưng tâm trí của anh cứ lờn vờn tận đâu đâu chắc chắn là rất xa cái ổ thông thái này.

- Chị Perfêcta - nhà cổ sử học nói - tuy là một người đàn bà rất tốt, nhưng cũng có khuyết điểm là hay làm âm ỉ về bất kỳ một việc gì phù phiếm nhỏ mọn chẳng đâu vào đâu cả. Ở những phố xá thuộc tỉnh lẻ này, một sự làm lờ nhỏ cũng phải trả giá đắt. Tôi thì tôi chẳng thấy có gì đặc biệt trong việc cậu vào nhà các cô gái họ Trôgia. Tôi cho là ông Inôxenxiô dưới cái áo chùng của người làm phúc là kẻ ít nhiều gây ra mối bất hòa này. Ông ta muốn gì nhỉ.

- Thưa ông Cagiêtanô, chúng ta đã đi tới một điểm mà theo tôi thì cần phải có một quyết định dứt khoát. Tôi cần gặp và nói chuyện với Rôxariô.

- Vậy thì cậu cứ đi gặp nó đi.

- Nhưng người ta không cho tôi gặp - anh kỹ sư nói, tay đấm mạnh xuống mặt bàn - Rôxariô đang bị giam giữ, đang bị bắt cóc...

- Bị bắt cóc? - Nhà thông thái thốt lên không tin - đúng là tôi không được hài lòng mỗi khi nhìn mặt nó, nhìn dáng điệu của nó, lại càng không ưa cái vẻ hốt hoảng sợ sệt hiện lên trong đôi mắt đẹp của nó Nó rầu rĩ, nói ít và khóc lóc... Bạn Hôxê ạ, tôi rất sợ là con bé mắc một chứng bệnh khủng khiếp mà bao nhiêu người trong gia đình tôi đã là nạn nhân rồi.

- Một căn bệnh khủng khiếp? Bệnh gì?

- Điên... Nói đúng hơn, bệnh u mê mất trí. Trong nhà tôi, chưa có một ai thoát khỏi chứng bệnh này. Tôi là người duy nhất không bị mắc đấy.

- Ông?... Hãy để sang một bên cái bệnh u mê mất trí - Pêpê Rây sốt ruột nói - tôi muốn gặp Rôxariô.

- Hoàn toàn tự nhiên. Nhưng việc cách ly mà mẹ nó sử dụng là một biện pháp khoa học đấy, bạn Pêpê thân mến ạ. Đó là chế độ duy nhất có hiệu quả người ta sử dụng đối với những người trong nhà tôi đấy. Cậu nhớ là sự có mặt và tiếng nói của người mà nó yêu ảnh hưởng rất lớn đến hệ thống thần kinh rất tế nhị của Rôxariô đấy.

- Dù thế nào đi nữa - Pêpê nhấn mạnh - tôi vẫn muốn gặp cô ấy.

- Có lẽ chị Perfêcta không phản đối việc đó đâu. Nhà thông thái nói, mắt nhìn chăm chú vào những đồng giấy tờ. Tôi không muốn xen vào chuyện người khác.

Anh kỹ sư biết rằng chẳng thể trông chờ gì ở con người tốt bụng họ Pôlentinôx này, nên anh cáo từ ra về.

- Xin để ông làm việc, tôi không muốn quấy rầy ông nữa.

- Không, tôi còn thì giờ mà. Cậu hãy xem cái khối tư liệu quý giá mà tôi vừa tập hợp xong hôm nay. - Cậu chú ý nghe nhé: “năm 1537, một người Orbahôxa tên là Bactôlômêdêl Ôgiô đã đi tới Xivilta Vêcchia trên những

chiếc thuyền buồm của hầu tước Caxtel Rôdrigô”. Việc khác: “Cùng năm đó, hai anh em người Orbahôxa tên Hoan và Rôdrigô Gônxa-lêx đêl Arcô đi trên sáu chiếc tàu xuất phát từ Maextrikê ngày 20 tháng hai và khi đến gần Cale thì chạm trán một tàu Anh Cát Lợi với những con cò lửa * do Van Oen chỉ huy...”. Cuối cùng đó là một chiến công quan trọng của hải quân ta. Tôi cũng đã phát hiện ra rằng một người Orbahôxa tên là Matêô Điax Côrônêl, sĩ quan cầm cờ của Bảo An Bình năm 1709 chính là người đã viết và in ở thành phố Valenxia Tập thơ ca ngợi, những khúc hát bi ai, những lời khen trữ tình, những cách miêu tả đa dạng, những nỗi mệt nhọc vẻ vang và những vinh quang đầy lo âu của Đức Mẹ Đồng Trinh. Tôi đã có một bản in của tác phẩm đó. Nó có giá trị bằng cả một nước Pêru... Một người Orbahôxa khác là tác giả của Khảo luận nổi tiếng về những số phận khác nhau của tỉnh Hineta , tôi đã cho cậu xem hôm qua đây. Nói tóm lại, không có một bước mò mẫm nào trong cái mê cung lịch sử, còn mới lạ mà tôi lại không gặp được vài người đồng hương danh tiếng lẫy lừng. Tôi có ý định đưa tất cả những tên tuổi đó ra khỏi bóng tối lãng quên và bất công mà họ bị chôn vùi trong đó. Bạn Pêpê thân mến ạ, thật là một niềm vui thanh khiết khi tra lại tất cả vinh quang cho những bậc danh nhân hoặc là về mặt võ công hoặc là về mặt văn nghiệp của đất nước mà chúng ta đã được sinh ra ở đó. Không có việc gì hay hơn là với sự hiểu biết ít ỏi mà trời phú cho, một người có thể khám phá ra cái di sản mà mọi người cùng được thừa hưởng, tuy chỉ trong một thời gian rất ngắn mà có thể coi như tồn tại lâu dài trên thế gian này... Nhờ có tôi, mọi người sẽ thấy rằng Orbahôxa là một cái nôi hiển vinh của thiên tài Tây Ban Nha. Nhưng, tôi phải nói như thế nào đây? Chẳng lẽ người ta lại không biết rõ về dòng dõi cao quý của chính mình, dòng dõi vinh quang của đô thị uy nghiêm ngày nay ư? Chúng tôi biết, có một số nơi, ở đấy các loại cây quý phát triển rất mạnh mà không bị cỏ dại rậm rạp tranh lẫn. Ở đấy tất cả mọi người đều sống yên ổn, giúp đỡ, kính trọng nhau với nền nếp khiêm nhường của những tín đồ thiên chúa giáo, ở đấy mọi người đối xử với nhau theo giáo lý cơ đốc. Ở đấy không có sự đố kỵ, ghen ghét, ở đấy không có những ham muốn tội lỗi. Và nếu cậu nghe nói có những tên trộm cắp, những kẻ giết người thì xin cậu cứ tin rằng

chúng nó không phải là con em của vùng đất cao quý này, hoặc là chúng nó thuộc vào số những tên hư hỏng, bất hạnh do những lời lẽ mỉa mai dân gây ra. Ở đây, cậu thấy tính chất dân tộc hoàn toàn trong sáng, chính trực, cao thượng, liêm khiết, thanh bạch, giản dị, đứng đắn, ân cần, mến khách và hào hiệp... Chính vì thế, tôi rất thích sống trong cảnh tĩnh mịch hiu quạnh, lánh xa cuộc sống hỗn tạp rối ren ở các thành phố. Ái chà! những trò lừa bịp và những thói hư tật xấu. Chính vì thế, các bạn của tôi ở Madrid không thể nào lôi kéo tôi ra khỏi chốn này. Chính vì thế mà tôi sống thanh thản cùng với những người đồng hương chung thủy của tôi, với sách vở, và không ngừng hít thở không khí trong lành, tinh khiết. Đức tính liêm khiết ấy đang dần dần giảm sút ở nước Tây Ban Nha, chỉ còn tồn tại ở những đô thị khiêm nhường và sùng đạo, vì mọi người biết giữ gìn nó bằng những đức tính cao quý của mình. Cậu không biết ư? Chính cuộc sống cách biệt, yên tĩnh này đã góp phần rất lớn vào việc giải thoát tôi khỏi chứng bệnh kinh khủng mà những người trong gia đình tôi thường mắc. Khi còn trẻ tuổi, tôi rất khổ tâm, cũng giống như các anh em và bố tôi, phải chịu đựng một mối nghi ngại lo lắng về chứng bệnh mất trí u mê rất phi lý kia. Nhưng bây giờ, cậu thấy tôi đấy, đã khỏi hẳn, tôi chỉ nhận ra chứng bệnh này ở người khác mà thôi. Chính vì thế mà tôi rất lo cho con cháu gái của tôi đấy.

- Hoan hô bầu không khí của Orbachôxa đã che chở bảo vệ ông - Pêpê Rây nói, không sao nén nổi cái ý châm biếm chế giễu, do một quy luật đặc biệt sinh ra từ nỗi buồn bực của anh - Người ta đã đối xử với tôi rất quá quắt, làm cho tôi nghĩ rằng chẳng mấy chốc tôi sẽ trở thành người mắc bệnh u mê mất trí nếu tôi còn ở đây nữa. Thôi, xin chào ông và chúc ông làm được nhiều việc.

- Chào cậu.

Pêpê Rây trở về phòng mình. Nhưng anh không thấy buồn ngủ, cũng chẳng thấy cần thiết phải nghỉ ngơi, mà trái lại còn cảm thấy một sự thôi thúc mạnh mẽ khiến anh phải cử động chân tay, phải đi đi lại lại. Anh vừa suy nghĩ vừa đi từ góc này sang góc khác của căn phòng. Sau đó, anh mở

cánh cửa sổ trông ra vườn, và tỳ khuỷu tay lên lan can ngắm nhìn bóng đêm mông mênh đen kịt. Chẳng trông thấy gì hết. Những con người trầm ngâm tưởng chừng như thấy tất cả. Pêpê Rây nhìn xuyên vào đêm tối, và cảm thấy như những cảnh hỗn độn của nổi bất hạnh đang diễn ra trong đó. Bóng tối không cho anh nhìn thấy hoa lá trên mặt đất cũng như những ngôi sao trên bầu trời. Chính bóng đêm đen dày đặc ấy đã tạo ra những ảo giác tưởng chừng như có sự chuyển động trong những khóm cây ngoài kia, như thể chúng từ từ căng rộng, trải dài ra, rồi cuộn lại như những đợt sóng của một vùng biển đầy bóng tối, thủy triều lên xuống dữ dội, kinh khủng. Cuộc chống chọi giữa những sức mạnh bí ẩn khuấy động, rung chuyển cả một vùng yên tĩnh. Nhà toán học ngắm nghía cái ảo ảnh kỳ lạ của tâm hồn mình trong đêm vắng và tự nhủ:

- Chắc hẳn cuộc chiến đấu này sẽ quyết liệt đây. Để xem ai sẽ là người chiến thắng.

Tiếng côn trùng ban đêm rên rỉ bên tai anh. Chỗ này một tiếng rên xiết chói tai, chỗ kia một tiếng kêu tắc tắc giống như tiếng người chặc lưỡi, xa xa có những tiếng thì thào đau đớn, xa hơn nữa là những âm thanh rung động giống như tiếng chuông treo ở cổ những con bò thả rông. Đột nhiên, Pêpê Rây cảm thấy một tiếng động lạ một ám hiệu thoáng qua như một hơi thở phát ra từ môi lưỡi con người. Hơi thở đó lướt nhanh trong óc anh như một tia chớp. Anh cảm thấy như hơi thở thoáng qua ấy bò trườn trong cơ thể mình, nó còn lặp đi lặp lại lần này lần khác, càng rõ rệt hơn. Anh nhìn ra mọi phía. Anh ngược nhìn lên tầng trên của ngôi nhà, và hình như thấy trong khung cửa sổ có một vật gì giống như một con chim trắng đang vẫy cánh. Do đầu óc đang bị kích thích, Pêpê Rây chợt nghĩ đến con phượng hoàng, con bồ câu, con công... Nhưng mà con chim ấy chỉ là một chiếc khăn tay.

Anh nhảy qua cửa sổ, ra ngoài vườn. Anh quan sát kỹ, và nhìn thấy bàn tay và khuôn mặt của cô em họ. Hình như anh còn nhìn thấy cả cái cử chỉ thường dùng, đưa ngón tay lên môi, ra dấu cho anh cần phải giữ im lặng. Sau đó, cái bóng dáng đáng thương ấy vươn cánh tay xuống phía dưới, rồi

biến mất. Pêpê Rây vội trở vào phòng mình, cố gắng không gây ra tiếng động, rồi dò dẫm đi theo hành lang. Nghe tiếng tim mình thình thịch như những tiếng búa đập trong lồng ngực, anh đứng chờ một lát. Cuối cùng, anh nghe thấy những tiếng chân bước nhè nhẹ xuống cầu thang. Một bước, hai bước, ba bước... tiếng giày gõ nhè nhẹ.

Anh lần đi trong bóng đêm như mực, tiến về phía đó, dang hai cánh tay ra sẵn sàng đỡ người đang đi xuống. Một niềm thương xót nồng nàn tràn ngập tâm hồn anh... Và đột nhiên một ý nghĩ ghê gớm: phải trả thù. Những tiếng chân bước xuống cầu thang, rất gần. Pêpê Rây tiến lại, hai bàn tay quờ quạng trong đêm tối chạm vào tay anh. Bốn bàn tay siết chặt như găng vào nhau.

XVII

Ánh Sáng Trong Bóng Tối

Hành lang dài và rộng. Một đầu là cửa phòng Pêpê Rây, ở giữa là cửa phòng ăn, và đầu bên này là cầu thang và một cửa lớn đóng chặt. Ngoài ngưỡng cửa có một bậc thềm. Đó là cửa một điện thờ của gia đình Pôlentinôx, nơi thờ cúng những thần thánh mà gia đình sùng kính.

Thỉnh thoảng họ cũng làm lễ cầu nguyện Chúa cứu thế ở trong điện này. Rôxariô dẫn Pêpê Rây đến trước cửa điện, và ngồi thụp xuống bậc thềm.

- Đây là...? - Pêpê Rây thì thầm.

Bàn tay phải của Rôxariô chuyển động. Anh hiểu là cô đang làm dấu thánh.

- Em Rôxariô thương yêu... Cám ơn em đã cho anh được gặp em. - Pêpê Rây ôm chặt cô trong vòng tay của mình.

Anh cảm thấy những ngón tay lạnh giá của cô đặt lên môi anh, ra dấu cho anh giữ im lặng. Anh hôn như điên như dại lên những ngón tay đó.

- Em lạnh cóng rồi, Rôxariô ạ... Sao em run quá thế?

Hai hàm răng cô gái đập vào nhau cầm cập, và toàn thân cô run lấy bầy. Pêpê cảm thấy trên mặt mình hơi nóng của mặt cô. Anh hốt hoảng khẽ kêu:

- Trán em nóng như một hòn than. Em sốt rồi đấy.

- Sốt cao lắm.

- Em ốm thật ư?

- Vâng.

- Thế mà em còn ra đây...

- Để gặp anh.

Anh ôm chặt cô vào lòng như để ấp ủ, che chở cho cô, nhưng thấy vẫn chưa đủ.

- Em chờ đấy, - anh đứng dậy anh về phòng lấy cho em tấm áo choàng.

- Và tắt đèn đi, anh Pêpê.

Pêpê Rây đã để đèn sáng trong phòng của mình, từ đó hắt ra cửa một thứ ánh sáng yếu ớt làm cho hàng hiên đỡ tối. Trong giây lát anh quay trở lại. Lúc này bóng đêm dày đặc, anh phải lần theo tường để đến chỗ Rôxariô. Khi đã gặp lại nhau, anh bọc kín từ đầu đến chân cô vào trong tấm áo.

- Chắc là bây giờ em sẽ thấy dễ chịu hơn, em yêu của anh ạ...

- Vâng, dễ chịu hẳn... vì có anh ở bên em.

- Anh sẽ ở bên em suốt đời...

Nhưng anh thấy cô khẽ gỡ tay anh ra, rồi đứng lên.

- Em làm gì đấy?

Anh nghe thấy tiếng động nhỏ của một vật bằng kim loại. Rôxariô tra chìa vào một ổ khóa không nhìn thấy, rồi nhẹ nhàng mở cánh cửa điện thờ mà hai người vừa ngồi ở bậc thềm ngoài. Một mùi ẩm mốc bốc lên từ căn phòng đóng kín đã lâu ngày. Căn phòng nhỏ hẹp, tối đen như một nhà mồ. Pêpê Rây cảm thấy bàn tay cô em họ dắt tay mình dẫn đi, và giọng yếu ớt của cô thì thầm:

- Anh vào đây.

Hai người bước mấy bước, Pêpê Rây tưởng chừng như được dạ thần dẫn đến những nơi xa lạ trong vườn thiên đàng. Rôxariô dò dẫm trong bóng tối, cuối cùng cô dịu dàng lên tiếng:

- Anh ngồi xuống đây.

Hai người cùng ngồi xuống một chiếc ghế dài bằng gỗ. Pêpê Rây lại ôm Rôxariô vào lòng. Ngay lúc đó, đầu anh va vào một vật gì rất cứng.

- Cái gì đấy?

- Hai bàn chân.

- Em Rôxariô... em nói gì thế?

- Hai bàn chân của chúa Giê-xu... hai bàn chân tượng Đức Chúa Giê-xu bị đóng đinh câu rút, tượng Đức Chúa xuống thế chịu nạn chuộc tội cho thiên hạ mà gia đình em thờ phụng đấy.

Pêpê Rây cảm thấy như một mũi giáo lạnh ngắt đâm xuyên qua tim mình.

- Anh hôn chân Chúa đi - Rôxariô nói như ra lệnh.

Nhà toán học hôn đôi chân lạnh như băng của pho tượng.

- Anh Pêpê - Cô siết mạnh bàn tay anh - Anh có tin ở Chúa Trời không?

- Rôxariô... em nói gì đấy? Em nghĩ gì thế? - Pêpê ngỡ ngàng hỏi lại.

- Anh cứ trả lời em đi đã.

Pêpê Rây thấy hai bàn tay mình ướt đầm.

- Tại sao em lại khóc? Anh lo lắng hỏi - Rôxariô, em đang giết anh bằng những ý nghĩ nghi ngờ phi lý. Ừ, anh tin Chúa. Em còn nghi ngờ anh hay sao?

- Em, không đâu, nhưng tất cả mọi người đều bảo anh là kẻ vô thần.

- Em yêu ơi, em sẽ không xứng đáng với lòng yêu quý của anh, và em sẽ mất đi vầng hào quang của sự thanh khiết, nếu em cũng tin vào những lời ngu ngốc ấy.

- Nghe anh nói về thuyết vô thần, không thể nào bẻ lại được điều gì, nhưng trong thâm tâm em vẫn không tin những lời người ta vu cáo anh. Anh không thể là người vô đạo được. Trong thâm tâm, em vẫn nghĩ rằng anh có một lòng kính tín cũng như lòng em sùng kính vậy.

- Em nói hay quá! Thế thì tại sao em lại còn hỏi anh có tin ở Chúa hay không?

- Bởi vì em muốn được nghe chính miệng anh nói ra. và bởi vì em rất vui sướng được nghe anh nói. Đã bao ngày nay em không nghe tiếng anh... Thật là sung sướng sau bao ngày vắng lặng lại được nghe tiếng nói của anh: “Anh tin ở Chúa”.

- Em Rôxariô, ngay cả những kẻ xấu xa tồi tệ nhất cũng tin ở Chúa Trời. Nếu có kẻ vô đạo thật sự thì chính là những tên vu khống, những tên nham hiểm đang làm ô nhiễm thế gian này. Về phần mình, anh không bận tâm lắm về những âm mưu vu cáo, xúc xiểm, gieo rắc những tin đồn nhảm nhí.

Nếu em cũng vượt qua những trở ngại ấy và không mắc mưu chia rẽ của những kẻ thâm độc thì chẳng có gì cản trở được hạnh phúc của chúng ta.

- Nhưng, có gì xảy ra với chúng ta, anh Pêpê? Anh Pêpê thân yêu... anh tin vào quý dữ sao?

Pêpê lặng thinh. Bóng tối trong điện thờ không để Rôxariô nhìn thấy nụ cười nở trên môi anh khi anh nghe câu hỏi lạ lùng của cô.

- Có lẽ cần phải tin là có quý dữ đấy em ạ, - Cuối cùng anh nói.

- Có gì xảy ra với chúng ta? Má em cấm em không được gặp anh. Nhưng ngoài chủ nghĩa vô thần, má không nói điều gì xấu về anh cả. Má bảo em hãy chờ anh quyết định ra đi và anh sẽ trở lại... Bây giờ anh hãy nói thật với em đi. Anh đã có ý nghĩ xấu về má em phải không?

- Không - Pêpê Rây vội vàng gượng gạo thanh minh.

- Anh không tin, như em, là má rất yêu em, má rất quý cả hai chúng ta. Má chỉ muốn điều tốt lành cho chúng ta mà thôi. Cuối cùng, chúng ta cầu mong và cần phải được má ưng thuận.

- Nếu em tin thế thì anh cũng tin như thế... Má em quý mến cả hai chúng ta... Nhưng em Rôxariô thương yêu, em phải thú thật là quý sứ đã xâm nhập vào nhà này rồi đấy.

- Anh đừng giễu cợt - Rôxariô âu yếm nói - Đây anh, má em rất tốt. Không có một lần nào má nói là anh không xứng đáng làm chồng em cả. Anh đừng nói về thuyết vô thần nữa, vả lại, người ta bảo là em bị mắc bệnh tâm thần và lúc này nếu em nghĩ rằng em yêu anh với tất cả tâm hồn cũng chính là huyền tưởng mà thôi. Trong gia đình em có lẽ không được chống lại chứng bệnh tâm thần di truyền, bởi vì càng chống lại thì bệnh lại càng nặng hơn...

- Thế mà anh nghĩ rằng bên cạnh em có những thầy thuốc giỏi trông nom chạy chữa cho em, và cuối cùng em bé bỏng yêu quý của anh, họ sẽ thành công thôi.

- Không, không đâu, một nghìn lần không - Rôxariô kêu lên, gục đầu vào ngực người yêu - Em muốn phát điên lên vì anh. Vì anh, em chịu đựng, vì anh em ốm đau, khổ sở, vì anh em coi thường mạng sống, và em sẵn sàng

chết ngay... Em biết trước, mai đây em sẽ còn ốm yếu hơn, bệnh em sẽ nặng hơn. Em sẽ chết. Nhưng em chẳng cần gì hết!

- Em chẳng ốm đau gì sắt cả - Pêpê Rây đáp lại dứt khoát. - Em chỉ bị rối trí, tất nhiên có ảnh hưởng phần nào đến thần kinh. Em chẳng ốm đau gì đâu. Em chỉ buồn bực lo âu thái quá, vì một cực hình khủng khiếp mà người ta bắt em phải chịu đựng. Nhưng tâm hồn em giản dị, ngay thực và độ lượng nên em không nhận ra. Em đã nhân nhượng. Em đã tha thứ cho những kẻ hành hạ em, làm cho em đau đớn ê chề. Em đau khổ, nhưng lại coi nỗi bất hạnh thâm của mình là do số mệnh. Em đã chịu đựng âm thầm, em đã giơ cái cổ ngậy thơ của mình ra cho tên đao phủ; em để cho nó giết mình, và con dao đã thọc sâu vào họng em mà em vẫn tưởng đó chỉ là cái gai của bông hoa, khi em đi qua nó, Rôxariô, em hãy dứt bỏ những ý nghĩ ấy đi, em phải thấy tình thế của chúng ta rất gay go, em phải nhìn vào đúng thực chất nguyên nhân của nó, và em không được hèn nhát, sợ sệt, không được lùi bước trước những thủ đoạn của những kẻ đầy đọa em, làm cho cả thể xác lẫn tâm hồn em đau ốm, nhút nhát. Hãy can đảm, đừng sợ gì cả, em sẽ khỏe lại, bởi vì thực ra em không ốm đau gì cả, em yêu ạ, em chỉ... em ừng để cho anh nói chứ?... em chỉ sợ hãi, em chỉ kinh hoàng mà thôi. Em mắc một chứng bệnh mà các cụ ngày xưa không hiểu được nên gọi là bị bùa bả sinh ra mê mẩn tâm thần. Em Rôxariô yêu quý, hãy mạnh bạo lên, hãy tin ở anh. Hãy đứng lên, và đi theo anh. Anh không cần nói gì với em nữa.

- Ôi, anh Pêpê, anh của em! Em nghĩ là anh nói rất có lý - Rôxariô khẽ kêu lên, nước mắt giàn giụa - Những lời anh nói vang lên trong tim em như những tiếng thúc giục làm cho em sững sốt, rung động, và cho em mọi sức sống mới. Ở đây, trong bóng tối mù mịt này, chúng ta không nhìn thấy mặt nhau, nhưng từ nơi anh tỏa ra một luồng ánh sáng chói lọi tràn ngập cả tâm hồn em. Anh có sức mạnh gì để làm cho em đổi thay như vậy? Khi em gặp anh thì em bỗng trở thành người khác. Trong những ngày em không gặp anh, em lại thấy mình hèn nhát và tình cảnh của mình vô nghĩa như những ngày trước. Không có anh, em sống trong cõi u minh tối tăm mờ mịt, anh

Pêpê của em ạ... Em sẽ làm theo lời anh vừa nói, em sẽ đứng lên và theo anh. Chúng ta sẽ đi với nhau đến nơi nào anh muốn. Anh có biết rằng lúc này em thấy rất khỏe khoắn không? Anh có biết rằng em đã hết cả sốt rồi không? Em khỏi bệnh, và em muốn chạy, muốn hét lên, toàn thân em như đổi mới. Anh có biết sức em tăng thêm, tăng gấp trăm lần để mà yêu anh không? Pêpê, anh nói có lý. Em không ốm đau gì cả. Đúng là em chẳng có bệnh tật gì, mà chỉ do em hèn yếu, nói cho đúng hơn, chỉ do em lú lẫn u mê mà thôi.

- Đúng đấy, em bị mê hoặc.

- Bị mê hoặc. Những con mắt khủng khiếp nhìn vào em, làm cho em cảm lạnh và run sợ. Em sợ, nhưng sợ cái gì cơ chứ?... Chỉ anh mới có sức mạnh lạ kỳ làm cho em sống lại. Nghe anh nói, em như người tái sinh. Em tưởng rằng nếu em chết thì anh sẽ quanh quẩn bên mộ em, và từ dưới sâu lòng đất em sẽ nghe thấy bước chân của anh. Ôi, giả thử em được nhìn thấy anh trong lúc này nhỉ! Nhưng anh đang ở đây ở bên cạnh em đây, chính là anh đây, em không còn nghi ngờ gì nữa... Bao nhiêu ngày không được nhìn thấy anh rồi. Em chờ mong anh như điên như dại. Mỗi ngày sống cô quạnh, em thấy nó dài như một thế kỷ... Người ta bảo em đến mai, đến mai, rồi đến mai. Đêm nào em cũng ngó qua cửa sổ, và ánh sáng cửa buồng anh đã an ủi em, làm cho em nguôi lòng. Hình thoảng bóng anh hiện lên trong những ô cửa kính, em tưởng như thiên thần xuất hiện. Em vươn cả hai cánh tay ra phía ngoài, nước mắt chảy ròng ròng, và hét thầm trong óc mà không dám thốt nên lời. Khi em nhận được lời nhắn của anh qua chị Librada, khi em nhận được mảnh giấy anh báo tin cho em biết là anh sẽ đi, em buồn héo ruột héo gan, buồn tưởng chết đi được, và em đang chết dần chết mòn. Em ngã xuống, rơi xuống như một cánh chim bị thương khi đang bay, vừa rơi vừa chết cùng một lúc... Đêm nay, khi em thấy anh thức rất khuya, em không cưỡng nổi ý muốn nói chuyện với anh, và em đã xuống đây. Em nghĩ rằng tất cả sức lực, gan dạ của đời em, em đã đem dùng hết cả trong một việc táo bạo liều lĩnh này, nhưng từ nay em sẽ không thể nhút nhát được nữa... Chính anh đã cho em tinh thần quả cảm, anh đã cho em sức mạnh,

anh đã giúp em đấy, có đúng thế không anh?... Anh Pêpê, anh yêu quý của em, anh nói xem có đúng là bây giờ em đã có sức mạnh và em sẽ có sức mạnh mãi mãi chứ. Anh nói là em không ốm đau, và em sẽ không ốm đau gì cả chứ. Đúng là em không ốm đau thật. Em thấy khỏe khoắn và buồn cười về những bệnh lẫn thân lỗ bịch của em.

Khi nói những lời này, Rôxariô cảm thấy đôi cánh tay của người yêu ghi chặt. Một tiếng kêu khê bật lên nhưng không phải từ đôi môi cô, mà đó là tiếng kêu của Pêpê, bởi vì vừa cúi xuống đầu anh va mạnh vào hai bàn chân Chúa Giêxu. Trong đêm tối, mắt anh nấp đom đóm.

Trong trạng thái tâm hồn anh lúc này và trong cái ảo giác tự nhiên do bóng tối tạo ra, Pêpê Rây cảm thấy như không phải đầu anh đụng vào chân Chúa, mà chính là Chúa đã cử động để khiến trách anh một cách rõ ràng nhất. Vừa nghiêm trang, vừa tươi cười anh ngẩng đầu lên và nói:

- Lạy Chúa, xin Chúa đừng đá tôi, vì tôi chẳng làm điều gì xấu cả.

Cùng lúc đó, Rôxariô cầm tay anh và đặt lên ngực mình. Một giọng trong trẻo trang nghiêm, thành kính và bồi hồi thốt ra:

- Lạy Chúa! Con hết lòng kính mến Chúa, Chúa của cả nhân gian. Chúa bảo trợ cho gia đình và dòng họ nhà con. Lạy Chúa, anh Pêpê Rây cũng kính mến Chúa, Chúa Giêxu trọn tốt trọn lành đã xuống thế làm người chịu nạn, chịu chết trên cây thánh giá mà chuộc tội cho chúng con. Trước mặt Chúa, trước thân hình đầy thương tích của người, trước vầng trán cắm đầy gai nhọn của người, con xin nguyện cầu anh Pêpê Rây là chồng của con, lòng con chỉ yêu anh ấy sau Chúa mà thôi, con xin tuyên thệ anh ấy là chồng con và con thà chết chứ không chịu thuộc về người khác. Tâm hồn con là của anh ấy. Xin Chúa hãy khiến mọi người không chống lại hạnh phúc của chúng con, và xin Chúa cho chúng con được chung sống bên nhau. Con xin thề con sẽ là người tốt với tất cả mọi người. Đó chính là lương tâm của con.

- Em Rôxariô, em là của anh - Pêpê xúc động nói - Má em và bất cứ ai cũng không thể ngăn cản được việc này.

Rôxariô ngả tẩm thân nồn nà trong trắng và bất động vào ngực người yêu. Toàn thân cô run rẩy trong vòng tay khỏe mạnh của người trai trẻ như con chim bồ câu trong những móng vuốt của con đại bàng.

Cái ý nghĩ cho rằng có quý sứ lại lóe lên như một tia chớp trong đầu óc anh kỹ sư. Nhưng con quý đó chính là anh. Rôxariô có một cử chỉ sợ sệt giống như một thoáng giật mình kinh ngạc báo trước mỗi nguy hiểm...

- Em hãy thề là không bao giờ bỏ anh - Pêpê Rây ấp úng nói, cố tránh cử chỉ số sàng.

- Em xin thề trước di hài cha em ở...

- Ở đâu?

- Ở dưới chân chúng ta đây...

Nhà toán học cảm thấy gạch lát dưới chân mình dựng đứng lên... Nhưng không, không phải gạch dựng lên, mà chỉ là anh cảm thấy như thế thôi, mặc dù anh là một nhà toán học.

- Em xin thề với anh - Rôxariô nhắc lại - trước di hài của cha em và trước đức Chúa, Người đang nhìn chúng ta kia... thân thể chúng ta sẽ hòa quyện vào nhau, gắn bó với nhau như lúc này và sẽ cùng nhau yên nghỉ dưới những viên gạch lát này, khi nào Chúa muốn chúng ta đi khỏi thế gian...

Pêpê Rây vô cùng xúc động cảm thấy trong tâm hồn mình một nỗi bồi hồi khó hiểu.

Cả hai người cùng yên lặng trong chốc lát. Rôxariô đứng lên.

- Sao thế?

Cô lại ngồi xuống.

- Em lại run rồi - Pêpê nói - Rôxariô, em bị cảm rồi, trán em nóng như lửa,

- Có lẽ em chết mất - Cô gái hốt hoảng thì thào - Em không hiểu mình ra làm sao nữa.

Cô ngắt xiui đi trong vòng tay người yêu. Pêpê Rây âu yếm vuốt ve cô, và thấy mặt cô toát mồ hôi lạnh.

- Đúng là em bị cảm rồi - Anh nhủ thầm - Rôxariô ra khỏi phòng như thế này thật là đại dột.

Anh dìu Rôxariô đứng lên với ý định kích thích cô hồi tỉnh lại, nhưng cô vẫn ngất xỉu. Vì thế cho nên anh quyết định đưa cô ra khỏi điện thờ, hy vọng là không khí thoáng mát bên ngoài sẽ làm cho cô tỉnh. Đúng thế, Rôxariô tỉnh dần, nhưng tỏ ra rất lo lắng vì đã đi ra khỏi phòng vào giờ này. Tiếng chuông đồng hồ nhà thờ điểm bốn tiếng.

- Muộn quá rồi! - Cô gái khẽ kêu lên - Thôi, anh buông em ra. Em nghĩ là em có thể đi một mình được. Đúng là em ốm quá rồi.

- Anh sẽ đưa em lên.

- Không thể được anh ạ. Trước hết, em sẽ lần về phòng của em... Anh không nghe hình như có tiếng động sao?

Cả hai lại im lặng, lo lắng, chăm chú lắng nghe. Yên lặng hoàn toàn.

- Anh không nghe thấy gì sao, anh Pêpê?

- Hoàn toàn không...

- Anh chú ý... đấy, đấy, lại có tiếng động đấy. Đó là một tiếng rì rào, không biết phát ra từ xa, rất xa, hay là gần, rất gần. Có thể là tiếng thờ của má em, hay là tiếng ken két của cái chong chóng gió trên tháp chuông nhà thờ. A, em rất thính tai mà.

- Quá thính ... Nào, em yêu, anh bế em lên cầu thang nhé?

- Vâng, anh đưa em lên đến đầu cầu thang thôi. Sau đó em sẽ đi một mình. Nếu cần nghỉ một tý, em sẽ nghỉ như thế này... Nhưng anh không nghe thấy gì sao?...

Hai người dừng lại ở bậc thang thứ nhất.

- Đó là một tiếng động của kim loại.

- Tiếng thờ của má em ư?

- Không, không phải đâu. Tiếng động từ rất xa vọng đến. Có phải là tiếng gà gáy không, anh?

- Có thể...

- Hình như có tiếng vang vang: tôi đến đó, tôi đến đó...

- A, anh đã nghe thấy rồi - Pêpê Rây thì thầm.

- Một tiếng thét.

- Một tiếng còi, em ạ.

- Tiếng còi.

- Ừ, em lên đi, Orbahôxa sắp thức dậy đấy... Lúc này anh đã nghe rõ hơn. Không phải là tiếng kèn trôm-pê-t, mà là tiếng kèn đồng gọi lính đấy. Binh lính đang đến gần đây.

- Binh lính ư?

- Không hiểu sao anh lại nghĩ là cuộc xâm nhập quân sự vào Orbahôxa lúc này có lợi cho anh... Anh rất vui. Rôxariô, ta lên đi, nhanh lên.

- Em cũng vui đấy. Nào thì lên.

Anh bố Rôxariô thoãn thoắt đi lên, và đôi trai gái chia tay nhau bằng những lời thì thào hầu như không nghe thấy:

- Em sẽ ngó ra ngoài cửa sổ trông ra vườn, để anh biết là em đã về đến phòng yên ổn. Em đi nhé.

- Tạm biệt em Rôxariô. Cẩn thận kéo vấp phải những đồ đạc ở trong phòng đấy...

- Em thuộc lòng tất cả mọi thứ ở đây, anh ạ. Thôi, chúng ta sẽ gặp lại nhau. Anh ngó ra cửa sổ phòng nhé, nếu muốn nhận “điện tín” của em.

Pêpê làm theo lời căn dặn của Rôxariô. Nhưng anh chờ rất lâu mà Rôxariô không ngó ra cửa sổ. Anh cảm thấy hình như có những tiếng xì xào ở trên gác.

XVIII

Binh Lính

Dân thị xã Orbahôxa còn đang chập chờn trong giấc ngủ lúc tờ mờ sáng, chợt nghe thấy tiếng kèn đồng liền mở mắt ra và nói:

- Binh lính.

Một số người nửa tỉnh nửa mơ lẩm bẫm nói một mình:

- Cuối cùng, chúng nó đã phá tụi vô lại ấy đến đây.

Một số khác vội vàng nhóm dậy, càu nhàu,

- Quân khốn kiếp ấy sẽ giở những trò gì đây.

Có người ta thán:

- Mình đã bị chúng nó dùng sức mạnh lấn át trước rồi... Lũ chúng nó đến để bắt người đi lính và thu thuế. Ta sẽ trả lời chúng bằng gậy gộc...

Ở nhà khác, có những lời nói như reo vui :

- Nếu con ta về. Có lẽ anh em ta sẽ về!

Mọi người nhảy ra khỏi giường, mặc quần áo, mở cửa sổ để nhìn trung đoàn quân nghịch mắt ào ào tiến vào cùng với ánh sáng ban mai. Thị xã vốn buồn teo, câm lạng, già cỗi. Binh lính thì vui vẻ, trẻ trung, ồn ào, rầm rập kéo vào. Thị xã Orbahôxa giống như cái xác ướp được tiếp thu một sinh khí mới lạ sôi sục, đã lao ra khỏi cái quan tài ẩm ướt, nhảy nhót xung quanh đoàn quân. Thật là náo nhiệt, om sòm cười nói âm ỉ, vui nhộn ồn ào. Không có gì dễ thương dễ mến bằng một đoàn quân. Đó là đất nước trong dáng hình trẻ trung, khỏe mạnh của nó. Đó chính là cái đất nước bất lực, không ổn định, mê tín, đáng nguyên rủa đã biến mất dưới kỷ luật sắt, với những con người tầm thường, mà đã tạo thành một tập thể thần kỳ. Người lính là một thành viên nhỏ bé, sau khi ra khỏi cái khối mà hẳn đã từng sống trong đó một cách bình thường và đôi khi cao cả, vẫn giữ được một số phẩm chất riêng biệt của người lính. Nhưng không phải là nhất loạt như thế. Khi ra

khỏi đội ngũ, người lính thường cũng mang theo những tính chất kiêu binh ngỗ ngược, nếu đội quân ấy đã có chiến công vẻ vang, và nếu lúc này tập hợp lại họ có thể gây ra những tai họa ghê gớm. Có những thị trấn đã khóc vì vui sướng mừng rỡ khi thấy một đoàn quân chiến thắng tiến vào địa phương mình, nhưng sau đó rên rỉ vì hoảng sợ, và run rẩy vì mất hết tin tưởng khi thấy những ông lính ấy được thả lỏng tự do.

Tình hình này đã xảy ra ở Orbahôxa, bởi vì những ngày ấy binh lính chẳng có thành tích gì cũng ca ngợi, cũng chẳng có bất kỳ lý do nào để đội lên đầu họ vòng nguyệt quế vinh quang ghi công chiến thắng hoặc để tán tụng công trạng của những con người dũng cảm. Tất cả cái đô thị sùng đạo này chỉ còn có lo sợ, nghi ngờ; cái đô thị này tuy rất nghèo nhưng cũng không đến nỗi thiếu gà vịt, hoa quả, tiền bạc và gái tơ. Tất cả những thứ đó đều bị đe dọa ngay khi những đồ đệ của thần chiến tranh Marlê kéo vào thị xã. Cái xứ sở này giống như một đô thị rất cách biệt với những hoạt động náo nhiệt đi lại, buôn bán, báo chí, xe lửa, lúc này người ta chẳng còn biết phân tích tình hình ra sao, nên càng căm ghét kẻ khác đến làm phiền mình và khuấy động cuộc sống yên tĩnh của mình.

Họ luôn luôn tìm cơ hội thích đáng để sẵn sàng chống đối, không chịu phục tùng chính quyền trung ương Madrid, dù việc cai trị xấu hay tốt. Người ta luôn luôn nhớ đến những thời xa xưa; cũng giống như con lạc đà nhai lại mớ cỏ nó ăn từ hôm trước, họ thường dương dương tự đắc nhắc đi nhắc lại mãi một vài quyền tự chủ giành được trong cuộc bạo động trước kia mà những tật xấu trong việc tự quản nhiều khi lại gây ra không ít khó khăn rắc rối cho viên tỉnh trưởng.

Ngoài ra, cần phải biết rằng Orbahôxa có thành tích phiến loạn, nói đúng hơn là có truyền thống phiến loạn. Chắc chắn đô thị này mang trong lòng nó những sợi dây bền chắc với những thời xa xưa nào đó, theo như ý kiến của ông Cagiêtanô, đô thị này đã đạt được những chiến tích anh hùng chưa ai biết đến, và khát khao được làm những việc lớn, dù là điên cuồng rồi đại thất bại đi nữa. Vì đã sinh ra những đứa con vinh hiển, chắc chắn là nó còn muốn lớp con cháu ngày nay, những tên côn đồ anh chị, những tên thổ phi

sát nhân, những tên Cabaducô, Mêrenghe, Pêlôxmalôx làm sống lại những hành động anh hùng của cha ông xưa.

Nước Tây Ban Nha luôn luôn có bạo loạn, xứ sở ấy muốn mọi người hiểu là nó tồn tại trên mặt đất này không phải là vô ích, mặc dù nó chẳng bao giờ là một chiến trường thực sự cả. Tài năng của nó, tình cảnh của nó, lịch sử của nó rút cục đã đẩy nó đến địa vị thứ yếu về mặt nổi loạn bạo động. Xứ sở ấy đã cống hiến cho dân tộc những thành quả lớn năm 1872, trong khi các vị Thiên sứ âm mưu đưa nước Tây Ban Nha trở lại chế độ chuyên chế của nhà thờ trong cuộc chiến tranh bảy năm, trong năm 1818 và trong những thời kỳ khác có rất ít tiếng vang trong lịch sử đất nước. Những cuộc bạo động và những người tham gia bạo động thường là bình dân, đó là tình trạng thê thảm xảy ra trước cuộc chiến tranh giành độc lập, đó là một trong những nguyên nhân gây ra bao nhiêu chuyện đáng tiếc. *Corruptio Opini Pessima*.

Các cuộc bạo động và những người tham gia bạo động đều là bình dân, nên thường được lòng dân, trong khi tất cả những người tới thị xã Orbahôxa với tư cách là đại diện hoặc thừa hành công vụ của chính quyền trung ương thì thường bị dân oán ghét. Dân thị xã này đã sẵn có mối ác cảm đối với họ. Những người già thường kể lại những tội lỗi trộm cướp, giết người, hãm hiếp và những chuyện rùng rợn khác, rồi nói thêm: việc đó xảy ra khi binh lính đến.

Và, sau khi đã nói lên điều rất quan trọng này, cũng cần phải nói thêm là những binh sĩ được phái đến đây trong những ngày lịch sử mà chúng tôi vừa kể, không phải là đi dạo phố, mà mang một nhiệm vụ, độc giả sẽ thấy rõ ràng, tường tận sau này. Đây là một chi tiết không phải là không thú vị. Việc chúng tôi sẽ kể ra đây đã xảy ra trong một thời kỳ không quá gần, cũng không quá xa với hiện tại, do đó cũng có thể nói là Orbahôxa (những người La Mã gọi là *Ur-augusia* nhưng một vài nhà thông thái hiện đại phân tích chữ *ahôxa* và cho rằng cái đuôi chữ này mang ý nghĩa: đây là vùng đất trồng tỏi tốt nhất thế giới), không quá xa cũng không quá gần thủ đô Madrid, và không cần phải nói chắc nắn móng quang vinh của nó ở phương

bắc hay phương nam, phương đông hay phương tây, mà có thể là ở tất cả mọi nơi, ở bất kỳ nơi nào mà người Tây Ban Nha nhìn, vào là cảm thấy nóng mắt.

Sau khi được tòa Thị chính cấp giấy phân phối nhà ở, mỗi binh sĩ phải tự đi tìm đến chỗ ở của mình. Dân thị xã đón tiếp họ một cách rất lạnh nhạt, và cho họ vào ở những xó tòi tàn nhất. Các cô gái trong thị xã thực ra không phải là những người bực tức nhất, nhưng người ta xét nét các cô một cách nghiệt ngã, các cô sẽ bị coi là không đứng đắn nếu lộ ra vui vẻ với lũ binh sĩ đề tiện đến nhà. Chỉ có một số rất ít trong đám binh sĩ là con cháu trong vùng mới được đối đãi tử tế như người nhà. Còn tất cả đều bị coi như người ngoại quốc.

Khoảng tám giờ sáng, một trung tá khinh kỵ mang giấy phân phối chỗ ở vào nhà bà Perfêcta Pôlentinôx. Đám gia nhân đầy tớ đón ông ta theo lệnh bà chủ lúc đó đang ở trong một trạng thái tâm thần rất thảm hại nên không muốn xuống gặp lính tráng. Họ chỉ cho ông ta cái phòng duy nhất hình như còn trống của gia đình: cái phòng Pêpê Rây đang ở.

- Họ phải tự thu xếp lấy - bà Perfêcta nói với một giọng như dấm chua mặt đắng - Nếu không ở được thì cứ việc ra đường.

Phải chăng đó là một cách bà làm rầy rà thẳng cháu bi ổi, để cho nó phải cực nhục, hay là trong nhà này không còn phòng nào bỏ không cả? Ai mà biết được.

Sự kiện lịch sử xảy ra, chẳng có tờ báo thời sự nào đã động đến vấn đề tối quan trọng này cả. Có điều chúng tôi biết rõ ràng không thể chối cãi được là việc nhét hai người khách vào một phòng không những không làm cho họ khó chịu mà lại rất thích thú, vì hai người là bạn cố tri. Thật là bất ngờ và thật là vui khi họ gặp lại nhau, họ không ngớt hỏi han nhau và thốt lên những tiếng reo vui mừng rỡ vì sự ngẫu nhiên kỳ lạ đã làm cho họ được gặp nhau trong dịp này và ở chính nơi này.

- Pinxôn... cậu đấy à? Sao mà may đến thế nhỉ? Mình không ngờ cậu lại ở gần đây thế...

- Mình có nghe nói cậu đến vùng này, Pêpê Rây ạ, nhưng mình cũng không ngờ gặp cậu ở cái đất Orbahôxa khủng khiếp và dã man này.

- Thật là sự tình cờ thú vị!... bởi vì sự tình cờ này thật là vô cùng may mắn, thuận lợi do trời cho... Pinxôn ạ! Mình và cậu, chúng ta sẽ làm việc gì đó quan trọng ở cái thị xã khốn kiếp này.

- Chúng ta còn thời giờ để nghĩ đến điều đó - Anh bạn trả lời và ngồi xuống giường Pêpê Rây đang nằm - bởi vì hình như chúng ta sẽ ở chung trong phòng này. Ngôi nhà này là của tên quý quái nào đấy?

- Này, anh bạn, nhà của cô tôi đấy. Hãy ăn nói có lễ độ hơn một chút. Cậu không biết cô mình à?... À để mình dạy đã.

- Mình rất vui lòng, vì như thế thì mình mới nằm được, mà mình đang rất cần nằm nghỉ, Pêpê ạ. Đường với xá chết tiệt. Đường xá tồi tệ, thị xã mạt hạng.

- Này, nói cho mình biết: cậu đến để đốt Orbahôxa đấy à?

- Đốt.

- Mình hỏi thế vì có thể mình sẽ giúp các cậu.

- Thị xã khốn nạn! Thị xã gì như vậy! - Nhà quân sự vừa than thở vừa quẳng cái mũ sang một bên rồi để kiếm, bao da và áo tơi về một bên - Đây là lần thứ hai họ phái bọn mình đến đây. Mình thì với cậu là đến lần thứ ba thì mình sẽ xin giải ngũ.

- Đừng có nói xấu những người tốt ở đây. Nhưng cậu đến thật đúng lúc. Hình như Thượng đế phái cậu đến để giúp đỡ mình đấy, Pinxôn ạ... Mình có một dự định táo bạo, một cuộc phiêu lưu, nếu cậu muốn gọi nó như thế, một kế hoạch, bạn ạ... và mình sẽ khó đạt kết quả, nếu không có bạn. Vừa mới đây mình suy nghĩ như muốn phát điên lên. Nếu ở đây có một người bạn, một người bạn tốt.

- Dự định, kế hoạch, phiêu lưu... Chỉ có một trong hai cách, thừa nhà toán học, hoặc là phải tìm địa chỉ của những hành tinh, hoặc là cái gì đó thuộc về tình yêu.

- Mình nói thật mà, rất thật. Cậu nằm xuống và nghỉ đi một lát, ta nói chuyện sau.

- Mình nằm nhưng không ngủ đâu. Cậu cứ kể tất cả những gì cậu thích. Chỉ có một điều là mình yêu cầu cậu nói rất ít về Orbahôxa.

- Chính mình lại muốn nói với cậu về nó đấy. Nhưng cậu cũng có ác cảm với cái nôi của bao nhiêu người có tiếng tăm lừng lẫy này à?

- Lũ tròng tôi này... Chúng tôi gọi chúng nó là tụi tròng tôi... Tôi nói là chúng nó có tất cả các thứ tiếng tăm như cậu muốn, nhưng chúng nó đều làm tôi ngứa mắt cũng như các loại củ tỏi của xứ sở này. Đây là một thị xã được cai trị bởi những hạng người chuyên xúi giục người ta nghi ngờ, mê tín, và thù ghét tất cả nhân loại. Khi nào chúng ta thư thả, tôi sẽ kể cho cậu nghe một chuyện... một cuộc đụng độ nửa thú vị ý nửa khủng khiếp đã xảy ra với tôi ở đây năm trước... Khi tôi kể cho cậu nghe chuyện đó, cậu sẽ lăn ra mà cười, còn tôi thì sẽ điên lên vì tức... Nhưng thôi, chuyện đã qua, cho qua.

- Còn chuyện của mình thì chẳng có gì thú vị cả.

- Tôi có đủ mọi loại lý do để căm ghét cái thị xã chó đểu này. Cậu cần biết là một bọn giặc cỏ ở đây đã giết chết cha tôi năm 48 đấy. Ông là thiếu tướng, nhưng đã xuất ngũ. Chính phủ có lệnh triệu tập ông lên Madrid, và khi ông đi qua Vidaôrenda thì bị khoảng nửa tá lưu manh bắt... Ở đây, có mấy vương triều thổ phi: bọn Axêrô, bọn Cabaducô, bọn Pêlôxmalôx... đây là một trại tù khổ sai không có canh giữ, đúng như một người nào đó đã nói.

- Mình nghĩ rằng hai trung đoàn bộ binh và một số khinh kỵ binh đến đây không phải là vì muốn tham quan những vườn cây quả tươi tốt.

- Chúng tôi hành quân qua đây. Vùng này có nhiều ổ thổ phi. Chính phủ không thể bãi bỏ một số lớn viên chức trong những công sở của các thị xã, nếu không điều một vài đội quân đến những nơi ấy. Vì ở đất này có rất nhiều hoạt động bạo loạn, vì hai tỉnh gần đây cũng đã bị nhiễm độc rồi, vì Orbahôxa này có một lịch sử sáng ngời trong tất cả các cuộc nội chiến, nên

người ta sợ rằng những tên côn đồ táo tợn ở vùng này liều lĩnh xông ra đường cướp bóc tất cả những gì chúng gặp.

- Phòng ngừa như thế là tốt đấy. Nhưng mình tin rằng khi người ở đây chưa chết hết, hoặc lại còn sinh ra, khi những hòn đá ở đây chưa thay hình, đổi dạng thì Orbahôxa không có yên ổn đâu.

- Mình cũng nghĩ thế - viên sĩ quan châm thuốc hút - cậu không thấy rằng bọn bạo động chính là những kẻ được nuông chiều ở đất này hay sao? Đối với tất cả những tên đã phá hoại khu vực này trong năm 1848 và trong những thời kỳ khác nữa, những tên ấy và cả con cháu chúng nó nữa đều có chân trong các trạm thuế quan, các đồn canh giữ cửa ngõ ra vào thị xã, trong tòa thị chính, trong ngành bưu điện, và trong các công sở thuộc các ngành khác. Chúng nó làm tùy phái, hoặc được ủy quyền thừa hành công vụ, hoặc cầm cân nảy mực mọi việc. Một số trong bọn chúng đã từng là những tên đầu sỏ đáng sợ, đó là những tên đã nhào nặn các cuộc bầu cử, chúng có thể lực rất lớn ở Madrít, và chúng định đoạt số phận của người khác. Thật là chán ngán.

- Này, tại sao không thể chờ chúng nó làm bậy, gây ra tội ác trong những ngày này? Nếu xảy ra chuyện ấy, các cậu có thể làm cỏ bọn chúng ở thị xã này, và mình sẽ giúp các cậu.

- Đúng, mình cũng thấy thế... Chắc chắn bọn chúng sẽ gây rối, làm loạn - Pinxôn nói - bởi vì giặc cướp ở hai tỉnh gần đây đang nổi lên tứ tung *, và mình nói riêng với cậu, mình tin là tình hình này sẽ còn lâu dài đấy. Có một số người thường cười và quả quyết cho là không thể có nội chiến như trước kia nữa. Họ chẳng hiểu gì về cái xứ sở này, chẳng hiểu gì về cái thị xã Orbahôxa này và dân cư ở đây. Mình cho rằng tình hình bất yên bây giờ mới bắt đầu, nhưng sẽ dây dưa kéo dài. Chúng ta sẽ có một cuộc xung đột đẫm máu, tàn khốc, và kéo dài không biết tới bao giờ *. Ý kiến của cậu thế nào?

- Bạn ạ, ở Madrít, mình cũng cười tất cả những ai nói có thể có một cuộc nội chiến rất dài và khủng khiếp như cuộc chiến tranh bảy năm, nhưng bây giờ, khi mình đã đến đây...

- Cần phải đi đến tận nơi những xứ sở đầy sức mê hoặc này, nhìn tận mắt lũ người này, và nghe chúng nói đôi câu thì mới biết được thói hư, tật xấu, tội lỗi của chúng...

- Đúng thế... mình không sao giải thích nổi những ý nghĩ của mình bắt nguồn từ đâu. Có điều rõ ràng là từ nơi này mình nhìn nhận mọi việc một cách khác hẳn, và mình nghĩ rằng có thể xảy ra những cuộc chiến tranh dai dẳng và tàn khốc.

Chắc chắn như vậy.

- Nhưng bây giờ mình ít chú ý đến mối lo chung ấy, bởi vì mình còn đang bận tâm nghĩ ngợi về một cuộc chống chọi riêng mà mình đã dự vào và vừa mới tuyên chiến xong.

- Cậu nói nhà này là nhà của cô ruột cậu à? Tên bà ta là gì?

- Đônha Perfêcta Rây đê Pôlenlinôx.

- A, mình có nghe nói đến tên bà này. Đó là một người phúc đức, và là người duy nhất mà mình không thấy lũ dân tròng tởi này nói điều gì xấu về bà ta cả. Hồi trước, mình đến đây nghe thấy chỗ nào người ta cũng ca ngợi lòng nhân từ, tình thương người và đức hạnh của bà ta.

- Đúng đấy, cô mình rất tốt, rất đáng quý - Pêpê Rây nói, và ngời thừ người ra tư lự trong giây lát.

- À, mình nhớ ra rồi - Pinxôn bỗng thốt lên - Cứ chấp nối việc này việc kia... Ủ, ở Madrít người ta nói là cậu định lấy một cô em họ. Mọi việc giờ đã rõ. Có phải cô ấy là cô Rôxariô xinh đẹp và trong sáng như thiên thần không?

- Pinxôn, chúng ta sẽ nói chuyện đó thật tỉ mỉ cận kề.

- Mình đoán chắc là có sự không đồng tình, cản trở...

- Còn hơn thế nhiều. Một cuộc chống chọi quyết liệt. Cần phải có những người bạn có quyền hành, tháo vát, có nhiều sáng kiến kinh nghiệm trong những vụ đụng độ gay go, và rất linh lợi gan góc.

- Này bạn, nếu vậy thì còn nghiêm trọng hơn một cuộc thách thức đấu kiếm.

- Nghiêm trọng hơn rất nhiều. Một người đàn ông dễ dàng đấu với một người đàn ông khác. Nhưng đối với các mục đàn bà và những kẻ thù vô hình hoạt động trong bóng tối, thật là ghê gớm không thể tưởng tượng được.

- Nào, mình sẵn sàng nghe đây.

Trung tá Pinxôn nằm thoải mái, duỗi thẳng cẳng trên giường. Pêpê Rây kéo một chiếc ghế lại gần, chống khuỷu tay xuống giường, ngả đầu vào lòng bàn tay và bắt đầu kể chuyện riêng của mình, hỏi ý kiến bạn và trình bày kế hoạch. Anh nói một hồi rất lâu. Pinxôn tò mò chú ý lắng nghe anh nói, không có ý kiến gì cả, trừ một vài lời rất ngắn hỏi thêm chi tiết hoặc để làm cho sáng tỏ một chi tiết nào đó chưa rõ ràng. Khi Pêpê Rây kết thúc câu chuyện, Pinxôn đang nằm duỗi dài trên giường, khoan khoái vặn mình như một người không hề chớp mắt đã ba đêm liền, sau đó mới nghiêm trang nói:

- Kế hoạch của cậu thật là phiêu lưu và gian nan.

- Nhưng không phải là không thể thực hiện được.

- Ồ không, không có việc gì là không thể ở trên đời này. Nhưng cậu hãy ngẫm nghĩ cho kỹ đi đã.

- Mình đã suy nghĩ kỹ rồi.

- Và cậu kiên quyết thực hiện chứ gì. Những biện pháp ấy chẳng mấy ai dám dùng, vì rất dễ bị thất bại, vả lại người ta không để yên cho kẻ nào làm như thế đâu.

- Mình đã quyết rồi.

- Vậy thì, về phần mình, dù việc đó nguy hiểm và khó nhọc, rất khó nhọc đi nữa mình cũng sẵn sàng giúp đỡ cậu trong mọi tình hình và bằng mọi giá.

- Mình trông cậy ở cậu đấy nhé.

- Yên trí *.

XIX

Kịch Chiến Và Mưu Kế

Vụ xung đột đầu tiên xảy ra ngay sau đó. Tối giờ ăn, sau khi đã thỏa thuận với Pinxôn về kế hoạch đã định mà điều kiện tiên quyết là hai người bạn phải giả bộ như không quen biết nhau, Pêpê Rây ra phòng ăn. Anh gặp bà cô vừa ở nhà thờ về. Bà thường ở nhà thờ suốt cả buổi sáng. Lúc đó, bà đang ngồi trầm ngâm

một mình. Pêpê Rây nhận thấy trên khuôn mặt tái nhợt lạnh lùng của bà vẫn còn đôi nét đẹp phảng phất như bóng dáng bí ẩn của một áng mây chiều. Khi thấy anh, người đàn bà phúc hậu ấy lấy lại vẻ rạng rỡ độc địa, nhưng bà chỉ nhìn thoáng qua và quan sát rất nhanh thái độ của anh, rồi lại biểu lộ sắc mặt tối sầm cố ý, hai cô cháu lặng lẽ chờ người nhà dọn bữa. Không ai đợi ông Cagiêtanô, bởi vì ông này đã đi tới, Mundôgiandê. Khi bắt đầu ăn, bà Perfêcta lên tiếng:

- Cái thằng lính mà chính phủ gửi cho chúng ta sáng nay đâu? Nó không đến ăn à?

- Hình như hẳn cần ngủ hơn cần ăn - Anh kỹ sư nói, không nhìn lên.

- Cháu có biết nó không?

- Cháu chưa trông thấy hẳn lần nào.

- Chúng ta sẽ được khuây khỏa với những vị khách mà chính phủ phái đến. Ở đây, chúng tôi có giường ngủ, có thức ăn dành cho những quân hư hỏng ở Madrít dùng mỗi khi chúng nó thích.

- Vì sợ có bạo loạn - Pêpê Rây cảm thấy như có một luồng điện chạy khắp chân tay - Chính phủ đã quyết định đê bẹp bọn côn đồ ở Orbahôxa, đê bẹp bọn chúng, nghiền nát chúng ra như cám.

- Này, thôi, thôi đi, lạy Chúa, xin cháu đừng nghiền bọn ta ra cám - Bà Perfêcta kêu lên bằng một giọng châm biếm - Tội nghiệp chúng tôi! Xin

cháu hãy rủ lòng thương để cho những sinh linh bất hạnh này được sống. Thế nào, cháu định tiếp tay cho binh lính trong sự nghiệp vĩ đại đàn áp bọn ta à?

- Cháu không phải là quân nhân. Cháu sẽ không làm gì khác ngoài việc hoan nghênh, khi thấy họ vĩnh viễn loại trừ được những mầm mống nội chiến, phản quốc, kinh địch nhau, tự do vô chính phủ, cướp bóc tàn bạo hỗn loạn đang tồn tại ở đây như một mối nhơ bẩn của thời đại chúng ta cũng như của đất nước chúng ta.

- Tất cả đều do Trời...

- Thừa cô, Orbahôxa hầu như chẳng có gì ngoài tởm và cơn đờ, bởi vì bọn cơn đờ thường lấy danh nghĩa một tư tưởng chính trị hoặc tôn giáo, cứ bốn năm năm lại giở trò làm loạn.

- Cám ơn, cám ơn cháu thân yêu - Bà phú hào Perfêcta nói mặt bà tái xanh - Thế ra Orbahôxa không có gì khác ngoài những thứ đó ư? Nó cũng còn có gì khác nữa mà cháu không có, và cháu phải đến tìm ở bọn ta đấy.

Rây cảm thấy như bị tát vào mặt. Đầu óc anh như bị lửa đốt, vì giới tính với hoàn cảnh và địa vị xã hội xứng đáng của mình anh khó giữ nổi lễ độ đối với bà cô. Anh như cái nỏ đã căng dây. Và một sức mạnh không sao cưỡng nổi thúc đẩy anh chống trả lại người đang nói chuyện với mình.

- Tôi đến Orbahôxa - Anh nói - Vì chính bà đã mời tôi, chính bà đã thỏa thuận với ba tôi...

- Đúng, đúng thế - Bà Perfêcta ngắt lời anh, và cố lấy lại vẻ ngọt nhạt thường ngày - Cô không chối cãi điều đó. Người có lỗi ở đây thực sự là cô. Có lẽ thủ phạm gây ra những nỗi buồn bực chán nản của cháu, những lời lẽ xúc phạm sỉ nhục của cháu đối với chúng tôi, và tất cả những nỗi khó chịu tức tối xảy ra trong nhà này do cháu đến đây.

- Cháu vui lòng vì cô nhận ra điều đó.

- Ngược lại, cháu là một ông thánh sống. Vậy cô có phải quỳ trước ân huệ của cháu và xin lỗi cháu không?

- Thừa bà - Pêpê Rây ngừng ăn và nghiêm nghị nói - tôi xin bà đừng chế nhạo tôi một cách tàn nhẫn như vậy. Tôi không thể chịu đựng được nữa...

Tôi chẳng đã nói là tôi đến Orbahôxa đây chỉ vì chính bà đã mời tôi đến đó sao.

- Đúng rồi, ba cháu và cô thỏa thuận với nhau là cô sẽ gả Rôxariô cho cháu. Cháu đến để xem mặt nó. Tất nhiên cô đã coi cháu như con cái trong nhà... Nhưng cháu, bề ngoài làm ra vẻ yêu con Rôxariô...

- Xin lỗi cô - Pêpê Rây phản đối - Cháu đã yêu và đang yêu Rôxariô. Chính cô, bề ngoài làm ra vẻ nhận cháu là con, chính cô đã tiếp cháu với thái độ ân cần thân mật giả dối. Và ngay từ lúc đầu cô đã dùng mọi thủ đoạn quỷ quyệt để chống lại cháu để nuốt những lời mà chính cô đã đề ra, đã hứa hẹn với ba cháu. Ngay từ ngày đầu, cô đã có ý định làm cho cháu thất vọng, làm cho cháu chán nản và với nụ cười luôn luôn điểm trên môi và những lời nói ân cần âu yếm cô đã giết cháu, thui nướng cháu trên ngọn lửa nhỏ chính cô đã ném đá giấu tay * một cách trôi chảy, và đã đẩy cháu vào những vụ kiện cáo linh tinh rắc rối. Chính cô đã truất bỏ chức vụ mà cháu được phái đến Orbahôxa này. Cô đã làm mất uy tín của cháu trong thị xã, chính cô đã đuổi cháu ra khỏi nhà thờ, chính cô đã hành hạ giày vò con gái của cô bằng cách giam hãm nghiêm ngặt làm cho cô ấy đến chết mất, nếu Thượng đế không ra tay cứu vớt.

Bà Perfêcta lặng người, cảm như hạt thóc. Nhưng ngọn lửa của lòng kiêu hãnh bị xúc phạm, tổn thương, và những ý nghĩ thầm kín bị phanh phui ra trong giây lát làm cho bà tái xanh tái xám cả người, Đôi môi bà run run. Bà ném cái khăn ăn sang một bên và đứng phắt lên. Pêpê cũng đứng lên.

- Trời ơi, lạy Thánh nữ Đồng Trinh mẹ của Đức Chúa cứu nạn - Bà Perfêcta tru tréo lên, rồi đưa cả hai bàn tay lên ôm lấy đầu cố nén lòng căm giận, rõ ràng là đáng điệu của con người tuyệt vọng - Chả lẽ tôi lại xứng đáng được hưởng những lời thóa mạ chửi bới cay độc, tàn nhẫn này hay sao? Pêpê con ơi, chính con đã nói như vậy sao?... Nếu cô làm những việc như cháu nói thì đúng là cô mang tội...

Bà buông rơi mình xuống ghế tràng kỷ, hai tay bưng mặt. Pêpê từ từ đi lại gần bà, nghe những tiếng khóc thốn thức đau đớn, và nhìn những dòng

nước mắt đầm đìa trên mặt bà. Dù rất tự tin anh cũng không khỏi động lòng thương xót, cảm thấy bất nhẫn và tiếc rằng mình đã nói quá lời.

- Thưa cô kính mến - Anh đặt tay lên vai bà - nếu cô trả lời cháu bằng những dòng nước mắt và những tiếng thở dài thì cô chỉ làm cho cháu xúc động, nhưng không thuyết phục được cháu đâu. Lúc này, cháu đang cần lý lẽ chứ không cần tình cảm. Xin cô nói cho cháu biết, xin cô chỉ bảo cho cháu rõ cháu nghĩ như vậy là sai phải không, xin cô chứng minh cho cháu thấy được sai lầm của cháu.

- Thôi, anh để cho tôi yên. Anh không phải là con trai của anh ruột tôi: Nếu anh là cháu ruột tôi thì anh đã chẳng nở chửi tôi như vừa rồi. Thế ra tôi là một đứa bầy mưu tính kế xúi giục, một mụ đóng trò hề, một con đạo đức giả, một kẻ luôn gây chuyện rắc rối trong nhà này à?

Khi nói câu đó bà đã mở hai bàn tay bưng mặt, và nhìn cháu với một vẻ ban ơn ban phúc. Pêpê Rây thấy khó xử. Những dòng nước mắt và những lời nói ngọt xót của bà cô ruột không thể là vô nghĩa đối với tâm hồn nhà toán học. Anh lại định xin lỗi bà. Một con người có nghị lực thường thường lại hay động lòng trắc ẩn trước bất kỳ một sự việc gì có ảnh hưởng đến tâm trí, và bỗng biến thành trẻ con. Đó là nhược điểm của nhà toán học. Nghe nói ngày xưa Niuton cũng như vậy.

- Cô muốn cho cháu biết những lý do mà cháu yêu cầu - Bà Perfêcta vừa nói vừa bảo cháu ngồi bên cạnh mình - Cô muốn làm cho cháu khỏi thắc mắc, để cháu thấy cô có phải là người tốt, cô có thông minh, cô có khiêm tốn hay không... Cháu tưởng là cô sẽ phản đối cháu, cô sẽ chối cãi hoàn toàn những việc mà cháu vừa lên án cô sao?... Không đâu, cô không chối đâu. Anh kỹ sư ngờ người ra, sừng sốt.

- Cô không phủ nhận những việc đó. Cô chỉ phủ nhận cái ý định xấu xa mà cháu gán cho những việc đó thôi. Cháu có quyền gì mà dám đánh giá xét xử những việc mà cháu không biết gì ngoài những hiện tượng, rồi cháu ước đoán phỏng chừng. Cháu có đủ trí thông minh tột độ cần thiết để có thể ngang nhiên xét đoán và kết án những hành động của người khác hay sao? Cháu là Thượng đế hay sao mà biết được những ý đồ của người khác?

Pêpê lại càng kinh ngạc hơn.

- Trong đời người ta, nếu đôi khi phải dùng những biện pháp gián tiếp để đạt một mục đích tốt đẹp và lương thiện thì không phải là chính đáng hay sao? Cháu có quyền gì mà phán xét những hành vi của cô khi cháu chưa biết rõ? Cháu ạ, cô sẽ cho cháu biết lòng thành thực của cô, mặc dù cháu không xứng đáng được biết. Đây này, cô nói thật với cháu, đúng đấy, đích xác như thế đấy, cô đã dùng những mưu mẹo ấy để đạt một mục đích tốt lành, để đạt một kết quả đồng thời ích lợi cho cháu và cho cả con gái của cô... Cháu không hiểu ư?... Cháu cứ như người ngớ ngẩn ấy... Ai dà, trí tuệ, tài năng vĩ đại của nhà toán học, nhà triết học Đức, không đủ sức đi sâu thấu hiểu được những sự tinh tế của một bà mẹ cần trọng đâu.

- Cô làm cho cháu mỗi lúc một ngạc nhiên hơn - Anh kỹ sư nói.

- Cháu cứ ngạc nhiên về tất cả những gì cháu muốn, nhưng cháu cần phải thú nhận tính chất dã man, thô bạo của mình - Bà phú hào càng nói càng thêm hào hứng - Cháu cần phải thừa nhận tội hồ đồ khinh bạc và lối cư xử tàn nhẫn của cháu đối với cô, khi cháu kết tội cô như vậy. Chẳng qua cháu chỉ là một thằng nhóc không có kinh nghiệm, cũng chẳng có hiểu biết gì khác ngoài những cuốn sách, và những cuốn sách ấy lại chẳng dạy gì về nhân gian, về trái tim con người cả. Cháu chẳng biết làm gì khác ngoài việc xây dựng những con đường và những bến cảng. Ái chà, công tử bột. Người ta không đi vào trái tim con người bằng những lối ngầm của đường sắt, cũng không thể đến những vực thẳm của con tim bằng những giếng mỏ. Người ta không đọc được lương tâm kẻ khác bằng kính hiển vi của nhà tự nhiên học, cũng không thể quyết định được tội trạng của đồng bào với cách cân đo tư tưởng bằng kính ngắm.

- Xin hãy vì Chúa, thưa cô kính mến...

- Cháu kêu Chúa làm gì khi cháu không tin ở Người? - Bà Perfêcta nói bằng một giọng nghiêm nghị - Nếu cháu tin ở Chúa, nếu cháu là một tín đồ ngoan đạo cháu đã không dám liều lĩnh nêu ra những lời phán xét nham hiểm về phẩm giá của cô. Cô là một người đàn bà thành kính cháu hiểu

không? Cô có một lương tâm yên tĩnh, cháu hiểu không? Cô biết cô đang làm gì và làm thế để làm gì. Cháu hiểu không?

- Cháu hiểu, hiểu, hiểu...

- Thượng đế nhìn rõ tất cả những gì mà cháu không nhìn thấy và cháu cũng không thể nhìn thấy được, đó là ý đồ. Cô chẳng muốn nói với cháu điều gì nữa. Cô chẳng muốn giải thích dài dòng, bởi vì không cần thiết, mà cháu cũng không hiểu được cô, nên cô nói với cháu là cô muốn đạt mục đích của mình mà không gây ra chuyện gì bê bối, không xúc phạm đến cha cháu, cũng không xúc phạm đến cháu, thì chẳng cần phải đáp lại các người bằng những lời từ chối dứt khoát... Cô sẽ chẳng nói gì với cháu về vấn đề này, cháu sẽ chẳng hiểu nổi, Pêpê ạ. Cháu là nhà toán học, cháu chỉ nhìn thấy những gì bày ra trước mắt chứ chẳng có gì khác, chỉ thấy bản chất tàn bạo chứ không có gì khác, chỉ thấy những đường nét, những góc, những trọng lượng chứ không có gì khác. Cháu chỉ thấy quả mà không thấy nhân. Kẻ không tin ở Chúa thì không thấy được nguyên nhân. Chúa là ý muốn tối cao của thế gian. Những kẻ không biết điều đó lẽ tất nhiên là phải xét đoán giống như cháu vừa xét đoán, xét đoán một cách ngu ngốc... Thí dụ, trong cơn phong ba, họ không thấy gì khác ngoài sự tàn phá; trong lúc hỏa hoạn, họ chỉ thấy những thiệt hại; trong nạn hạn hán, họ chỉ thấy nghèo khổ; trong những trận động đất, họ chỉ thấy điêu tàn... Nhưng mà thừa cậu công tử kiêu căng, trong tất cả những hiện tượng họa rui ro ấy, cần phải tìm cho ra cái ý định tốt lành... đúng thế, thừa công tử, cái ý định tốt lành của người không thể làm điều gì xấu cả.

Cái mớ lý luận hỗn độn rối rắm và bí ẩn ấy chẳng thể thuyết phục được Pêpê Rây, nhưng anh không muốn tiếp tục cùng cô anh đi vào con đường gồ ghề tanh tưởi của những loại lý sự cùn như vậy, anh chỉ nói đơn giản.

- Vâng, cháu trân trọng những ý định...

- Bây giờ, có lẽ cháu đã nhận ra lỗi lầm của mình - Bà tín đồ thành kính tiếp tục nói, mỗi lúc một hăng hái hơn - Cô cần phải nói thật với cháu một điều nữa là, cô đã hiểu cô chọn cách xử lý đó không hay lắm, mặc dù cô đã đạt mục đích không thể nào tốt hơn được nữa. Do tính nết nóng nảy của

cháu, do cháu không có khả năng hiểu nổi cô, cô đành phải thẳng thắn nói với cháu rằng: “Cháu thân yêu của cô, cô không muốn cháu là chồng con gái cô...”.

- Đó là cái giọng mà đáng lẽ cô phải dùng để nói với cháu ngay từ ngày đầu cơ. - Anh kỹ sư thở phào một cách thoải mái nhẹ nhõm như người vừa trút được một gánh nặng - Cháu xin cảm ơn cô về những lời nói đó. Sau khi bị đâm tử thương trong bóng tối, cái tát giữa thanh thiên bạch nhật này làm cháu rất hài lòng.

- Vậy ta nhắc lại với cháu cái tát đó, cháu ạ - Bà phú hào cả quyết và lạnh lùng nói tiếp - Cháu biết rồi đấy. Cô không muốn cho cháu kết hôn với Rôxariô.

Pêpê nín thinh. Yên lặng hồi lâu. Trong lúc đó hai người nhìn nhau chăm chú, dường, như họ thấy bộ mặt của đối phương là một tác phẩm nghệ thuật tuyệt vời.

- Cháu vẫn không hiểu điều cô vừa nói ư? - Bà nhắc lại - Thôi chấm dứt mọi chuyện, không có cưới xin gì cả.

- Thưa cô kính mến, xin cô cho phép - Chàng trẻ tuổi nói một cách dễ thương - Cô đừng dọa nạt cháu. Sự thể đã đến nước này, những lời từ chối của cô chẳng có giá trị gì đối với cháu cả.

- Mà nói gì? - Bà Perfêcta thình lình thét lên.

- Bà đã nghe tôi nói rồi đấy. Tôi sẽ lấy Rôxariô.

Bà phú hào Perfêcta tức giận đứng bật dậy, bệ vệ và dữ tợn. Thái độ của bà là thái độ của một tên phá giới, phản trắc, giả dạng đàn bà. Pêpê Rây vẫn ngồi yên, nghiêm nghị, cố nén nhin một cách thụ động với một niềm tin sâu sắc. Cơn tức giận của cô anh bùng lên dữ dội hăm dọa anh, nhưng cũng không làm anh nao núng. Anh vốn là người như vậy.

- Mà là một thằng điên. Mà muốn lấy con gái tao ư? Mà định cứ lấy nó, dù tao không bằng lòng ư?

Đôi môi run rẩy của bà phú hào phát ra những lời nói trên bằng một giọng thật là thảm hại.

- Bà không bằng lòng, tùy bà... Rôxariô suy nghĩ khác bà...
 - Ta không bằng lòng... - Bà nhắc lại - Đúng thế. Ta nói thế, và ta nhắc lại như thế đấy. Ta không bằng lòng, ta không bằng lòng...
 - Nhưng Rôxariô và tôi cầu mong...
 - Đồ hèn mạt. Chẳng lẽ trên đời này không có gì khác ngoài nó và mày ư? Không có cha mẹ, không có xã hội, không có lương tâm, không có Chúa ư?
 - Chính vì có xã hội, chính vì có lương tâm, chính vì có Chúa - Pêpê Rây nói một cách nghiêm trang. Anh đứng dậy và giơ tay chỉ lên trời - tôi nói, và tôi nhắc lại là tôi sẽ lấy Rôxariô!
 - Thằng khốn nạn, thằng kiêu căng. Nếu mày giày xéo lên tất cả, mày tưởng là không còn có luật pháp nào ngăn cấm những hành động thô bạo của mày sao?
 - Chính vì có luật pháp mà tôi nói và tôi nhắc lại là: tôi sẽ lấy Rôxariô.
 - Mày chẳng tôn trọng lẽ thói tục lệ gì cả.
 - Nếu lẽ thói tục lệ ấy không xứng đáng được tôn trọng.
 - Và quyền hành của tao và ý muốn của tao... tao... tao chẳng còn là gì nữa sao?
 - Đối với tôi, Rôxariô là tất cả. Còn tất cả mọi thứ khác chẳng là gì hết.
- Toàn thân Pêpê Rây toát ra một sức mạnh không gì bằng nổi, với một niềm tự tin hoàn toàn. Anh đốp chát, đập trả những đòn khô khan không chút nương nhẹ. Những câu nói của anh, nếu có thể so sánh, giống như một đội pháo binh tàn nhẫn.
- Bà Perfêcta lại buông mình rơi xuống tràng kỷ nhưng lần này bà không khóc, và một cơn tức giận làm cho chân tay bà run lấy bầy.
- Đối với thằng vô thần đê tiện này - Bà giận dữ gầm lên - không còn có tục lệ nề nếp gì nữa, chỉ có ý thích cá nhân. Đó chẳng qua chỉ là một thói keo bẩn gian tham đáng khinh. Con gái tao giàu có mà.
 - Nếu bà định xúc phạm tôi bằng cái khí giới tinh vi ấy, cố ý bóp méo sự thật, cố ý bẻ queo và giải thích sai lệch những tình cảm của tôi, để nhạo

báng, bôi nhọ phẩm giá của tôi thì bà nhằm đấy, bà cô kính mến ạ. Xin bà cứ gọi tôi là thằng keo bẩn, hèn hạ. Chúa biết rõ tôi là người thế nào.

- Mà làm gì có phẩm giá.

- Đó cũng chỉ là một ý kiến giống như bất cứ ý kiến nào khác của bà. Đó là bản tính của bà, không thể nào nhằm lẫn được. Những lời nói của bà hoàn toàn không do lòng thành kính trước Chúa.

- Nhưng, những điều mà nói có thật không?... Nhưng, mà vẫn khẳng khẳng, mặc dù tao đã từ chối ư? Mà chà đạp lên tất cả, mà là một thằng quý, một tên kẻ cướp.

- Tôi là một người đàn ông.

- Mà là một thằng khốn nạn! Thôi, chấm dứt, tao không gả con gái tao cho mà đâu, tao không cho mà lấy con gái tao đâu,

- Thế thì tôi sẽ lấy cô ấy! Tôi chỉ lấy những gì là của tôi, thế thôi.

- Cút ngay cho khuất mắt tao - bà hét lên, và đứng bật dậy - thằng hợm hĩnh, càn rỡ, mà tưởng là con gái tao bằng lòng lấy mà hay sao?

- Cô ấy yêu tôi cũng như tôi yêu cô ấy.

- Láo, nói láo.

- Chính cô ấy đã nói với tôi như vậy. Xin lỗi bà nếu trong sự việc này tôi tin ở ý kiến của cô ấy hơn là ý kiến của bà.

- Nó nói với mà lúc nào, những ngày gần đây mà không gặp nó.

- Tôi gặp cô ấy đêm qua, và cô ấy đã thề trước Chúa Giê-xu trong điện thờ, cô ấy sẽ là vợ của tôi.

- Ôi, xấu xa, bêu diếu, liều lĩnh, phóng túng. Nhưng làm sao có thể thế được. Lạy Chúa tôi, thật là nhục nhã! - Bà Perfêcta kêu lên, một lần nữa. Lại giơ hai bàn tay lên ôm chặt lấy đầu và bước mấy bước trong phòng - đêm qua Rôxariô đã ra khỏi phòng của nó ư?

- Cô ấy ra để gặp tôi. Đã đến lúc rồi...

- Tư cách của mà sao đốn mạt đến thế! Mà đã hành động như những tên trộm cắp. Mà đã hành động như những kẻ bất lương quyến rũ đàn bà con gái...

- Tôi đã hành động giống như chủ trương của bà đấy. Ý định của tôi rất tốt đẹp.

- Thế là nó đã xuống!... A! Tao đã nghi mà. Sáng sớm hôm nay, tao bắt gặp nó ở trong phòng, quần áo chỉnh tề. Nó nói với tao rằng nó vừa ra ngoài phòng... Kẻ tội phạm thực sự chính là mày, mày... đây là một điều điểm nhục. Pêpê, tao đã chờ đợi ở mày tất cả, trừ hành động bỉ ổi ghê tởm này. Tao tha thứ cho mày, nếu mày cuốn xéo ngay đi!.. Tao sẽ không nói một câu nào cho cha mày biết đâu. Thằng này ích kỷ khủng khiếp. Không, không, mày không có tình yêu. Mày chẳng yêu con gái tao đâu.

- Có Chúa chứng giám cho tôi, tôi yêu quý Rôxariô, thế là đủ.

- Không, mày không được đặt Chúa lên đầu lưỡi của mày, thằng báng bổ thần thánh, câm mồm đi. - Bà Perfêcta lại hét toáng lên, - nhân danh Chúa mà tao có thể cầu khẩn được, vì tao tin ở Người, tao nói cho mày biết là con gái tao sẽ không bao giờ là vợ mày đâu. Con gái tao sẽ được cứu vớt. Pêpê, con gái tao không thể bị đẩy đọa trọng địa ngục bởi vì chung sống với mày tức là bị giam sống trong địa ngục đấy.

- Rôxariô sẽ là vợ tôi - nhà toán học thản nhiên nhắc lại.

Bà tít đồ thành kính lại càng tức điên lên trước thái độ cả quyết, bình tĩnh của thằng cháu. Bà nói dần từng tiếng:

- Mày chớ tưởng những lời đe dọa của mày làm cho tao run sợ. Tao hiểu rõ những điều tao nói. Thế nào, mày có thể giày xéo nhà cửa gia đình người khác sao? Mày có thể chà đạp quyền lực của con người và của thần thánh sao?

- Tôi sẽ giẫm đạp lên tất cả - anh kỹ sư nói, bắt đầu mất bình tĩnh và có một vài biểu hiện dao động.

- Mày giẫm đạp lên tất cả! À, đúng mày là một thằng dã man, một con thú dữ, một kẻ hung ác sống bằng bạo lực.

- Không phải đâu, thưa cô. Tôi hiền lành, thằng thản trọng danh dự, và là kẻ thù của vũ lực. Nhưng giữa cô và tôi, cô là luật lệ, phép tắc, mà tôi là người phải phục tùng, tôi là một con người tội nghiệp bị hành hạ, tra tấn đau đớn, một thiên sứ của thượng đế sai xuống trần gian để chịu đựng

những cực hình khổ nhục bất công. Những cảnh tượng bất công ấy, những bạo lực kỳ dị ấy đã biến tính thẳng thắn của tôi thành thô lỗ, lý trí của tôi thành sức mạnh, danh dự của tôi thành bạo lực giống như bạo lực của những kẻ giết người và trộm cắp. Những cảnh tượng bất công ấy, thưa bà, đã thúc đẩy tôi đi đến chỗ không tôn trọng những luật lệ, phép tắc của bà nữa, đã thúc đẩy tôi phải giẫm đạp lên nó mà đi, giẫm đạp lên tất cả. Hiện tượng ấy, giống như sự quần trí rồ dại, là một quy luật không thể tránh được. Tôi cũng như mọi người trong xã hội, khi gặp một sự thô bạo thậm chí vô lý cản đường và làm cho mình nổi giận thì sẵn sàng đập tan mọi trở lực để mà vượt qua. Lúc này, tôi đang ở trong tình trạng ấy đấy. Chính tôi cũng không nhận ra mình nữa. Trước đây, tôi là người biết điều, và giờ đây tôi là thằng cục súc hung tợn. Trước đây, tôi là người biết kính trên, nhường dưới, nhưng giờ đây tôi là một đứa ngạo mạn xác xược. Trước đây, tôi là người có học thức, giờ đây tôi là một tên dã man thô bạo. Chính bà đã xô đẩy tôi đến tình trạng kinh khủng này bằng cách làm cho tôi nổi giận và gạt tôi ra khỏi con đường chân chính mà tôi vẫn đi. Lỗi tại ai, tại tôi hay tại bà?

- Tại mày, tại mày đấy!

- Bà và tôi, chúng ta chẳng thể giải quyết được việc này. Tôi cho là cả hai người đều thiếu lễ phép. Ở bà, là bạo lực và bất công, ở tôi là bất công và bạo lực Bà cũng như tôi đều trở thành những kẻ rất tàn nhẫn, đâm chém nhau không thương xót. Chúa cho phép làm như thế đấy. Thái độ của chúng ta đã dứt khoát rồi. Thôi đủ rồi, thưa bà. Tôi không muốn làm phiền bà bằng những lời nói vô ích nữa. Giờ đây, chúng ta bắt tay vào việc.

- Bắt tay vào việc. Được lắm - bà Perfêcta gầm gừ chứ không phải là nói - mà đừng tưởng là ở Orbahôxa này thiếu lính bảo an.

- Vĩnh biệt bà. Tôi đi khỏi nhà này ngay bây giờ. Tôi nghĩ rằng chúng ta sẽ còn gặp lại nhau.

- Cút, cút, cút ngay - Bà phú hào Perfêcta điên cuồng hét lên, chỉ tay ra cửa.

Pêpê Rây đi ra. Bà Perfêcta lăm lăm nói những câu không đâu vào đâu, bộc lộ rõ sự tức giận của mình, rồi lại buông rơi người xuống ghế vì quá

mệt mỏi, hoặc choáng váng bởi thần kinh bị kích thích quá mạnh. Bọn gia nhân đầy tớ vội vàng chạy lại.

- Đi gọi ngay ông Inôxenxiô lại đây - Bà thét - Đi ngay lập tức... mau lên! Bảo ông ta lại đây ngay...

Sau đó, bà cắn chặt mảnh khăn tay.

Những Lời Đồn Đại. Những Nỗi Lo Sợ

Cuộc cãi cọ đáng tiếc ấy xảy ra hôm trước thì ngày hôm sau tất cả Orbahôxa từ nhà này sang nhà khác, từ khu vực này đến khu vực khác, từ nhà Du hí đến hiệu thuốc tây, và từ công viên Lax Đexcalxax đến cửa ô Baidêhôn lan tràn những lời đồn đại về Pêpê Rây và tư cách của anh ta. Tất cả mọi người ai cũng nhắc đến, và những lời bình phẩm thật là nhiều mà nếu ông Cagiêtanô thu nhập và tập hợp lại thì sẽ có một kho tàng phong phú về tính tình dễ dãi, rộng lượng, và nếp sống phóng khoáng của dân xứ Orbahôxa. Trong rất nhiều loại tin đồn ấy, có một số đã thành bài bản nổi bật, và một trong số đó là:

“Anh chàng kỹ sư phát khùng lên vì bà Perfêcta đã từ chối không gả cô Rôxariô cho một người vô thần. Anh ta đã giơ tay lên tát bà cô ruột.”

Lúc này, Pêpê Rây đang ở trọ lại nhà bà quả phụ Cuxcô, một cái chuồng nhốt ngựa như người thời nay vẫn nói, không phải là nó đã đạt mức tương tự mà còn thấp hơn mức tối thiểu của những thời kỳ xa xưa đất nước lạc hậu. Trung tá Pinxôn đến thăm anh luôn, để trao đổi, thỏa thuận với anh trong việc giúp anh điều khiển và giải quyết những mối rắc rối một cách trôi chảy và có hiệu lực. Mỗi lúc anh ta lại nảy ra những mưu mẹo mới khôn láu và ranh mãnh, rồi lập tức biến những ý nghĩ ấy thành hành động một cách rất khoái trá, mặc dù anh ta vẫn thường nhắc nhở bạn.

- Pêpê thân mến, cái vai hề mà mình đang đóng không phải là xuất sắc lắm đâu. Nhưng để cho thị xã Orbahôxa và dân chúng ở đây tức nổ ruột, mình sẽ đi bằng cả bốn chân.

Chúng tôi không biết chàng võ quan láu cá này, một tay sành sỏi trong đời về những mách khéo mưu mẹo, đã dùng những thuật khôn khéo gì, nhưng rõ ràng là chỉ ba ngày sau khi đến ở nhà bà Perfêcta anh ta đã chiếm được cảm tình của cả nhà. Cách cư xử của anh làm cho bà chủ nhà hài lòng.

Bà không thể không xúc động khi nghe những lời anh ta tâng bốc nề nếp mực thước trong gia đình, lòng quảng đại, tình thương người, và vẻ lộng lẫy đáng kính của bà. Đối với ông thầy tu Inôxenxiô thì anh ta đã thân đến mức chia đôi cái kẹo. Cả bà phú hào lẫn ông cố đạo rửa tội không ai cản trở anh nói chuyện với Rôxariô. (Họ đã để cho cô gái được tự do sau khi thặng anh họ đã man ra khỏi nhà). Với cách xã giao rất tinh tế, lịch thiệp và những lời tán dương ý nhị rất khôn khéo, anh đã chiếm được lòng tin từ ông tuyệt đối và tình thân thiết của mọi người trong gia đình bà Perfêcta de Pôlentinôx. Nhưng đối tượng chinh phục chính của anh là một cô hầu tên là Librada mà anh đã “quyến rũ” (theo nghĩa bóng) để cô chuyển giúp những lời nhắn nhủ và những mảnh giấy gửi Rôxariô mà anh giả vờ say đắm... Cô hầu Librada không cưỡng nổi những cách mua chuộc bằng lời lẽ rất đáng yêu cùng với vô số tiền bạc, bởi vì cô ta hoàn toàn không biết những mảnh giấy nhắn tin ấy từ đâu đến và ý nghĩa thực sự của những cái tổ sâu kèn ấy... Nếu cô biết rằng đó là những trò quý quái mới của cậu Hôxê de Rây thì tuy rất quý cậu ta, cô cũng không bao giờ phản bội bà chủ, dù cậu ta có tặng cô tất cả tiền bạc trên thế gian này.

Một hôm, cả bà phú hào Perfêcta, ông cố đạo rửa tội Inôxenxiô, anh thầy cãi Haxintô và trung tá khinh kỵ Pinxôn kéo nhau ra vườn chơi. Họ nói chuyện với nhau về binh lính và nhiệm vụ của họ ở Orbahôxa. Thế là ngài cố đạo rửa tội thấy ngay đề tài để lên án tính chất độc tài tàn bạo của chính phủ, và không biết gọi Pêpê Rây bằng cái tên gì cho thỏa đáng.

- Hẳn vẫn còn ở ngoài quán trọ - Anh thầy cãi lên tiếng. - Hôm qua cháu vừa gặp hẳn, hẳn gửi lời hỏi thăm bà, thưa bà Perfêcta.

- Cháu đã gặp cái thằng ngạo mạn, đểu cáng, hỗn láo ấy à?... A, ông Pinxôn, xin ông đừng lấy làm lạ là tôi đã dùng lời lẽ đó để gọi đứa cháu ruột của tôi... ông đã biết rồi đấy... cái thằng công tử bột đã ở trong căn phòng hiện nay ông đang ở đấy, ông Pinxôn ạ.

- Vâng... vâng... tôi biết hẳn... Tôi không có quan hệ với hẳn, nhưng tôi đã biết tiếng hẳn và đã nhìn thấy hẳn. Hẳn là bạn thân của ngài thiếu tướng chỉ huy lữ đoàn chúng tôi đấy...

- Bạn thân của lũ đoàn trưởng à?
- Vâng, thưa bà, hẳn là bạn rất thân của chỉ huy lũ đoàn đã tiến vào vùng này, và rải quân đóng ở khắp các làng mạc đấy ạ.
- Hiện ông ấy ở đâu? - Bà chủ nhà hỏi.
- Ở ngay thị xã Orbahôxa này đấy ạ.
- Có lẽ ông ta ở nhà bà Pôlavioha - Haxintô nhận định.
- Ông cháu ruột của bà - Pinxôn nói tiếp - và ngài thiếu tướng lũ đoàn trưởng Batada là bạn thân. Họ quý mến nhau như ruột thịt. Lúc nào tôi cũng thấy họ đi với nhau trên các đường phố thị xã.
- Thế thì, ông bạn trẻ thân mến, tôi đã có ấn tượng xấu về ngài chỉ huy của ông rồi đấy. - Bà Perfêcta đáp lời.
- Ông ấy là... là một người không may - Pinxôn nói bằng một giọng, vì kính nể, không dám dùng những tiếng nặng nề.
- Thế là may cho nó lắm đấy, thưa ông Pinxôn, nhờ danh dự của ông mà nó đã được cứu vãn nhiều lắm đấy - Bà chủ nhà khẳng định - Không thể phủ nhận là trong quân đội Tây Ban Nha có nhiều loại người...
- Ngài thiếu tướng lũ đoàn trưởng của chúng tôi là một nhà quân sự tuyệt vời trước khi ngài theo thuyết thông linh.
- Thuyết thông linh?
- Đó là một giáo phái dùng chân bàn để triệu tà ma quỷ quái!... - Lão cố đạo vừa cười vừa nói.
- Vì tò mò, chỉ vì tò mò thôi - Anh thầy cãi Haxintô nói dẫn giọng với một vẻ khoa trương lộ liễu - tôi đã gửi nhờ người mua hộ ở Madrit tác phẩm của Adan Cadec. Cần phải biết mọi học thuyết.
- Nhưng có những chuyện lằng nhằng vớ vẩn ấy thật à?... Giêxuma, lạy chúa tôi! Ông Pinxôn, xin ông nói cho tôi biết, thằng cháu tôi cũng ở trong cái “giáo phái chân ghê” ấy à?
- Hình như chính anh ta là người đã thuyết phục ngài thiếu tướng Batada dững cảm của chúng tôi vào đấy.
- Nhưng, Giêxuma, lạy chúa tôi!

- Đúng thế đấy, khi cậu ta thích - Lão thầy tu Inôxenxiô nói, vẫn không nhìn được cười - Cậu ta sẽ nói chuyện với Xôkrat, với Xan Pablô, với Xervantêx, với Đêcắc, giống như lúc này tôi bảo cô Libradă cho tôi xin que diêm ấy mà. Tội nghiệp cậu Đê Ray! Đúng như tôi đã nói là cái đầu ấy không được khỏe khoản mà.

- Ngoài chuyện đó - Pinxôn lại nói - ngài thiếu tướng của chúng tôi là một vị tướng lĩnh có tài. Nếu có chút khuyết điểm nào đó thì là do ngài quá cứng nhắc. Ngài răm rắp chấp hành các mệnh lệnh của chính phủ. Nếu mà ở đây người ta chống lại ngài thì ngài có thể san phẳng cái thị xã Orbahôxa này. Đúng thế, tôi xin báo trước để các vị coi chừng, giữ gìn cẩn thận...

- Nhưng con quý ấy dám chặt đầu tất cả chúng ta ư? Ôi chao, thưa cha Inôxenxiô, binh lính đến đây làm cho tôi nhớ lại điều tôi đã đọc về cảnh ngộ những tín đồ tử vì đạo khi một lãnh sự chấp chính La Mã đến một thị xã của những người theo đạo Gia tô...

Sự so sánh không thể nào hoàn toàn giống được - Lão cố đạo nói, mắt ngược nhìn viên sĩ quan qua bên trên gọng kính.

- Điều này hơi buồn, nhưng vì là sự thật nên cần phải báo cho các vị hay - Pinxôn cười mở nói - Giờ đây, thưa các vị, các vị đang thuộc về chúng tôi...

- Các nhà chức trách trong thị xã này - Haxintô phản đối - vẫn còn hoạt động tốt mà.

- Tôi nghĩ rằng anh đã nhầm rồi đấy - Viên sĩ quan trả lời - ông thị trưởng của Orbahôxa mới bị cách chức trước đây một giờ đồng hồ.

- Do ngài tình trường ư?

- Ông tình trường cũng đã bị thay thế bằng một phái viên chính phủ có lẽ đã đến Orbahôxa sáng sớm hôm nay. Hôm nay, tất cả các tòa thị chính đều bị đình chỉ công vụ. Ngài bộ trưởng đã ra lệnh như thế, bởi vì không hiểu vì lý do gì, ngài sợ là họ sẽ không ủng hộ chính quyền trung ương.

- Được rồi, hiểu rõ rồi - Lão cố đạo lẩm bẫm, lông mày nhíu lại và môi dưới trề ra.

Bà Perfêcta lặng người tư lự.

- Và một số quan tòa ở các tòa án địa phương cũng bị bãi chức, trong đó có ông chánh án của Orbahôxa...

- Ngài chánh án Pêrikitô ư? Ngài Pôrikitô không còn là chánh án nữa ư?

- Bà Perfêcta kêu lên với giọng nói và cử chỉ giống như những người bị rắn độc cắn.

- Người hôm qua là chánh án Orbahôxa, hôm nay không còn là chánh án nữa - Pinxôn nói - Ngày mai một người mới sẽ đến đây.

- Một người lạ!

- Một người không quen biết!

- Có thể là một tên láu cá, lừa đảo... Ngài chánh án cũ thật là liêm chính - Bà chủ nhà lo lắng nói - không khi nào tôi yêu cầu ngài một việc gì mà ngài lại từ chối cả. Thế ông có biết ai sẽ là thị trưởng mới ở đây không?

- Nghe nói là một Corêhidôr *.

- Thôi, ông cứ nói ngay là có Nạn Hồng Thủy, ví chúng tôi thế là hết - lão cố đạo thở dài và đứng lên.

- Thế có nghĩa là chúng tôi phải nhờ cậy vào sự che chở của ngài thiếu tướng ư?

- Chỉ trong một vài ngày thôi, không hơn không kém. Xin các vị đừng nổi cáu với tôi. Mặc dù tôi mang quân phục, tôi là kẻ thù của chủ nghĩa quân phiệt. Nhưng người ta phải chúng tôi đi đánh nhau, và chúng tôi phải đánh. Chẳng có nghề nào dễ tiện hơn cái nghề của chúng tôi...

- Đúng thế đấy, đúng là như vậy đấy - Bà chủ nhà nói, không giấu nổi cơn tức giận - Đúng như chính ông đã tự thú nhận đấy... Thế là không có thị trưởng, cũng chẳng có chánh án...

- Cũng không có cả tỉnh trưởng...

- Họ hãy tước luôn cả ngài Giám mục của chúng tôi, và thay vào đó một chú tiểu đồng trợ tế.

- Chỉ còn thiếu nước ấy... Nếu ở đây người ta để cho họ làm... - Ông cố đạo lẩm bẫm, mắt nhìn xuống... - Thì họ chẳng từ bất cứ việc gì đâu.

- Mọi sự là do họ sợ sẽ có bạo loạn ở Orbahôxa - Bà chủ nhà chấp hai bàn tay lại, và vái dài từ cằm đến đầu gối - Thật thà mà nói, ông Pinxôn ạ, tôi không hiểu làm sao mà đến đây cũng nổi dậy. Tôi không có ý gì xấu đối với ông, nhưng đúng là nước mà các ông uống đã biến các ông thành bần nhão rồi... ông nói cháu tôi là bạn thân của ngài thiếu tướng à...?

- Họ thân với nhau đến mức cả ngày không rời nhau. Họ là bạn học cùng trường trước kia. Ngài Batada quý anh ta như em ruột, và sẵn sàng làm mọi việc để vừa lòng bạn. Nếu ở địa vị bà, thưa bà, tôi sẽ không yên tâm.

- Ôi, lạy Chúa tôi! Tôi sợ họ sẽ ức hiếp, giày xéo - Bà Perfêcta lo lắng kêu lên.

- Thưa bà - Lão cố đạo cả quyết - Bất kỳ một sự chà đạp nào lên gia đình chân chính này, bất kỳ một sự ngược đãi nhỏ nhoi nào đối với gia đình cao quý này, thì tôi, cháu tôi... tất cả những người dân ở Orbahôxa này... - ông cố đạo không nói hết câu. Cơn giận dữ của ông bốc lên ùng ùng làm cho ông ghen hống không nói nên lời. Ông hùng hổ bước lên mấy bước, rồi trở lại chỗ ngồi.

- Tôi cho rằng lo sợ như thế không phải là hảo huyền đâu - Pinxôn nói - Trong trường hợp cần thiết, tôi...

- Và cả tôi nữa - Haxintô cũng nói.

Bà Perfêcta nhìn chăm chăm vào cửa kính phòng ăn. Đằng sau cánh cửa là một khuôn mặt rất dễ thương. Nhìn thấy khuôn mặt ấy hình như sắc mặt của bà chủ nhà càng tối sầm vì những đám mây lo sợ bao phủ.

- Rôxariô, con lại đây. Rôxariô - Bà vừa gọi vừa chạy ra đón con - Mẹ thấy hình như hôm nay con có vẻ tươi tỉnh hơn, đúng thế... Các ngài có thấy là Rôxariô đẹp hơn không? Trông thật khác hẳn mọi ngày.

Mọi người đều nhận thấy trên nét mặt của Rôxariô một niềm hạnh phúc hiện lên rạng rỡ.

Hãy Vùg Lên!

Trong những ngày đó, báo chí ở Madrít đăng những tin tức như sau:

“Không có vụ bạo loạn nào ở những vùng xung quanh Orbahôxa. Từ địa phận ấy, người ta viết thư cho chúng tôi và nói rằng những chuyện phiêu lưu như thế rất ít có khả năng xảy ra, cho nên họ nghĩ rằng sự có mặt của lữ đoàn Batada ở đó là vô ích”.

“Người ta nói rằng lữ đoàn Batada hãy rút khỏi Orbahôxa, vì ở đó không cần đến lực lượng quân đội; hãy đến Vidahoan đê Naara là nơi đã xuất hiện một vài ổ giặc cỏ”.

“Rõ ràng là có những tên trong các ổ phi Axêrô cưỡi ngựa qua lại lảng cháng ở vùng Vidahoan gần ranh giới Orhahôxa... Ông tỉnh trưởng tỉnh X... đã gửi điện báo cho chính phủ biết là tên Frănxixcô Axêrô đã vào vùng Rôkêtax, thu nửa năm thuế và đòi chia phần. Tên Đômingô Axêrô (Fantrikêra) lảng vảng ở vùng rừng núi Hubilêô, và đang bị bảo an binh truy lùng ráo riết; họ đã giết chết một tên và bắt được một tên của y. Tên Bactalômê Axêrô là kẻ đã đốt sở Đăng ký Dân sự ở Lugarnôblê, đã bắt viên thị trưởng và hai nghiệp chủ lớn làm con tin”.

“Ở Orbahôxa vẫn hoàn toàn yên tĩnh, theo bức thư mà chúng tôi đang có trong tay, ở đó mọi người chỉ chăm lo việc đồng áng chuẩn bị cho mùa tới sắp tới bội thu. Ở các quận gần đó thì đúng là có những nhóm bạo loạn đang lan tràn như bệnh dịch. Nhưng lữ đoàn Batada sẽ tính sổ với chúng”.

Đúng như thế, Orbahôxa rất yên tĩnh. Những nhóm Axêrô, những vương triều thiện chiến ấy, theo như người ta nói, xứng đáng được khen ngợi trong thi ca, và theo như người ta dự đoán, những nhóm này đã nổi loạn ở tỉnh lân cận nhưng không lan tràn tới địa phận xứ đạo. Người ta cho là việc giáo hóa hiện đại cuối cùng đã thắng trong cuộc đấu tranh với những lẽ lối bấp bênh của nền tự quản đã trải qua một thời dễ chịu yên ổn. Đúng thế, bởi vì

chính Cabaducô, một trong những nhân vật tiêu biểu nhất mang tính chất phiến loạn lịch sử của Orbahôxa đã nói cho tất cả mọi người biết rõ rằng là hẳn không muốn tranh cãi với chính phủ, cũng chẳng muốn hòa mình vào những cuộc khiêu vũ có thể phải trả giá đắt.

Muốn nói gì thì nói nhưng tính hung hăng điên khùng của Ramôx Cabaducô đã lún xuống cùng với tuổi tác. Bản tính nóng như lửa mà hẳn thừa hưởng ở những Cabaducô cha và ông, một giòng dõi thiện chiến nhất đã hủy hoại và làm tiêu điều cả vùng này, bây giờ cũng đã nguội bớt phần nào. Người ta còn kể thêm là những ngày vừa qua ông tỉnh trưởng mới đã tổ chức một cuộc họp với nhân vật quan trọng này và được nghe từ chính miệng hẳn những lời bảo đảm chắc chắn nhất hứa hẹn góp phần vào việc giữ gìn an ninh công cộng và tránh mọi trường hợp gây lộn xộn. Những nhân chứng trung thực còn khẳng định là người ta đã trông thấy hẳn đi lại thân thiết với binh sĩ, cùng chia nhau một hạt thông với người cai này hoặc người đội kia ở trong quán rượu, thậm chí người ta còn nói là chính quyền sẽ dành cho hẳn một chức vụ tốt đẹp ở tỉnh đường. Ôi, thật là khó khăn đối với nhà sử học có ý định vô tư gạn lọc lấy sự thật trong những mớ ý kiến và tư duy hỗn độn về những nhân vật nổi tiếng làm cho nhân loại đầy ứ bằng tên tuổi của họ! Người ta không biết dựa vào đâu, và thiếu những tư liệu chắc chắn, đó là nguyên nhân gây ra những lầm lẫn thảm hại trước những sự kiện quan trọng như những ngày của Tháng Sương Mù *, như vụ họ Borbôn vào cướp bóc thành La Mã, như vụ tàn phá thành Heruxalen. Có nhà tâm lý nào, có nhà sử học nào có thể biết rõ được những suy nghĩ của Bonapartê, của Carlôx V và của Titô? Trách nhiệm của chúng ta thật lớn lao. Để thoát khỏi từng phần của mỗi rắc rối bòng bong đó, chúng ta cần nhớ lại những lời lẽ, những câu nói và cả những bài diễn văn của chính hoàng đế xứ Orbahôxa này. Bằng cách đó, mỗi người sẽ nêu ý kiến riêng mà mình cho là đúng đắn hơn cả.

Không nghi ngờ gì là Crixôbal Ramôx Cabaducô đã ra khỏi nhà lúc tối mịt, khi đi qua phố Condextablê hẳn gặp ba người nhà quê cười la đi từ

phía trước tới. Hẳn hỏi họ đi đâu, họ trả lời là đến nhà bà Perfêcta, mang đến biểu bà mấy thứ trái cây đầu mùa hái trong vườn, và nộp bà số tiền địa tô còn thiếu. Đó là lão Paxô Largô và một thanh niên tên là Fraxkitô Gônخالêx, người thứ ba là một trung niên vóc dáng mạnh khỏe mang tên là Vôharucô (Chú Khộm Già) mặc dù tên thật của hẳn là Hôxê Extêban Rômerô. Ba người kia rủ Cabaducô quay lại cùng đi với họ. Cabaducô nghe theo, vì cả bọn đều là bạn thân cũ. Và tất cả cùng vào nhà bà Perfêcta. Theo những tài liệu chính xác nhất thì sự việc đó xảy ra vào ban đêm, hai ngày sau buổi chuyện trò giữa bà Perfêcta và trung tá Pinxôn mà các bạn đã đọc ở chương trên. Ngài Ramôx Cabaducô vĩ đại dừng lại để chuyển lời một bà hàng xóm nhắc cô Librađa vài điều gì đó không quan trọng, và khi ngài bước vào phòng ăn thì ba người nhà quê nói trên và lão Licuôcgô do một sự ngẫu nhiên hiếm có cũng đã có mặt ở đấy. Họ đang nói chuyện về mùa màng và nhà cửa. Bà chủ lúc đó như bị quỷ ám, đổ tội cho tất cả mọi người, và gay gắt trách móc họ về nạn hạn hán của trời, về tình hình căn cõi của đất, về những hiện tượng mà mấy người nhà quê tội nghiệp kia không phải là thủ phạm. Ông cố đạo rửa tội cũng chứng kiến cảnh tượng đó... Khi Cabaducô bước vào, ông cố đạo tốt bụng liền lên tiếng chào một cách thân ái, và chỉ cho hẳn chiếc ghế ở bên cạnh mình.

- Chính vĩ nhân ấy đây rồi - Bà chủ nhà khinh bỉ nói - Thật kỳ lạ, không hiểu tại sao người ta lại nói nhiều đến một con người vô giá trị như thế. Nay Cabaducô, ông cho tôi biết. Có đúng là mấy thằng lính đã tát vào mặt ông sáng nay không?

- Tát tôi! Tát vào mặt tôi! - Thằng người ngựa nổi giận đứng phắt dậy như vừa bị chửi mắng sỉ nhục thậm tệ.

- Người ta nói như vậy đấy. - Bà chủ nói thêm - Không đúng thế ư? Tôi tin là đúng, bởi vì một kẻ có rất ít... Chúng nó nhổ vào mặt ông, và ông cho là vinh dự được hưởng những bãi nước bọt của bọn lính tráng...

- Thưa bà - Ramôx gầm lên dữ tợn. Trừ sự kính trọng của tôi đối với bà. Bà là mẹ tôi, hơn cả mẹ tôi, bà là bà chủ của tôi, bà chúa của tôi... vậy tôi

xin nói rằng, kính trọng đối với người đã cho tôi tất cả những gì tôi hiện có... trừ sự kính trọng...

- Sao kia?... Hình như ông định nói nhiều mà chẳng nói cái gì cả.

- Vậy tôi nói rằng, trừ sự kính trọng ra chuyện cái tát là vu khống. - Hãn nói một cách khó khăn, nặng nhọc khác thường - Mọi người nói về tôi, nào là tôi đi vào hay đi ra, nào là tôi đi hay tôi đến... và tất cả, tại sao vậy? Bởi vì họ muốn tôi ra mặt khuấy rối đất nước. Thưa quý bà, quý ông, ai cũng muốn yên ổn là hơn *. Quân đội đã đến đây ư? Đúng là tai hại, nhưng chúng ta định làm gì?... Họ đã cách chức ngài thị trưởng, ngài lục sự, ngài chánh án ư?

Đúng là tai hại. Tôi muốn những hòn đá ở Orbahôxa cũng nổi lên chống lại họ, nhưng tôi đã hứa với ngài tỉnh trưởng, và cho đến bây giờ tôi...

Hãn cào mái tóc bù xù, nhúu đôi lông mày chổi sể và giọng nói mỗi lúc một thêm hung ác, hãn tiếp:

- Tôi là thằng đàn độn thô lỗ vụng về ngu dốt ngang ngạch ương bướng và tất cả những gì người ta muốn, nhưng về gan dạ thì tôi không chịu thua ai đâu.

- Thương hại thay ông dũng sĩ Xít Campêador* - Bà Perfêcta nói với một giọng khinh miệt - Cha có nghĩ như tôi thừa cha Inôxenxiô, là ở Orbabôxa này không còn một người đàn ông nào biết xấu hổ nữa không?

- Ý kiến ấy quá nặng - Lão thầy tu trả lời, không nhìn sang bà bạn, và cũng không nhấc cái cằm ra khỏi bàn tay đang nâng khuôn mặt trầm tư - Nhưng tôi nghĩ rằng người địa phương này đã chấp nhận phục tùng một cách quá nhẫn nhục cái ách nặng nề của chủ nghĩa quân phiệt.

Lão Licuôcgô và ba người nhà quê cười. Bà chủ nhà nói:

- Khi nào bọn lính và những tên cầm quyền mới lấy mất của chúng ta những đồng xu cuối cùng sai khi chúng đã làm nhục cả thị xã, chúng ta sẽ gửi ra Madrít trong quan tài kính tất cả những người hùng của Orbahôxa, để người ta đưa họ vào viện bảo tàng hoặc đem bêu ngoài đường phố.

- Hoan hô bà chủ - Người có tên là chú Khom Già Veharucô thốt lên với một điệu bộ sôi nổi - Lời bà vừa nói thật là vàng ngọc. Đừng ai bảo là tôi không có can đảm cho nên tôi không đi với nhóm Axêrô, bởi vì với một người có vợ và ba con mà làm việc với nguy hiểm thì có thể xảy ra đổ vỡ tan nát, nếu không...

- Vậy anh chưa hứa hẹn với tình trường chứ? - Bà chủ nhà hỏi.

- Với tình trường. - Người có tên là Fraxkitô Gônخالêx kêu lên - trên tất cả cái xứ sở khốn kiếp này, không có ai đáng nhận một phát súng hơn nó. Tình trường với chính phủ chỉ là một. Hôm chủ nhật, Đức Cha đã truyền giảng bao nhiêu chuyện tày trời về những mất mát và những điều xúc phạm tôn giáo ở Madrít... Ôi, cần phải nghe cha nói...! Cuối cùng, từ trên bục giảng Cha kêu lên mà bảo rằng không còn có người bảo vệ đạo nữa.

- Có ngài Crixôbal Ramôx vĩ đại ở đây mà - Bà Perfêcta nói, vỗ mạnh bàn tay lên vai thẳng người ngựa - ông hãy lên ngựa đi, hãy dạo qua quảng trường và trên đường cái để thu hút sự chú ý của bọn lính. Chắc hẳn trông thấy ông chúng sẽ phát hoảng lên trước oai phong của vị anh hùng, và tất cả sẽ co cẳng chạy vì chết khiếp.

Bà chủ nhà kết thúc câu nói bằng một tiếng cười quá to, càng vang to hơn vì những người nghe đều ngồi im phăng phắc. Cabaducô tái người.

- Bác Paxô Largô - bà Perfêcta lấy lại vẻ nghiêm nghị - tối nay khi bác về đến nhà, bác bảo con trai bác, cháu Bartôlômê đến đây nhé. Tôi cần phải có người ở trong nhà, dù vậy cũng rất có thể một sớm nào đó con gái tôi và tôi sẽ bị giết chết rồi.

- Bà chủ! - Mọi người kêu lên.

- Bà chủ! - Cabaducô kêu to và đứng dậy - Bà nói đùa hay có ý gì vậy?

- Anh Veharucô, bác Paxô Largô - Bà chủ nhà nói tiếp, không thèm nhìn tên côn đồ sừng sờ của địa phương mình - trong nhà tôi không được yên ổn. Riêng tôi thôi, còn mọi người khác ở Orbahôxa này không ai như tôi cả. Tính mạng tôi như treo trên sợi chỉ. Cả đêm tôi không sao nhắm mắt được.

- Nhưng ai, ai dám...?

- Này - Lão Licuôcgô nóng nảy kêu lên - Tôi tuy già và ốm yếu thật đấy, tôi cũng có thể đánh nhau với tất cả quân đội Tây Ban Nha, nếu chúng dám chạm vào dù chỉ là sợi tơ trên quần áo bà chủ...

- Chỉ một mình ông Cabaducô đây - Fraxkitô Gônخالêx nói - cũng đã quá đủ và còn thừa sức...

- Ồ, không đâu - Bà Perfêcta nói đầy vẻ châm biếm mỉa mai độc địa - Các ông không thấy là Ramôx đã hứa với ngài tình trường...

Cabaducô ngồi xuống, bắt tréo chân, và để hai tay lên đùi.

- Một kẻ hèn nhát là đủ quá rồi - Bà chủ nhà hãnh học nói tiếp - Nếu không thế thì đã không hứa... Có lẽ tôi sẽ phải trải qua cái lúc nhìn cảnh nhà mình bị cướp đoạt, con gái mình bị xốc nách lôi đi, bản thân mình bị chà đạp, bị thóa mạ một cách nhục nhã nhất.

Bà không thể nói tiếp được nữa. Giọng nói nghẹn lại trong cổ họng, và bật khóc nức nở.

- Bà chủ, lạy chúa, xin bà bình tĩnh lại! Nào hãy xem... Chưa có lý do nào cả... - ông cố đạo Inôxenxiô vội vàng lên tiếng, nét mặt và giọng nói của ông vô cùng đau xót - Cũng cần phải biết nhẫn nhục đôi chút, để mà gánh chịu những tai họa mà Chúa đưa đến cho chúng ta.

- Nhưng ai... thưa bà? Đứa nào dám hỗn hào với bà? - Một trong bốn người nhà quê lên tiếng hỏi - Tất cả Orbahôxa sẽ đứng lên bảo vệ bà.

- Nhưng đứa nào, đứa nào? - Cả bốn người nhắc lại.

- Thôi, xin các ông đừng làm phiền bà chủ bằng những câu hỏi không đúng lúc ấy nữa - Ông cố đạo rửa tội nhanh nhẩu nói - Các ông có thể về được rồi đấy.

- Không, không, xin các ông hãy ở lại đây - Bà chủ vội vàng tiếp lời và lau nước mắt - có những người giúp đỡ tận tình ở bên là một nguồn an ủi lớn đối với tôi.

Bỗng lão Licuôcgô dậm mạnh lên đầu gối và nói: - Nếu tất cả những mưu toan ấy không phải là của cháu bà chủ thì tôi không phải là giống người.

- Âm mưu của cậu con trai ngài Hoan Rây à?

- Ngay từ hôm tôi gặp anh ta ở ngoài ga Vidaôrendã, anh ta nói với tôi bằng giọng ngọt như mật, và đối xử với tôi theo kiểu cách của nhà quý tộc.

- Lão Licuôcgô nói - Tôi đã thấy hăn là một tên rất... vì tôn trọng bà chủ tôi không muốn nói hết ý... Nhưng tôi biết hăn... tôi đã chỉ cho hăn thấy ngay từ hôm ấy, và tôi đã không nhầm. Tôi biết rất rõ, như người ta nói “Chỉ trông sơ chỉ cũng biết cái trục cuốn chỉ”, “Chỉ xem mẫu hàng cũng biết tấm khăn trải giường” và “Chỉ nhìn vuốt cũng biết con sư tử”.

- Xin đừng nói xấu thằng cháu tội nghiệp của tôi trước mặt tôi - bà chủ nhà nghiêm giọng nói - Dù tội lỗi của nó trầm trọng đến đâu đi nữa, tình thương cũng cấm ta không được nói ra những điều đó để cho mọi người biết.

- Nhưng tình thương - Lão Inôxenxiô hơi dẫn giọng nói - không ngăn cản chúng ta đề phòng những tai họa có thể xảy ra, và chính chúng ta đang bàn về việc đó... Vì những đặc điểm và giá trị của xứ Orbahôxa tội nghiệp này đã suy sụp rồi, vì nhân dân thị xã này đã sẵn sàng giơ mặt ra cho bốn tên lính và một thằng cai nhỏ vào thì chúng ta phải tìm cách tự bảo vệ lấy chúng ta bằng cách hợp quần lại.

- Tôi sẽ tự vệ, chừm nào tôi còn có thể... – Bà Perfêcta nói với giọng nhẫn nhục, hai bàn tay chắp lại - Xin theo ý Chúa!

- Lắm chuyện chẳng đâu vào đâu... ! Mớ đời...! Cái nhà này là bộ da của sự sợ hãi... - Cabaducô nói nửa nạc nửa mỡ - Hình như ngài Pêpê nhãi nhép nào đó là một loài quý sứ. Xin bà đừng sợ, thưa bà chủ? Thằng Hoan đưa cháu nhỏ của tôi năm nay mười ba tuổi sẽ giữ gìn, bảo vệ căn nhà này. Rồi xem cháu chọi cháu, đứa nào hơn đứa nào...

- Tất cả chúng ta đều đã biết gan dạ anh hùng của ông như thế nào rồi. - Bà chủ nhà đáp lại - Tội nghiệp Ramôx, ông muốn tỏ ra là một người hùng, khi mọi người đã thấy rõ ông chẳng còn có giá trị quái gì nữa.

Mặt Ramôx hơi tái đi. Hăn trở mắt nhìn chăm chặp vào bà chủ nhà một cách đặc biệt khác thường, kinh ngạc và tôn trọng lẫn lộn.

- Đúng thế, ông ạ, đừng nhìn tôi như vậy. Ông đã biết là không thể đem ma quỷ ra làm cho tôi sợ hãi. Ông có muốn tôi nói trắng ra không? Vậy thì... ông là một thằng hèn.

Ramôx cựa quậy như toàn thân bị kim châm, nên đứng ngồi không yên. Mũi hăn phập phồng hít thở như mũi ngựa. Trong cái thân hình hộ pháp ấy đang có sự đấu tranh bản thân, để bật ra một trận bão táp, Một cơn cuồng nộ, một hành động dã man tàn bạo.

Sau khi lấp bấp mấy tiếng không thành câu, hăn vùng dậy và rống lên:

- Tôi sẽ chặt đầu thằng Rây cho bà!

- Thật là quần trí! Ông đã hèn lại còn ngu - Bà chủ tái mặt - Ông nói chuyện giết chóc làm gì ở đây? Tôi chẳng muốn ai giết ai cả, lại càng không thể là giết cháu tôi. Tôi rất yêu nó, mặc dù nó có nhiều tội lỗi xấu xa.

- Giết người! Thật là tàn bạo - Lão Inôxenxiô bối rối thốt lên - ông này điên rồi!

- Giết người... chỉ cái ý nghĩ có người bị giết cũng đã làm cho tôi khiếp vía, ông Cabaducô ạ - Bà chủ nhà nói, cặp mắt hiền từ nhắm lại - Con người tội nghiệp! Từ khi ông muốn tỏ ra mình là người hùng, ông cứ tru như con sói đói. Ông ra khỏi đây đi, Ramox, ông làm tôi ghê sợ đấy.

- Bà chẳng đã nói, bà kinh hãi là gì? Bà chẳng đã nói là họ sẽ chà đạp nhà này và cướp đoạt cô bé là gì?

- Đúng là tôi hoảng sợ thật.

- Và việc đó chỉ có một người gây ra - Ramôx nói một cách khinh thị và lại ngồi xuống - Việc đó chỉ do ngài Pêpê làm, cái thằng vô tích sự với những bài toán của hăn. Tôi đã sai, khi nói là sẽ cắt nhỏ cái cổ hăn ra. Đối với thằng hình nhân ấy thì chỉ cần keo tai dìm xuống sông là đủ.

- Ái chà, cứ cười đi, ông thộn quá đấy, không phải chỉ có mình cháu tôi đã phạm vào tất cả những tội lỗi hành mà ông vừa mới nêu ra, và làm cho tôi sợ hãi, bởi vì nếu một mình nó thì tôi không phải sợ. Tôi sẽ sai con Libradă cùng cái chổi nấp sẵn ở xó cửa, và thế là đủ... Không phải chỉ có mình nó, không phải.

- Vậy thì ai?

- Ông cứ làm như thẳng ngực ấy. Ông không biết là cháu tôi và tên thiếu tướng chỉ huy cái đoàn quân đáng phi nhổ này đã thông đồng với nhau..?

- Thông đồng! - Cabaducô tỏ vẻ không hiểu nghĩa câu nói.

- Nghĩa là họ thân nhau - Licuôcgô nói - thông đồng tức là kết thân với nhau. Đây là tôi phỏng đoán điều bà chủ nói.

- Mọi việc quy lại là do tên tướng và các sĩ quan khác với Hôxê thân nhau như môi với răng *. Điều gì Hôxê muốn thì tụi lính khốn kiếp cũng muốn và chúng nó làm mọi việc thô lỗ tàn bạo, vì đó là nghề của chúng mà.

- Thế ngài thị trưởng không che chở chúng ta à?

- Chẳng có cả quan tòa nữa.

- Chẳng có cả tỉnh trưởng... Nghĩa là chúng ta đang phải sống dưới sự che chở của bọn binh lính chó má ấy.

- Hôm qua - Cabarucô nói - mấy tên lính lừa đưa con gái bé nhà bác Hulián và đưa đi theo chúng. Con bé tội nghiệp không dám trở về nhà. Nhưng người ta gặp nó ở gần cầu cũ, chân không giày, khóc lóc, và nhặt những mảnh sành của cái hũ vỡ.

- Tội nghiệp cho ông Grêgôriô Palômêkê, viên lục sự ở quận Naarida Anta ấy mà - Fraxkitô Gônخالêx nói - Quân kẻ cướp ấy lấy hết cả tiền nong trong nhà ông ta. Nhưng tên thiếu tướng lại bảo là chuyện bịa đặt, khi người ta kể lại cho hắn nghe.

- Quân độc ác tàn bạo chó đẻ - một người khác nói - mặc dù tôi nói rằng tôi không đi với những nhóm Axêrô...

- Franxixcô Axêrô là người thế nào? - Bà Perfêcta nhẹ nhàng hỏi - ông ấy có cảm thấy tai họa không? Này cha Inôxenxiô, xin cha cho biết Franxixcô Axêrô có sinh ra ở Orbahôxa không nhỉ?

- Không, ông ta và người em trai đều sinh ra ở Vidahoáu.

- Thương thay Orbahôxa - bà Perfêcta nói - thị xã tội nghiệp này đã trở nên bất hạnh rồi. Thế Franxixcô Axêrô có hứa với tỉnh trưởng là không gây

khó khăn cho những chú lính đáng thương, khi chúng bắt đàn bà con gái, khi chúng chống phá đạo, khi chúng bất kính vô lễ với thánh thần, khi chúng phản nghịch bôi nhọ tôn giáo một cách nhục nhã không?

Cabaducô nhảy dựng lên. Lúc này, y không còn thấy như bị kim châm nữa mà là bị một nhát kiếm đâm. Mặt đỏ như gấc, và cặp mắt như náy lửa, y gầm lên:

- Tôi hứa với tỉnh trưởng bởi vì tỉnh trưởng nói với tôi là họ đến đây với ý tốt.

- Thô lỗ, ông chớ có hét lên thế. Hãy nói như mọi người, chúng tôi nghe ông đây.

- Tôi hứa là tôi và cả các bạn tôi không nổi lên ở vùng Orbahôxa... Đối với những người muốn ra đi vì thích đánh nhau thì tôi bảo: “Hãy đi với bọn Axêrô, ở đây chúng tôi bất động...”. Nhưng tôi có vô khối bạn bè trung thành, đúng thế, thưa bà, và tốt nữa, đúng thế, thưa bà và dũng cảm nữa, đúng thế, thưa bà. Họ sống rải rác ở các xóm, các làng, ở các vùng ngoại ô và ở trong núi, người nào ở nhà người ấy, hiểu chứ? Và khi tôi bảo họ, chỉ một nửa của nửa câu, hiểu chứ, thế là tất cả sẽ gỡ súng ra ngay, hiểu chứ? Và tôi lập tức chạy, hoặc bằng ngựa, hoặc chân không đến nơi tôi chỉ định. Và họ đi với tôi không phải vì lý lẽ văn hoa gì cả. Nếu tôi hứa là vì tôi hứa, nếu tôi không ra là vì tôi chưa muốn ra, nếu tôi muốn có nghĩa binh thì sẽ có ngay, và nếu tôi không muốn thì không có, vì tôi chính là tôi, tôi là người như thế nào, tất cả đều biết rõ... Một lần nữa, tôi nói là họ không đến đây vì lý lẽ văn hoa, hiểu không?... Và xin các vị chớ có nói ngược lại... bằng lòng không? Và nếu các vị muốn tôi ra mặt thì cứ nói thẳng tuột ra, bằng lòng không? Bởi vì Chúa đã ban cho chúng ta cái lưỡi để mà làm việc đó, để mà nói điều này, điều kia. Bà chủ đây biết quá rõ tôi là ai rồi, cũng như tôi biết rõ là tôi mang nợ bà cái áo tôi đang mặc đây, cái bánh mà tôi ăn hôm nay, bát cháo kê tôi húp khi tôi đói, cái áo quan để chôn khi bố tôi chết, thuốc men và thầy thuốc chạy chữa khi tôi ốm. Và bà chủ biết rất rõ là bà chỉ cần nói với tôi: “Cabaducô, hãy đập vỡ đầu mày ra”, tôi sẽ đi ra góc kia, và đập đầu vào tường cho đến vỡ đầu ra. Bà chủ cũng biết rất rõ là nếu

lúc này bà bảo là ban ngày thì tuy biết là ban đêm tôi vẫn tự cho là mình lầm và lúc này sáng như ban ngày. Bà chủ biết rõ là bà và tài sản của bà còn quý hơn cả sinh mạng của tôi. Và nếu một con muỗi đốt bà trước mặt tôi, tôi sẽ tha cho nó vì nó chỉ là con muỗi. Bà chủ cũng biết rõ là tôi quý bà hơn tất cả những gì ở dưới gầm trời này... Với một người gan dạ như thế này, chỉ cần nói một câu: “Cabaducô, đồ súc sinh, hãy làm cái này hoặc cái khác”, và khỏi cần văn hoa, và xin thôi những lời la lối, những lời thuyết giáo đảo điên, và chẳng phải châm chọc chỗ này, cấu véo chỗ kia nữa.

- Nay, ông bạn, bình tâm lại nào - bà Perfêcta hiền từ nói - ông nói đến đứt hơi như mấy nhà hùng biện phái Cộng hòa đến đây để truyền bá cái đạo tự do, cái tình yêu tự do, và không biết bao nhiêu là thứ tự do khác nữa... Hãy mang cho ông ấy cốc nước.

Cabaducô tháo chiếc khăn quàng cổ vo tròn thành một cục to như quả bóng, để lau khuôn mặt và cái gáy bóng nhẫy mồ hôi. Người nhà mang đến một cốc nước lã, và ngài cố đạo với vẻ hiền từ của nhà tu hành, đỡ lấy khay nước từ tay hầu gái, đưa cho Cabaducô. Trong lúc hẩn uống, hai tay ngài vẫn bưng cái khay. Nước chảy qua cuống họng Cabaducô phát ra những tiếng ừng ực liên tiếp.

- Bây giờ xin chị cho tôi một cốc, chị Librada. - Lão Inôxenxiô nói - tôi cũng thấy như có chút lửa trong mình.

Vùng Lên!

- Về những việc tập hợp nghĩa binh. - Bà Perfêcta nói, sau khi hai người đàn ông đã uống nước xong. - tôi chỉ khuyên ông Ramôx nên làm theo lương tâm của ông thôi.

- Tôi chẳng hiểu gì về lương tâm hết - Ramôx rống lên - Tôi sẽ làm những gì theo ý thích của bà.

- Vậy thì tôi chẳng khuyên ông gì cả trong công việc quá nghiêm trọng ấy - Bà nói với thái độ dè dặt và ôn hòa rất đúng với tính cách của mình - Đó là việc rất nghiêm trọng, nghiêm trọng lắm lắm, nên tôi không thể nói gì với ông được.

- Nhưng ý kiến của bà...

- Ý kiến của tôi là ông hãy mở mắt ra mà nhìn, hãy dỏng tai lên mà nghe... ông hãy tự vấn lòng mình... tôi xác nhận là ông có một tấm lòng rất gan góc... Ông hãy hỏi vị quan tòa lương tâm của ông, vị cố vấn hiểu biết rất nhiều ấy của ông, và ông hãy làm theo mệnh lệnh của con tim mình.

Cabaducô trầm ngâm, hăn nghĩ đến chém giết*.

- Bọn ở Naarida Anta - Vêharucô nói - hôm qua, chúng tôi vừa điếm lại có mười ba người sẵn sàng làm bất kỳ việc gì... Nhưng vì chúng tôi sợ bà chủ đây nổi giận, nên chúng tôi chưa làm gì cả. Nhưng bây giờ đã đến thời kỳ cắt lông gia súc rồi.

- Anh khỏi phải lo về việc cắt lông - bà chủ nói - Còn thì giờ. Chớ vì thế mà sao lãng việc khác.

- Hai đứa con trai của tôi - Lão Licuôcgô nói - vừa mới cãi lộn nhau hôm qua, vì một đứa muốn đi theo Franxixcô Axêrô, còn thằng kia thì không. Tôi bảo chúng nó: “Cứ từ từ, các con, mọi việc đâu sẽ có đó... Cứ chờ đợi ở đây cũng như ở bên Pháp người ta đều biết làm bánh ngon cả...”.

- Đêm qua, - Rôkê Pêlôxmalôx nói với tôi - Lão Paxô Largô thổ lộ - Khi nào ông Ramôx nói tôi việc ấy là mọi người cầm sẵn vũ khí trong tay. Rất tiếc là hai anh em nhà Buôcghidôx lại đi làm đất ở Lugarnôblê mất rồi!

- Đi tìm bọn họ về - Bà chủ nhà sốt sắng nói - Bác Licuôcôgô đưa cho bác Paxô Largô một con ngựa.

- Nếu bà chủ ra lệnh, và cả ông Ramôx nữa - Fraxkitô Cônخالêx nói - Tôi sẽ đi Vidaôrenda để xem Rôbuxtianô, anh chàng gác rừng, và em hẳn có đồng lòng không...

- Tôi nghĩ đó là ý kiến hay đấy. Rôbúxtianô không dám đến thị xã Orbahôxa vì hẳn nợ tôi chút ít. Anh có thể bảo hẳn rằng tôi xí xóa cho hẳn số sáu đurô rười *. Con người tội nghiệp ấy dám quên mình vì lý tưởng tốt đẹp một cách hào phóng, lại vui lòng sống một cuộc đời rất thiếu thốn. Có đúng thế không, cha Inôxenxiô?

- Ông bạn Ramôx thân mến của chúng ta đây - Lão cố đạo nói - vừa bảo tôi rằng bạn bè của ông đang không hài lòng vì thái độ ôn hòa của ông, nhưng khi họ thấy ông đã quyết định thì tất cả sẽ sùng đạ sẵn sàng.

- Thế nào? Ông quyết định xuống đường à? - Bà chủ nhà hỏi - tôi không khuyên ông làm việc đó đâu nhé. Nếu ông làm là do ý chí của ông đấy. Ngài Inôxenxiô đây cũng không hề nói với ông nửa lời về việc đó đâu. Nhưng khi ông đã quyết định như vậy chắc là ông đã có những lý lẽ rất mạnh mẽ... này ông Crixôbal, ông ăn tối chứ? Ông có uống gì không?... Cứ nói thực.

- Còn việc tôi có khuyên ông Ramôx xông pha hay không thì - lão Inôxenxiô nói, mắt nhìn lên trên gọng kính - bà chủ nói có lý đấy. Tôi là một người tu hành, tôi không thể khuyên làm những việc như vậy. Tôi biết là có một số người làm như vậy, thậm chí còn cầm cả vũ khí, nhưng tôi cảm thấy như vậy là không đúng, rất không đúng, và tôi sẽ không bắt chước họ. Tôi hết sức thận trọng đến mức không nói một lời nào với ông Ramôx về những vấn đề rắc rối của cuộc vũ trang nổi dậy của ông ấy. Tôi biết là tất cả

Orbahôxa mong muốn điều đó, tôi biết là rồi đây tất cả nhân dân thành phố cao quý của chúng ta sẽ có những chiến tích xứng đáng được lưu danh trong sử sách, nhưng mặc dù thế, xin phép cho tôi được giữ im lặng...

- Cha nói rất đúng - bà Perfêcta tiếp lời - tôi nghĩ rằng các nhà tu hành không nên dính líu vào những chuyện như vậy. Một vị cao đồ phải xử sự như thế. Tuy nhiên, chúng ta đều biết rõ là trong những hoàn cảnh nghiêm trọng, thí dụ khi tổ quốc hay tín ngưỡng lâm nguy, những nhà tu hành trên cương vị của mình sẽ thúc giục mọi người đấu tranh, và còn có mặt trong cuộc đấu tranh đó. Bởi vì lúc đó chính Chúa cũng tham dự vào những trận đánh vang dội dưới hình thức là các thánh thần, các sứ giả của Chúa làm việc đó. Trong cuộc chiến tranh chống bọn phản đồ, đã có biết bao nhiêu vị giám mục đã chỉ huy nghĩa dũng quân Tây Ban Nha chúng ta?

- Rất nhiều. Và một số vị đã trở thành những chiến tướng nổi tiếng lừng lẫy. Nhưng thời nay không giống những thời kỳ đó, thưa bà. Thực ra, nếu chúng ta nhìn nhận mọi việc một cách thấu đáo thì đức tin kính lúc này còn nguy khốn hơn trước kia nhiều... Bởi vì bọn binh lính chiếm đóng thị xã của chúng ta và những vùng xung quanh đây đại diện cho ai, đại diện cho cái gì? Họ chỉ là công cụ đáng nguyền rủa mà bọn vô thần và bọn tin lành thối tha nhưng nhúc ở Madrít sử dụng để chinh phục một cách thâm độc và hủy diệt các tín ngưỡng. Tất cả chúng ta đây đều biết rõ rồi. Ở cái sào huyệt của những sự suy đồi như nhuốc vô đạo và không có đức tin ấy, có những kẻ tinh quái xấu xa bị vàng bạc nước ngoài mua chuộc, mang dã tâm phá hủy những mầm mống của lòng tin kính trong đất nước Tây Ban Nha chúng ta. Vậy thì, các bạn nghĩ sao? Họ còn để cho chúng tôi giảng đạo làm lễ misa, còn để cho các bạn nghe là do họ còn có chút e ngại trân trọng và do họ xấu hổ... rồi một ngày kia... Về phần tôi, tôi bình tĩnh, tôi là một người không háo hức vì bất kỳ một lợi ích tạm thời và trần tục nào. Bà Perfêcta đây và tất cả những người quen biết tôi đều biết rất rõ. Tôi rất bình tĩnh, và thắng lợi của bọn xấu không làm cho tôi hết hoảng, tôi biết rất rõ là những ngày khủng khiếp đang chờ đợi chúng tôi, và sinh mạng của biết bao người mặc bộ đồ tu hành đang như treo trên sợi tóc. Bởi vì nước Tây Ban

Nha, các bạn ạ, sẽ phải trải qua những cảnh như thời kỳ cách mạng Pháp, có hàng nghìn linh mục tử vì đạo trong một ngày. Nhưng tôi không lo sợ gì cả. Khi họ lôi tôi ra chặt đầu, tôi sẽ vươn cổ ra, tôi đã thấy khá đủ rồi. Tôi còn có tác dụng gì nữa? Còn gì, chẳng còn gì cả.

- Tôi sẽ ăn cơm của cha - Vêharucô kêu lên, nắm tay giơ ra khỏe mạnh, rắn chắc như một cái búa, - nếu chúng ta không sớm kết liễu tất cả bọn vô lại trộm cướp ấy đi.

- Nghe nói tuần tới chúng nó sẽ bắt đầu phá bỏ nhà thờ lớn - Fraxkitô nói.

- Tôi chắc là bọn chúng sẽ dùng cuốc chim và búa tạ để phá - lão cố đạo vừa nói vừa cười - có những tên lính không có công cụ gì khác ngoài những thứ đó, nhưng mà phá thì nhanh hơn xây. Các bạn biết rất rõ là theo người xưa truyền lại, ngôi điện thờ Đức Chúa thiêng liêng rất đẹp của chúng ta trước đây đã bị bọn giặc Hồi giáo môô phá hủy trong một tháng, nhưng chỉ trong một đêm đã được các thiên thần xây cất lại... Các bạn cứ để mặc họ, cứ để mặc cho họ phá phách.

- Đêm hôm qua vị linh mục ở Xaarida kể cho chúng tôi nghe - Vêharucô nói - ở Madrid chỉ còn lại rất ít nhà thờ, và một số linh mục phải làm lễ misa ở ngoài đường, nhưng vì bị quấy rối, đánh đập, bị chửi mắng, khắc nhổ vào mặt, nên nhiều người không muốn giảng đạo và làm lễ nữa.

- May thay, các con của cha - Lão Inôxenxiô nói - ở vùng này chưa xảy ra những cảnh tượng như thế. Tại sao vậy? Bởi vì họ biết các con là hạng người nào, bởi vì họ hiểu đức kính tin mãnh liệt và lòng dũng cảm của các con... sẽ không để cho những kẻ đầu tiên đụng chạm đến những linh mục và sự thờ phụng của chúng ta... Dĩ nhiên, nếu người ta không kịp thời chặn chúng lại, chúng sẽ làm nguy. Tội nghiệp! Tổ quốc Tây Ban Nha thánh thiện biết bao, khiêm tốn biết bao, và tốt lành biết bao! Ai có thể nói trước được là có lúc phải chịu những cảnh cực kỳ gian nan thế này!... Nhưng tôi, tôi cho rằng, sự bất nhân; vô đạo, bán bỏ thánh thần không thẳng được, không bao giờ, thưa ông Ramôx... Còn có những người dũng cảm, còn có những người giống như người xưa chứ, có đúng vậy không, ông Ramôx?

- Đúng thế, thưa cha, còn chứ ạ - Ramôx trả lời,

- Tôi có một niềm tin vững chắc là luật lệ của Thượng đế tất thắng. Sẽ phải có cái gì đó xuất hiện, để bảo vệ nó. Nếu không phải là những người này thì sẽ là những người khác. Vinh quang của chiến thắng, và cùng với nó là danh tiếng huy hoàng đời đời, ai là người được hưởng. Bọn người xấu sẽ bị tiêu diệt, không hôm nay thì ngày mai. Những kẻ nào chống lại luật lệ của thượng đế tất sẽ phải chết, không thể nào cứu vãn nổi. Nhất định chúng sẽ phải lụn bại theo cách này hoặc cách khác. Không có mánh lới nào, không có chỗ ẩn náu nào, không có thủ đoạn khôn khéo nào có thể cứu vãn nổi chúng. Bàn tay của Chúa giơ lên, và sẽ tóm lấy chúng đúng lúc. Chúng ta hãy rủ lòng thương, và hy vọng chúng sẽ ăn năn hối lỗi. Đối với các con đây, các con của cha, các con không phải chờ ai nói với các con một lời nào về bước đường mà chắc chắn là các con sẽ đi... Cha biết các con là những người tốt. Cha biết quyết định của các con là quang minh chính đại, và mục tiêu cao quý đang hướng dẫn các con sẽ rửa sạch tất cả những tội lỗi bởi cuộc chiến đấu đổ máu mà các con có thể dính vào. Cha biết là Chúa sẽ ban phước lành cho các con. Chiến thắng của các con cũng như hy sinh của các con sẽ chói lọi trước mắt của mọi người và của Chúa. Cha biết rằng vinh quang và danh tiếng là tất cả mọi lời tán dương, ca ngợi, tôn kính thuộc về các con. Nhưng dù thế nào chăng nữa, các con của ta, cha không hề khuyến khích các con đi đánh nhau. Trước đây cũng như lúc này cha không hề nói điều đó. Các con hãy làm theo sự thúc giục của lương tâm cao thượng. Nếu nó bảo các con ở nguyên trong nhà thì các con ở lại, nếu nó bảo các con phải ra đi, các con hãy ra đi cho kịp thời. Còn cha, cha chịu làm kẻ tử vì đạo và cúi cổ xuống trước tên đao phủ, nếu đoàn quân khốn kiếp này còn tiếp tục ở lại đây. Nhưng nếu có một sự vùng lên mãnh liệt vì lòng kính Chúa của các con em của Orbahôxa nhằm góp phần vào sự nghiệp vĩ đại diệt trừ tận gốc nỗi bất hạnh của tổ quốc thì cha sẽ coi mình là người sung sướng nhất chỉ vì được là đồng hương của các con, và vì tất cả cuộc đời học hỏi, giải tội, nhẫn nhục của mình. Cha sẽ không xứng đáng mong được lên

thiên đường, nếu không có một ngày nào đó được thấy sự tích anh hùng của các con.

- Không ai có thể nói gì thêm và hay hơn thế - Bà Perfêcta thỏa mãn tiếp lời.

Cabaducô lúc đó đang ngồi chống hai khuỷu tay trên đùi, cúi rạp người ra phía trước. Khi lão cố đạo vừa nói dứt câu, hấn nắm lấy bàn tay lão mà hôn.

- Người tốt nhất không sinh ra từ bụng mẹ * - Lão Licuôcgô nói, tay làm ra vẻ như lau nước mắt.

- Hoan hô đức cha giải tội! - Fraxkitô Gônخالêx hét lên, đứng dậy, và tung cái mũ lên tận trần nhà.

- Yên nào - Bà Pêrfêcta nói - ngồi xuống Fraxkitô, anh là một cái thùng rỗng kêu to đấy.

- Lạy chúa lòng lành vô cùng đã ban cho ngài cái mỏ vàng! - Crixôbal nói đầy vẻ thán phục - may mà còn có hai người trước mặt tôi đây! Khi mà hai người này còn sống thì thế gian còn muốn gì nữa? Mọi người ở nước Tây Ban Nha đáng lẽ cũng phải như thế... nhưng sao lại phải như thế, nếu không có những quân cướp này. Ở Madrid, cái triều đình đẻ ra các luật lệ, các quan lại, tất cả chỉ là cướp bóc và dối trá. Chúng nó đã làm tình làm tội tôn giáo... Chúng nó không nhìn thấy gì ngoài tội lỗi... Thưa bà Perfêcta thưa cha Inôxenxiô, tôi thề có vong linh cha tôi, vong linh ông tôi, và sự cứu rỗi của linh hồn tôi... tôi muốn chết.

- Muốn chết!

- Những con chó hoang ấy hãy giết chết tôi đi, và tôi bảo là chúng hãy giết tôi đi, vì tôi không thể bám vằm được bọn chúng. Tôi nhỏ bé quá.

- Ramôx, ông vĩ đại đấy - Bà chủ nhà nói một cách nghiêm trang.

- Vĩ đại ư, vĩ đại ư? Trái tim tôi rất lớn đấy, nhưng tôi làm gì có đồn trại, làm gì có kỵ binh, làm gì có pháo binh...

- Đó là một vấn đề mà tôi rất chú ý đấy, ông Ramôx ạ. - Bà Perfêcta vừa cười vừa nói - Kẻ thù của ông không có những thứ mà ông cần ư ?

- Có chứ.

- Vậy thì ông hãy tước lấy của chúng.

- Chúng tôi sẽ cướp những thứ đó, đúng thế, thưa bà. Khi tôi nói là chúng tôi sẽ cướp...

- Ông Ramôx thân mến - Lão Inôxenxiô nói - Vị trí của ông thật đáng để người khác phải ghen đố. Nổi bật lên, vươn lên trên tất cả đám dân thường và tự đặt mình ngang hàng với những anh hùng trên thế giới..., Có thể nói là bàn tay của Chúa đã hướng dẫn ông! Ôi, thật là vĩ đại và thật là vinh hạnh. Ông bạn của tôi, không phải là tôi nịnh ông đâu. Thật là đường hoàng, thật là lịch sự, thật là oai phong... Không, những người như ông không thể nào chết được. Thượng đế sẽ ở bên cạnh ông, và súng gươm giáo mác của kẻ thù dị giáo phải dừng lại, không dám đụng đến ông... ông Cabaducô kính mến, tôi nhìn ông, thấy ông nổi giận và thái độ khảng khái của ông, tự nhiên trong trí tôi lại nhớ đến một bài thơ trong cuốn sách nói về việc chinh phục đế quốc Trapixônda:

Chàng Rôndan dũng cảm đến nơi

Với vũ khí trang bị đầy người

Lẫm liệt trên con ngựa Briador hùng dũng

Thanh bảo kiếm Duridana thắt chặt ở ngang lưng

Tay cầm ngọn giáo dài dựng ngược

Và cánh tay khoác tấm khiên vững chắc.

Qua hố mắt, dưới vành mũ sắt

Phóng ra những tia lửa long lanh.

Tay rung rung ngọn giáo dài nhọn sắc

Như một cây cói mỏng manh,

Chàng sấp sửa xông vào uy hiếp

Tất cả đám địch quân.

- Hay quá - lão Licuôcgô kêu lên, vỗ tay bồm bộp - Và tôi nói lại lời ngài
dũng sĩ Ramôx:

Không một ai đụng tới Râynadôn

Nếu muốn được thoát chết!

Và ai muốn gì khác

Sẽ được thích đáng đền bù,

Còn thế gian tất cả

Chẳng thoát khỏi bàn tay ta

Sẽ tan thành vỡ nát

Hoặc sẽ bị trừng phạt.

- Ramôx, ông cần ăn chứ, ông muốn uống tí chút chứ, đúng không? - Bà
chủ nhà hỏi.

- Không, không - Thằng người ngựa trả lời - Nếu có thể, cho tôi xin một
mâm thuốc súng.

Nói xong câu đó, hăn bật cười khanh khách, rồi đi đi lại lại trong phòng,
chú ý quan sát từng người, và dừng lại chỗ mọi người đang ngồi chăm chú
nhìn bà Perfêcta, rồi cất giọng oang oang như lệnh võ:

- Tôi nói là: chẳng cần nói gì thêm nữa. Orbahôxa muôn năm, đả đảo
Madrít!

Hăn dấm mạnh tay xuống bàn với sức mạnh làm cho cho nền nhà rung
lên.

- Sức lực siêu phàm! - Lão cố đạo Inôxenxiô nói.

- Ghê chưa, những quả dấm của ông...

Mọi người ngắm cái bàn đã bị vỡ làm đôi. Sau đó, họ dán mắt nhìn
Cabaducô, con người chưa bao giờ được khâm phục như dũng sĩ
Râynandôx. Đúng là trong cái bề ngoài lực lưỡng đẹp mắt, trong đôi mắt
xanh sáng lung linh như mắt mèo, trong mớ tóc đen nhánh trong cái thân
hình cường tráng, toát ra những vẻ của con người có một tầm cỡ lớn, một
thói tật hoặc nói cho đúng hơn là một tính chất của những chủng tộc lớn đã
từng thống trị thế giới. Nhưng điệu bộ nói chung của hăn chỉ là đáng dấp

của một sự biến chất đáng thương, khó mà tìm thấy cái vẻ cao quý và anh hùng trong tính chất tàn bạo hiện tại. Hẳn giống như những con người vĩ đại của ông Cagiêtanô, hay là như con lừa giống con ngựa vậy.

XXIII

Bí Ẩn

Sau những sự việc mà chúng tôi vừa kể trên, cuộc họp còn kéo dài nữa, nhưng chúng tôi bỏ qua phần sau, vì không cần thiết, để giữ mạch lạc cho câu chuyện. Cuối cùng, mọi người đều ra về, và như thường lệ chỉ còn lại người cuối cùng là lão cố đạo Inôxenxiô. Nhưng bà chủ nhà và ông cố đạo chưa kịp nói gì với nhau thì một bà vú già rất tin cẩn, cánh tay phải của bà Perfêcta, bước vào phòng ăn. Nhìn thấy bà vú già có vẻ lo lắng bối rối, bà chủ nhà cũng hoảng hốt đoán ngay là có điều gì không hay đã xảy ra trong nhà mình.

- Không biết cô nhà đi đâu mà con tìm mãi không thấy - Bà vú già đáp lại những câu hỏi của bà chủ,

- Giêxuma! Rôxariô... Con gái tôi đi đâu?

- Lạy Đức mẹ phù hộ cho con! - Lão cố đạo kêu lên, vợ vội cái mũ, và chạy theo bà chủ nhà.

- Hãy tìm kiếm kỹ xem. Nhưng, như vậy là nó không ở trong phòng với chị à?

- Thưa bà có ạ - Bà vú già sợ run lên trả lời - Nhưng quý ám con hay sao mà con lại ngủ thiếp đi.

- Ngủ với nghề chết tiệt!... Lạy chúa tôi!.... Có chuyện gì thế này? Rôxariô ơi, Rôxariô!... Con Librada đâu?

Người ta đi lên đi xuống, rồi lại đi xuống đi lên, mang theo cả đèn đuốc, và lục soát tất cả các phòng. Cuối cùng, có tiếng ông cố đạo ở ngoài cầu thang, giọng vui mừng:

- Đây rồi, ở đây này. Cô đã về đây rồi...

Một lát sau, hai mẹ con gặp lại nhau ở hành lang.

- Con ở đâu thế? - Bà Perfêcta nghiêm nghị hỏi, mắt nhìn xói móc vào tận mặt con gái.

- Con ở ngoài vườn ạ - Cô bé khiếp đảm, trả lời.

- Ở ngoài vườn vào giờ này, ư? Rôxariô!

- Con thấy bức, con ngó đầu ra ngoài cửa sổ, không may con đánh rơi cái khăn, thế là con phải đi xuống để tìm.

- Tại sao con không bảo con Librada nó nhặt cho? Librada!... Con này đâu ấy nhỉ? Nó cũng ngủ rồi sao?

Cuối cùng Librada cũng xuất hiện, mặt tái nhợt vì hoảng sợ, và có cái vẻ len lét của một kẻ phạm tội...

- Sao thế này? Mà ở đâu ra? - Bà chủ bức tức giận dữ hỏi.

- Dạ, thưa bà... Cháu xuống phòng dưới để lấy quần áo, không ngờ cháu ngủ quên ở dưới ấy.

- Mọi người ở đây đều ngủ quên đêm nay, có lẽ mai sẽ chẳng có ai ngủ ở trong nhà tôi nữa. Rôxariô, con có thể về phòng được rồi đấy,

Bà chủ nhà và ông cố đạo hiểu rằng cần phải tiến hành điều tra nhanh chóng và quyết liệt. Nào là tra hỏi, dọa dẫm, cầu xin, hứa hẹn, tất cả đều được dùng một cách, khéo léo để tìm ra sự thật của biến cố này. Không thấy có một mảy may khuyết điểm nào của bà vú già. Nhưng cô hầu Librada thì vừa khóc lóc vừa thở than, thú nhận tất cả những tội lỗi cô ta đã mắc vì bị lừa gạt như sau:

Sau một thời gian ngắn ở trong nhà này, ngài Pinxôn lúc đầu tán tỉnh cô Rôxariô. Ngài cho Librada tiền. Theo như chính Libra đã nói, để sử dụng cô ta như người chuyển những thư từ nhắn nhe và ước hẹn. Cô chủ không những không tỏ ra tức giận, mà lại còn có vẻ vui thích; và họ đã sống như vậy mấy ngày nay rồi. Cuối cùng, Librada nói rằng đêm hôm đó hai người ước hẹn gặp nhau để nói chuyện ở ngoài cửa sổ thông ra vườn của ngài Pinxôn. Họ nhờ cậy cô hầu với một số tiền mà họ đưa cho cô ngay lúc đó, và cô đã nhận lời che chở cho họ. Theo sự thỏa thuận, Pinxôn cần phải ra khỏi nhà đúng giờ như thường lệ, khoảng chín giờ đêm thì bí mật trở về, và vào phòng mình, rồi sau đó lại phải bí mật ra đi, để rồi đường hoàng trở lại

muộn hơn mọi khi một chút. Làm như vậy sẽ không có ai ngờ gì hẳn cả. Librada đợi hẳn trở lại, trùm kín người trong chiếc áo capốt, hẳn không hỏi một lời nào, đi thẳng vào phòng mình, cùng lúc đó cô chủ xuống vườn. Trong khi hai người trò chuyện với nhau, Librada không chứng kiến mà phải đứng coi chừng ở ngoài hành lang để báo cho Pinxôn biết nếu có gì nguy hiểm xảy ra. Sau một giờ, hẳn lại ra đi, người trùm kín như lúc nãy bằng chiếc áo capốt, và không nói một lời nào. Sau khi Librada đã thú nhận hết, lão Inôxenxiô hỏi thêm cô hầu bất hạnh:

- Người vào rồi lại ra ấy, cô có chắc chắn đúng là gã Pinxôn không?

Kẻ tội phạm không trả lời được. Nét mặt cô ta lộ rõ vẻ hoảng hốt cao độ.

Bà chủ nhà giận tím mặt:

- Mà có nhớ rõ mặt thẳng ấy không?

- Nhưng, không phải ông ấy thì còn ai - Cô gái trả lời. Cháu chắc chắn là ông ấy. Ông ấy đi thẳng vào phòng mình... rất thuộc đường đi lối lại ạ.

- Lạ nhỉ - Lão cố đạo nói - Nếu sống ở trong nhà này thì cần gì phải giữ cái trò ngụy trang kín hờ ấy. Hẳn có thể viện cớ là bị ốm và ở lại nhà. Có đúng vậy không, thưa bà?

- Librada - Bà chủ thét, vì cơn giận bốc lên đến cực điểm. Ta cần Thượng đế tống mi vào địa ngục.

Sau đó, hai tay bà lồng vào nhau, bóp chặt như muốn làm cho bật máu tươi ra.

- Ngài Inôxenxiô - Bà kêu lên - Chết cả rồi. Chết mất thôi, không còn cách gì khác.

Rồi bà bật khóc thảm thiết.

- Xin bà bình tâm, bà chủ - lão thầy tu xúc động nói - Phải can đảm... Lúc này, lại càng cần phải dũng cảm. Điều đó đòi hỏi phải bình tĩnh và có tấm lòng rộng lượng.

- Tấm lòng của tôi thật là quảng đại - Bà chủ nhà nói trong tiếng nước nở.

- Còn trái tim của tôi thì nhỏ bé quá chừng - Lão cố đạo nói - Nhưng rồi đây ta sẽ biết.

Thú Tội

Trong khi đó, Rôxariô cảm thấy tim mình như bị vỡ ra từng mảnh. Cô không thể khóc được, cũng không thể bình tĩnh, yên tâm được. Cô cảm thấy đau đớn như bị mũi thép lạnh xuyên qua cơ thể và trí óc như đang bay từ trần gian lên thượng giới, rồi lại từ thượng giới rơi xuống trần gian, nửa như mê hoảng, nửa như điên dại. Cô thức rất khuya ở trong phòng. Cô chấp tay, quỳ gối trên sàn, đôi bàn chân trần trụi, vùng trán nóng bỏng tựa vào thành giường. Cô lặng im, một mình trong đêm tối, cố không gây ra bất kỳ một tiếng động nhỏ nào, để mẹ cô ngủ hoặc giả vờ ngủ ở phòng bên cạnh khỏi chú ý. Cô sốt sắng hướng lên trời, suy tưởng:

- Lạy chúa - Tại sao trước đây con không biết dối trá, mà bây giờ con lại dối trá. Tại sao trước đây con không biết che đậy giấu giếm mà nay con lại vờ vĩnh gian xảo? Có phải con là một đứa con gái hư đốn, nhục nhã không? Con cảm thấy con đang bị giày vò bởi sự sa ngã của một con người không sao đứng lên được nữa. Con không còn là một cô gái ngoan ngoãn và trung thực nữa ư?... Con cũng chẳng biết mình ra sao nữa... Con vẫn là con, hay là một người khác đang ở trong con đây? Biết bao nhiêu điều ghê gớm đã xảy ra trong ít ngày vừa qua! Bao nhiêu cảm giác, bao nhiêu ấn tượng khác nhau! Lòng con Cảm thấy bao nhiêu nỗi đau buồn! Lạy Chúa, Người có nghe tiếng con nói không, hay là con bị kết tội phải sám hối cầu nguyện suốt đời mà chẳng được nghe... Con vẫn tử tế với mọi người, không ai có thể bảo là con không tử tế cả. Con yêu, yêu vô cùng... Phải chăng đó là tội lỗi xấu xa? Nhưng... đây không phải là một ảo tưởng mà là một sự lừa dối. Con còn xấu xa hơn những người đàn bà tồi tệ nhất thế gian. Ở trong con, có một con rắn độc, nó đang cắn và truyền nọc độc vào trái tim con... Con cảm thấy điều gì vậy? Lạy Chúa, sao con không chết đi cho rồi? Sao Người không đày con vĩnh viễn vào địa ngục? Thật là đáng sợ, con xin

được thú tội với Chúa, xin Người nghe con, sau đây con sẽ thú tội trước một linh mục. Con căm ghét má con. Sao vậy! Con không thể bày tỏ ra được. Anh ấy không hề nói một lời nào động chạm con: Con không hiểu sao lại có chuyện này. Con xấu xa biết chừng nào! Quỷ sứ đã bắt mất hồn con rồi. Lạy Chúa, xin Chúa hãy cứu giúp con, bởi vì con, bởi vì con không thể thẳng nỗi bản thân bằng sức của chính mình... Một sự thúc giục khủng khiếp xô đẩy con ra khỏi ngôi nhà này. Con muốn trốn đi, con muốn chạy khỏi nơi này. Nếu anh ấy không mang con đi, con cũng sẽ lê lết đi theo những con đường anh ấy đi... Một niềm vui thiêng liêng đang lẫn lộn với nỗi đau xót cay đắng ghê gớm ở trong lòng con đây..? Lạy chúa, hãy soi sáng cho con... Con chỉ muốn yêu mà thôi. Con không muốn nỗi ân hận này cắn xé con. Con không muốn giấu giếm, dối trá, lừa lọc... Mai con sẽ ra đứng ở giữa đường, mà nói to lên cho mọi người qua lại nghe thấy: Tôi yêu thương, tôi oán ghét, để nỗi đau xót trong lòng con vơi bớt đi. Sung sướng biết bao, nếu có thể điều hòa được lòng yêu thương và tôn trọng tất cả mọi người. Xin Đức Mẹ Đồng Trinh phù hộ cho con... Một lần nữa, con lại có ý nghĩ khủng khiếp. Con không muốn nghĩ đến điều đó, nhưng con vẫn cứ cảm thấy, ôi, con không thể tự lừa dối mình về điều đặc biệt này. Con không thể xua tan nó được, cũng không thể làm cho nó lu mờ đi được... nhưng con có thể thú nhận điều đó, và con xin thú nhận với Chúa là: con căm ghét má con!

Cuối cùng, cô ngủ thiếp đi. Trong giấc ngủ chập chờn lại hiện lên những gì đã xảy ra đêm đó, tuy có biến dạng, nhưng thực chất không thay đổi. Cô nghe tiếng đồng hồ của nhà thờ điểm chín tiếng, cô vui sướng nhìn bà vú già đang ngủ say, rồi rón rén ra khỏi phòng rất thông thả, để không gây ra tiếng động, cô nhẹ nhàng xuống cầu thang, chân mò mẫm bước từng bước một, hết sức tránh tiếng động dù rất nhỏ. Cô rẽ vòng qua phòng bọn hầu gái và nhà bếp để ra vườn.

Cô đứng lại một lát, nhìn bầu trời lúc đó tối đen, lấm tấm sao. Gió ngừng thổi. Không một tiếng động, đêm yên tĩnh sâu thẳm. Hình như ở trong đó có một sự canh chừng thường xuyên và thăm lặn của những cặp mắt

không hề chớp và những đôi tai nghe ngóng rình mò chờ đợi một biến cố quan trọng xảy ra. Đêm tối quan sát đầy thôi.

Sau đó, cô đến gần cửa kính của phòng ăn, và thận trọng dừng lại ở một khoảng cách cần thiết và nhìn vào trong phòng, vì sợ những người trong đó trông thấy. Dưới ánh đèn của phòng ăn, cô chỉ nhìn thấy phía sau lưng mẹ cô, lão cố đạo ngồi ở bên phải, bộ mặt của lão trông nghiêng biến dạng đi một cách kỳ lạ, cái mũi dài ra giống như cái mỏ của một con chim kỳ quặc. Tất cả hình thù của lão biến thành một cái bóng nham nhở với những góc cạnh gồ ghề, một cái bóng trông đến nực cười, ngắn thun lùn và gầy khẳng kheo. Trước mặt lão là Cabaducô, trông giống một con rồng hung dữ hơn là một con người. Rôxariô nhìn thấy đôi mắt xanh của y giống như hai cái đèn ló lấp kính lồi. Ánh mắt và hình thù hộ pháp gớm ghiếc của con vật ấy làm cho cô hoảng sợ. Lão Licuôcô và ba tên khác thì trông như những thẳng phỗng quái dị. Chắc là cô đã nhìn thấy ở đâu đó những thẳng phỗng nặn bằng đất thường bán ở chợ với cái miệng cười đần độn, bộ mặt ngây ngô, và cặp mắt nhìn ngớ ngẩn. Con rồng cứ múa may quay cuồng, xoay tròn như chong chóng cối xay gió, và đôi tròng mắt xanh biếc của nó cứ quay đảo như ngọn đèn quay của một hiệu bào chế, nhưng vẻ nhìn của nó như mù... Câu chuyện của bọn họ xem chừng rất lý thú. Lão cố đạo vỗ đôi cánh, trông lão giống như một con chim muốn bay lên mà bay không nổi. Cái mỏ của lão dài ra rồi lại co lại. Bộ lông của lão xù lên với vẻ tức giận, rồi lại xẹp xuống, và lão giấu cái đầu trọc lóc vào trong cánh.

Rôxariô cảm thấy một nỗi sợ hãi không cắt nghĩa được, khi chứng kiến cái cảnh bần bè thân mật đó. Cô rời xa khung cửa kính, và tiếp tục lần từng bước trong đêm, mắt nhìn ra bốn phía để xem có thấy ai theo dõi mình không. Chẳng thấy ai mà cô cứ tưởng như có hàng triệu con mắt đang dõi theo mình. Nhưng nỗi sợ hãi và hổ thẹn đột nhiên tan biến hết, trong cửa sổ căn phòng của Pinxôn xuất hiện một bóng người xanh thẫm, trên mình lấp lánh những chiếc khuy đồng giống như một chuỗi đốm sáng. Cô tiến lại gần. Ngay lúc đó, cô cảm thấy đôi cánh tay có mang lon sĩ quan nhắc bổng cô lên như nhắc một chiếc lông chim và đặt rất nhanh vào trong phòng. Đột

nhiên, một tiếng nổ vang dội, một tiếng đập khô khốc, làm rung chuyển tận nền móng căn nhà. Cả hai người không ai hiểu tại sao có tiếng nổ dữ dội đó. Họ run sợ và im lặng.

Đó là lúc Cabadecô đâm vỡ cái bàn trong phòng ăn.

Những Sự Kiện Bất Ngờ.

Vụ lộn xộn nhất thời

Cảnh trí thay đổi. Các bạn hãy nhìn một căn phòng đẹp, sáng sủa, nhã nhặn, tươi vui, tiện nghi và sạch sẽ khác thường. Một tấm thảm mới xinh xắn phủ trên nền nhà và những bức tường trắng được trang trí bằng những bức tranh thánh và mấy pho tượng ít giá trị nghệ thuật. Những đồ đạc bằng gỗ cao ba * lên nước bóng nhoáng, vì được lau cọ, đánh bóng vào những ngày thứ bảy. Cái bàn thờ với bức ảnh Đức Mẹ Đồng Trinh cỡ lớn mặc áo màu lam dát bạc, tiếp nhận sự thờ phụng của gia chủ, được phủ kín bằng các thứ đồ trang trí vật vãnh, vô giá trị, nửa như thành kính nửa như giễu cợt xúc phạm thánh thần. Ngoài ra còn có những hộp nhỏ đựng tràng hạt, bình chứa nước thánh, một cái đồng hồ Agnus Dei, một cây cảnh uốn éo, và không ít lọ cắm những cành hoa giả làm bằng vải. Một cái giá sách làm bằng gỗ sồi chứa nhiều sách chọn lọc: Sách của Ôraxiô * nhà khoái lạc chủ nghĩa người xứ Xibarix, đặt bên cạnh sách của nhà thơ nồng nhiệt Virhiliô * mà những lời thơ rung động làm cho trái tim nóng bỏng của nàng Điđô êm dịu lại và tha thiết say mê. Sách của Ôvidiô * rất tao nhã mà cũng rất phóng dãng, thô tục và xu nịnh, xếp cùng với sách của Marxial * bẻm mép lém lỉnh và dí dỏm, Tibulô * con người đầy nhiệt tình yêu thương, cùng với Xixêrôn* nhà tư tưởng và hùng biện vĩ đại, Titô Liviô * nghiêm khắc cùng với Taxitô * khủng khiếp, đao phủ thủ của các hoàng đế Lamã. Lucrêxiô * nhà phiếm thần luận cho rằng có một vị thần bao gồm tất cả vạn vật trong vũ trụ. Huvênal * bóc trần sự thật bằng ngòi bút của mình. Plautô * người đã tưởng tượng ra những hài kịch hay nhất của thời xưa, trong khi quay bánh xe của một cái cối xay gió. Xenêca * nhà triết học mà người ta nói rằng hành động tốt nhất của đời ông là chết. Kintilianô * nhà tu từ học và Valuxtiô* cây bút châm chọc sâu cay, người đã nói rất hay về tư cách đạo

đức. Hai anh em Pôliniô, Xuêtoniô * và Varôn *. Nói tóm lại là có tất cả các sách văn học Latinh, kể từ khi người ta mới biết bập bẹ những tiếng đầu tiên trong sách của Liviô Andrônicô cho đến khi thở hắt ra những tiếng hấp hối trong sách của Ruliliô...

Nhưng vì mãi kể lễ một chi tiết vô ích, tuy chỉ điểm sơ qua rất nhanh, nên ta không chú ý đến hai người đàn bà đã vào trong nhà, mặc dù lúc này hãy còn rất sớm, nhưng ở Orbahôxa người ta thường dậy sớm lắm. Mấy con chim nhỏ đã hót ríu rít ở trong lồng. Chuông nhà thờ đã đổ, báo buổi lễ chiều sớm, và những con dê cái đeo nhạc đồng rung lên những tiếng reo vui, đi đến cổng các gia đình để cho người ta vắt sữa.

Hai người đàn bà mà ta nhìn thấy trong căn phòng đã nói ở trên vừa mới đi lễ sớm về. Họ mặc quần áo đen, mỗi người cầm trong tay một cuốn kinh nguyện nhỏ và chuỗi hạt cuốn vào những ngón tay.

- Chú chị không về muộn đâu. - Một trong hai người lên tiếng. - Chúng ta để cho ngài bắt đầu hành lễ, nhưng ngài sẽ kết thúc nhanh thôi. Lúc này, có lẽ ngài đang thay áo lễ trong kho đồ thánh. Tôi cũng định ở lại để nghe ngài làm lễ, nhưng hôm nay tôi mệt quá.

- Hôm nay, tôi chẳng được nghe gì ngoài lời rao của người trợ tế - Người kia nói - Lời rao của người trợ tế như nói trong hơi thở, tôi cho rằng tôi chẳng hiểu gì cả, bởi vì tôi cũng đang rất bận khoăn, không sao xua tan được những điều khủng khiếp vừa xảy ra với ta mới đây.

- Biết làm sao được! Cần phải kiên nhẫn. Chúng ta chờ nghe lời khuyên bảo của chú chị...

- Ôi dào - Mụ kia kêu lên, thở hắt ra một hơi dài - máu tôi như sôi lên đây này.

- Chúa sẽ che chở cho chúng ta.

- Một người như bà, một người như quý bà đây mà lại chịu để mình bị một... Và nó vẫn còn ở... Bà Perfêcta ạ. Đêm hôm qua, theo lời của bà, tôi lại đến quán trọ của bà quả phụ Cuxcô, để hỏi tình hình mới. Thăng nhãi ranh Pêpê và tên tướng Batada vẫn luôn luôn bàn bạc với nhau. Ai dà, lạ

chúa tôi, chúng nó bàn bạc về những kế hoạch độc địa của quý sứ, và uống rượu vang, cạn hết chai này đến chai khác. Đúng là hai thằng hư hỏng, hai con ma men. Chắc chắn là chúng nó đang trù tính một việc gì xấu xa ghê gớm lắm. Vì tôi rất quý mến và luôn quan tâm đến bà, nên đêm qua khi ở ngoài quán trọ tôi thấy thằng Pêpê ra đi, tôi liền đi theo...

- Nó đi đâu?

- Đến sòng bạc, vâng, thưa bà, nó đến sòng bạc - Người đàn bà kia trả lời, lộ vẻ hơi lúng túng. Sau đó, nó trở về. Ôi dà, ông chú tôi quở mắng tôi ghê quá, vì mắc bận dò la mà tôi về nhà quá muộn. Nhưng tôi không thể sửa chữa được... Đức chúa thiêng liêng che chở cho con!... Tôi không thể làm khác được, khi thấy một người như bà ở trong cảnh gian nguy, tôi muốn điên lên... Không, không bao giờ thưa bà. Tôi thấy rõ ràng, không còn nghi ngờ gì nữa, những tên quý sứ tinh quái ấy nhất định sẽ xông vào nhà ta, và cướp Rôxariô của chúng ta đi...

Bà Perfêcta nhìn dán mắt xuống nền nhà, suy nghĩ hồi lâu. Sắc mặt bà tái nhợt, và đôi mày cau lại. Cuối cùng bà thốt ra lời:

- Vậy thì tôi không thấy có cách nào ngăn cản được chúng nó.

- Tôi thì thấy có đấy. - Mụ kia sôi nổi trả lời. Đó là mụ cháu gái của lão cố đạo, và là mẹ của anh thầy cãi Haxintô - Tôi thấy có một phương kế rất đơn giản mà tôi đã nói với bà, nhưng bà không nghe theo. Ôi chao, thưa bà, bà quá tốt đấy, bà quá thiện đấy. Trong những trường hợp như lúc này cần phải bớt thiện đi một chút. Đừng thận trọng xét nét quá đáng. Chẳng lẽ vì thế mà xúc phạm đến Chúa ư?

- Chị Maria Rêmediôx ạ - Bà Perfêcta nói giọng kẻ cả - Chị đừng ăn nói hồ đồ bậy bạ như thế nữa.

- Bậy bạ!... Bà với sự hiểu biết sâu sắc của bà không thể ngăn chặn được cháu trai của bà. Vậy thì còn cách nào giản đơn hơn là cái mẹo của tôi? Bởi vì lúc này công lý không còn bảo vệ chúng ta nữa, chúng ta phải thi hành lấy công lý mà thôi. Trong nhà bà, chẳng có sẵn những người để thừa hành bất kỳ công việc gì đó sao? Vậy chỉ cần gọi, và bảo họ: "Này, Cabaducô, Paxô Largô hoặc một người nào đó: đêm nay mày cải trang cho thật khéo

để không ai nhận ra mà y và chọn lấy một người bạn tin cậy, cho đi theo cùng với mà y, ra nấp ở sau góc đường Xantôfax. Chờ ở đó một lát, khi nào Hôxê Rây đi qua phố Triperia để đến sông bạc, bởi vì chắc chắn là nó sẽ đến sông bạc, nghe rõ chứ? Khi nó đi qua, mà y ra chặn nó lại, và làm cho nó hoảng sợ...”.

- Chị Maria Rêmediôx, đừng có ngốc thế - Bà Perfêcta nghiêm giọng nói như chê trách.

- Chỉ dọa cho nó sợ thôi mà, thưa bà. Xin bà chú ý điều tôi nói: chỉ dọa thôi. Sao kia, tôi có khuyên bà làm điều gì tội lỗi đâu. Lạy Chúa, Chúa Cha và Chúa Cứu thế của con. Chỉ mới nghĩ đến, tôi cũng đã rùng mình ghê rợn, dường như tôi nhìn thấy cả dấu máu và tia lửa trước mắt tôi, Không, không có chuyện ấy đâu, thưa bà... Chỉ dọa thôi, chỉ dọa cho nó sợ thôi, bằng cách đó ta sẽ làm cho thằng quý ấy hiểu rằng chúng ta được bảo vệ chu đáo. Nó thường đi một mình đến sông bạc, thưa bà, chỉ có một mình nó đến đấy để tụ tập với bè đảng, những tên đeo kiếm và đội mũ nhà binh. Bà thử tưởng tượng xem, khi nó bị một phen hoảng hồn và lại bị gãy mấy cái xương, tuy không bị thương tích nặng nó sẽ hiểu ra... trong trường hợp đó nó sẽ sợ hãi, và bỏ trốn khỏi Orbahôxa hoặc ít ra cũng phải nằm phục thuốc khoảng mười lăm ngày. Thế thôi, không có chuyện giết chóc... phải chú ý điều đó, nhưng phải chắc tay...

- Chị Maria - Bà Perfêcta nói, vẻ trịch thượng - chị không thể nghĩ ra được một ý gì cao hơn, một giải pháp gì lớn hơn để cứu vãn tình hình sao? Điều mà chị khuyên tôi chỉ là một việc làm nhục nhã.

- Vâng, thôi vậy tôi không nói nữa. Đúng là tôi ngu ngốc thật! - Mẹ cháu gái của lão cố đạo hẳn nhục tự sỉ vả - Tôi xin giữ những suy nghĩ ngu ngốc ấy lại để an ủi bà, sau khi bà đã mất cô con gái.

- Con gái tôi... Mất con gái tôi - Bà Perfêcta nổi giận hét lên - Chỉ nghe nói, tôi đã phát điên lên rồi. Không, không đứa nào có thể tước đoạt được con gái của tôi, Nếu bây giờ Rôxariô không căm ghét cái thằng đốn mạt ấy, như ý tôi muốn, thì sau này nó sẽ căm ghét. Quyền hành của người mẹ cũng có tác dụng ít nhiều chứ. Ta sẽ gột rửa tính đăm mê, nói đúng hơn là

tính khí đồng bóng bất thường hay thay đổi của nó như nhổ bỏ một cây cỏ non chưa kịp mọc rễ. Không, điều đó không thể xảy ra được, chị Rêmediôx ạ. Dù sao chẳng nữa cũng không thể xảy ra điều đó! Không cần phải sử dụng những mưu chước đê tiện đối với thằng điên rồ ấy. Tôi đã chấp nhận mọi sự không hay xảy ra đối với con gái tôi, kể cả cái chết của nó. Còn hơn là chịu để cho nó làm vợ cái thằng ấy.

- Thà chết, thà bị chôn vùi và làm mồi cho dòm bọ - Mụ Rêmediôx nhấn mạnh, hai tay chắp lại như người đang cầu nguyện - còn hơn trông thấy cô ấy trong tay của... Ôi thưa bà, xin bà đừng giận nếu tôi nói ra điều này, bởi vì cô Rôxariô đã có mấy cuộc gặp gỡ lén lút thâm trộm với thằng cha liều lĩnh ấy rồi. Trường hợp đêm hôm kia, theo như chú tôi kể lại, tôi nhận thấy đây là một âm mưu bí ối của tên Hôxê để nhằm đạt mục đích, bằng cách gây ra bê bối. Nhiều người cũng làm như nó...

- Im đi, thôi im ngay - Bà Perfêcta vội vàng ngắt lời - Chị đừng nhắc đến chuyện đêm trước nữa. Thật là một sự việc đáng ghê tởm, chị Maria Rêmediôx.. Tôi hiểu rằng cơn nóng giận có thể làm cho người ta mất trí. Tôi như đang bị thiêu đốt đây... Tội nghiệp cái thân tôi, phải nhìn thấy những cảnh tượng đó mà tiếc rằng mình không phải là đàn ông!... Nhưng nếu cần phải nói lên sự thật về việc xảy ra đêm hôm kia thì tôi còn có những điều nghi vấn. Con Libradă cứ thề sống thề chết là chính Pinxôn đã vào. Con con gái tôi thì nó chối tất cả, mà nó thì không bao giờ nói dối!... Tôi vẫn còn ngờ vực. Tôi nghĩ Pinxôn là một thằng ranh ma tinh nghịch nó đã bày ra cái trò ngụy trang kín hở rắc rối ấy, chứ chẳng có gì khác.

- Chúng ta quay trở lại việc này. Người đã gây ra tất cả những việc xấu xa ghê tởm chỉ là nhà toán học đáng ghét kia mà thôi, cảm giác đầu tiên đã không đánh lừa tôi khi tôi mới gặp nó. Vậy thưa bà, xin bà gắng chịu đựng để chứng kiến điều khủng khiếp hơn nữa, nếu bà không quyết định gọi Cabaducô đến và bảo ông ấy là: “Cabaducô, tôi muốn rằng...”.

- Lại chuyện đó... chị là một người quá đơn giản, thiển cận.

- Ô, đúng là tôi quá nông cạn, tôi cũng biết thế, nhưng nếu tôi không thể vươn lên hơn thế thì tôi có thể làm gì khác được? Tôi chỉ nói những gì này

ra trong đầu óc tôi, chứ không có kiến thức thông thái...

- Nhưng mà chị tưởng tượng một cách ngốc nghếch lắm thường là với mấy cái gậy để hăm dọa ấy có thể xảy ra với bất cứ người nào. Cái trán chị rộng không bằng hai ngón tay, chị Rêmediôx ạ; mỗi khi chị định giải quyết một vấn đề quan trọng, chị lại nêu ra những ý nghĩ đại dốt chẳng đâu vào đâu... Tôi đang suy nghĩ về một biện pháp thật xứng đáng của những người cao quý và có học thức. Đánh nhau! Thật là ngu ngốc! Và lại, tôi không muốn cháu tôi bị một vết xước do mệnh lệnh của tôi, không, không đời nào như vậy. Chúa sẽ trừng phạt nó bằng cách nào đó trong những cách tuyệt diệu mà Chúa lựa chọn để dành cho nó. Chúng ta chỉ cần hành động sao để những quyết định của Chúa không gặp cản trở mà thôi. Chị Maria Rêmediôx, điều cần thiết trong những việc này là đi thẳng vào những nguyên nhân của các sự việc. Nhưng chị lại không hiểu về những nguyên nhân, chị chẳng nhìn thấy gì ngoài những chuyện vặt vãnh!

- Có thể là như vậy - mẹ cháu gái lão cố đạo hẳn nhục nói - Trời, sao tôi lại dốt nát đến thế này, để mà chẳng hiểu tý gì về những sự cao thượng cả!

- Cần phải đi sâu và hiểu biết thật cặn kẽ, chị Rêmediôx ạ. Lúc này mà chị cũng không hiểu sao?

- Không ạ.

- Thằng cháu trai của tôi không còn là cháu tôi nữa, chị ạ. Nó là một thằng nhạo báng thần thánh, một thằng vô lễ, phạm thượng, bất kính, một thằng theo chủ nghĩa vô thần và chính sách mị dân... Chị có biết mị dân là gì không?

- Như những bọn người đã đốt cháy thành phố Pari bằng dầu lửa, những bọn người đã phá đổ các nhà thờ, và bắn vào các tượng thánh... Tôi chỉ hiểu đến thế.

- Vậy thì thằng cháu tôi là tất cả những bọn người ấy đấy. Nếu nó chỉ có một mình ở Orbahôxa thôi!... Nhưng không, chị ơi, thằng cháu tôi, nhờ một loạt rủi ro ngẫu nhiên, đó cũng là những bằng chứng khác về các tai họa tạm thời mà đôi khi Chúa tạo ra để trừng phạt chúng ta, nên nó có sức mạnh tương đương với một đoàn quân, với quyền thế của chính phủ, với

ông thị trưởng, với ông chánh án. Thăng cháu tôi không phải là cháu tôi nữa, chị Rêmediôx ạ, nó thuộc khối chính giới đang cầm quyền cai trị ở Madrid, và đang làm chủ sức mạnh vật chất, bởi vì khối người chân thực nòng cốt đang phải thầm lặng đau khổ trong nanh vuốt của bọn hư hỏng có quyền lực thường ký tên dưới các sắc lệnh, đọc diễn văn và tạo ra những trò hề, nào là chính phủ, nào là nhà đương cục vân vân... Lúc này, cháu tôi là thế đấy. Chị cần phải tập cho quen nhìn vào thực chất của mọi vấn đề. Cháu tôi là chính phủ, là tân thiếu tướng, là viên thị trưởng mới, là lão chánh án mới, bởi vì tất cả bọn ấy đều ủng hộ nó, bởi vì chúng nó đều nhất trí đồng lòng, đều thống nhất tư tưởng với nhau, bởi vì chúng nó như môi với răng, chúng nó là chó sói cùng một bầy. Chị nghe cho rõ đây: cần phải tự vệ, chống lại tất cả bọn chúng, bởi vì tất cả bọn chúng chỉ là một, và một đứa là tất cả bọn chúng. Cần phải tấn công tất cả bọn chúng như nhau, không phải bằng gậy gộc khi chúng đi qua góc phố, mà phải tấn công chúng như tổ tiên chúng ta tấn công bọn giặc Hồi giáo mô rô * thuở xưa, chị Rêmediôx ạ!... Chị hãy nghe và hiểu cho rõ, hãy mở trí khôn ra và đem vào đó một ý niệm không phải là thông thường này... Hãy tự nâng mình lên, và hướng lên cao mà suy nghĩ, chị Rêmediôx ạ.

Mụ cháu gái của ngài cố đạo Inôxenxiô kinh ngạc trước sự lớn lao ghê gớm ấy. Mụ mở miệng định nói gì về cái tư duy kỳ diệu kia, nhưng chỉ thốt ra được một tiếng thở dài.

- Như thời xưa tổ tiên ta đánh bọn mô rô - bà Perfêcta nhắc lại - đó là vấn đề giữa bọn mô rô theo đạo Hồi và những tín đồ Thiên chúa giáo. Vậy mà chị nghĩ rằng chỉ đe dọa làm cho thằng cháu tôi sợ là mọi sự sẽ kết thúc! Chị ngốc thật đấy! Chị không thấy là bạn bè nó ủng hộ nó sao? Chị không thấy là chúng ta đang sống dưới quyền bọn khốn kiếp ấy hay sao? Chị không thấy là bất kỳ một thằng trung úy nhãi nhép nào cũng có thể dám châm lửa đốt nhà tôi nếu nó thích ư?... Nhưng chị làm sao mà hiểu nổi tình hình đó. Làm sao chị hiểu được là cần phải đi sâu và thấu hiểu vấn đề? Làm sao chị hiểu nổi kẻ thù của tôi có sức mạnh to lớn bao trùm và hung dữ, nó

không phải là một con người mà là cả một giáo phái. Làm sao chị hiểu được là cháu tôi hôm nay đương đầu với tôi không phải là một tai vạ mà là một thảm họa. Để chống lại thảm họa đó, chị Rê-mê-di-ô-x ạ, chúng ta sẽ có ở đây một tiểu đoàn quân của Chúa để hủy diệt bọn lính quỷ sứ của Madrít. Tôi nói để chị biết là công trạng này sẽ vĩ đại và quang vinh lắm...

- Nếu cuối cùng...

- Nhưng, như vậy là chị hoài nghi ư? Ngay hôm nay, chúng ta sẽ được thấy những sự việc ghê gớm - Bà Perfêcta nói, vẻ bồn chồn, sốt ruột - Hôm nay, hôm nay. Mấy giờ rồi nhỉ? Bảy giờ. Muộn quá rồi, mà sao chưa thấy gì cả...

- Có lẽ ông chú tôi biết ít nhiều chẳng. Ông đã về kia. Tôi nghe thấy tiếng chân ông bước lên bậc thềm...

- Ồn chúa... - Bà Perfêcta nói, và đứng dậy ra đón ông cố đạo - Ông sẽ nói cho ta biết điều gì tốt lành.

Lão Inôxenxiô vội vã bước vào. Mặt lão biến sắc, chứng tỏ rằng cái tâm hồn tưởng như chỉ dành cho việc thuyết giáo, phụng thờ Chúa, ban phước cho con chiên, và nghiên cứu giảng dạy tiếng La tinh, hôm nay không được yên ổn như thường ngày.

- Tin dữ...- Lão nói, tay lật mũ đặt xuống một chiếc ghế, rồi cởi dây chiếc áo chùng.

Bà Perfêcta tái người.

- Bọn họ bị bắt giam rồi - Lão Inôxenxiô hạ giọng nói tiếp như ở dưới gầm ghế có một tên lính đang ắp núp - Chắc chắn là chúng nó biết những người ở vùng này không thể chống cự nổi những trò đùa nặng nề của chúng, nên chúng đã đến từng nhà, và tóm cổ tất cả những người có tiếng là dũng cảm...

Bà Perfêcta buông rơi người xuống một chiếc ghế bành, những ngón tay bám chặt vào thành ghế.

- Thế là họ ngồi khoanh tay để cho chúng lôi cổ đi - Mẹ Maria Rê-mê-di-ô-x nói.

- Nhưng nhiều người... rất nhiều người trong bọn họ - Lão Inôxenxiô nói, với những cử chỉ thán phục, và hướng về phía bà Perfêcta - đã kịp thời trốn thoát, mang theo cả vũ khí và ngựa đến Vidaôrenda...

- Còn Ramôx thì sao?

- Ở nhà thờ người ta cho tôi biết rằng chính hắn là người bị truy lùng ráo riết nhất... Ôi, lạy chúa! Bắt giam những người bất hạnh chưa hề có hành động gì... Này, tôi không hiểu sao người Tây Ban Nha chúng ta lại nhẫn nhục quá thế. Thưa bà Perfêcta, nói đến chuyện bắt bớ, giam giữ, tôi quên không nhắc bà cần phải về nhà ngay đi.

- Vâng, ngay bây giờ đây. Chả lẽ những tên kẻ cướp ấy lại dám khám xét cả nhà tôi ư?

- Có thể lắm chứ, thưa bà. Chúng ta đang sống trong những ngày đen tối nhất - Lão Inôxenxiô nghiêm trang nói với giọng xúc động - Cầu Chúa rủ lòng thương chúng con.

- Ở nhà tôi có nửa tá người được vũ trang đầy đủ - Bà Perfêcta nói đầy vẻ băn khoăn - Thật là vô lý, phi nghĩa. Chúng có thể bắt cả bọn đó chẳng?...

- Chắc chắn là ngài Pinxôn sẽ không bỏ qua mà không tố cáo bọn họ. Thưa bà, tôi xin nhắc lại là chúng ta đang sống trong một ngày đen tối.

- Tôi về đây. Xin ông đừng quên là sang bên ấy ngay đây.

- Thưa bà, ngay khi tan buổi học..., nhưng tôi nghĩ là ra thị xã đang có động như thế này thì bọn trẻ con sẽ bỏ buổi học hôm nay thôi. Nhưng dù có lớp hay không, sau đó tôi sẽ sang ngay bên ấy. Tôi không muốn để bà đi về một mình, thưa bà. Lính tráng như ông đang đi lại ngoài đường, chúng ngông nghênh ngạo ngược. Haxintô ơi. Haxintô!

- Không cần. Tôi đi một mình được.

- Để cháu Haxintô đi với bà - Mụ Đêmedêiôx nói - Chắc nó cũng đã dậy rồi...

Tiếng bước chân vội vã của hắn đang chạy xuống thang. Hắn đến với một bộ mặt đỏ bừng, và thở hồng hộc.

- Có gì vậy? - Lão Inôxenxiô hỏi.

- Bên nhà bọn Trôgia - Hẳn trả lời - Ở bên nhà các cô ấy...

- Nói ngay đi nào.

- Cabaducô ở bên đó.

- Ở bên ấy ư? Ở trong nhà bọn Trôgia ư?

- Thưa ông, vâng ạ... Từ sân thượng nhà bên ấy, ông ta đã nói chuyện với cháu, ông ta bảo là ông ta sợ bị bọn chúng bắt ở đằng kia.

- Ồ, đồ súc sinh! Con vật ấy đến để cho người ta tóm nó lại thôi - Bà Perfêcta kêu lên, chân giậm thình thịch xuống nền nhà.

- Ông ấy muốn xuống đây, để ta giấu ông ấy trong nhà này.

- Ở đây à?

Lão cố đạo và mẹ cháu gái nhìn nhau.

- Bảo hẳn xuống! - Bà Perfêcta nói như ra lệnh.

- Xuống đây ấy à? - Ông Inôxenxiô nhắc lại câu hỏi tỏ vẻ khó chịu, bực mình.

- Xuống đây - Bà Perfêcta trả lời - tôi không thấy nhà nào mà nó có thể ẩn náu chắc chắn hơn ở đây.

- Ông ta nhảy qua cửa sổ vào phòng cháu một cách dễ dàng - Haxintô nói.

- Vậy thì... nếu nhất thiết...

- Nay chị Maria Rêmediôx - Bà Perfêcta nói - Nếu chúng nó bắt mất thằng ấy của chúng ta thì mọi việc sẽ hỏng cả.

- Tôi thật là ngu ngốc và đơn giản quá - Mẹ cháu gái lão cố đạo đáp lại, tay đặt lên ngực như chặn một tiếng thở dài suýt nữa thì buột ra trước mọi người - Nhưng chúng nó không thể bắt được anh ta đâu?

Bà Perfêcta vội vã ra về, và chỉ thoáng một cái thằng nhân mã đã đang hoảng duỗi căng tựa lưng và tì tay vào thành ghế mà hàng ngày lão Inôxenxiô thường ngồi để viết các bài thuyết giáo.

Chúng tôi không hiểu sao tình hình lại đến tai ngài thiếu tướng Batada. Nhưng không nghi ngờ gì là nhà quân sự linh lợi này đã nắm được những

tin tức về dân Orbahôxa đã thay đổi ý định, và ngay sáng hôm đó ông ta cho vào nhà tù những người mà theo cái ngôn ngữ phong phú của các cuộc bạo động người ta thường gọi là những người có bản lĩnh. Cabaducô may mắn thoát nạn. Hắn trốn tránh ở nhà các cô gái họ Trôgia. Nhưng hắn không tin là ở đó sẽ được yên ổn nên hắn đã xuống ẩn náu ở căn nhà lớn thờ Chúa và không hề bị nghi ngờ của lão cố đạo Inôxenxiô như ta đã biết...

Đến tối, quân đội bố trí ở nhiều điểm khác nhau trong thị xã, và kiểm soát rất gắt gao nhưng người ra vào thành phố, nhưng Cabaducô vẫn trốn thoát, coi thường những sự bố phòng của nhà binh. Điều này đã cổ vũ tinh thần và thôi thúc vô số người đến tụ tập ở những làng xóm lân cận vùng Vidaôrenda. Ban đêm họ tập hợp lại, còn ban ngày họ phân tán ra và chuẩn bị mọi mặt cho cuộc nổi dậy bạo động của họ.

Cabaducô đi đến các vùng lân cận để tập hợp nghĩa binh và thu thập vũ khí. Giống như một đội quân cơ động, họ đi sau những nhóm Axêrô ở trong địa hạt Vidabuan đê Naara. Nghĩa quân Cabaducô phát triển rất nhanh trong một thời gian ngắn.

Đêm đêm, Cabaducô mạo hiểm mò vào thị xã Orhahôxa bằng nhiều cách khôn khéo với một tinh thần rất dũng cảm. Nhờ sự quen biết rất rộng nên hắn đi đến đâu cũng được nhân dân thị xã giúp đỡ che chở. Và không phải là nói quá nếu bảo rằng quân đội đã không dám áp dụng những biện pháp cứng rắn đối với hắn như đối với những kẻ vô danh tiểu tốt khác ở địa phương, ở Tây Ban Nha, nhất là trong những thời kỳ chiến tranh, người ta thường thấy một tệ nạn: đối với người có vai vế thì kiêng nể một cách đáng khinh, còn đối với kẻ thấp cổ bé họng thì truy lùng không thương xót... Không biết do lòng dũng cảm hay do sự khôn, khéo nào đó, Cabaducô vẫn ra vào Orbahôxa để mộ thêm người, gom thêm khí giới, và quyên thêm tiền nong. Để đảm bảo an toàn hoặc để che giấu tung tích, hắn không hề đặt chân vào nhà mình, hầu như không đến nhà bà Perfêcta trừ khi cần phải bàn bạc những công việc quan trọng, và hắn ăn tối hôm ở nhà người này hôm ở nhà người khác, thông thường là những người được kính trọng, như

những nhà tu hành, đặc biệt là nhà ông Inôxenxiô, nơi hắn đã được che chở trong ngày xảy ra các cuộc bắt bớ đầu tiên.

Trong khi đó, thiếu tướng Batada đã đánh điện báo cho chính phủ biết là một âm mưu bạo loạn đã bị khám phá, đại bộ phận thủ phạm đã bị bắt giam, một số ít trốn thoát đã tan rã, đang lẩn lút và bị quân đội truy lùng ráo riết.

Mụ Maria Rêmediôx

Không có gì lý thú hơn là tìm kiếm nguồn gốc của những sự việc đã làm cho ta ngỡ ngàng kinh ngạc, hoặc bối rối lúng túng. Và cũng không gì vui thích bằng tìm ra được cái nguồn gốc đó. Khi ta thấy những cuồng vọng trong cuộc đấu tranh bí mật hay công khai, và bị kích thích lôi cuốn bởi một sức thúc đẩy tự nhiên luôn luôn đi kèm với những quan sát của con người, ta sẽ khám phá ra ngọn nguồn kín đáo đã làm cho dòng nước sông kia quay cuồng vẫn đục. Và ta sẽ cảm thấy vui mừng khoan khoái giống như cảm giác của những nhà địa lý và những nhà đi tìm đất mới khi đạt được mục đích.

Khoái cảm đó giờ đây Chúa đã ban cho ta, bởi vì khi thăm dò các góc ngách sâu kín của những con tim đang đập trong câu chuyện này, ta đã khám phá ra một việc mà chắc chắn là nó đã sinh ra những việc quan trọng nhất mà chúng tôi đã kể. Một khát vọng, đó là giọt nước đầu tiên của dòng sông cuộn cuộn mà ta đã theo dõi cuộc vận hành của nó.

Vậy, chúng tôi xin kể tiếp câu chuyện, và trước khi tạm gác chuyện bà Perfêcta, ta không thể không chú ý đến một chi tiết đã xảy ra với bà vào buổi sáng hôm bà trò chuyện với mụ Maria Rêmediôx, bà bước vào nhà lòng đầy lo âu, nhưng vẫn phải dẫn lòng nghe những lời xin lỗi tạ ơn lịch thiệp của trung tá Pinxôn. Anh ta đoán chắc với bà là khi nào anh ta còn ở đây thì nhà bà sẽ không bị khám xét gì cả. Bà Perfêcta trả lời một cách ngạo mạn, và không thèm nhìn anh, khi anh lịch sự xin bà giải thích lý do tại sao câu trả lời của bà lại là yêu cầu anh ra khỏi nhà mà không nói gì về thiếu sót sai lầm của anh trong nhà này. Ông Cagiêtanô đến, và hai người đàn ông nói chuyện với nhau... Nhưng lúc này, ta quan tâm hơn đến việc khác, nên ta hãy tạm gác việc nhà bà Perfêcta với trung tá Pinxôn, mà chuyển sang xem xét ngọn nguồn câu chuyện vừa nói tới ở đoạn trên.

Ta hãy tập trung chú ý vào mẹ Maria Rêmediôx, một người đàn bà đáng mến. Cần phải phác họa ngay mấy nét về người đàn bà này. Đó là một mệnh phụ, một mệnh phụ thực sự, vì mặc dù nguồn gốc của mẹ rất hèn kém nhưng nhờ phẩm chất của ông chú ruột, ngài Inôxenxiô, tuy cũng xuất thân thấp hèn nhưng lại cao sang do phẩm trật trong hàng giáo sĩ, và cũng do kiến thức và uy tín của ngài đã rải hào quang lên tất cả họ hàng.

Tình yêu của bà mẹ Rêmediôx đối với con trai Haxintô là một tình yêu nồng nàn mãnh liệt mà trái tim của người mẹ mới có thể có. Mẹ yêu con một cách mê muội, mẹ đặt hạnh phúc của con lên trên hết mọi sự trên đời. Mẹ nghĩ rằng con mình là một chàng trai hoàn hảo nhất về hình thức, về tính nết và tài năng do Chúa đã tạo ra. Và mẹ nguyện đem cả đời mình chăm lo cho con được sung sướng, thành đạt, có quyền thế và giàu sang. Tình mẫu tử là thứ tình cảm duy nhất mà dù có trong sáng cao quý đến đâu cũng vẫn có những lúc thái quá, là thứ tình cảm duy nhất không bị giảm sút dù có mê muội. Nhưng có một hiện tượng đặc biệt không thường thấy trong cuộc sống là, nếu tình yêu của người mẹ quá bùng bột không phù hợp với lương tâm trong sáng và lòng trung thực trọn vẹn, thì nó dễ bị lầm lạc và biến thành cuồng loạn và cũng giống như bất kỳ tham vọng nào khác có thể góp phần gây ra những sai lầm nghiêm trọng và những thảm họa ghê gớm.

Ở Orbahôxa, mẹ Maria Rêmediôx là một mẫu mực về tư cách, đạo đức, và biết giữ trọn bổn phận làm cháu, có thể đúng thế thật. Mẹ thân ái giúp đỡ tất cả những ai cần đến mẹ. Không bao giờ mẹ tung ra những lời đồn đại, những chuyện xì xào dè bêu. Không bao giờ mẹ dính líu vào những mưu mô làm phiền làm hại ai. Mẹ thương người đến mức có thể bị lừa gạt bởi những thủ đoạn giả dối trắng trợn. Mẹ làm việc thiện. Mẹ cai quản việc nhà của ông chú một cách đặc biệt khéo léo. Mẹ được mọi người khâm phục đón tiếp và chiêu đãi ở khắp mọi nơi, mặc dù mẹ mắc chứng hụt hơi rất khó chịu, nó làm cho mẹ luôn luôn thở dài, và luôn thốt ra những lời than vãn.

Nhưng ở nhà bà Perfecta Pôlentinôx, mẹ cảm thấy tự ti mặc cảm. Thuở trước, khi ông cố đạo còn hàn vi khốn khổ thì Maria Rêmediôx làm thợ giặt

trong gia đình Pôlentinôx. Nhưng xin đừng vì vậy mà nghĩ là bà Perfêcta Pôlentinôx tự coi mình là bề trên trong cách đối xử với mẹ. Không phải như vậy, bà không tự đắc, kiêu căng, và đối xử với mẹ thật sự như chị em. Hai người ăn cùng bàn, cùng cầu kinh bên nhau, kể cho nhau nghe những nỗi đau khổ dần vất, giúp đỡ lẫn nhau trong công việc từ thiện và trong việc lễ bái cũng như trong việc cai quản gia đình. Nhưng thật là khó nói, luôn có cái gì đó, một cái vạch vô hình nhưng không thể nào vượt qua nổi giữa một mệnh phụ mới và một mệnh phụ lâu năm. Bà Perfêcta cứ chị chị tôi tôi với Maria, nhưng Maria thì không bao giờ dám xưng hô như vậy. Mẹ cháu gái ngài cố đạo luôn cảm thấy mình hèn mọn trước bà bạn của chú mình. Vì cuộc sống nghèo nàn bẩm sinh mẹ mang một sắc thái buồn rầu kỳ lạ. Mẹ thấy ông cố đạo chú ruột của mẹ như một loại cố vấn không thể thiếu được của gia đình bà ta. Và mẹ nhận thấy Haxintô, thằng con thiên thần của mẹ quyến luyến hầu như say mê cô con gái bà ta. Nhưng người mẹ nghèo ấy cố tránh, ít khi đến nhà bà bạn ấy. Cần phải chỉ rõ ra rằng Maria Rêmediôx cảm thấy mình bị thất thế ở nhà bà Perfêcta, và điều này đối với mẹ thật là khó chịu, bởi vì trong tâm hồn con người hay thờ dài ấy cũng có ít nhiều tự ái kiêu hãnh như tất cả mọi người trên cõi đời này. Nếu được thấy con mình lấy Rôxariô, được thấy nó giàu sang, được thấy nó kết thân với gia đình bà chủ Perfêcta... Chao! Điều đó đối với mẹ Maria Rêmediôx như đất với trời, như cuộc đời này với cuộc đời khác, như hiện tại với tương lai, như sống với chết. Đã bao năm nay, tâm trí của mẹ vẫn ấp ủ niềm hy vọng ngọt ngào ấy. Vì thế mà mẹ vừa tốt vừa xấu, vì thế mà mẹ là người sùng tín và nhẫn nhục, hoặc ghê gớm và táo tợn, vì thế mà mẹ có thể nghĩ và làm tất cả mọi việc. Bởi vì nếu không có cái tư tưởng Maria ấy mà mẹ là hiện thân của chính tư tưởng mình thì mẹ không còn là mẹ nữa.

Về mặt thể chất mẹ Maria Rêmediôx không đến nỗi xoàng xĩnh. Đặc biệt là mẹ có một sức khỏe kỳ lạ làm bớt vẻ già nua bề ngoài, vì mẹ đã luống tuổi và luôn mặc tang phục, mặc dù mẹ đã góa chồng từ lâu.

Năm ngày đã trôi qua, kể từ buổi sáng Cabaducô vào ẩn trong nhà ông cố đạo. Trời bắt đầu tối, mẹ Rêmediôx bước vào phòng của ông chú ruột

với cây đèn đã thắp sáng. Sau khi đặt đèn lên bàn, mẹ ngồi xuống trước mặt ông già lúc đó vẫn ngồi không nhúc nhích và trầm ngâm suốt từ xế chiều đến giờ, như người bị đóng đinh vào một chỗ. Những ngón tay ông đỡ cầm hằn lên trên da mặt ngăm ngăm đã ba ngày không cạo râu.

- Cabaducô có nói là hẳn sẽ đến ăn tối ở đây đêm nay không? - Lão cố đạo hỏi mẹ cháu gái.

- Thưa chú, có ạ, anh ta sẽ đến. Những nhà sang trọng là nơi chắc chắn hơn cả đối với con người tội nghiệp ấy.

- Vậy thì tôi không hoàn toàn có mọi thứ của mình, mặc dù gia đình này được tôn trọng. Nguy hiểm thay, Ramôx dũng cảm... Tôi nghe người ta nói là ở Vidaôrenda và ở nhà hẳn có rất nhiều người... Như tôi biết sao được là hẳn có bao nhiêu người?... Thế chị nghe thấy những gì?

- Nghe nói quân đội đã có những hành vi tàn bạo.

- Thật là kỳ lạ, những con cá caribê ăn thịt ấy sao không vào lục soát nhà này!... Tôi thề có chị là nếu tôi nhìn thấy một tên trong bọn quần đỏ ấy vào nhà, tôi sẽ chết ngay.

- May quá, chúng ta gặp may đấy! - Mẹ Rêmedêiôx nói và buông tiếng thở dài như trút bớt một nửa linh hồn của mẹ. Cháu không thể dứt ra khỏi ý nghĩ nỗi đau khổ mà bà Perfêcta đang phải chịu đựng. Chú ơi! Chú cần phải sang bên ấy đi.

- Sang đấy ngay đêm nay à?... Quân lính chúng nó đi đầy ngoài đường. Chị thử tưởng tượng xem, nếu một thằng lính quèn nào đó cao hứng lên... Bà ấy đã có người bảo vệ rất tốt rồi. Hôm trước, chúng nó khám nhà bà ấy và bắt đi sáu người đàn ông có vũ khí nhưng sau đó chúng nó lại thả họ về. Còn chúng ta thì chẳng có ai bảo vệ trong trường hợp bị làm nhục đâu.

- Cháu đã bảo thằng Haxintô sang với bà ấy một lúc. Nếu Cabaducô đến đây, ta cũng sẽ bảo anh ta đến đó... Đầu óc cháu cứ luẩn quẩn với ý nghĩ là bọn tai quái kia đang chuẩn bị một mưu mô ác độc nào đó chống lại bà bạn của ta. Thật tội nghiệp bà chủ, tội nghiệp cô bé Rôxariô!... Khi người ta nghĩ rằng điều đó đã có thể tránh được với điều kiện mà cháu đã nêu ra với bà Perfêcta cách đây năm hôm...

- Bà cháu gái của tôi ơi - Lão cố đạo lạnh lùng nói - Chúng ta đã làm tất cả những gì con người ta có thể làm để thực hiện dự kiến thiêng liêng của chúng ta... Bây giờ thì không thể làm gì hơn được nữa. Chúng ta đã thất bại rồi, chị Rêmediôx ạ, chị hãy thừa nhận điều đó, và đừng ngoan cố nữa... Rôxariô không thể là vợ của thằng Haxintô thần tượng của chúng ta đâu. Giấc mộng vàng của chị, ước mơ giàu sang của chị mà đã có một thời chúng ta tưởng, có thể thực hiện được, nên tôi đã cố hết sức tập trung trí tuệ vào việc ấy, đã trở nên một cuộc tranh chấp, và nay đã biến thành mây khói. Những hành vi khờ dại độc ác của một thằng đàn ông, tính chất đam mê của một cô gái, và những sự việc khác nữa mà tôi không nói ra, đã làm đảo lộn tình hình. Ta đang thắng thế thì đột nhiên ta bị thất bại nặng nề. Nay Rêmediôx, chị hãy thừa nhận một điều, hiện giờ Haxintô đáng giá hơn cô gái điên rồ ấy nhiều.

- Nông nổi, đồng bóng, phù phiếm và bướng bỉnh - mẹ Maria nói, giọng lạnh nhạt, bất kính - Thôi xin đủ những ý kiến của chú hôm nay. Những cái đầu vĩ đại, sáng suốt... Bà Perfêcta với những ý kiến cao thượng, và chú với những suy nghĩ sâu sắc, có thể giúp ích cho mọi việc đây. Tiếc rằng cháu ngu ngốc và nông cạn giản đơn * như bà chủ thường nói, bởi

vì nếu không phải như vậy thì cháu sẽ giải quyết được vấn đề.

- Chị giải quyết được à?

- Nếu bà ấy và ông cứ để mặc tôi thì việc ấy đã được giải quyết xong rồi.

- Bằng gậy gộc chứ gì?

- Không có gì phải giật mình hoảng hốt, cũng chẳng việc gì phải giương to mắt ra như vậy, bởi vì không có chuyện giết chóc ai cả...

- Cách dùng gậy gộc - Lão cố đạo mỉm cười nói - thật chỉ như gã...

- Thôi. Ông cũng cho là tôi tàn ác và khát máu chứ gì... Tôi không đủ can đảm giết một con sâu như ông đã biết đấy. Mọi người đều biết là tôi không muốn ai chết cả.

- Tóm lại, Rêmediôx, dù chị có giữ gìn chặt chẽ bao nhiêu nữa thì Pêpê Rây cũng sẽ mang con bé đi mà thôi. Bây giờ khó mà tránh khỏi điều đó.

Hắn sẵn sàng dùng mọi biện pháp kể cả hành vi nhơ nhuốc. Nếu con bé Rôxariô... lừa dối chúng ta bằng khuôn mặt kín đáo và đôi mắt trong xanh... Nếu con bé Rôxariô, tôi nói đây, nếu nó không yêu thằng kia... thì... mọi việc có thể dàn xếp được. Nhưng con bé lại yêu hắn như kẻ tội đồ yêu quý dữ vậy. Nó đã bị thiêu đốt trong ngọn lửa tội lỗi, nó đã sa ngã, chị Rêmediôx ạ, nó đã sa ngã vào vòng dâm đăng mất rồi. Chúng ta hãy trọng danh dự và biết điều. Chúng ta hãy quay mặt đi, không thèm nhìn đôi trai gái đốn mặt ấy nữa, và không nghĩ đến chúng nó nữa.

- Chú chẳng hiểu gì về phụ nữ cả, thưa chú - mẹ Rêmediôx nói, giọng bỡ ngỡ giả tạo - Chú là một người đàn ông thánh thiện, chú không hiểu. Những gì đã xảy ra ở cô bé Rôxariô chẳng qua chỉ là cô tí chút đồng bóng thất thường nhất thời. Như vậy chỉ cần quở trách răn đe vài bận, và đét cho dăm roi là sẽ đâu vào đấy hết.

- Chị ơi - Lão Inôxenxiô nghiêm nghị và xét nét - khi đã xảy ra những chuyện tà đình rồi thì những tí chút đồng bóng thất thường cũng không còn là thất thường nữa, mà là chuyện khác kia.

- Thưa chú, cháu không hiểu điều chú nói đâu - Mẹ cháu gái trả lời, mặt bỗng đỏ lên - Sao? Chẳng lẽ chú dám nghĩ Rôxariô... Thật là tàn nhẫn quá đáng. Tôi sẽ bảo vệ cô bé, vâng, tôi sẽ bảo vệ nó. Nó trong trắng như một thiên thần... Thôi đi, thưa chú, những lời lẽ ấy làm cho máu tôi dồn lên mặt, chính chú làm cho tôi tức giận đấy.

Nghe những lời đó, gương mặt của lão cố đạo tốt bụng tối sầm lại, đau đớn, làm cho bề ngoài của lão như già thêm mười tuổi.

- Chị Rêmediôx - Lão nói thêm - Chúng ta đã làm tất cả những gì con người có thể làm được, và tất cả những gì lương tâm có thể cho làm và cần phải làm. Tất nhiên, chúng ta mong muốn Haxintô được kết thân với gia đình lớn ấy, gia đình giàu có danh giá nhất xứ Orbahôxa này. Tất nhiên, chúng ta muốn cho nó được làm chủ bảy ngôi nhà ở thị xã, làm chủ cánh đồng cỏ chăn nuôi gia súc ở Mundô Grandê, làm chủ ba khu vườn cây ở trang trại Ariba, làm chủ những lợi tức và những bất động sản khác ở thành phố và ở nông thôn thuộc quyền sở hữu của cô con gái nhà ấy. Con trai của

chị rất có giá, mọi người đều biết rõ điều đó. Rôxariô thích nó và nó cũng yêu Rôxariô. Sự việc tưởng chừng như đã xong. Chính bà chủ, tuy không ưng lắm, chắc chắn là do nguồn gốc của gia đình ta, nhưng xem chừng cũng sẵn sàng chấp nhận việc đó, vì bà ta rất quý mến và kính trọng tôi, bởi tôi vừa là cha rửa tội vừa là bạn thân... Nhưng đột nhiên thằng thanh niên chết tiệt ấy đến... Bà ta bảo tôi rằng bà ta đã trót hứa với ông anh trai, nên không dám bác bỏ đề nghị của ông ấy. Một vụ xung đột nghiêm trọng nổ ra... Nhưng tôi biết làm thế nào trước tình hình ấy?... Chị không hiểu vấn đề này lắm đâu, tôi phải nói thẳng với chị: nếu tôi thấy Đê Rây là một người có phép tắc, có khả năng làm cho Rôxariô được sung sướng thì tôi đã không can thiệp vào việc này đâu, nhưng tôi thấy hẳn sẽ gây ra tai họa, và phận sự của tôi là người cai quản phần hồn của gia đình ấy, cần phải can thiệp vào vụ việc này, và tôi đã can thiệp... Chị có thấy là tôi đã đặt anh ta ra mũi thuyền như người ta thường nói... Tôi đã vạch trần những thói hư tật xấu của hắn, tôi đã phát hiện tính chất vô thần của hắn, và làm cho mọi người thấy sự thối rữa của tâm hồn vật chất ấy. Bà chủ nhận ra là mình đã trao con gái cho một tên hư đốn, bà ta đâm ra do dự. Tôi lại gợi ý, làm cho bà ta càng thêm phân vân. Tôi đã khuyên bảo bà ta cần phải sử dụng những biện pháp chính đáng để chống lại thằng cháu chết tiệt ấy, và tổng cổ nó đi mà không gây ra điều gì phiền toái lôi thôi. Tôi đã gợi ra cho bà ta những tư tưởng sáng suốt và bà ta cũng luôn luôn bày tỏ cho tôi biết là bà lo lắng hoang mang thật sự. Tôi đã làm cho bà yên lòng, khi nói thật rõ đến mức nào thì cuộc chiến đấu chống kẻ thù của chúng ta vẫn còn là hợp pháp. Không bao giờ tôi khuyên bà ta dùng những biện pháp bạo lực đổ máu, hoặc tàn bạo xấu xa, mà chỉ dùng những cách kín đáo tinh vi không có tính chất tội lỗi. Lòng tôi rất thanh thản, chị ạ... Chị cũng biết rất rõ tôi đã xoay sở, làm việc như một tên nô lệ da đen. Và đêm đêm mỗi khi về nhà tôi nói với chị: “Cháu Maria thân yêu, mọi việc trôi chảy, rất trôi chảy”. Chị vui sướng như điên, hôn hai bàn tay tôi hàng trăm lượt và bảo tôi là con người tốt nhất đời. Sao bây giờ chị lại nổi giận làm mất bản chất cao quý và tính nết nhu mì của chị. Sao chị lại trách móc tôi? Sao chị lại căm tức tôi?...

- Bởi vì chú - Mụ đàn bà vẫn chưa nguôi cơn tức giận - chú đã trở nên hèn nhát, sợ sệt rồi.

- Vì mọi việc đã đảo lộn, và phản lại ta rồi, chị ạ. Thăng kỹ sư chết tiết ấy được binh sĩ ủng hộ đã sẵn sàng làm mọi việc. Con bé yêu nó... con bé... thôi tôi không nói nữa. Không thể làm gì được. Tôi nói cho chị biết là không thể làm gì được nữa.

- Chú cũng như bà Perfêcta, chú cũng tin là sẽ có chiến tranh, và để tổng cổ thăng Pêpê khỏi nơi này người ta cần phải có một nửa nước nổi lên chống lại nửa nước kia ư? .. Bà ấy đã điên rồi, và chú cũng đang đi theo bà ấy.

- Tôi cũng tin như bà ấy. Do quan hệ rất mật thiết, giữa Pêpê Rây với đám quân nhân, vấn đề cá nhân trở thành rất hệ trọng... Nhưng chị ơi, cách đây năm hôm tôi còn có hy vọng là những người dũng cảm của ta sẽ đá đít tổng cổ quân đội khỏi vùng này, nhưng từ lúc tôi thấy mọi việc đảo lộn, từ lúc tôi thấy đa số trong bọn họ đã bị bắt ngay trước khi hành động, và Cabaducô chạy trốn ẩn núp, thế là âm mưu tiêu tan, tôi mất hết tin tưởng. Những con chiên trung thành * còn chưa đủ sức mạnh vật chất để đập nát những tên dị giáo hung dữ *... Chị ơi, hãy nhịn nhục, nhịn nhục...

Lão Inôxenxiô bắt chước cách thể hiện đặc biệt của mụ cháu gái, thở dài thành tiếng hai ba lần liền. Mụ Maria, khác với mọi điều người ta mong đợi, vẫn ngồi yên lặng. Trông bề ngoài của mụ, không thấy vẻ giận dữ cũng không thấy vẻ đa cảm thường ngày, mà chỉ thấy một vẻ đau buồn sâu xa và khiêm nhường. Một lát sau, khi ông chú kết thúc bài diễn thuyết, hai giọt nước mắt từ từ lăn trên đôi má ửng hồng của mụ cháu gái, rồi những tiếng khóc tức tưởi giống như tiếng sóng rì rào của biển động cứ dần dần to lên, và các đợt sóng cũng dần dần mạnh lên cho đến khi bật thành tiếng nước nổ...

Nỗi Đau Khổ Của Lão Cố Đạo

- **H**ãy nhịn nhục, nhịn nhục! - Mụ Maria nhắc lại và lau khô nước mắt - bởi vì đứa con thân yêu của tôi cả đời chỉ có thể là một kẻ nghèo hèn. Cứ để mặc nó như vậy. Những vụ kiện cáo ngày càng thưa thớt. Chẳng bao lâu sẽ đến lúc mà nghề luật sư không còn ra gì nữa. Tài năng mà làm gì? Học cho lắm, học đến vỡ đầu vỡ óc ra mà làm gì? Chao ôi, chúng tôi nghèo, thừa ông Inôxenxiô, sẽ có ngày thằng con tội nghiệp của tôi không còn đến cả cái gói để mà kê đầu!

- Đàn bà...!

- Đàn ông...! Nếu không như vậy thì xin ông cho tôi biết, khi nhắm mắt ông định để lại cho nó thừa hưởng gia tài những gì? Bốn căn phòng, sáu cuốn sách, sự khốn khó và chẳng có gì khác nữa... Đến một lúc nào đó... lúc nào, thừa ông... thằng con tội nghiệp của tôi thể lực sẽ suy nhược không thể làm việc nữa, đầu óc nó sẽ quay cuồng khi đọc sách, nó thấy bụng cồn cào, đầu óc nhức nhối khi làm việc ban đêm. Nó sẽ phải đi ăn mày, tôi sẽ phải đi khâu thuê vá mướn, và ai mà biết đến, ai biết được... là chúng tôi sẽ không phải đi ăn mày ăn xin.

- Đàn bà...!

- Tôi hiểu rõ điều tôi nói. Sẽ đến cái lúc - mụ đàn bà xuất chúng nói thêm, cố ý gào khóc to hơn - trời ơi! Sao trời đày đọa chúng tôi thế này? Chỉ có lòng người mẹ mới thấu hiểu được những nỗi này... Chỉ có những người mẹ mới có thể chịu đựng nổi bao nhiêu thống khổ, đau xót vì hạnh phúc của con mình. Còn ông... sao ông lại phải biết điều đó? Không, một đằng là nuôi nấng chăm sóc con, và trải qua những nỗi cay đắng vì con, còn một đằng là đọc kinh cầu nguyện trong nhà thờ, và dạy tiếng Latinh ở học viện. Ông có biết con trai tôi, nó là cháu của ông, nó đã được bao nhiêu điểm xuất sắc, nó là người đứng đắn, khôn khéo, tài giỏi, nó là

niềm tự hào của Orbahôxa, ông có biết nó như thế nào đâu... Nó sẽ chết đói, bởi vì ta đã biết cái nghề luật sư chẳng ăn thua gì, hoặc là nó phải cầu cạnh những ngài nghị sĩ, xin được phái đi công cán ở La Habana, và bệnh sốt rét vàng sẽ giết chết nó ở đấy.

- Nhưng, đàn bà...!

- Không, tôi sẽ không thúc giục, tôi sẽ lặng thinh, tôi sẽ không làm phiền ông nữa đâu. Tôi là một con mụ lẳng loàn, hay khóc lóc, hay thờ dài, và tôi không thể nhẫn nhục chờ đợi được nữa, bởi vì tôi là người mẹ thương con, và tôi phải chăm lo cho hạnh phúc của con mình, rồi sẽ chết, đúng thế thưa ông, tôi sẽ chết trong yên lặng, tôi sẽ chôn vùi nỗi đau xói của tôi, tôi sẽ nuốt nước mắt để khỏi phiền lụy ông... Nhưng thằng con yêu quý của tôi sẽ hiểu tôi, nó sẽ không bịt tai lại như ông lúc này đâu... Khổ thân tôi. Thằng Haxintô tội nghiệp sẽ hiểu rằng tôi để cho người ta giết là vì nó, và tôi đã đem mạng mình đổi lấy hạnh phúc cho nó. Tội nghiệp đứa con tôi dứt ruột đẻ ra! Một người có bao nhiêu tài đức mà phải sống một cuộc đời tầm thường trong điều kiện hèn mọn, bởi vì thừa chú, xin chú đừng nổi giận... Dù ta tung hỏa mù ra đây đến mấy đi nữa thì chú cũng vẫn mãi mãi là con của ông Tiniêblax * người giữ kho đồ thánh ở Xan Bernardô... Còn tôi, không lúc nào hơn con gái ông Indêfôn-xô Tiniêblax, ông anh ruột của chú, người bán hàng cơm. Và thằng con trai của tôi, bao giờ cũng chỉ là cháu chắt của dòng họ Tiniêblax mà thôi... Dù trong dòng họ chúng ta có một cây nến mười lăm ngọn * cũng chẳng đời nào ra khỏi bóng tối, không bao giờ có được một mảnh đất để có thể nói đây là đất của tôi, chẳng khi nào được cắt lông con cừu của chính mình, vắt sữa con dê của chính mình, cũng chẳng bao giờ được thọc tay đến tận khuỷu vào mỗi bao lúa mì đã được đập và phơi ở trên sân của mình. Tất cả chỉ vì ông thiếu tinh thần, chỉ vì đầu óc ông ngây ngô, ngốc nghếch, vì lòng dạ ông nhỏ nhen...

- Nhưng,... nhưng, đàn bà... - Lão cố đạo mỗi lần nhắc lại câu nói ấy lại cao giọng hơn một tí, hai bàn tay bưng tai, và lắc đầu, dáng điệu thật đau khổ, tuyệt vọng. Cái giọng lái nhái, đay nghiến, chì chiết của mụ Rê-mê-di-ô-x

mỗi lúc một thêm sắc nhọn như một mũi tên xuyên sâu vào trong óc lão thầy tu bất hạnh đang hoang mang bối rối. Nhưng bỗng nhiên nét mặt mù đàn bà biến đổi hẳn; những tiếng khóc than thảm thiết bỗng chuyển thành một giọng khàn khàn và cứng cỏi, mặt mù tái xanh, môi mù run run, hai bàn tay mù nắm chặt mấy mớ tóc của mái đầu bù xù xõa xuống trán, sức nóng của cơn giận đang nung đốt trong lòng mù đã làm khô hết nước mắt, mù đứng dậy, rời khỏi ghế. Người đàn bà biến dạng, giọng như một con chim dữ, mù rít lên:

- Tôi sẽ đi khỏi đây, tôi sẽ đi cùng với con trai tôi... Chúng tôi sẽ đi Madrid, tôi không muốn con tôi chết rũ ra ở cái thị xã khốn nạn này. Tôi mỗi một kiệt sức, vì thấy con mình đặt dưới sự bảo trợ của chiếc áo thầy tu, chẳng bao giờ mở mày mở mặt ra được. Chú có nghe rõ không, thưa chú. Con tôi và tôi, chúng tôi đi đây! Ông sẽ không bao giờ nhìn thấy chúng tôi nữa đâu. Không bao giờ.

Lão Inôxenxiô kinh ngạc, chấp tay tiếp nhận cơn thịnh nộ của mù cháu gái như một tên tử tù tuyệt vọng trước tên đao phủ.

- Hãy vì Chúa, Rê-mê-di-ôx! - Lão thì thào bằng một giọng đau khổ - Xin hãy vì Đức Mẹ Đồng trinh!

Những cơn khủng hoảng bùng nổ dữ dội từ tính cách nhu mì của mù cháu gái có khi năm sáu năm mới xảy ra, nhưng lão Inôxenxiô chưa bao giờ thấy Rê-mê-di-ôx giận dữ điên cuồng như lần này.

- Tôi là mẹ! Tôi là mẹ!... Và vì chẳng ai nhìn ngó đến con tôi trừ tôi, chính tôi phải trông nom, săn sóc nó - Con sư tử cái bất thành linh gầm lên.

- Vì Đức mẹ thiêng liêng! Xin chị đừng nổi xung.. Chị ơi, chị nên suy ngẫm, chị đang phạm vào tội ác đấy... Chúng ta hãy đọc bài kinh Sám hối và bài Cầu Đức mẹ Avê Maria để cho chị qua khỏi cơn tức giận này.

Nói xong câu đó, toàn thân lão cố đạo run run, mồ hôi lão vã ra. Tội nghiệp con gà tồ trong móng sắc của con kèn kèn. Mù đàn bà biến hình lại vất kiệt sức lực của lão bằng những câu nói sau:

- Ông chẳng làm được cái quái gì sắt cả; ông chỉ là một người ngu hèn. Con tôi và tôi sẽ vĩnh viễn đi khỏi đây, vĩnh viễn. Tôi sẽ dành cho con tôi

một vị trí, tôi sẽ tìm cho nó một cuộc sống tốt đẹp, ông nghe rõ chứ? Tôi đã sẵn sàng dùng lưỡi của mình để quét đường, nếu đó là cách để kiếm miếng ăn cho nó... Tôi cũng đã sẵn sàng bới đất lật cỏ, để tìm cho con tôi một địa vị, để cho nó ngoi lên và trở thành giàu có, trở thành ông này ông nọ, một người có tiếng tăm, một nghiệp chủ, một quan ngài, một vĩ nhân, và tất cả những gì cần phải vươn tới, tất cả, tất cả...

- Lạy trời phù hộ cho tôi - Lão Inôxenxiô kêu lên, buông rơi mình xuống chiếc ghế bành, đầu gục xuống trước ngực.

Trong khoảnh khắc Maria nghỉ hơi, người ta nghe tiếng thở hổn hển của mẹ đàn bà ấy trong cơn tức giận.

- Chị - Cuối cùng lão Inôxenxiô nói - Chị đã làm tôi tổn thọ mười năm. Chị đã đốt nóng máu trong người tôi. Chị làm cho tôi phát điên lên... Chúa cho tôi được bình tĩnh để chịu đựng tính nết của chị. Lạy chúa, kiên nhẫn, kiên nhẫn, tôi cầu mong được như thế. Còn chị, xin chị làm ơn cứ khóc lóc, cứ sùi sụt, cứ thở dài đến chảy dớt chảy dài ra cả mười năm, bởi vì cái thói chua ngoa hàng tôm hàng cá của chị rất thích hợp với những cơn giận dữ điên cuồng của chị, nó làm cho tôi vô cùng bức tức. Nếu tôi không hiểu rằng bản chất của chị là người tốt... Thôi đi, sáng nay chị đã cư xử...

- Tại chú, tại chú đấy.

- Vì sao trong việc Rôxariô và Haxintô, tôi bảo chị phải nhẫn nhục?

- Bởi vì khi mọi việc đang trôi chảy êm thấm thì chú bội ước bỏ cuộc, và để cho thằng Pêpê Rây cướp Rôxariô.

- Làm sao tôi có thể tránh được? Bà Perfêcta nói rất đúng là sự hiểu biết của chị thô sơ như gạch ngói. Chị muốn tôi ra khỏi nhà với một thanh gươm, và để loại bỏ rơm rác tôi phải băm nát cả một đạo quân, rồi sau đó đối mặt với thằng Rây, và bảo nó “hoặc ngài để cho con bé của tôi được yên, hoặc tôi cắt cổ ngài” à?

- Không, nhưng khi cháu khuyên bà chủ là hãy dọa thằng cháu của bà ấy thì chú lại phản đối. Đáng lẽ chú cũng nên khuyên bà ta như cháu.

- Chị quá hăng hái sốt sắng với cái việc dọa dẫm làm cho nó sợ đấy.

- Bởi vì “chó chết hết dại”.

- Tôi không thể khuyên bà ta làm cái việc mà chị gọi là dọa dẫm vì có thể trở thành một việc hệ trọng đáng sợ.

- Vâng, vì tôi là một đứa hiếu chiến, hiếu sát, đúng không, thưa chú?

- Chị cũng biết cái trò dẫm đá là trò chơi của kẻ côn đồ quê kệch, vả lại, chị tưởng rằng thằng cha ấy để yên cho người ta dọa dẫm nó sao? Bạn bè của nó đâu?

- Ban đêm, nó thường ra đi một mình.

- Sao chị biết?

- Cháu biết mọi chuyện. Cháu không bỏ qua một bước đi nào của nó. Bà quả phụ Cuxcô cho cháu biết tất cả tình hình.

- Thôi đi, đừng làm tôi lại nổi điên lên nữa. Ai là người sẽ làm cái việc dọa nó?... Ta phải biết điều đó chứ.

- Cabaducô.

- Thế hẳn có sẵn sàng không?

- Không. Nhưng anh ta sẽ làm, nếu chú ra lệnh.

- Thôi đi, xin bà để tôi yên. Tôi không thể ra mệnh lệnh dã man như thế được. Dọa nạt! Thế là cái trò gì? Chị đã nói với hẳn rồi chứ?

- Thưa chú, vâng ạ, nhưng hẳn không thèm nghe cháu. Nói đúng hơn, hẳn từ chối. Ở Ôrbahôxa này, chỉ có hai người có thể quyết định cho hẳn làm bất cứ việc gì đó, bằng một mệnh lệnh đơn giản: Chú và bà Perfêcta.

- Vậy thì, nếu bà ấy muốn thì bà ấy cứ ra lệnh cho hẳn. Không khi nào tôi khuyên người ta sử dụng những biện pháp tàn bạo. Chị có biết là khi Cabaducô và một số bộ hạ của hẳn đang tìm cách vũ trang nổi dậy cũng không moi được ở tôi một câu nào khuyến khích xúi giục họ gây chuyện đổ máu? Không, không... nếu bà Perfêcta muốn làm...

- Bà ấy cũng không muốn. Chiều nay cháu đã nói chuyện với bà ấy hai giờ liền, bà ấy nói rằng bà ấy sẽ ca ngợi chiến tranh, ủng hộ nó bằng mọi hình thức, nhưng bà sẽ không ra lệnh cho một người nào làm tổn thương người khác bằng đao kiếm... Bà ấy sẽ có cơ để thanh minh bào chữa, nếu

xảy ra chuyện gì lớn, nhưng cháu cũng không muốn ai bị thương cả. Cháu chỉ cần đe dọa một mình thằng ấy thôi.

- Nếu bà Perfêcta không muốn ra mệnh lệnh cho người ta dọa dẫm Pêpê Rây thì tôi lại càng không muốn. Chị hiểu chưa? Trước hết là do lương tâm của tôi.

- Được rồi - Mụ cháu gái trả lời - Vậy chú chỉ cần bảo Cabaducô đêm nay đi với cháu... Chú không cần nói gì khác với anh ta, ngoài câu đó.

- Chị ra đi muộn thế à?

- Vâng, cháu sẽ đi, thưa chú. Đêm qua cháu chẳng đi là gì?

- Đêm qua à? Tôi không biết việc ấy. Nếu tôi biết, ắt là tôi nổi giận đúng vậy, thưa bà.

- Chú chỉ nói với Cabaducô như thế này - Anh Ramôx thân mến, tôi rất quý anh, nhờ anh khéo léo đi theo cháu gái tôi vì chị ấy phải ra đi đêm nay, và anh bảo vệ chị ấy nếu xảy ra điều gì nguy hiểm.

- Được, nếu vậy thì tôi có thể làm được. Bảo hăn đi với chị, bảo vệ chị. - Ái chà, con mụ đáo đẽ! Chị định đánh lừa cả tôi, biến tôi thành tòng phạm trong một trò ngu xuẩn nào đó.

- Đủ rồi... Chú nghĩ thế nào? - Mụ Maria Rêmediôx nói một cách gay gắt - Chả lẽ đêm nay, Ramôx và tôi sẽ cắt cổ bao nhiêu người ư...

- Chớ có đùa. Tôi nhắc lại là tôi sẽ không bảo Ramôx làm việc gì có ý xấu đâu. Hình như hăn đang đến kia...

Có tiếng động ở ngoài cổng. Rồi có tiếng của Cabaducô nói chuyện với người ở, và liền sau đó người anh hùng xứ Orbahôxa đã đứng ở trong phòng.

- Tin mới, có tin mới gì đấy, ông Ramôx - lão cố đạo nói - Hãy đi đi, nếu ông không cho chúng tôi chút ít hy vọng để đổi lấy bữa tối và lòng mến khách của chúng tôi... Ở Vidaôrenda có gì không?

- Có vài việc - Tên người-ngựa vạm vỡ hùng hổ đáp. và ngồi xuống, đáng điệu mệt mỏi - Ngài sẽ sớm thấy là chúng tôi cũng làm được cái gì đó.

Giống như tất cả các nhân vật quan trọng hoặc muốn làm ra vẻ quan trọng, Cabaducô tỏ vẻ nghiêm nghị.

- Ông bạn thân mến, đêm nay nếu ông muốn, ông hãy mang đi số tiền mà người ta tặng tôi, để...

- Rất cần thiết... - Ramôx nói và cười một cách thô bạo.

- Xin ông đừng nói, ông bạn... chúng tôi đã biết là ông luôn luôn làm được cái gì mà ông muốn. Thôi không còn gì phải nói nữa! Những nhà quân sự là những người mặc áo rộng tay... và với vài đồng đurô * họ đã thấy nặng, có đúng không? Nay, tôi thấy trang bị của ông không đến nỗi tồi lắm. Chỉ còn thiếu khẩu đại bác tầm xa 8 ki lô mét nữa thôi. Những khẩu súng lục này, dao gấp nữa này...

- Đề đề phòng cái gì có thể xảy đến - Cabaducô nói, tay rút con dao ở thắt lưng, mở lưỡi dao khùng khiếp và chìa ra.

- Lạy Chúa và Đức mẹ Đồng trinh - Maria Rêmediox rú lên khiếp hãi, hai mắt nhắm lại và ngoảnh mặt đi - Xin ông không nên đùa bỡn. Chỉ nhìn nó thôi, tôi đã phát khiếp lên.

- Nếu các vị không cho là xấu thì - Ramôx nói và gập lưỡi dao vào chuôi - ta ăn thôi.

Mụ Maria Rêmediox đã sắp sẵn sàng mọi thứ, để vị anh hùng địa phương khỏi sốt ruột.

- Ông Ramôx, xin ông nghe tôi nói một việc đây - lão Inôxenxiô nói với khách khi mọi người ngồi vào bàn ăn - đêm nay, ông có bận lắm không?

- Có một số việc cần làm - Ramôx đáp - Đây là đêm cuối cùng tôi về Orbahôxa, đêm cuối cùng đấy. Tôi cần đưa mấy đứa còn lại ở đây đi, và xem chúng tôi lấy muối và diêm sinh ở nhà Xiruhêđa bằng cách nào.

- Tôi hỏi ông thế - Lão cố đạo vồn vã nói, và tiếp thức ăn vào đầy đĩa của Ramôx - vì bà cháu gái của tôi muốn nhờ ông đi với bà ấy một lát. Bà ấy cần phải làm việc gì đó không biết, và đi một mình lúc này thì muộn quá rồi.

- Bà đến nhà bà Perfêcta à? - Ramôx hỏi - Cách đây một lúc tôi đã ở đây. Tôi không muốn nấn ná ở đây nữa.

- Bà chủ có khỏe mạnh không?

- Thần sắc hơi hoảng hốt. Tối nay tôi đã rút sáu người làm vườn ở trong nhà bà đi rồi.

- Này ông, ông nghĩ rằng ở đây không cần đến họ hay sao? – Mụ Rêmediôx lo lắng hỏi.

- Nhưng ở Vidaôrenda còn cần hơn. Những người can đảm đến chết rũ mất, nếu cứ ở trong nhà. Có đúng vậy không thưa đức cha?

- Thưa ông Ramôx, không bao giờ được bỏ mặc căn nhà ấy. - Lão cố đạo nói.

- Với đám gia nhân đầy tớ ấy là quá thừa rồi. Nhưng cha mà cũng cho là tên tướng Batada có ý công kích các tư gia chẳng, thưa cha Inôxenxiô?

- Vâng, bởi vì ông cũng biết rất rõ là anh chàng kỹ sư với ba ngàn tá ma quỷ trong người ấy...

- Để đối phó với việc đó... Trong nhà không thiếu cán chổi - Crixôbal Ramôx nói vui - nếu cuối cùng mà không còn cách nào khác thì cho họ lấy nhau... sau khi chuyện đó đã xảy ra...

- Ông Ramôx - Mụ Rêmediôx ùng ùng nổi giận - Tôi thấy là ông không coi việc người ta lấy nhau là hệ trọng đấy thôi.

- Tôi nói như vậy vì đêm nay, cách đây không lâu, tôi thấy bà chủ và cô con gái đang làm cái việc như là dàn xếp giảng hòa với nhau. Bà Perfêcta hôn cô Rôxariô tới tấp, và hai mẹ con nói với nhau những lời ngọt ngào âu yếm...

- Hai mẹ con làm lành với nhau! Vì những thứ đồ quân bị này mà ông mất hết sáng suốt rồi *... Nhưng rút cục, ông có đi với tôi không?

- Không phải bà ấy muốn đến nhà bà Perfêcta đâu. - Lão thầy tu nói - mà đến nhà trọ của bà quả phụ Cuxcô. Bà ấy nói là không dám đi một mình, vì sợ bị nguyên rủa.

- Ai nguyên rủa?

- Người ta biết rõ cả, bà cháu gái của tôi sợ tay kỹ sư có đến ba bốn nghìn tá ma quỷ trong người chứ còn ai. Đêm hôm qua, bà ấy gặp hăn ở đây, và cho hăn bốn tin mới, nhưng đêm nay bà ấy không có đủ số tin tức mới... mà thẳng mặt dạn mày dày kia là một đứa hay thù hăn và vô liêm sỉ.

- Không biết tôi có thể đi được không... - Cabaducô nói - vì hiện nay tôi cần phải giấu mặt, nên không thể thách thức cái thằng Hôxê vô tích sự ấy được. Nếu tôi có thể đường hoàng thì chỉ cần để hở một nửa mặt còn một nửa mặt bịt kín tôi cũng đập nát ba mươi lần cột xương sống của nó. Nhưng cái gì sẽ xảy đến, nếu tôi xông vào đánh nó? Binh lính sẽ xông vào tôi thế thì tôi đòi Cabaducô. Còn cái việc đánh để dọa thì tôi không biết làm, không phải là bản tính của tôi, mà bà chủ cũng không cho làm như vậy. Crixtôbal Ramôx không làm được gì trong những trò thâm hiểm.

- Nhưng này, ông bạn, chúng ta điên cả rồi sao?... Ông nói gì vậy? - Lão cố đạo nói với những vẻ ngạc nhiên rõ rệt - tôi không hề có ý nghĩ xui ông hành hạ anh chàng quý tộc ấy đâu. Thà rằng tôi để cho người ta cắt lưỡi còn hơn là xui làm việc xấu xa ghê tởm ấy. Những kẻ xấu sẽ sa ngã, đúng vậy, nhưng Chúa là người định ra lúc nào chứ không phải tôi, mà cũng không phải xử sự bằng cách dùng gậy gộc đánh đập. Thà tôi nhận lấy mười tá gậy còn hơn là xui một con chiên của Chúa dùng phương thuốc ấy. Tôi chỉ nói với ông một điều thôi. - Lão cố đạo nói, mắt ngược lên trên gọng kính để nhìn Ramôx - Vì bà cháu gái tôi đến đó? Và có thể, rất có thể, đúng vậy không chị Rêmediox... là phải nói đôi lời gì với hăn, nên tôi nhờ ông đừng để bà ấy bị bơ vơ khi bị chửi bới...

- Đêm nay, tôi có việc cần phải làm - Cabaducô trả lời cộc lốc và khô khan...

- Chị đã nghe thấy rồi nhé, chị Rêmediox. Thôi để công việc của chị lại đến mai.

- Không thể được. Tôi sẽ đi một mình.

- Đừng, chị chớ có đi, chị Rêmediox. Ta sẽ được yên ổn. Ông Ramôx đây có việc cần phải làm, và tôi không thể đi với chị được. Chị thử tưởng

tượng xem, nếu chị bị con người thô bỉ ấy sỉ nhục.

- Sỉ nhục! Bà mà cũng bị nó sỉ nhục...! - Cabaducô dẫn giọng - Thôi đi, không thể có chuyện ấy được.

- Nếu ông không bận việc lắm... Chà chà... thì tôi cũng được yên tâm...

- Tôi rất bận - Thằng người ngựa nói, và đứng lên - nhưng nếu là công việc cha giao...

Một giây lát yên lặng. Lão cố đạo nhắm đôi mắt suy nghĩ, cuối cùng lão nói:

- Vâng, tôi nhờ ông đấy, ông Ramôx ạ.

- Vậy thì không phải nói gì thêm nữa. Ta đi thôi, thưa bà Maria.

- Bây giờ, chị Rêmêđiôx - Lão Inôxenxiô vừa nghiêm trang vừa vui vẻ hồn nhiên nói - chúng tôi đã ăn xong rồi hãy mang ra đây cho tôi chậu nước.

Lão đưa mắt nhìn mục cháu gái một cách sâu sắc, và nói thêm một câu:

- Tôi rửa tay *.

XXVIII

Thư Của Pêpê Rây Gửi Ông Hoan Rây

Orbahôxa ngày 12 tháng tư

“Ba kính yêu! Xin ba tha lỗi cho con, vì đây là lần đầu tiên con không vâng lời ba khuyên bảo rời khỏi nơi này, và từ bỏ ý định của con. Lời khuyên bảo và cũng là đòi hỏi của ba đích thực là của một người cha rất tốt và trung thực. Thái độ bướng bỉnh ngoan cố của con đúng là tính chất của đứa con gàn dở, nhưng vì có một việc không bình thường xảy ra với con, nên tính chất bướng bỉnh và danh dự đã kết lại và hòa vào nhau đến mức mà chỉ có ý tự nhủ mình nên nhân nhượng cũng làm cho con thấy xấu hổ. Con đã đổi thay quá nhiều. Con chưa hề biết tới những cơn tức giận điên cuồng hiện đang thiêu đốt con. Trước

Theo điển tích, kiểm sát viên La mã Pilatô đã nộp Giêxu cho người Do thái mặc dù biết rõ Giêxu không có tội gì cả. Để tỏ cho người Do thái hiểu là mình trút trách nhiệm cho họ, Pilatô bảo họ mang nước đến, và rửa tay.

đây, con cười khinh mọi hành vi quá khích của những người nóng nảy hung hăng cũng như những hành vi tàn bạo của những kẻ bất lương. Nhưng giờ đây những hiện tượng ấy không còn làm cho con ngạc nhiên nữa, bởi vì con tự nhận thấy ngay chính con trong từng giờ, từng phút cũng có khả năng làm những việc độc ác kinh khủng. Con có thể bày tỏ với ba giống như người ta dễ dàng giải bày với Chúa và tự vấn lương tâm của mình. Con có thể nói với ba, con là một đứa khốn khổ, bởi vì chỉ có kẻ khốn khổ mới thiếu sức mạnh tinh thần để chống lại bản thân, uốn nắn những đam mê, ngăn chặn những cuồng vọng, và đặt cuộc đời vào trong chế độ khắc nghiệt của lương tri. Con đã thiếu sự trọn vẹn của một tín đồ ngoan đạo để tự kiềm chế khi bị xúc phạm nhục nhã, trong lúc phẩm chất của con cao đẹp hơn hẳn những kẻ thù đã xúc phạm con. Con đã yếu đuối buông thả mình trong cơn tức giận điên cuồng, con đã tự hạ mình xuống ngang hàng với những

kẻ gièm pha phỉ báng bôi nhọ con. Con đã trả đũa chúng cũng bằng những đòn như chúng đã dùng, và cố tìm mọi cách làm cho chúng nhầm lẫn lung tung bằng những biện pháp của chính bọn bỉ ổi ấy. Con rất tiếc là ba không ở bên con, để lôi kéo con ra khỏi con đường này! Giờ thì đã quá muộn rồi. Những ước mong đang thôi thúc, đang nóng nảy gào thét đòi hỏi, và đang quặn quại trong một cơn khát tinh thần khủng khiếp. Con đã mệt nhoài, kiệt sức. Con không thể quên được điều mà ba đã nhiều lần nói với con là những cơn tức giận có thể dẫn tới những tai họa ghê gớm nhất, bởi vì tính nết của chúng ta đột nhiên thay đổi, có thể gây ra những hành động tàn ác và thúc đẩy chúng ta đi vào con đường tội lỗi.

“Nhưng đây không phải chỉ là những cơn tức giận mà là một tình cảm mạnh mẽ và tràn lan đã xô đẩy con đến tình trạng này: tình yêu của con đối với Rôxariô thắm thiết mà cơ hội duy nhất đã qua rồi.

Và, đúng là tình yêu, chứ không phải là lòng đam mê đã khiến con bất chấp những cơn tam bành và những mưu kế của bà em gái ghê gớm của ba, bởi vì em Rôxariô đáng thương bị giăng xé giữa tình yêu tha thiết và bà mẹ khắc nghiệt, hiện nay là một trong những người bất hạnh nhất trên trái đất này. Chúng con yêu nhau như thế, chẳng lẽ con lại không có quyền đưa em ra khỏi cửa nhà em, khi con có thể làm thế được bằng cách dựa vào luật lệ trong chế độ hợp pháp, và sử dụng vũ lực khi nào luật pháp không còn hiệu lực đối với con nữa? Con nghĩ rằng nếp sống thận trọng đến mức khắt khe về luân lý của ba sẽ không giải đáp được một cách xác đáng đề nghị này đâu. Con không còn là người có khuôn phép, lương tâm trong sáng, với tính chính xác của một bản luận án khoa học. Con không còn là người mà một nền giáo dục hầu như hoàn hảo đã tạo nên những tình cảm bình dị, điều hòa một cách lạ lùng.

Giờ đây chỉ một bước, con đã dẫn thân vào địa hạt không bình thường của bất công và tàn nhẫn. Xin ba hãy sẵn sàng nghe những việc man rợ mà chính con đã nhúng tay vào. Con sẽ báo với ba những việc vi phạm mà con sẽ làm.

“Dẫu con đã thú nhận những tội lỗi của con, con vẫn có trách nhiệm về những sự việc nghiêm trọng đã và sẽ xảy ra, bởi vì mặc dù luân lý thế nào đi nữa cũng không thể đổ tất cả trách nhiệm lên đầu bà em gái của ba được. Trách nhiệm của bà Perfêcta thật là trọng đại. Còn trách nhiệm mở rộng tội lỗi của con thì thế nào? Ôi, ba kính yêu của con, xin ba đừng tin một điều gì mà ba nghe được về con, ba chỉ tin những gì mà con bộc lộ với ba. Nếu người ta nói rằng con đã phạm vào những điều đê mạt thì ba cứ coi là họ bịa đặt vu khống. Con không thể nào phê phán được chính mình trong tình trạng bối rối của con lúc này, nhưng con dám đoán chắc với ba là con không hề cố ý gây rối ren bê bối. Ba biết rất rõ một khát vọng được vun đắp trong những tình huống ngang trái mỗi lúc một thêm khủng khiếp thì sẽ dẫn tới đâu.

“Nỗi cay đắng thấm thía hơn cả của đời con là đã sử dụng những thủ đoạn bịa đặt gian trá và lừa dối hèn hạ. Vốn là người trung thực, chính trực, con đã để mất con người của chính mình... Nhưng phải chăng đó là tính chất hư hỏng đốn mạt lớn nhất mà tâm hồn con người có thể phạm phải? Lúc này là lúc mới bắt đầu, hay đã đến lúc kết thúc? Con chẳng hiểu gì hết. Nếu Rôxariô, với bàn tay thiên thần của em, không kéo nổi con ra khỏi cái địa ngục của lương tâm con, thì con mong ba đến đây để cứu con ra. Rôxariô thật là một thiên thần đang đau khổ vì con, và đã dạy cho con bao nhiêu điều trước đây con chưa hề biết. “Xin ba đừng lấy làm lạ về những điều con viết cho ba không ăn nhập gì với nhau. Những tình cảm khác nhau như thiêu đốt con. Có lúc những ý nghĩ chân chính thật sự xứng đáng với tâm hồn con lại trởi dậy. Nhưng cũng có lúc con lại rơi vào một tình trạng suy nhược thảm hại, và con lại nhớ đến những con người yếu ớt và hèn nhát mà ba thường vẽ cho con thấy rõ phẩm chất đê tiện của họ bằng những màu sắc sinh động để cho con khinh ghét. Hiện giờ con đang ở trong tình cảnh như thế con đã sẵn sàng làm cả việc xấu lẫn việc tốt. Con cầu xin Chúa hãy thương con. Con đã hiểu thế nào là cầu nguyện, những lời cầu khẩn thiết tha có suy xét kỹ và rất riêng tư không thể nào phù hợp điều hòa được với những lời van xin công thức đã học thuộc lòng, tâm hồn mở rộng

dàn trải ra đến mức có thể dám dò tìm cội nguồn của nó. Sự ăn năn sám hối là mâu thuẫn của một linh hồn khép kín và ẩn giấu với ý muốn kỳ cục nực cười là không ai nhìn thấy được. Ba đã dạy cho con bao nhiêu điều hay lẽ phải, lúc này con đang thực tập, như bọn kỹ sư chúng con thường nói, con đang nghiên cứu trên thực địa, và những hiểu biết của con sẽ phát triển và khẳng định. Giờ đây, con nghĩ rằng ba không cho con là quá xấu xa độc ác như chính con nghĩ, có phải thế không ba?

“Con vội kết thúc lá thư này. Con cần phải nhờ mấy người lính có việc đi ra ga Vidaôrenda gửi hộ, chứ không thể nào tin vào loại người đưa thư ở đây được...”

Ngày 14 tháng tư

“Thưa ba kính yêu, ba sẽ vui lòng đôi chút nếu con có thể làm cho ba hiểu được những người ở cái thị xã này nghĩ gì. Xin ba biết cho là hầu hết những người ở địa phương này đã vũ trang nổi dậy bạo động. Đó là sự kiện đã lường thấy trước, và các nhà chính trị đã sai lầm nếu họ nghĩ đó chỉ là sự việc xảy ra trong một vài ngày. Mối hằn thù của người Orbahôxa đối với chúng ta và chống lại chính phủ đã có sẵn trong tâm trí của họ cũng như lòng tín ngưỡng. Con xin nói cụ thể vấn đề riêng biệt của con đối với cô con. Đây là một việc hiếm có kỳ lạ, bởi vì bà ấy mang nặng tính chất phong kiến trong xương tủy, cứ tưởng tượng ra là con sẽ tấn công vào nhà bà, để cướp đoạt con gái bà, như những lãnh chúa thời Trung cổ tấn công vào thành lũy địch, và tàn sát hủy diệt tất cả, bất chấp luật lệ phong tục. Xin ba chớ cười, vì đó là sự thật. Đó là ý nghĩ của những người ở đây. Xin ba tha lỗi nếu con nói với ba là ở đây người ta coi con như một tên quý sứ, như một loại vua Môrô dị giáo, và những binh sĩ mà con quen biết ở đây đều đáng bị khinh ghét. Từ trong nhà bà Perfêcta luôn luôn lan tràn ra những tin tức: con và binh sĩ cấu kết với nhau chống lại nhà thờ, tước đoạt các kho tàng, phá hoại tín ngưỡng và bắt con gái của thị xã Orbahôxa này. Rõ ràng bà em gái của ba tin một cách mù quáng là con sẽ tấn công vào nhà bà, và không nghi ngờ gì là ở đằng sau cửa ra vào nhà bà đã có một vài công sự phòng ngự...”

“Đúng thế, không thể nào khác được. Ở đây, người ta có những quan niệm thật lỗi thời về xã hội, về tôn giáo, về Nhà nước và về quyền sở hữu. Lòng cuồng tín đã đẩy họ đi đến dùng bạo lực, để chống lại Chính phủ, để bảo vệ một tín ngưỡng mà chẳng ai đụng chạm đến và chính họ cũng chẳng hề có. Họ chỉ làm sống lại những tàn tích phong kiến, giải quyết những vấn đề của riêng họ bằng vũ lực tàn bạo, bằng máu và lửa, và chặt cổ tất cả những ai không suy nghĩ như họ. Họ tưởng rằng trên đời này không có ai sử dụng những phương kế khác chẳng.

“Con hoàn toàn không có ý định gây ra những vụ rắc rối ở trong nhà đó. Con đang cố gắng tìm cách tránh một vài điều rầy rà, vì bà ấy không chịu buông tha những người hàng xóm khác. Do tình bạn của con đối với thiếu tướng Batada nên người ta chưa thi hành lệnh buộc bà ta phải đệ trình danh sách tất cả những người đàn ông trước đây phục dịch trong nhà bà nay đã đi theo bọn bạo loạn. Và tuy người ta có vào khám xét nhà bà cũng chỉ là chiếu lệ. Và tuy họ có tước vũ khí của sáu tên trong nhà bà thì bà lại giao cho chúng nhiều hơn, nhưng họ vẫn làm ngơ. Như vậy là ba đã thấy được lòng hận thù của con đối với bà đã giảm đến đâu rồi.

“Đúng là con có sự ủng hộ của những người chỉ huy quân đội, nhưng con chỉ dựa vào họ để khỏi bị những kẻ căm tức con ở đây thóa mạ và hành hạ mà thôi. Khả năng thành công của con lúc này là do những nhà chức trách mới được người chỉ huy quân đội bổ nhiệm, đều là bạn của con. Nhờ sức mạnh tinh thần của con, con đã nắm được họ, và làm cho họ nể. Nhưng con không biết sẽ ra sao trong trường hợp con phạm phải một hành động sơ xuất nào đó. Nhưng xin ba đừng ngại, vì vụ tiến công và chiếm đóng căn nhà ấy chỉ là mối bận tâm viễn vông của bà em gái ba mà thôi. Sự tình cờ may mắn đã đặt con ở một thế có lợi. Mối căm giận của con, niềm khát vọng nóng bỏng của con sẽ thúc đẩy con tận dụng cơ hội này. Con chưa biết là con sẽ đi đến đâu”;

Ngày 17 tháng tư

“Thư của ba đã an ủi con rất nhiều. Thừa ba vâng, con có thể đạt được mục đích của mình bằng cách sử dụng các biện pháp luật lệ hoàn toàn có

hiệu lực cho việc này. Con đã hỏi ý kiến các nhà chức trách ở đây, và mọi người đều xác nhận điều ba đã chỉ cho con. Con rất vui lòng. Vì con đã tin vào tâm trí em Rôxariô tư tưởng bất phục tùng mà chí ít cũng được những luật lệ xã hội bảo vệ. Con sẽ làm theo điều ba chỉ bảo, nghĩa là từ chối sự cộng tác có phần nào lệch lạc của Pinxôn, rời bỏ sự ủng hộ đáng sợ mà con đã gây dựng được với các binh sĩ, thôi không huênh hoang khoác lác về sức mạnh của họ nữa, chấm dứt các hành động phiêu lưu, và khi có thời cơ thích hợp con sẽ hành động một cách bình tĩnh khôn ngoan và hết sức nhẹ nhàng. Đúng, làm như vậy tốt hơn. Việc kết bè nửa thật nửa đùa của con với quân đội chỉ có mục đích là tự đặt mình vào trong sự bảo vệ, chống lại những hành vi tàn bạo của những người Orbahôxa, những tội tở và thuộc hạ của bà cô mà thôi. Ngoài ra, bao giờ con cũng bác bỏ ý kiến mà ta thường gọi là sự can thiệp vũ trang.

“Anh bạn vẫn giúp đỡ con đã phải ra khỏi nhà này nhưng con không hoàn toàn mất hết tin tức với em con. Cô bé đáng thương ấy đã biểu thị tinh thần dũng cảm đặc biệt trong nỗi đau khổ của mình, và hoàn toàn nghe theo con.

“Xin ba chớ quan tâm đến sự an nguy của riêng con. Phần con, con chả có gì phải sợ hãi cả, và con rất yên tâm”.

Ngày 20 tháng tư

“Hôm nay, con không thể viết quá vài dòng. Con đang có nhiều việc cần phải làm. Mọi sự sẽ kết thúc trong vòng mấy hôm. Ba đừng gửi thư đến cái xó xỉnh này cho con nữa. Ba sẽ sớm được vui mừng ôm đứa con của ba”.

PÊPÊ

Thư Của Pêpê Rây Gửi Rôxaritô * Đê Pôlentinôx

“Em giao chìa khóa vườn cho Êxtêbanidô và dặn chú nhỏ ấy trông chó. Chú ấy đã hoàn toàn là người của anh rồi. Em đừng sợ gì cả. Anh sẽ rất buồn nếu em lại không xuống được như đêm trước. Em cố gắng tìm mọi cách để xuống nhé. Quá nửa đêm anh sẽ đến đấy. Anh sẽ nói cho em biết anh đã quyết định ra sao, và em phải làm gì. Em hãy bình tĩnh, em yêu của anh, bởi vì anh đã từ bỏ mọi biện pháp tàn nhẫn và không thận trọng. Anh sẽ kể cho em nghe. Chuyện khá dài và anh phải nói để em biết. Anh cảm thấy như trông thấy em hoảng sợ và lo âu khi thấy anh quá gần gũi em. Nhưng đã tám hôm anh chưa được gặp em. Anh nghĩ rằng thời gian vắng em sẽ mau chóng kết thúc và sẽ kết thúc. Trái tim anh bảo anh là anh sẽ lại gặp em. Anh là một thằng đáng nguyên rủa, nếu không được gặp em”.

Một Vụ Săn Đuổi

Một người đàn bà và một người đàn ông đi vào nhà trọ của bà quả phụ Cuxcô sau lúc mười giờ và đi ra sau khi đồng hồ điểm mười một tiếng rưỡi

- Bây giờ, thưa bà Maria. - Người đàn ông nói, - tôi xin đưa bà về nhà, bởi vì tôi còn có việc phải làm.

- Ông Ramôx, vì Chúa, xin ông chờ cho một lát - mụ Maria trả lời, - tại sao ta lại không đến nhà Du hí xem hẵn có ra đấy không? Như ông đã nghe thấy đấy... hồi chiều hẵn nói chuyện với Extêbanidô, thằng bé gác vườn...

- Vậy ra bà đi tìm Hôxê hay sao? - Thằng người ngựa rất bực mình hỏi lại - Việc ấy có gì quan trọng? Chuyện yêu đương lãng nhãng với cô tiểu thư Rôxariô đã đến lúc phải dừng lại, và bây giờ không còn cách nào khác là bà chủ cho họ cưới nhau đi thôi. Ý kiến của tôi như vậy đấy.

- Đồ cục súc - Mụ Maria Rêmedêiôx giận dữ nói.

- Thưa bà, tôi đi đây.

- Sao, con người cục cằn thô lỗ, ông định bỏ tôi một mình ở giữa đường như thế này à?

- Nếu bà không về nhà ngay, thì đành phải thế vậy thưa bà.

- Ra thế... Ông bỏ tôi một mình, bỏ mặc cho tôi bị chửi rửa đấy. Xin ông nghe đây, ông Ramôx: Hôxê sẽ ra khỏi nhà Du hí như thường lệ. Tôi muốn biết hẵn về nhà hay còn tiếp tục đi nữa. Đó chỉ là tò mò không có gì khác, chỉ là tò mò thôi.

- Nhưng tôi có việc cần phải làm và đã gần đến mười hai giờ rồi.

- Im - Mụ Maria nói - ta nấp vào sau góc đường này. Có một người từ phố Tripêria Alta đang đi lại đây. Chính hẵn đấy.

- Hôxê... Tôi nhận ra dáng đi của hẵn.

Cả hai đứng nép vào một chỗ, và người kia đi qua.

- Ta hãy đi theo hăn - Mụ Rêmediôx hồi hộp nói khẽ - Ta phải theo sát hăn, ông Ramôx ạ.

- Thưa bà...

- Chỉ cần xem hăn có về nhà không.

- Chỉ một chút thôi đấy không hơn, bà Đêmediôx ạ. Sau đó là tôi đi liền.

Họ đi khoảng ba mươi bước, và giữ một cự ly nhất định với người mà họ đang theo dõi. Cuối cùng, mụ cháu gái lão cố đạo dừng lại, và nói:

- Hăn không về nhà trọ.

- Thế thì hăn đến nhà viên lữ đoàn trưởng.

Nhà viên tướng ở phía trên, Hôxê lại đi xuôi xuống phía dưới, phía nhà bà chủ.

- Nhà bà chủ! - Cabaducô thốt lên, và rảo bước.

Nhưng cả hai đều nhầm, người bị theo dõi đi qua trước nhà bà Perfêcta Pôlenlinôx, và tiếp tục đi thẳng.

- Bà có nhìn thấy gì không?

- Ông Ramôx, ta cứ theo hăn xem - Mụ Rêmediôx nói, tay nắm chặt bàn tay của thằng người ngựa - tôi cảm thấy có điều gì nguy hiểm.

- Ta sẽ biết điều đó ngay thôi, vì đây là cuối thị xã rồi.

- Đừng đi nhanh quá thế... hăn có thể nhìn thấy ta đấy... Ông Ramôx ạ, tôi nghĩ là hăn có thể vào bằng lối cửa sau vườn.

- Thưa bà, bà điên rồi đấy!

- Cứ đi lên, rồi ta sẽ biết.

Trời tối như mực, nên họ không thể xác định được là Hôxê đã vào đâu, nhưng họ nghe thấy tiếng kẹt rít của những cái bản lề rỉ, và không bắt gặp lại anh chàng kia ở suốt dọc bức tường bao quanh nhà, nên họ khẳng định là anh ta đã vào trong vườn. Cabaducô kinh ngạc, ngơ ngác nhìn Maria Rêmediôx. Hăn như người ngớ ngẩn.

- Ông nghĩ gì thế... Ông còn nghi ngờ ư?

- Tôi phải làm gì đây? - vị anh hùng của Orbahôxa hỏi, đầy vẻ bối rối - Ta phải dọa cho hăn sợ sao? Tôi không hiểu bà chủ nghĩ thế nào? Tôi nói

vậy, bởi vì lúc chập tối, khi tôi đến thăm bà tôi thấy hình như hai mẹ con đã làm lành với nhau rồi.

- Ông ngốc lắm... tại sao ông không vào đi?

- Tôi nhớ ra là bây giờ những trai tráng vũ trang không còn ở trong nhà nữa. Lúc tối tôi đã bảo họ ra đi rồi.

- Ông phỏng đá này còn nghi ngờ, không hiểu rõ mình cần phải làm gì Ramôx, chớ có hèn nhất, vào vườn đi!

- Vào bằng cách nào, nếu họ đã đóng cửa lại rồi?

- Ông hãy nhảy qua hàng rào... Người đâu mà chậm chạp nặng nề thế... Nếu tôi mà là đàn ông...

- Nào thì nhảy qua. Chỗ kia có mấy hòn gạch đã long do bọn trẻ con tháo ra để trèo, hái trộm hoa quả...

- Nhanh lên. Còn tôi sẽ gọi mở cổng chính để đánh thức bà chủ dậy nếu bà đã ngủ rồi.

Thằng người ngựa trèo lên tường không phải là dễ dàng, hăn ngồi như cưỡi ngựa ở đầu tường một lát rồi mất hút trong lùm cây rậm rạp đen ngòm. Còn mẹ Maria chạy như ma đuổi dọc phố Côndêxtable, và vợ vội lấy quai chuông ở cổng chính mà đập gọi... Mẹ cuống cuồng * đập chuông ba lần liền.

Bà Perfêcta

Bà Perfêcta đang ngồi yên lặng viết thư ở trong phòng riêng, mặc dù đêm đã khuya bà vẫn lo toan một công việc rất quan trọng. Tâm trí của bà phải chia xẻ ra, vừa suy nghĩ cân nhắc tính toán, vừa đưa bút nắn nót viết mấy bức thư dài và tinh tế. Ánh đèn dầu soi rõ khuôn mặt, nửa người và bàn tay của bà - cái chao đèn che ánh sáng, đặt phần còn lại của người bà và hầu như cả căn phòng vào trong bóng tối mịt mờ êm dịu - giống như một hình ảnh rực rỡ do sự tưởng tượng tạo ra, giữa bóng tối chập chờn trong cảnh sợ sệt.

Cũng lạ, cho đến lúc này mà chúng ta vẫn chưa có một khẳng định quan trọng là bà Perfêcta rất đẹp nói đúng hơn là vẫn đẹp, vẫn giữ được trên khuôn mặt những nét duyên dáng của thời xuân sắc. Cuộc sống ở nông thôn thô kệch, ăn mặc xuềnh xoàng, không chải chuốt trang điểm, khinh ghét thời trang là nguyên nhân làm cho nhan sắc bẩm sinh của bà không được lộng lẫy. Sắc mặt vàng nghệ của bà cũng làm giảm vẻ đẹp, và chứng tỏ bà mắc một chứng bệnh về mặt nên dễ bắn gắt cái kính.

Đôi mắt to và đen, mũi nhỏ nhắn và thanh tú, vàng trán rộng và sáng, tất cả mọi người đều coi bà là một mẫu người hoàn mỹ, nhưng còn có đôi nét lạnh lùng và kiêu căng, đó là nguyên nhân gây ác cảm. Bà đã cố gắng sửa đổi. Cặp mắt hiền từ kèm theo những lời nói hòa nhã đã đặt giữa bà và những người khác một khoảng cách không thể vượt qua được bởi một sự kính nể e dè. Nhất là đối với những người trong nhà, nghĩa là những tôi tớ, những thuộc hạ của bà, những bà con thân thích họ hàng xa gần của bà, bà có một sức thu hút đặc biệt. Bà rất giỏi trong việc cai quản và sai khiến người nhà, và không ai sánh kịp bà trong cách nói năng khéo léo vừa lòng tất cả mọi người.

Chúng bệnh về mắt, việc giao thiệp thái quá, và việc thờ phụng chẳng có hiệu quả, cũng chẳng có mục đích gì đã làm cho bà già trước tuổi. Tuy còn khá trẻ, nhưng bà lại không nghĩ như vậy. Có thể nói rằng, với những thói quen và chế độ sinh hoạt của mình, bà đã tạo ra một lớp vỏ ngoài cứng như đá, một lớp vỏ bọc trơ trơ không có cảm giác, và thu mình lại như một con ốc trong cái vỏ trùm quanh mình. Bà Perfêcta ít khi ra khỏi cái vỏ ốc của mình.

Những thói quen không thay đổi và lòng nhân hậu từ thiện của bà mà chúng ta đã thấy từ khi bà xuất hiện trong câu chuyện này là những nguyên nhân bà có uy tín lớn ở Orbahôxa. Ngoài ra, bà còn có những mối quan hệ với những bà lớn ở Madrít, và bằng cách đó mà bà thực hiện được việc cách chức thằng cháu trai. Giờ đây, trong thời khắc hiện tại của câu chuyện này, chúng ta thấy bà ngồi bên bàn viết. Nó là vật tri kỷ duy nhất của bà, nơi bà làm các kế hoạch, nơi bà cất giữ những sổ ghi nợ của những người nông dân trong vùng, và các món nợ tinh thần của bà đối với Chúa và với xã hội. Ở đây, bà đã viết những bức thư mà cứ ba tháng một lần ông anh trai của bà nhận được. Ở đây, bà cũng đã viết những bức thư ngắn xúi giục tên chánh án và lão lục sự gây ra các vụ kiện cáo làm rầy rà Pêpê Rây. Ở đây, bà đã giương cạm bẫy làm cho thằng cháu mất lòng tin ở chính phủ. Ở đây, bà đã nhiều lần bàn bạc rất lâu với lão cố đạo Inôxenxiô. Để hiểu rõ bối cảnh của những hành động khác mà ta đã thấy hiệu lực còn cần phải theo bà đến nhà cha xứ và những gia đình bè bạn của bà nữa.

Chúng tôi không hiểu bà Perfêcta đã được mọi người yêu mến như thế nào. Nhưng bà thường gây xích mích và thù hằn giữa người này và người khác. Đó là kết quả tạo nên bởi lòng sùng tín của con người bẩm sinh tàn nhẫn bất nhân. Lòng sùng tín ấy đáng lẽ phải nuôi dưỡng lương tri và phẩm cách chân chính biểu hiện bằng những nguyên tắc vừa giản đơn vừa trong sáng thì lại đi tìm nhựa sống qua nó trong những thể thức chật hẹp, chỉ vâng theo những lợi ích của giáo hội.

Bà Perfêcta thỉnh thoảng lại ngừng viết, và đi sang phòng bên, phòng riêng của con gái. Bà đã ra lệnh cho Rôxariô đi ngủ, nhưng cô đã trượt theo

sự phản kháng bất phục tùng, nên vẫn còn thức.

- Sao con vẫn chưa ngủ? - Bà mẹ hỏi - Mẹ không dám nghĩ đến ngủ yên cả đêm. Con cũng biết là Cabaducô đã mang đàn ông trong nhà ta đi hết rồi. Có thể xảy ra bất kỳ việc gì, nên mẹ phải canh chừng... nếu mẹ không canh chừng thì con và mẹ sẽ ra sao?...

- Mấy giờ rồi hở mẹ? - Cô gái hỏi.

- Sắp nửa đêm rồi... Con không sợ... nhưng mẹ sợ đấy.

Rôxariô run lên hoảng hốt. Tất cả chứng tỏ là trong cô đang có một nỗi đau khổ lo lắng ghê gớm. Mắt cô ngược nhìn lên trời như người đang định cầu kinh. Sau đó, cô nhìn mẹ lộ rõ vẻ sợ hãi.

- Nhưng, con làm sao thế?

- Mẹ nói là đã nửa đêm rồi ư?

- Ừ.

- Vậy... nhưng... đã nửa đêm rồi ư?

Rôxariô lắc đầu. Đầu cô đội chiếc mũ rộng.

- Con có chuyện gì... Có chuyện gì xảy ra với con đấy - Bà mẹ nói, đôi mắt cú vọ nhìn xoáy vào con gái.

- Vâng... con muốn nói với mẹ là... - Cô con gái ấp úng - Con muốn nói... không không có gì cả, con đi ngủ ngay đây.

- Rôxariô, Rôxariô, mẹ đi guốc trong bụng con rồi * - bà Perfêcta nghiêm nghị nói - con đang bòn chôn. Mẹ đã nói với con là mẹ sẵn sàng tha thứ cho con, nếu con biết ăn năn hối hận, nếu con là đứa con ngoan và đứng đắn...

- Vậy sao, thế con không tốt hay sao? Ôi, mẹ ơi, mẹ con chết mất!

Rôxariô bật lên tiếng khóc đau đớn.

- Tại sao con lại khóc? - Bà mẹ hỏi và ôm lấy con - Nếu là những giọt nước mắt ăn năn thì Chúa sẽ phù hộ cho con.

- Con chẳng ăn năn hối hận gì cả, con không thể ăn năn được - Cô gái hét lên với vẻ giận dữ của một người tuyệt vọng làm cho cô trở thành cao

quý.

Cô ngẩng cao đầu, mặt cô bỗng nhiên ửng hồng lên cả quyết. Tóc cô xõa xuống lưng. Không có hình ảnh nào đẹp hơn một thiên thần sẵn sàng nổi loạn.

- Này, con điên hay sao đấy? - Bà Perfêcta nói - hai bàn tay đặt lên hai vai con gái.

- Con đi đây, tôi đi đây - Cô gái nói trong cơn mê sảng.

Và cô lao ra khỏi giường.

- Rôxariô, Rôxariô... con gái của mẹ... Lạy chúa!.. . Thế này là thế nào...?

- Ôi, mẹ ôi, bà ôi - Cô gái kêu lên, ôm choàng lấy mẹ - Mẹ trói con lại đi.

- Đúng thế, con đáng trói lắm... Có gì con điên khùng như vậy?

- Mẹ hãy trói con lại... Con đi đây, con đi với anh ấy đây.

Bà Perfêcta như cảm thấy những bong bóng lửa trào từ tim lên tận môi. Bà tự kiềm chế, và chỉ có đôi mắt đen, đen hơn cả đêm tối, trả lời con gái.

- Mẹ, mẹ ơi, con thù ghét tất cả những gì không phải là anh ấy - Rôxariô hét lên - Mẹ hãy nghe con thú tội đây, bởi vì con muốn thú nhận điều đó với tất cả mọi người, và trước tiên là với mẹ.

- Con sẽ giết mẹ, con đang giết chết mẹ đấy.

- Con muốn thú nhận điều đó để mẹ tha lỗi cho con... Cái gánh nặng này, gánh nặng mà con mang trên người này không để cho con được sống...

- Gánh nặng của một kẻ tội phạm. Mà hãy thêm vào đấy những lời nguyện rửa của Chúa, và hãy cứ thử đi với cái thằng bị gậy ấy xem, đồ vô phúc... Tao chỉ có thể tống cổ nó đi, để cứu gỡ mày thôi.

- Đừng, xin mẹ, đừng, xin mẹ đừng như thế - Rôxariô hét lên, tuyệt vọng

- Nhưng mẹ nghe đây, con sẽ thú tất cả, tất cả... sau đó xin mẹ hãy đuổi con ra khỏi nhà, nơi con đã được sinh ra...

- Mẹ đuổi con đi!...

- Không thì con sẽ đi...

- Không được. Tao sẽ dạy cho mày biết những bốn phận của một đứa con gái mà mày đã quên mất.

- Vậy thì con sẽ trốn đi, anh ấy sẽ đưa con đi.

- Nó đã nói với mày như thế à, nó đã khuyên mày như thế sao? Nó đã ra lệnh cho mày, có phải như thế không? - Mỗi câu hỏi của bà mẹ như một tia sét quật vào cô con gái.

- Anh ấy khuyên con như vậy... Chúng con đã thỏa thuận sẽ lấy nhau. Cần phải như vậy mẹ ạ. Con sẽ yêu quý mẹ... Con biết là con cần phải yêu quý mẹ... Con sẽ bị trừng phạt nếu con không yêu mẹ

Cô vặn xoắn hai tay, và ngã khụy xuống, hôn đôi bàn chân của mẹ.

- Rôxariô, Rôxariô - Bà Perfêcta rít lên từng tiếng - đứng ngay lên.

Yên lặng một lát.

- Nó viết thư cho mày à?

- Vâng ạ.

- Nó đã tìm gặp lại mày sau cái đêm hôm ấy hay sao?

- Vâng ạ.

- Thế còn mày?

- Con cũng thế... ôi, mẹ ơi! Sao mẹ nhìn con như thế? Mẹ không phải là mẹ của con sao?

- Mong rằng không... Mày hãy vui sướng về những nỗi đau đớn mà mày đã gây cho tao. Mày giết tao, mày giết tao không thương tiếc - Bà mẹ gào lên, và lồng lộn điên cuồng - Mày nói là thằng ấy...

- Là chồng con .. Con sẽ là vợ anh ấy, và được pháp luật che chở. Mẹ không phải là đàn bà... tại sao mẹ nhìn con như vậy làm cho con run sợ? Mẹ, mẹ của con, xin mẹ đừng quở trách con.

- Tự mày đã quở trách mày rồi đấy. Đủ rồi. Hãy nghe lời mẹ thì mẹ sẽ tha thứ cho tất cả... Hãy trả lời mẹ. Mày nhận thư của nó lúc nào?

- Hôm nay.

- Đồ phản phúc! Đồ mất dạy, ô nhục! - Bà mẹ gầm lên - Chúng mày hẹn gặp nhau à?

- Vâng.

- Bao giờ?

- Đêm nay.

- Ở đâu,

- Ở đây, ở đây. Con đã thú nhận tất cả rồi, tất cả. Con biết đấy là tội lỗi. Con là một đứa hư đốn, nhưng mẹ là mẹ của con, xin mẹ kéo con ra khỏi cái địa ngục này. Xin mẹ vui lòng... Xin mẹ nói một lời, chỉ một lời thôi...

- Thằng ấy đến đây, đến nhà tao! - Bà Perfêcta lại gầm lên, bước mấy bước như nhảy ra giữa phòng.

Rôxariô lê hai đầu gối theo sau bà. Ngay lúc đó, bà nghe thấy ba tiếng chuông, ba tiếng nổ, ba phát súng đại bác. Đó là tiếng gọi của mẹ Maria Rêmedêôx ở ngoài cổng chính bằng cách đập chuông. Cả ngôi nhà rung chuyển. Hai mẹ con hoảng sợ đứng người ra như hai pho tượng.

Một anh đầy tớ xuống mở cổng. Và loáng sau mẹ Maria Rêmedêôx đi vào phòng. Đó không phải là một người đàn bà mà là một con quỷ baxilixcô* trùm kín trong một cái áo choàng rộng. Mặt mẹ đỏ lên như bốc lửa.

- Nó ở ngoài kia, ngoài vườn ấy. Mẹ vừa bước vào phòng vừa nói. Nó vào vườn bằng lối cửa con...

Mẹ vừa nói vừa thở lấy hơi.

- Tôi biết rồi - Tiếng nói của bà Perfêcta như những tiếng rống.

Rôxariô kiệt sức, ngã lảo ra, bất tỉnh.

- Ta xuống đi - Bà Perfêcta nói, không thèm để ý đến đứa con gái đang chết ngất.

Hai người đàn bà đi men theo cầu thang như hai con rắn. Bọn đầy tớ đứng ở hành lang không biết phải làm gì. Bà Perfêcta đi lướt qua phòng ăn và ra vườn, mẹ Maria Rêmedêôx theo sau.

- May quá, chúng ta có Ca... Ca... Cabaducô ở ngoài ấy đấy - Mẹ cháu gái lão cố đạo nói.

- Ở đâu?

- Cũng ở ngoài vườn ấy... Hẳn nh... nh... ảy qua tường. Bà Perfêcta nhìn xoi mói vào bóng đêm bằng cặp mắt căm tức. Nỗi hăn học trong lòng khiến cho đôi mắt của bà tinh như mắt cáo.

- Tôi trông thấy một khối lù lù ở ngoài kia - Bà nói - Nó đang đi về phía những cây anh đào.

- Nó đấy - Mụ Rêmediôx rít lên - Nhưng Ramôx cũng đã hiện ra ở đằng kia kìa. Ông Ramôx!

Hai người đàn bà đã nhìn thấy rõ ràng cái thân hình lực lưỡng của thằng người ngựa.

- Phía những cây anh đào... ông Ramôx, phía những cây anh đào!...

Bà Perfêcta tiến lên mấy bước. Giọng của bà rin rít vang lên khùng khiếp, như bắn ra từng tiếng.

- Crixôbal, Crixôbal... giết chết nó đi!

Một tiếng súng nổ. Sau đó, một tiếng súng nữa.

Chương Kết

Thư của ông Cagiêtanô Pôlentinôx gửi một người bạn ở Madrít

Orbahôxa ngày 21 tháng tư

“Bạn thân mến: Xin bạn gửi ngay cho tôi chớ chậm trễ bản in năm 1562 mà bạn nói là đã tìm thấy trong những sách viết về chúc thư của Corchuêlô. Tôi sẽ trả bằng bất cứ giá nào cho bản in đó. Từ lâu tôi đã hoài công tìm nó, và giờ đây tôi coi việc có nó là một niềm vui sướng rất lớn. Bạn sẽ thấy ở phần cuối cuốn sách hình một mũ sắt với huy hiệu ở trên chữ Tráctadô , và chữ số X của dòng chữ số rômanh MDLXII có cái đuôi cong. Nếu những dấu hiệu trên đúng là có ở trong bản in đó thì xin bạn đánh điện cho tôi biết ngay vì tôi rất lo... Tuy nhiên tôi biết rằng do cuộc chiến tranh vô tích sự và đáng ngán này mà hoạt động điện báo không còn nữa. Vậy tôi chờ bạn trả lời bằng thư bưu điện vậy.

“Bạn thân mến, tôi sẽ sớm đến Madrít với mục đích cho in tập sách mà tôi đặt bao nhiêu hy vọng, nói về “Những dòng dõi của Orbahôxa”. Tôi rất cảm ơn lòng tốt của bạn. Nhưng tôi không thể chấp nhận, vì nó quá rộng lượng. Thực ra việc làm của tôi không xứng đáng được hưởng những lời đánh giá quá cao mà bạn đã dành cho nó. Đây chỉ là tác phẩm của sự kiên nhẫn và tra cứu mà thôi, một tượng đài thô kệch nhưng chắc chắn và to lớn mà tôi dựng lên trên những cơ sở vĩ đại của quê hương thân yêu. Tuy bề ngoài nghèo nàn và xấu xí, nhưng nó có ý nghĩa cao quý là làm cho những con mắt của cái thế hệ mất lòng tin và kiêu ngạo này phải nhìn trở lại những sự nghiệp kỳ diệu và những phẩm chất sáng ngời của tổ tiên chúng ta.

Mong rằng thế hệ trẻ hiếu học của chúng ta sẽ tiếp tục theo bước mà tôi đã khích lệ họ bằng tất cả sức lực của mình! Mong rằng tất cả những thứ học vấn ghê gớm với những cái vỏ trí thức của loại triết lý thả lỏng lu bù và

những học thuyết lạc lõng phải được vút vào quên lãng hoàn toàn! Mong rằng người ta chỉ sử dụng riêng những sự hiểu biết của chúng ta trong việc nhìn nhận những thời kỳ oanh liệt, để đi sâu vào thực chất cốt tủy của những sự kiện thời nay và hủy bỏ cái cuồng vọng về sự đổi thay với cái hoang tưởng ngu si nực cười muốn lấy những ý nghĩ ngoại lai làm của mình, để đối chọi với dân tộc mình! Tôi rất sợ là những mong ước của tôi không được hoàn thành, và việc chiêm ngưỡng những công trạng lịch sử tuyệt vời đã qua chỉ mới tiếp cận bên ngoài cái vòng hẹp mà ngày nay ta gặp giữa lúc cơn lốc của tuổi thanh xuân điên loạn đang chạy theo những ảo tưởng hão huyền cùng những điều mới lạ dã man. Biết làm sao được, bạn thân mến của tôi! Tôi nghĩ rằng chỉ trong thời gian ngắn nữa thôi, nước Tây Ban Nha tội nghiệp của chúng ta sẽ biến dạng ghê gớm mà chính nó cũng không nhận ra nó, và nó cũng không thèm soi vào tấm gương sáng ngời của lịch sử trong sạch của đất nước mình.

“Tôi không muốn viết thư này mà chưa cho bạn biết một sự việc đáng buồn vừa xảy ra: cái chết thảm thương của một thanh niên đáng quý có rất nhiều tiếng tăm ở Madrít, kỹ sư giao thông Hôxê Đê Rây, cháu bà chị dâu tôi. Sự việc bi thảm này xảy ra hồi đêm qua, ngay trong vườn nhà chúng tôi, và tôi chưa có phán đoán gì chính xác về nguyên do đã dẫn anh Rây bất hạnh kia đến quyết định dại dột này. Theo như bà Perfêcta, chị dâu tôi nói sáng nay khi tôi ở Mundô Grandê về, thì vào lúc mười hai giờ đêm anh Pêpê Rây đã lên vào vườn nhà chúng tôi, bắn một phát súng vào thái dương bên phải, và chết ngay lập tức. Bạn thử tưởng tượng những nỗi kinh hoàng và hoảng loạn diễn ra trong ngôi nhà lạnh hiên và chân chính này. Bà Perfêcta tội nghiệp bị xúc động quá mạnh làm cho chúng tôi phát hoảng, nhưng giờ đây bà đã đỡ hơn, và chiều hôm nay chúng tôi đã khuyên bà ăn được bát nước cháo, chúng tôi đã tìm mọi cách để an ủi bà, và vì bà là một tín đồ ngoan đạo bà đã chịu đựng cảnh đại bất hạnh này một cách nhẫn nhục.

“Bạn ạ, giữa hai chúng ta, tôi có thể nói để bạn biết vụ tự sát của anh thanh niên Rây có thể là do một ý đồ chống đối gây nghi ngờ, có thể là do

anh ta ân hận về tư cách cha mình, cũng có thể là do tình trạng buồn thảm quá cay đắng của tâm hồn anh ta... Tôi rất quý mến anh. Tôi cho là anh ta không thiếu những phẩm chất tốt đẹp, nhưng ở đây người ta đều căm ghét anh ta, đến nỗi không một lần nào tôi được nghe nói tốt cho anh ta cả. Theo họ, anh ta thường huênh hoang về những tư tưởng và quan niệm rất kỳ cục, chế giễu tôn giáo, vào nhà thờ vẫn hút thuốc lá, và cứ để nguyên mũ trên đầu. Anh ta chẳng kiêng nể gì cả, và theo anh ta thì trên thế gian này không có liêm sỉ, không có đạo đức, không có linh hồn, không có lý tưởng, không có lòng tin, mà chỉ có thước đo độ, thước vuông, thước thẳng, máy móc, quả gỏi, ống thẳng bằng, cuốc bổ và cuốc xới.. Tại sao vậy? Phải nói thực là trong những lúc nói chuyện với tôi, anh ta bao giờ cũng giấu những ý nghĩ đó, chắc chắn là vì sợ bị tôi bẻ gãy vụn bằng khẩu liên thanh lý luận của tôi. Nhưng ở ngoài công chúng, người ta kể hàng nghìn câu chuyện về thái độ ngỗ ngược phá phách kinh khủng của anh ta.

“Bạn thân mến, tôi không thể viết tiếp được nữa, vì lúc này tôi cảm thấy có những tiếng súng hành hình. Bởi vì tôi chẳng thích thú gì những trận đánh nhau, tôi cũng không phải là chiến sĩ nên cổ tay tôi bị nhỏ đi ít nhiều. Sau này tôi sẽ kể cho bạn biết một số chi tiết về cuộc chiến tranh này, vân vân và vân vân”...

Ngày 22 tháng tư

“Bạn thân thiết của tôi: Hôm nay đã có một cuộc đụng độ đẫm máu ở vùng lân cận Orbahôxa. Một đơn vị lớn nghĩa binh lớn ở Vidaôrenda đã bị quân đội tấn công một cách rất gan dạ. Hai bên đều bị thiệt hại nặng. Sau đó, đơn vị nghĩa binh dừng cảm phân tán, nhưng rất huênh hoang. Và có lẽ là bạn đã được nghe những điều ly kỳ. Người chỉ huy bọn họ, bị thương ở cánh tay không biết tại sao và vào lúc nào, chính là Crixôbal Cabaducô, con của gia đình Cabaducô nổi tiếng trong cuộc chiến tranh trước. Hiện nay anh ta là một thủ lĩnh có những điều kiện đầy đủ nhất để chỉ huy, ngoài ra lại là người chân thật, giản dị. Nếu sau này chúng tôi có thể được chứng kiến một cuộc hòa giải, tôi dự đoán Cabaducô sẽ là tướng của quân đội Tây Ban Nha, như thế thì đôi bên đều rất có lợi.

“Tôi chán ghét cuộc chiến tranh này càng ngày càng lan rộng một cách đáng sợ. Nhưng tôi thừa nhận là những người nông dân của chúng tôi không chịu trách nhiệm về vụ này, vì họ bị khiêu khích, thúc đẩy đi tới chiến đấu quyết liệt do cách đối xử tàn nhẫn của chính phủ, do hành động bất lương vô lễ của những người đại diện Nhà nước đã tấn công vào niềm tin sùng kính nhất của lương tri dân tộc, của chủ nghĩa Tây Ban Nha rực rỡ mà may thay vẫn còn được duy trì ở những nơi chưa bị ô nhiễm bởi bệnh dịch hạch có tính chất hủy diệt. Khi người ta có ý định tước đoạt linh hồn của một dân tộc, để nhồi nhét vào đó một thứ khác, khi người ta định làm mất gốc một dân tộc như chúng tôi thường nói, bằng cách thay đổi tình cảm, tập quán tư tưởng của họ thì lẽ tất nhiên họ sẽ tự vệ, giống như người đi trên đường vắng bị bọn kẻ cướp tấn công. Hãy đưa vào những lĩnh vực hoạt động của chính phủ cái tinh thần và tính chất trong sáng, lành mạnh của tác phẩm “Những dòng dõi” (xin lỗi bạn về sự thiếu khiêm tốn này), và sẽ không có chiến tranh nữa.

“Hôm nay, chúng tôi ở đây đã có một vấn đề vô cùng bức mình. Giới tăng lữ ở đây đã từ chối không chịu làm lễ rửa tội cho anh Pêpê Rây bất hạnh. Tôi đã phải can thiệp và yêu cầu Đức Giám mục bãi bỏ lệnh rút phép thông công quá khắc nghiệt, nhưng chẳng có kết quả gì cả. Cuối cùng, chúng tôi phải bọc thây người bạn trẻ đó, và chôn trong một cái hố đào ở ngoài xứ đồng Mundô Grande, nơi mà do sự thăm dò kiện nhau tôi đã khám phá ra nhiều tài liệu khảo cổ như bạn đã biết. Tôi đã trải qua một thời điểm rất đau xót, và ấn tượng buồn phiền nặng nề này sẽ còn ám ảnh tôi mãi. Chỉ có hai người, tôi và ông Hoan Tafêtan đi theo đám tang. Sau đó một lúc khi đi qua nhà (chuyện rất lạ) các cô gái mà ở đây người ta gọi là những cô gái họ Trôgia, các cô ấy cũng đi theo và cầu nguyện rất lâu bên năm mỗ đơn sơ của nhà toán học. Điều đó dường như là một chuyện nực cười, - nhưng đã làm tôi rất xúc động...

“Về cái chết của anh Rây, trong thị xã có dư luận là anh bị ám sát. Không biết kẻ nào giết anh. Người ta khẳng định là chính anh đã nói như vậy, bởi vì sau khi bị bắn anh còn sống một tiếng rưỡi. Người ta còn nói là anh giữ

bí mật không nói ai là kẻ đã giết anh. Tôi nhắc lại dư luận đó, không phản đối cũng không tán thành. Bà Perfêcta không muốn ai nhắc đến chuyện đó, và bà luôn tỏ ra rất đau đớn mỗi khi phải nhắc đến tên anh ta.

“Bà chị dâu của tôi hầu như ngay sau nỗi bất hạnh ấy lại bị một nỗi đau khác làm cho tất cả chúng tôi rất thương cảm. Bạn thân mến ạ, lại có một nạn nhân của chứng bệnh thể thảm truyền kiếp trong gia đình tôi. Con bé Rôxariô tội nghiệp, bệnh tình nó đã thuyên giảm nhiều nhờ chúng tôi hết lòng chăm sóc, nào ngờ nay bỗng hoàn toàn mất trí. Những lời nói không đâu vào đâu, những cơn mê sảng ghê rợn làm cho tôi nhớ đến mẹ tôi và em gái tôi. Đây là ca nặng nhất mà tôi đã chứng kiến trong gia đình tôi, vì nó không còn là chứng bệnh tâm thần phân liệt nữa, mà thực sự là điên rồ. Đó là điều đáng buồn, rất buồn - mà hình như chỉ có tôi là người duy nhất thoát khỏi... Tôi vẫn giữ được đầu óc lành mạnh, sáng suốt, và hoàn toàn thoát khỏi chứng bệnh khủng khiếp ấy.

“Tôi không thể chuyển lời thăm hỏi của bạn cho ông Inôxenxiô được, vì ông già tội nghiệp ấy bỗng nhiên xử tệ, không tiếp một ai, kể cả những người bạn thân nhất ông cũng không cho gặp. Nhưng tôi chắc là ông ấy sẽ gửi lời hỏi thăm đến bạn và sẽ bắt tay ngay vào việc dịch những lời văn bia bằng tiếng Latinh mà hạn yêu cầu. Lại có tiếng súng nổ. Nghe nói chiều nay lại có một cuộc đụng độ. Quân đội vừa mới rút”.

Barxêlôna ngày 1 tháng sáu

“Tôi vừa mới đến đây, sau khi đã đưa cháu Rôxariô vào trại Xan Baudiliô đô Dôbrêgat. Giám đốc trại đoan chắc với tôi đây là một ca không thể chữa lành được.

Cháu sẽ được chăm sóc đặc biệt chu đáo trong cái trại điên to lớn và vui vẻ ấy. Bạn thân mến của tôi, nếu lúc nào đó tôi cũng bị bệnh, xin hãy đưa tôi đến trại Xan Baudiliô. Tôi hy vọng khi trở về Orbahôxa sẽ nhận được bản in thử tập “Những Dòng Dõi”. Tôi có ý định đưa thêm vào sáu trang nữa, bởi vì sẽ là một khiếm khuyết lớn nếu không công bố những lý lẽ mà tôi đã có để khẳng định rằng ông Matêô Diôx Côrônel, tác giả tập “Mêtricô encômiô” là dòng dõi họ ngoại của Ghêvara chứ không phải là dòng họ

Buôcghidôx như tác giả cuốn Flôrêxta Amêna khẳng định một cách sai lầm.

“Tôi viết thư này cốt để báo cho bạn biết một tin: Ở đây tôi đã nghe nhiều người nói về cái chết của Pêpê Rây - họ tường thuật lại đúng như nó đã xảy ra.

Tôi sẽ nói rõ để bạn biết điều bí mật này, khi chúng ta gặp nhau ở Madrít, và sẽ kể cho bạn nghe điều biết được sau khi xảy ra vụ đó. Thật là lạ lùng, tại sao tôi lại không kể cho ai nghe ngoài bạn, trong khi ở đây người ta kể lại từ chân tơ kẽ tóc, Pêpê Rây đã đi vào vườn như thế nào, anh bắn vào Cabaducô khi thấy tên này cầm dao đâm anh ra sao, sau đó nó bắn anh một cách chính xác hạ anh ngay tại chỗ... Tóm lại bạn thân mến ạ, nếu bạn vô tình nói lại chuyện này với ai tôi xin nhắc lại đó là chuyện kín trong gia đình và thế là đủ đối với một người khôn ngoan và kín đáo như bạn.

“Tin vui, tin vui. Tôi mới đọc trong một tờ báo nào đó nói rằng Cabaducô đã đánh bại tướng Batada rồi...”

Orbahôxa ngày 12 tháng chạp

“Tôi cần phải báo cho bạn biết một tin xúc động. Chúng tôi không còn ông cố đạo rửa tội nữa, không phải vì ông đã qua đời, mà vì từ hồi tháng tư đến nay ông già tội nghiệp ấy rất đau khổ, rất buồn rầu, rất ít nói đến mức người ta không còn nhận ra ông ta nữa. Giờ đây, trong ông ta không còn một tí gì rơi rớt lại của con người vui vẻ hồn nhiên, đứng đắn, mô phạm rất đáng mến ấy nữa. Ông ta lẫn trong mọi người, tự giam mình trong nhà, không tiếp bất kỳ ai. Hầu như ông ta không ăn uống gì, và cắt đứt mọi quan hệ với thế giới bên ngoài. Nếu bạn gặp ông ta, bạn cũng sẽ không nhận ra, bởi vì ông chỉ còn da bọc xương. Điều đặc biệt nhất là ông ta đã cãi nhau với người cháu gái, và sống một mình trợ trợ trong một túp lều ở cửa ô Baidêhox. Người ta nói là bây giờ ông ta đã từ bỏ chiếc ghế của mình trong đội hợp xưởng của nhà thờ lớn, và đã đi Rôma rồi. Ôi! Orbahôxa sẽ mất mát quá nhiều, nếu mất nhà nghiên cứu giảng dạy La tinh học nổi tiếng này. Tôi cho là rồi đây năm này qua năm khác, chúng tôi sẽ không có người nào

được như thế nữa. Nước Tây Ban Nha vinh quang của chúng ta đã chấm dứt, đã bị hủy diệt, đã chết rồi”.

Orbahôxa ngày 23 tháng chạp

“Người thanh niên mà tôi giới thiệu với bạn qua bức thư do chính anh mang đến cho bạn là cháu ông cố đạo thân mến của chúng ta, một luật sư có năng khiếu viết văn. Được người ông dạy dỗ đến nơi đến chốn, anh có những ý kiến chính xác, chí lý. Thật là cảm động, khi mà người ta bị hư hỏng trong vũng bùn của thứ triết học giả cây và của tư tưởng vô thần, anh ta vẫn là người chân thật, siêng năng và ngoan đạo, do đó tôi tin là anh ta sẽ thành công trong nghề luật sư cũng như bạn đấy... Cũng có thể anh ta có ít nhiều tham vọng (mà chính bạn cũng có) dự vào những cuộc đấu đá chính trị, và tôi tin là anh ta sẽ không đến nỗi thua thiệt trong sự nghiệp giữ gìn trật tự và truyền thống. Cùng đi với anh là bà mẹ của anh, một người đàn bà bình thường, không có lớp sơn phủ ngoài của xã hội, nhưng lại có trái tim cao quý và một tình thương không vẩn đục. Tình mẫu tử làm cho bà có một dạng phô trương như tham vọng của người đời. Bà thường nói là con bà đang làm thượng thư. Đúng là có thể như vậy lắm.

“Chị Perfêcta vừa nhờ tôi chuyển lời hỏi thăm bạn đấy. Tôi chẳng biết rồi chị ấy sẽ ra sao, nhưng điều đó lại buộc chúng tôi càng phải chăm sóc chị. Chị không thiết ăn uống đến mức đáng sợ, hoặc là tôi không hiểu gì về bệnh tật hoặc là chị ấy có triệu chứng của bệnh đau gan. Cả nhà rất buồn kể từ khi vắng mặt Rôxariô. Trước đây, nó đã làm vui cả nhà bằng tiếng cười trong trẻo và tấm lòng hiền hậu của một thiên thần. Giờ đây, hình như có một đám mây đen phủ trên đầu chúng tôi. Chị Perfêcta tội nghiệp thường nói đến đám mây đó mà chị cho là mỗi lúc một đen thêm, trong khi chị ấy ngày càng vàng vọt. Người mẹ tội nghiệp tìm niềm an ủi khuây khỏa nỗi đau trong những việc thờ phụng nguyện cầu và những việc từ thiện, ngày càng thành kính và càng tốn kém. Hầu như suốt ngày chị ở trong nhà thờ, và phung phí cái gia tài rất lớn của chị vào những việc cúng tế và rước xách linh đình! Nhờ có chị mà việc thờ phụng ở Orbahôxa lại được khôi phục

xán lạn như những ngày xa xưa. Điều đó chẳng qua chỉ như một niềm an ủi trong cảnh suy tàn và kết thúc của dân tộc ta mà thôi...

“Sáng mai những bản in thử sẽ được gửi đi... Tôi sẽ thêm hai trang, vì tôi vừa phát hiện một công dân lừng lẫy của xứ Orbahôxa: Bernardô Amador đê Xôtô người hầu ngựa phục vụ Quận công xứ Ôxuna trong thời kỳ ngài làm phó vương ở Napôlêx, và những dấu tích chứng tỏ là ngài không làm gì, hoàn toàn không làm gì trong âm mưu chống lại Vê-nê-xia”...

Câu chuyện đã kết thúc. Và lúc này, chúng ta có thể nói được về những người tưởng như là tốt mà thực ra thì không phải.

HẾT

Chịu trách nhiệm xuất bản

LÝ HẢI CHÂU

Biên tập nội dung

NGUYỄN MẠNH TRƯỜNG, HOÀNG TÚY

Trình bày sách: TRẦN KHOÁT

ĐÔNHA PERFÊCTA

BÊNITÔ PÊRÊX GALĐÔX

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HỌC

In 25.250 cuốn, khổ 13x19 tại Xí nghiệp in Ba Đình Thanh Hóa

Số in 142, In xong, nộp lưu chiểu tháng 12 năm 1987

Giá: 200 đồng 00

Table of Contents

Lời Giới Thiệu

I

Vidaôrenda...! Năm Phút!

II

Một Cuộc Hành Trình Trong Lòng Nước Tây Ban Nha

III

Pêpê Rây_[*]

IV

Ông Anh Họ Đến

V

Có Gì Bất Đồng Chẳng?

VI

Sự Bất Đồng Có Thể Xuất Hiện Vào Lúc Bất Ngờ Nhất

VII

Sự Bất Đồng Tăng Lên

VIII

Vội Vã

IX

Sự Bất Đồng Tiếp Tục Tăng Lên Và Có Nguy Cơ Trở Thành Bất Hòa

X

Rõ Ràng Là Có Sự Bất Hòa

XI

Mỗi Bất Hòa Tăng Lên

XII

Đây Là Nhà Họ Trôgia

VIII

Một Vụ Công Kích

XIV

- Mỗi Bất Hòa Tiếp Tục Tăng
- XV
- Tiếp Tục Tăng, Tăng Mãi Cho Đến Khi Trở Thành Đối Kháng
- XVI
- Đêm
- XVII
- Ánh Sáng Trong Bóng Tối
- XVIII
- Binh Lính
- XIX
- Kịch Chiến Và Mưu Kế
- XX
- Những Lời Đồn Đại, Những Nỗi Lo Sợ
- XXI
- Hãy Vùng Lên!
- XXII
- Vùng Lên!
- XXIII
- Bí Ẩn
- XXIV
- Thú Tội
- XXV
- Những Sự Kiện Bất Ngờ.
- XXVI
- Mụ Maria Rêmediôx
- XXVII
- Nỗi Đau Khổ Của Lão Cố Đạo
- XXVIII
- Thư Của Pêpê Rây Gửi Ông Hoan Rây.
- XXIX
- Thư Của Pêpê Rây Gửi Rôxaritô [*] Đê Pôlentinôx
- XXX

<u>XXXI</u>	<u>Một Vụ Săn Đuổi</u>
	<u>Bà Perfêcta</u>
<u>XXXII</u>	<u>Chương Kết</u>